

Jesu rehe har Ruk mupinim

Ruk kome'ẽ paper ke mupinim. Jesu rehe har a'e mupinim. Kome'ẽ ywy keruhũ pe Jesu ixo rahã, ma'e a'e ma'ema'e ixo, ame'ẽ rehe har Ruk mupinim.

Jesu rehe har Ruk mupinim

1 ¹Teo! Nde riki katu me'ẽ ke. Ko paper pinim nde pe ihẽ amondo axo. Ihẽ Ruk. Jumu'eha ta namõ Jesu ixo rahã, a'e ma'ema'e, ame'ẽ ke rehe ngã usak. Ame'ẽ rehe har amõ ta mupinim, aja nde erekwa katu. Myrandu rehe hendu ame'ẽ ke upa amõ mupinim katu. ²Jesu ma'ema'eha rehe usak py, ame'ẽ ta pandu pandu jande pe. Ame'ẽ ta riki myrandu katu ke pandu pandu raho tĩ. Ame'ẽ ke amõ ta hendu. Pe, ame'ẽ ke amõ ta mupinim.

³Ihẽ aja tĩ. Jesu ma'ema'eha rehe har amõ ta pandu py. Ame'ẽ ta rehe ihẽ ahendu katu te tĩ. A'erehe nde pe ihẽ amupinim rahã, jetehar te ke aja nde erekwa katu. Ma'e ke Jesu ma'e py, ame'ẽ ke ihẽ amupinim aĩ. A'engi mokõihar a'e ma'e, ame'ẽ ke ihẽ amupinim aĩ tĩ. A'engi mahapyrihar a'e ma'e, ame'ẽ ke amupinim aĩ tĩ. A'engi aja te'e a'e ma'ema'e ixo ame'ẽ ke ihẽ amupinim aĩ tĩ. ⁴Ko nde pe ihẽ amupinim aĩ, a'erehe nde erekwa katu te ta. Nde ke amõ mu'e mu'e katu, ame'ẽ rehe har nde erekwa katu te ta tĩ. Jetehar te ke aja nde erekwa katu te ta tĩ.

“Juã u'ar ta kÿ” aja Tupã je'ẽha rahoha pandu

⁵Ero riki jundéi ywy pe har tama'e kapitã rahã, amõ sawa'e ixo. Her Sakari. A'e jundéu awa tama'e pa'i. Ambi kotyhar ke a'e tĩ. Hakehar rer Isambe. Jundéu awa tama'e pa'i rajyr a'e tĩ. ⁶Katu ame'ẽ ta ke a'eta. Aja Tupã ukwa katu tĩ. Tupã je'ẽha rehe a'eta

hendu katu te tĩ. ⁷Isambe imembyr ym te, a'erehe a'eta ta'yn ym. A'e riki a'i te. Ixawa'e tamũi te tĩ.

⁸⁻⁹Amõ wera rahã, pa'ima'e ma'ema'eha ke Sakari kotyhar ta ma'ema'e ixo. A'erehe Tupã rehe ma'e ke Sakari ma'ema'e ixo tĩ, ame'ẽja saka. Parakyha rehe ohoha ke pa'li ta manga manga. “Awa oho ta my?” aja manga manga rahã, Sakari rehe uhyk oho. A'erehe Sakari riki paraky oho. A'erehe Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Sakari ixo oho. A'ep ma'e pihe katu ame'ẽ ke hany oho. (Aja Tupã rehe ipy'a ke moĩ moĩ ngã.) ¹⁰Ma'e pihe katu ame'ẽ ke Sakari hany u'am rahã, Tupã namõ heta jundéu awa ta pandu pandu u'am. Henda keruhũ soroka pe pandu pandu u'am. ¹¹Pe, Tupã je'ẽha rahoha uhyk uwyr ehe, Sakari rehe. Ma'e piheha hanyha renda rake pu'am u'am. Sakari jywa katu koty pu'am u'am. ¹²Pe, Sakari usak ehe rahã, jumukahem ingi. (Sakari harõ ym ha rupi uhem, a'erehe kyje ingi.) ¹³Pe, Tupã je'ẽha rahoha pandu ipe:

—Sakari! Ekyje ym ihẽ ngi! Tupã pe nde erepandu: “Ihẽ pe ihẽ ra'yr emuwyr” aja nde erepandu Tupã pe. Ame'ẽ ke a'e ukwa katu. A'erehe nde rakehar imembyr ta kũ'y. Sawa'e ra'yr u'ar ta kũ. U'ar rahã: “Juã” aja her emoĩ ehe. ¹⁴U'ar rahã, nde rury katu te ta. Heta ngã hury katu te ta tĩ. ¹⁵Sawa'e katu ame'ẽ wan ta a'e, aja Tupã ukwa katu tĩ. Kawĩ u'u ym ta me'ẽ te'e a'e. Kawĩ aja muka'u ame'ẽ ke u'u ym ta me'ẽ te'e tĩ. Ta'yn rahã har ipy'a rehe Tupã'ã ihĩ katu ta. ¹⁶Heta jundéu awa ta py'a ke Tupã koty a'e muruwak ta mondo. Tupã riki jandema'e sawa'e te. ¹⁷Tupã je'ẽha ke a'e pandu pandu ta oho tĩ. Yman Eri Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke a'e. Ame'ẽ Eri aja pyrãtãha ke Tupã muwyr ta ipe tĩ, Juã pe tĩ. Eri aja ma'e katu ame'ẽ ke ma'ema'e ta tĩ. Kuja ta tĩ. Ipái namõ ta'yr ke a'e muhury katu ta tĩ. Katu ame'ẽ ke ukwa katu, ame'ẽ ta ma'ema'e. Ame'ẽ ta koty hendu ym ame'ẽ ta ke a'e muruwak ta mondo tĩ. Aja rahã, katu ame'ẽ ke a'eta ma'ema'e ta tĩ. Aja jandema'e sawa'e te rehe ngã py'a ke a'e muruwak ta. Aja rahã, huryha namõ sawa'e te rehe harõ ta ngã — aja ta'yn wan ta ame'ẽ rehe har Tupã je'ẽha rahoha pandu.

¹⁸Pe, Sakari pandu ipe:

—Myja ihẽ ra'yr ta my? Myja ihẽ akwa ta my? Ihẽ riki tamũi te. Ihẽ rakehar a'i te tĩ. A'erehe imembyr ym ta, aja akwaha — aja Sakari pandu.

¹⁹Pe, Tupã je'ẽha rahoha pandu:

—Ihẽ rer Ngambie. Tupã pandu ame'ẽ ke ihẽ ama'ema'e. Ima'e miasu ke ihẽ. Nde koty ihẽ ke a'e muwyr. A'erehe nde pe Juã

u'ariha rehe har ihē apandu ajur. ²⁰Esarahā! Angaha rehe uhyk rahā, ihē apanduha aja me'ē uhyk ta kŷ. Apo ihē apandu ame'ē ke rehe nde erejurujar ym, a'erehe ne je'ēha kanim ta oho. Ta'yn u'ar ym rahā we, aja nde erexo ta tī — aja Sakari pe pandu.

²¹Pe, Tupā rehe ngā jumu'eha renda keruhū soroka pe heta ngā harō u'am. I'i atu we harō u'am. Kuja ipy'a pe ngā ukwa u'am:

—Mā! I'i we Sakari pyta u'am. Jumu'eha renda keruhū pe pyta hū. Ma'ewā my? — aja ngā.

²²Pe, Sakari uhem uwyr rahā, marā ka ym je'ēha ke uhemihā ipe. A'erehe jumu'eha renda keruhū pe ixeraiha aja usak, aja ngā ukwa. Je'ēha uhem ym, a'erehe ipo te'e ngā pe a'e pandu 'y. Ma'e usak, ame'ē ke ngā pe ipo te'e pandu 'y. ²³⁻²⁴Pe, jumu'eha renda keruhū pe pa'ima'e ma'ema'eha ke a'e ma'ema'e we rī. Ima'e ma'eha upa rahā, hok pe jywyr oho, hakehar koty, Isambe koty. Pe, heta ym ukwer rahā, hakehar imembyr. Pe, awa po peteī jahy rahā, hok pe te'e ixo. ²⁵Pandu:

—A'eramō ihē membyr. Ihē rehe Tupā ipy'a katu. Yman ihē membyr ym te ihē, a'erehe ihē ke amō kūjā ta muhuxī. Apo ihē rehe Tupā usak katu. A'erehe ihē membyr ym ha ke a'e mukanim apo 'y — aja Isambe pandu.

“Jesu u'ar ta kŷ” aja Tupā je'ēha rahoha pandu

²⁶Isambe pusu tiha oho ixo. Awa po wajar peteī jahy kanim. Arahā ima'e je'ēha rahoha ke Tupā muwyr. Her Ngambie. Nasare ok ta pe muwyr. Ame'ē ok ta Ngariréi ywy rehe ihī. ²⁷Kūjā koty muwyr. Her Mari. Amō sawa'e pe ipái pandu katu ame'ē ke a'e. Jumendar ta. Sawa'e rer Jose. Ndawi rainō a'e. Ame'ē Ndawi ymanihar kapitā keruhū. ²⁸Pe, kūjā rehe Ngambie uhyk rahā, pandu ipe:

—Ko ajur. Nde rehe Tupā katu usak. Ne namō a'e ixo katu — aja Mari pe.

²⁹Ame'ē ke rehe Mari hendu rahā, ma'erehe ym ukwa. Ipy'a pe kuja ukwa ixo:

—Mā! Ma'erehe ihē pe aja pandu my? — aja jupe.

³⁰Tupā je'ēha rahoha pandu ipe:

—Mari! Ekyje ym ihē ngi. Nde rehe Tupā katu usak. ³¹Esarahā! Ne membyr ta apo kŷ. Sawa'e ra'yr ta kŷ. U'ar rahā, her emoī ehe: “Jesu” aja. ³²A'e riki katu te ame'ē ke a'e. “Tupā ra'yr” aja riki her tī. Tupā ywate te ixo, ame'ē ra'yr ke a'e. Kapitā keruhū aja a'e

mu'am ta tĩ. Ndawi aja mu'am ta a'e ke tĩ. Ndawi ymanihar hamũi ke. ³³Jesu jundéu awama'e kapitã keruhũ wan ta. Aja te'le ta ixo a'e. Kapitã keruhũ aja te'le ta ixo. Ame'ẽ ke upa ym ta — aja Tupã je'ẽha rahoha pandu.

³⁴Mari pandu ipe:

—Myja ihẽ membyr ta apo my? Ihẽ axo te'le me'ẽ te'e ihẽ — aja ipe.

³⁵Tupã je'ẽha rahoha pandu:

—Nde rehe Tupã'ã ihĩ katu ta kÿ. Tupãma'e pyrãtãha ne namõ ixo katu ta kÿ. A'erehe ne membyr ta kÿ, pe, ta'yn u'ar rahã, ame'ẽ riki katu te ame'ẽ ke ta. “Ihẽ ra'yr” aja Tupã pandu ta. ³⁶Esarahã! Ne anam rehe har ekwa ekwa e'am. Her Isambe. Ehe har amõ ta pandu: “Imembyr ym te ame'ẽ ke a'e” aja. Apo anĩ. A'e riki imembyr apo 'y. Awa po wajar peteĩ jahy kanim ipe. A'i rahã, imembyr. ³⁷Tupã putar rahã, upa katu te ma'e ke a'e ma'ema'e katu — aja Mari pe pandu.

³⁸Pe, Mari pandu:

—A'e tÿ. Tupã pandu ame'ẽ ke ihẽ ama'e ta. Tupãma'e miasu aja ihẽ. Nde erepandu, aja mã peja ihẽ rehe uhyk katu — aja ipe.

Pe, Tupã je'ẽha rahoha oho ingi.

Isambe rehe Mari usak oho

³⁹Heta ym ukwer rahã, ima'e ke Mari munde katu. Pe, pahar amõ ok ta pe oho. Isambe rehe usak oho. Ywy'ã ty rupi ame'ẽ ok ta ihĩ. Ame'ẽ ok ta Jundéi ywy rehe ihĩ. ⁴⁰Pe, Sakari rok rehe uhyk oho rahã, Isambe pe pandu:

—Se te'le ihẽ asak ta ajur — aja Mari ipe.

⁴¹Ame'ẽ rehe Isambe hendu rahã, ipusu pe imembyr katak katu. Pe, Isambe py'a rehe Tupã'ã ihĩ katu. ⁴²Hãtã Isambe pandu:

—Mã! Kũjã ta ngi har nde rehe jõ Tupã katu te usak. Nde pusu pe ne membyr ihĩ, ame'ẽ rehe Tupã katu usak tĩ. ⁴³Nde riki ihẽma'e sawa'e te mãi wan ta. Ihẽ rehe nde eresak erejur. Mã katu! Ihẽ rehe Tupã katu usak tĩ. ⁴⁴Nde erepandu: “Se te'le ihẽ asak ta ajur” aja. Ame'ẽ rehe ihẽ ahendu rahã, ihẽ pusu pe ihẽ membyr katak katu. (Hury katu, a'erehe katak katu.) ⁴⁵Tupã je'ẽha ke Tupã je'ẽha rahoha pandu nde pe. Aja nde rehe uhyk ta kÿ. Ame'ẽ rehe nde erejurujar katu, a'erehe nde riki nde rury katu te — aja Isambe pandu ipe, Mari pe.

Tupã rehe har katu Mari pandu

46 Pe, Tupã rehe har Mari pandu:

—Ihẽma'e sawa'e te riki katu te ame'ẽ ke a'e.

47 A'e riki ihẽ muhãha, a'erehe ihẽ rury katu ihẽ.

48-49 Ima'e te'e aparaky ame'ẽ ke ihẽ. Ihẽ katu ym ihẽ jupe ihẽ.
Ihẽ rehe a'e harái ym, a'erehe ihẽ rury katu ihẽ tĩ.

Tupã riki pyrãtã te hũ ame'ẽ ke a'e. A'e riki katu te ame'ẽ ke tĩ.
Ma'e katu te ame'ẽ ke ihẽ pe a'e ma'e, a'erehe apo har ngi upa
ngã pandu ta: “Hury katu me'ẽ ke a'e” aja ihẽ rehe har.

50 Upa katu te amõ ipy'a ke moĩ moĩ ehe. Ame'ẽ ta rehe pyrara
a'e usak. Aja te'eha a'e.

51 Amõ riki juehe jõ katu ame'ẽ ke jupe, aja ipy'a pe ukwa. Ame'ẽ
ukwaha ke Tupã mukanim ingi.

52 Henda ngi kapitã keruhũ ke a'e mutyryk. “Katu ym ihẽ jupe”
aja ukwa ame'ẽ ta pe a'e pandu: “Nde katu” aja.

53 Pyrara ame'ẽ ta pe ma'e ke a'e me'ẽ katu. Ima'ehũ namõ ixo
ame'ẽ ta ke a'e mujywyr te'e ta mondo. Ipo te'e mujywyr
mondo.

54 Yman Tupã manga katu: “Yman rahã, jundéu awa ta namõ
ihẽ axo ta” aja Tupã manga katu jande ramũi ta pe. Ame'ẽ
panduha uhyk apo 'y.

Jundéu awa ta namõ Tupã ixo katu 'y. Jundéu awa ta ipy'a
moĩ moĩ katu ehe. Ame'ẽ ta namõ ixo katu.

55 Amarã rainõ ta rehe a'e harái ym, jundéu awa ta rehe. Pyrara
usak ngã rehe.

Upa katu te hainõ ta rehe pyrara usak tĩ. Aja te'eha pyrara
usak katu te ame'ẽ ke a'e — aja Mari pandu Tupã rehe har.

56 Pe, mahapyr jahy rahã, Isambe namõ Mari pyta ixo rĩ. Upa
rahã, a'engi hok pe jywyr oho.

Juã u'ariha ke

57 Imembyr u'ariha rehe uhyk oho 'y. Pe, Isambe membyr sawa'e
ra'yr u'ar. 58 Tupã pyrara usak katu te ehe, aja ianam ta ukwa. Hok
rake ihĩ ame'ẽ ta aja tĩ. Ukwa tĩ. A'erehe imãi ta namõ a'eta hury
katu.

59 Awa po wajar mokõi ukwer rahã, ta'yn rehe ihĩ ame'ẽ pিরer ke
a'eta jupã uwyr. (Aja te'eha jundéu awa ma'eha.) Arahã ipái rer ngi

har amõ ta moĩ ta tipe. A'erehe: “Sakari” aja muher ta tipe. ⁶⁰Imãĩ pandu:

—Anĩ. “Juã” aja jamuher ta — aja ngã pe.

⁶¹Amõ ta pandu ipe:

—Ma'erehe: “Juã” aja my? Ne anam ta rer ngi har aja me'ẽ nixói te — aja imãĩ pe.

⁶²Pe, ipái pe:

—Myja her nde eremoĩ ta my? — aja ipo te'e ngã pandu ipe.

⁶³Pe, ipo te'e ipái pandu:

—Myrape ra'yr mupinim ame'ẽ ke erur — aja.

Pe, amõ werur rahã, ipái mupinim. Her: “Juã” aja mupinim. A'erehe upa ngã pandu:

—Mã! Juã tiki kome'ẽ ta'yn rer! Mã! — aja.

⁶⁴Ta'yn rer Sakari mupinim rahã, pahar je'ẽha uhem ipe. Je'ẽha jywyr tĩ. Pe, katu Tupã rehe har a'e pandu pandu u'am.

⁶⁵Ame'ẽ rehe hendu rahã, upa hok rake ihĩ ame'ẽ ta pandu: “Mã! Katu tiki!” aja. Tupãma'e pyrãtãha usak, a'erehe pandu: “Mã! Katu tiki!” aja. Pe, upa ame'ẽ rehe har upa ok ta rupi ngã pandu oho. Jundéi ywy'ã rupi ixo ame'ẽ ta rupi pandu oho tĩ. ⁶⁶Ame'ẽ rehe upa hendu ame'ẽ ta ipy'a rehe ma'e ke ukwa ukwa ixo. Kuja. Ta'yn namõ Tupãma'e pyrãtãha ixo te, aja ngã ukwa, a'erehe pandu:

—Mã! Sawa'e rahã, ma'e katu ame'ẽ ke kome'ẽ ta'yn ra'yr ma'ema'e ta kÿ — aja ngã ukwa.

Sakari je'ẽha ke

⁶⁷Ipái py'a rehe Tupã'ã ihĩ katu, Sakari py'a rehe. Pe, Tupã je'ẽha ke Sakari pe mujekwa. A'erehe Sakari kuja pandu:

⁶⁸—Mã peja katu jandema'e sawa'e te rehe har japandu. Tupã a'e. Jundéu awa ta ipy'a moĩ moĩ katu ehe ame'ẽ ke a'e.

Ixotyhar ta namõ Tupã ixo katu, a'erehe katu ehe har japandu. Jande ruwajan ta ngi a'e poir uwyr tĩ.

⁶⁹Jande muhãha pyrãtã te hũ ame'ẽ ke a'e, aja a'e ke Tupã mu'am tĩ. Ndawi rainõ ke a'e. Ndawi ymanihar ima'e miasu ke.

⁷⁰“Muhãha muwyr ta” aja ymanihar Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta pandu. Ame'ẽ ta katu ame'ẽ ta ke. Ame'ẽ ta pe je'ẽha ke Tupã muwyr. Kuja ame'ẽ ta pandu tĩ:

71 “Pehē ruwajan ta ngi pehē ke muhāha mupoir ta. Upa pehē rehe parahy ame'ē ta ngi aja tī. Mupoir ta tī” aja.

72 “Jande ramūi ta rehe pyrara Tupā usak ta” aja a'e pandu.

“Ymanihar manga katuha ke ihē akwa akwa ta axo. Ihē aharái ym ta” aja a'e pandu katu tī. Manga katuha katu te ame'ē ke ame'ē.

73-74 Ymanihar Amarā pe Tupā manga katu. Amarā ymanihar jande ramūi ke.

Kuja Tupā manga katu te: “Pehē ruwajan ta ngi pehē ke ihē apoir ta, aja ihē amanga katu. Pehē ke ihē apoir ta, a'erehe ihē rehe pehē py'a pemoi moĩ katu ta.

Ame'ē ta ngi pekyje ym ta 'y. Aja ihē rehe pehē py'a ke pemoi moĩ katu ta” aja Tupā manga katu te.

75 Aja rahā, jande py'a juhyk. Aja Tupā rehe jande py'a jamoi moĩ katu ta.

A'e pandu: “Pehē katu. Ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha nixói te pehē pe” aja. A'erehe jande py'a jamoi moĩ katu ta ehe tī.

Jande jaxo rahā, aja jande py'a jamoi moĩ katu ta ehe — aja Sakari pandu.

76 A'e pandu tī:

—Juā! Ihē ra'yr nde! Kuja nde pe Tupā pandu ta: “Ihē je'ēha ke nde erepandu ta. Ywatehar ame'ē ke ihē” aja Tupā pandu ta.

Jandema'e sawa'e te ndutar koty nde ereho py ta. Tupā koty ngā py'a ke nde eremuruwak ta eremondo. Aja rahā jandema'e sawa'e te uwyr rahā, ngā hendu katu ta ehe.

77 Kuja Tupā kotyhar ta pe nde erepandu ta. Jundéu awa ta pe nde erepandu ta: “Ma'e ka'u te'eha ke ngā ma'ema'e. Tupā ipy'a jywyr ta ngā rehe. Pe, a'eta ke Tupā muhā katu ta” aja nde erepandu ta ngā pe.

78 Jande rehe Tupā pyrara usak. Jande rehe ipy'a katu tī. A'erehe jande pe muhāha ke a'e muwyr ta.

79 Aja rahā, upa manōha ngi kyje, ame'ē ta ke a'e mu'e ta uwyr tī. (Aja rahā, kyje ym ta ngā.)

Myja Tupā namō jande juehe katu jaxo my, ame'ē ke a'e mu'e ta uwyr tī — aja Sakari pandu.

80 Pe, Sakari ra'yr tiha oho. Ipy'ahu ame'ē ke a'e. Ukwa katu te we oho tī. Sawa'e rahā, awa nixói te ame'ē pe ixo. Jundéu awa ta pe ma'e ke pandu ym we rī. A'erehe awa nixói te ame'ē pe pyta we rī.

Jesu u'ariha rehe har

(Matéu 1.18-25)

2 ¹⁻³Imāi pusu ngi Juã u'ar. A'engi mahapyr jahy kanim nahã my. Arahã amõ kapitã keruhũ je'êha ke mondo. Homa awa tama'e kapitã keruhũ mondo. Her Angu. Amõ amõ ywy pe har kapitã keruhũ a'e tĩ. Ame'ẽ rupi je'êha ke mondo. Kuja mondo:
—Ngã hetaha ke ihẽ akwa ta. Myja ngã hetaha my? Myja hetaha ihẽ rehe hendu katu ame'ẽ ta ixo my? Akwa ta. A'erehe pehẽ rer ke pemapyk peho. Aja rahã ngã hetaha akwa ta — aja je'êha ke mondo.

Ame'ẽ ke ngã hetaha mapyk py ame'ẽ ke. Arahã Sirẽ kapitã tĩ. Si ywy pe har tama'e kapitã ke a'e. Angu ke je'êha mondo, a'erehe her ke upa katu te ngã mapyk oho. Imāi pusu ngi u'ar, ame'ẽ ok ta pe ngã jywyr oho. A'ep her ke mapyk oho.

⁴A'erehe Jose jywyr oho tĩ. Imāi pusu ngi u'ar, ame'ẽ ok ta pe jywyr oho. Ok ta rer Merẽ. Jundéi ywy rehe Merẽ ok ta ihĩ. Yman te a'ep Ndawi imāi pusu ngi u'ar tĩ. Jose Ndawi rainõ tĩ. A'erehe Merẽ ok ta pe a'e jywyr oho. A'ep Jose jywyr oho rahã, Nasare ok ta ngi uhem oho. Ngariréi ywy rehe Nasare ok ta ihĩ. ⁵Her ke Jose mapyk oho. Mari namõ oho. Mari ke ipái me'ẽ katu ta ame'ẽ ke a'e. Ipusu tiha te ipe. Imembyr u'ar tate. ⁶Merẽ ok ta pe a'eta ixo rahã, imembyr u'ariha angaha ke rehe uhyk oho 'y. ⁷A'eta pe ukweriha renda nixói te. Amõ rok pe nixói te. Heta te hũ ngã ixo, a'erehe nixói te ukweriha renda ke. A'erehe tapi'iruhu renda pe ixo oho. Pe, imembyr py ame'ẽ ke u'ar a'ep. Sawa'e ra'yr riki. Pan pe imāi pukek. Pe, tapi'iruhu mi'u renda pe mou, myrakwar pe.

Arapuhan ta usakiha ta rehe Tupã je'êha raho uhyk

⁸Merẽ ok ta sorokap pe arapuhan ta usakiha ta ixo. Pytun rahã, arapuhan ta rehe usak usak u'am. Kãpĩ ty rupi usak usak u'am. ⁹Pe, Tupã je'êha rahoha uhyk uwyr a'eta rehe. A'eta ixo ame'ẽ rupi wera hũ. Jandema'e sawa'e te muwera. (Aja rahã, Tupã a'ep ixo, aja mujekwa katu.) Wera hũ, a'erehe usakiha ta mukahem hũ! ¹⁰Tupã je'êha rahoha pandu:

—Pemukahem ym ihẽ ngi! Pehẽ pe myrandu katu ke ihẽ arur. Ame'ẽ muhury katu te ta pehẽ ke. Upa katu te ngã ke muhury katu te ta tĩ.

¹¹A'eramõ Merẽ ok ta pe ta'yn ra'yr u'ar. Ndawi ambyr rekohama'e ke, aja ngã ukwa. A'ep ta'yn u'ar ramõ. Yman te a'ep Ndawi u'ar tĩ. Apo

ame'ẽ Merẽ ok ta pe ta'yn ra'yr u'ar. Ame'ẽ ta'yn ra'yr Kirisutu. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke a'e. Jandema'e sawa'e te wan ta a'e tĩ. A'e riki pehẽ ke muhã katu ta. ¹²Kuja pekwa katu ta ehe har. Tapi'iruhu mi'u renda pe ta'yn ra'yr túi. Pan pe imãi pukek. Aja pesak rahã, ngã muhãha petúi aja pekwa katu ta — aja Tupã je'ẽha rahoha pandu.

¹³Ame'ẽ ke upa pandu rahã, ywatehar ta uhem uwyr tĩ. Heta te hũ uwyr. Uwyr py Tupã je'ẽha rahoha rake uwyr. Upa Tupã rehe har katu a'eta pandu. Kuja:

¹⁴—Ne jõ riki katu te me'ẽ ke. Nde riki ywatehar ke. Kome'ẽ ywy keruhũ pe har ta rehe nde rury katu. Ame'ẽ ta pe ipy'a huryha nde eremuwyr. (Aja rahã, katu ngã juehe ixo) — aja a'eta pandu.

¹⁵Pe, ywa pe Tupã je'ẽha rahoha ta jywyr oho a'eta ngi. Arapuharan ta usakiha ta ngi jywyr oho. Upa jywyr oho rahã, arapuharan ta usakiha ta pandu pandu a'eta jupe:

—Jasak jahorahã! Merẽ ok ta pe jasak jaho. A'eta pandu ame'ẽ ke rehe jasak jaho. Tupã riki jande pe mujekwa ame'ẽ ke rehe jasak jaho — aja pandu pandu a'eta jupe.

¹⁶A'erehe pahar oho. Jose ta ke a'eta kekar oho. Mari ke kekar tĩ. Mahem rahã, ta'yn ra'yr rehe a'eta usak, imãi namõ, Mari namõ. Tapi'iruhu mi'u renda pe ta'yn ra'yr túi. ¹⁷Pe, a'eta usak ehe rahã, upa Tupã je'ẽha rahoha pandu ame'ẽ ke a'eta pandu pandu ipái ta pe. Ta'yn ra'yr rehe har Tupã je'ẽha rahoha pandu, ame'ẽ ke a'eta pandu pandu tĩ. ¹⁸Arapuharan ta usakiha ta pandu, ame'ẽ ke rehe hendu ame'ẽ ta pandu:

—Mã! Katu tiki! — aja ngã.

¹⁹Arapuharan ta usakiha ta pandu ame'ẽ ke Mari upa katu te ipy'a pe moĩ. Ame'ẽ ke harái ym ta. ²⁰Pe, arapuharan ta usakiha ta jywyr oho. Arahã Tupã rehe har a'eta katu pandu pandu oho ixo. “Ne jõ riki katu te me'ẽ ke” aja pandu oho ixo tĩ. Upa katu te a'eta hendu. Upa katu te a'eta usak tĩ. A'erehe Tupã rehe har katu a'eta pandu pandu oho ixo. Tupã je'ẽha rahoha mujekwa, aja ta'yn ra'yr rehe a'eta usak.

Jesu ke muher

²¹Awa po wajar mokõi ukwer rahã, ta'yn ra'yr rehe ihĩ ame'ẽ pিরer jupãha angaha rehe uhyk oho. Arahã: “Jesu” aja her ipái ta moĩ. Ame'ẽ her ke Mari pe Tupã je'ẽha rahoha mujekwa. Imembyr ym rahã we, ame'ẽ her ke mujekwa ipe.

Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Jesu ke Jose ta raho

22-23 Pe, Mari ipy'a juhykiha ke rehe uhyk oho. Yman te Moise mupinim, aja juhykiha ke rehe uhyk oho. (Upa juhyk rahã, Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Mari ixekatu ta tĩ.) Pe, ame'ẽ juhykiha upa rahã, Jerusarẽ ok ta pe ta'yn ra'yr ke a'eta raho. Jesu ke raho.

Tupã ruwa koty raho, ame'ẽja saka a'e ta raho. A'erehe Tupã pe Mari ta pandu: “Kome'ẽ ta'yn jande pe nde eremuwyr. Ko nema'e ke” aja imãĩ ta. Yman te Moise pe Tupã mujekwa. Ame'ẽ ke Moise mupinim:

“Sawa'e jepy ke Tupãma'e ke. Aja pame katu te ima'e ke” aja mupinim.

24 Pe, Jose ta ma'e ke me'ẽ oho tĩ. Ma'e ke jukwa, aja ipy'a ke juhyk. Tupã je'ẽha ke Moise mupinim, aja Jose ta me'ẽ raho. Kuja me'ẽ raho. Mokõi pykahuran ta. Ame'ẽ nixói rahã, mokõi pykahuran ra'yr ta. Ame'ẽ ke jundéu awa tama'e pa'i pe me'ẽ raho. Ame'ẽ ke pa'i ta jukwa. Pe, hapy. Aja rahã Mari ipy'a juhyk katu, aja Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ.

25 Jesu ke Jose ta raho rahã, Jerusarẽ ok ta pe amõ sawa'e ixo. Her Simeã. Sawa'e katu ame'ẽ ke a'e. Tupã rehe ipy'a moĩ moĩ katu tĩ. Huwajan ta ngi jundéu awa ta ke amõ mupoir ta. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke muwyr ta. Ame'ẽ angaha ke rehe Simeã harõ ixo tĩ. Ipy'a rehe Tupã'ã ihĩ katu tĩ. 26-28 Yman Tupã'ã mujekwa katu ipe:

—Nde eremanõ ym ta rĩ. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke rehe nde eresak ym rahã we, nde eremanõ ym ta rĩ. Yman Tupã pandu: “Ihẽ amondo ta kÿ” aja riki. Ame'ẽ ke rehe nde eresak py ta kÿ — aja Simeã pe yman mujekwa.

Apo Simeã pe mujekwa tĩ:

—Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe eho apo 'y — aja ipe.

A'erehe Simeã oho, Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe. A'ep ta'yn ra'yr ke Jose ta werur. Yman Moise mupinim, aja Tupã ruwa koty raho, ame'ẽja saka Jose ta werur. Arahã Simeã uhyk. Pe, usak. Pe, ta'yn ra'yr ke pyhyk. Ta'yn rer Jesu. “Ne jõ riki katu te me'ẽ ke” aja Tupã pe Simeã pandu. 29 Pandu tĩ:

—Sawa'e! Yman nde erepandu katu: “Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke rehe nde eresak ta kÿ” aja ihẽ pe. Aja uhyk apo 'y. Ihẽ asak 'y.

A'erehe ihẽ rury katu. Ajaha ihẽ amanõ ta. Ihẽ riki nema'e miasu.

³⁰ Ko ngã muhãha rehe ihẽ asak. Nde eremuwyr ame'ẽ ke rehe asak. Ihẽ atu asak katu.

³¹ Heta ngã usak ta ehe tĩ.

³² Nde rehe har amõ awa ta pe a'e mujekwa ta tĩ. Jundéu awa aja ym ame'ẽ ta pe mujekwa ta.

Aja rahã, katu jundéu awa ta rehe har amõ ta pandu ta tĩ.

Jundéu awa ta nde kotyhar ta ke — aja Tupã pe Simeã pandu.

³³ Ta'yn rehe har Simeã pandu. Ame'ẽ rehe har Jose ta hendu rahã, jupandu a'eta jupe:

—Mã! Katu tiki! — aja ipy'a pe ukwa ukwa u'am.

³⁴ Pe, Jose ta pe Simeã pandu:

—Mã peja pehẽ rehe Tupã usak katu — aja.

Imãi pe pandu tĩ:

—Kome'ẽ ta'yn rehe Tupã usak katu. A'e pandu: “Ihẽma'e ko” aja.

A'e uwyr, a'erehe heta jundéu awa ta ke kome'ẽ ta'yn muhã katu

ta kÿ. Heta jundéu awa ta ke mupyraraha renda pe mondo ta kÿ tĩ.

“Tupãma'e ko” aja ngã ukwa tĩ. A'erehe heta ngã je'ẽ je'ẽ hũ ta ehe har tĩ. Putar ym ta tĩ. ³⁵ Aja ipy'a pe ma'e ka'u te'eha ma'ema'eha ke ngã ukwa ukwa ixo. Ame'ẽ ke amõ ukwa ym. Anĩ. Ame'ẽ ke ngã pe kome'ẽ ta'yn mujekwa ta kÿ tĩ. A'erehe ngã je'ẽ je'ẽ hũ ta ehe har.

—Mari! Ne rahã tĩ. A'e ke ngã mupyrara ta tĩ, ame'ẽ ke rehe nde eresak ta tĩ, a'erehe nde ke mupyai ta kÿ tĩ — aja Mari pe Simeã pandu.

³⁶ A'ep amõ kũjã ixo. Her An. Panue rajyr ke a'e. Ase ambyr rainõ ke a'e. A'i te apo 'y. Awa po wajar mokõi warahy 'ar rahã, ixawa'e namõ ixo. ³⁷ (Pe, ixawa'e manõ.) Yman ixo te'e a'e 'y. Kuja, 84 warahy 'ar rahã, ixo te'e a'e 'y. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe a'e ixo. Aja te'eha a'e. Tupã rehe ipy'a ke moĩ moĩ katu. Aja te'eha a'e. Tupã rehe ipy'a moĩ moĩ rahã, Tupã namõ pandu pandu katu. Ma'e u'uha ke hijar tĩ. (Aja ipy'a moĩ moĩ katu ehe tĩ.)

³⁸ A'ep Jose ta ixo. Arahã An uhyk. Pe, Tupã pe pandu:

—Ko nde eremuwyr ame'ẽ ke. Ihẽ asak ehe tĩ. Ne jõ riki katu te me'ẽ ke — aja An.

Pe, amõ ta ixo. Huwajan ta ngi Tupã mupoir ta. Jundéu awa ta ke mupoir ta. Ame'ẽ angaha ke rehe a'eta harõ ixo. Ame'ẽ ta pe kuja An pandu tĩ:

—Ko uwyr 'y. Tupã muwyr ame'ẽ ke ko — aja a'eta pe.

³⁹ Tupã je'ẽha ke Moise mupinim. Aja upa ma'e rahã, Ngariréi wyy pe Jose ta jywyr oho. Hekoha pe uhyk oho. Hekoha rer Nasare

ok ta. ⁴⁰Pe, ta'lyn tiha oho ixo. Pyrãtã oho ixo tĩ. Tupã riki usak katu ehe. Ukwa katu ma'e oho ixo tĩ.

Kurumĩ rahã, Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe oho

⁴¹Warahy 'ar rahã pame katu te Jerusarẽ ok ta pe Jose ta ohoho. Jundéu awa ta imi'u matyriha rehe usak oho. Jundéu awa tama'e mi'u matyriha weraha rer Pasuko. ⁴²Awa py mokõi warahy 'ar ame'ẽ ke Jesu. Arahã Pasuko 'ar uhyk oho tĩ. Ame'ẽ pe Jose ta oho tĩ. Aja te'eha a'eta oho. ⁴³Pe, ngã mi'u matyriha upa rahã, hok pe a'eta jywyr wan oho. Jesu anĩ. Jerusarẽ ok ta pe a'e pyta we rĩ. Ame'ẽ ke Jose ta ukwa ym we rĩ. ⁴⁴Johuha ta namõ a'e ixo, aja Jose ta ukwaha naĩ. A'erehe peteĩ wera rahã, a'eta wata oho. Pe, ka'aruk koty rahã, ianam ta rupi Jose ta kekar kekar tipe oho. Ehe katu ame'ẽ ta rupi kekar kekar tipe oho tĩ. ⁴⁵Anĩ. Mahem ym, a'erehe Jerusarẽ ok ta pe jywyr oho. A'ep kekar ixo tĩ. ⁴⁶Pe, mokõi ukwer rahã, mahem. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe usak ehe. Jundéu awa ta mu'eha ta namõ Jesu wapyk uĩ. Mu'eha ta rehe hendu uĩ. Ame'ẽ ta pe pandu pandu uĩ tĩ. ⁴⁷Jesu pandu rahã, ukwa katu te ha namõ pandu. A'erehe upa hendu ehe ame'ẽ ta pandu:

—Mã! My kome'ẽ kurumĩ ma'e ukwa katuha ukwa my!
— aja.

⁴⁸Pe, Jose ta usak ehe rahã, ipy'a pe ukwa ukwa u'am tĩ.

—Mã! Myja a'e ukwa katu my! — aja ukwa.

Pe, imãi pandu ipe:

—Jesu! Ma'erehe ko te'e nde ereĩ my? Nde ke akekar axo rahã, nde rehe ihẽ apyai te axo. Nde pái aja tĩ — aja ipe.

⁴⁹Pe, imãi ta pe Jesu pandu:

—Ma'ewã ok ta rupi ihẽ ke pekekar pexo my? Ihẽ pái keruhũ rok pe ihẽ axo ta me'ẽ te'e, aja pekwa ta me'ẽ te'e — aja imãi ta pe Jesu.

⁵⁰Anĩ. Ame'ẽ panduha rehe har imãi ta ukwa ym. (Tupã ra'yr a'e, aja imãi ta ukwa ym we rĩ, a'erehe Jesu panduha ke ukwa ym.)

⁵¹Ajame'ẽ ke Nasare ok ta pe Jose ta namõ kurumĩ ra'yr jywyr oho. Jose ta rehe hendu katu. Upa katu te ipy'a pe imãi moĩ. Harái ym ta. ⁵²Pe, Jesu sawa'e oho. Ukwa katu ma'e oho ixo tĩ. Tupã usak katu ehe tĩ. “Katu ame'ẽ ke a'e” aja ukwa. Aja

ngã ukwa tĩ. “Katu ame'ẽ ke a'e” aja ngã pandu Jesu rehe har tĩ.

Juã mujahukihama'e panduha ke
(*Matéu 3.1-12; Mak 1.1-8; Juã 1.19-28*)

3 ¹Awa py wajar upa warahy 'ar rahã, Timbe kapitã keruhũ. Ame'ẽ awa py wajar upa rahã, Juã pe ima'e je'ẽha ke Tupã muwyr. Arahã Jundéi ywy pe Pon Pirat kapitã. Ngariréi ywy pe Ero kapitã tĩ. Imu Ituréi ywy pe kapitã a'e tĩ. Takoni ywy pe aja tĩ. Imu rer Siri. Ambiri ywy pe Risa kapitã a'e tĩ. ²Arahã Ana jundéu awa tama'e pa'i keruhũ. Kái pa'i keruhũ a'e tĩ. Arahã awa nixói te ame'ẽ pe Juã ixo. Juã Sakari ra'yr ke a'e. Pe, ima'e je'ẽha ke Tupã muwyr ipe. ³A'erehe ame'ẽ ke ngã pe Juã pandu pandu oho. Y rymy'y rupi ok ta ihĩ ihĩ. Y rer Jondã. Ame'ẽ rupi Juã pandu pandu oho. Kuja ngã pe pandu:
—Ma'e peka'u te'eha ke pema'ema'e. Ame'ẽ ke pehijar apo 'y. Pe, Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak pemondo. Aja rahã, pehẽ rehe Tupã ipy'a jywyr ta. Aja rahã, pehẽ ke ihẽ amujahuk ta — aja ngã pe Juã.

⁴Yman Tupã je'ẽha ke Isai mupinim. Isai Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke a'e. Kuja a'e mupinim:

“Ngã pe sawa'e pandu pandu u'am. Awa nixói te ame'ẽ pe pandu pandu u'am.

Kuja: ‘Kapitã keruhũ uwyr tate rahã, pe ke amõ mukatu. Aja pehẽ pexoha ke pemukatu tĩ.

Jandema'e sawa'e te uwyr ta, a'erehe pexoha pemukatu.

⁵Pehu ke amõ mujã rahã, ywy'ã ke mupe. Ywy typy ame'ẽ ke mutyryhem tĩ.

Pehu iapar rahã, mutatambyk tĩ. Ita heta rahã, jo'ok tĩ. Aja pehẽ tĩ. (Pehu ke mukatu, aja pexoha ke pemukatu tĩ. Aja rahã, ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha ke pehijar. Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak.)

⁶Ngã muhãha ke Tupã muwyr. Aja rahã, myja me'ẽ ngã ke Tupã muhã katu ta my.

Ame'ẽ ke upa ngã ukwa ta' aja awa nixói te ame'ẽ pe ngã pe pandu pandu.” (Yman ame'ẽ Isai mupinim rahã, Juã rehe har mupinim.)

⁷Heta ngã Juã koty uhyk uwyr. Ok ta ngi uhyk uwyr ehe. Ngã pe Juã pandu:

—Mā! Mbói aja pehē. (Kupixa ke amō hany rahā, mbói ujan oho.) Aja pehē tī. Tupā mupyraraha uhyk tate. Ame'ē ngi pehem tar katu tipe. (A'erehe mbói aja pejan tar katu tipe tī.) Pehē ke ihē amujahuk rahā, pehē ke Tupā mupyrara ym ta, aja pekwaha naī. Aja amō pandu pehē pe naī. ⁸Anī. Pexoha katu aja pemujekwa. Aja rahā, ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha ke pehijar aja pemujekwa ta. “Amarā riki jande ramūi, (a'erehe Tupā kotyhar ta ke jande. A'erehe jande ke Tupā mupyrara ym ta)” aja pekwaha naī. Anī. Pehem ym ta. Pesarahā! Ko apandu pehē pe. Tupā putar rahā, kome'ē ita ngi Amarā rainō ta ke a'e muhem ta. Pehē ke ombor, pe, pehē renda ke pe amō muhem ta. (Tupā riki pyrātā te hū ame'ē ke a'e. Putar rahā, je'ēha rupi amō awa pyahu ame'ē ta ke a'e muhem katu ta. Hendu katu ehe ame'ē ta ke muhem katu, aja mujekwa katu.) ⁹Ma'eywa'y jaxer rahā, ame'ē i'y ke amō mondok ta. Pe, ame'ē myra ke amō hany riki. Pe, upa ukwái. Pesarahā! Ji riki hapo rake ihī. (Aja rahā, mondok tate. Aja rahā, ngā ke mupyrara tate, aja mujekwa katu) — aja Juā pandu ngā pe.

¹⁰Pe, Juā pe amō ta pandu u'am:

—Myja jaxo rahā, katu ta my? — aja ngā.

¹¹Juā pandu:

—(Pexoha katu, aja pemujekwa.) A'erehe mokōi pehēma'e mundeha namō pexo rahā, ima'e ym te ame'ē pe petēi peme'ē katu. (Aja pepy'a katuha ke pemujekwa.) Pehē mi'u heta rahā, ima'e ym te ame'ē ta pe peme'ē katu. (Aja pepy'a katuha ke pemujekwa tī) — aja ngā pe pandu.

¹²Pe, homa awa tama'e kapitā keruhū pe tamatarer matyr ame'ē ta uhyk uwyr ehe, Juā rehe. Ame'ē ta pandu:

—Sa'e! Ngā mu'eha nde. Myja jaxo rahā, katu ta my? — aja ipe.

¹³Juā pandu:

—(Pexoha katu, aja pexo.) Kuja. Homa awa tama'e kapitā keruhū pandu, ame'ē jō ngā ngi tamatarer pepyhyk katu. Amō we pepyhyk ym te — aja tamatarer matyr ame'ē ta pe pandu.

¹⁴Pe, sonda ta pandu ipe tī:

—Jande riki! Myja jaxo rahā, katu ta my? — aja Juā pe.

A'e pandu:

—(Pexoha katu, aja pexo tī.) Kuja. Penupā aja amō tama'e tamatarer pepyhyk ym. Amō rehe har te'e pepandu ym. Te'e pepandu, aja amōma'e tamatarer ke pepyhyk ym tī. Pehē pe tamatarer ke homa awa tama'e kapitā keruhū me'ē. Ame'ē namō jō pehē rury katu pexo — aja sonda ta pe Juā pandu.

¹⁵Juã pandu katu, a'erehe ehe har ipy'a pe ngã ukwa ukwa u'am.
—Mã! A'e riki kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke nahã my.
Jaharõ ame'ẽ ke my? Apo Juã pandu ta — aja ngã ukwaha naĩ.

¹⁶Anĩ. Ngã pe Juã pandu katu:

—Ihẽ riki aja ym. Kirisutu ym ihẽ. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke aja ym ihẽ. Y pe pehẽ ke ihẽ amujahuk. Amõ uwyr ta ixo. Tupã'ã namõ pehẽ ke mujahuk ta, ame'ẽja saka. (Aja rahã, pehẽ py'a rehe Tupã'ã muwyr ta, aja mujekwa katu.) Tata namõ mujahuk ta tĩ. (Aja rahã, ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e, ame'ẽ ta ke a'e mupyrara ta, aja mujekwa katu.) Ihẽ 'ar koty te we pyrãtãha a'e. A'erehe ima'e miasu aja axo rahã, ihẽ katu ym ihẽ jupe ihẽ. ¹⁷Urupen py'a ipo pe mukatak reko, aja ixo. Pe, ixurer ke peir tĩ. Ame'ẽ ke tata pe hany indo. Ame'ẽ tata uwe ym te ame'ẽ ke. Pe, matyriha renda pe ahũi aja me'ẽ ke matyr ta. Upa kome'ẽ wyw keruhũ pe har ta ke a'e riki mutyryk tyryk ta. (Aja rahã ima'e te ame'ẽ ta ke inamõ raho ta.) Henda pe matyr ta, ame'ẽja saka. (Ima'e ym ame'ẽ ta ke mupyraraha renda pe mahy ta.) Ixurer hany, ame'ẽja saka. Tata keruhũ a'ep ihĩ. Uwe ym te ame'ẽ — aja Juã pandu.

¹⁸Aja me'ẽ pandu pandu hũ ngã pe.

—Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak pemondo — aja ngã pe.
Myrandu katu ke pandu pandu tĩ.

¹⁹Ero kapitã a'e. Pe, Juã je'ẽ je'ẽ hũ ipe. Ero mu pete'e ixo. Ame'ẽ mu rakehar ke Ero pyhyk raho. Imu rakehar rer Erondi. Juã pandu ipe:

—Mã! Ne mu rakehar nde erepyhyk. Katu ym aja. Mã peja amõ amõ ma'e nde ereka'u te'eha ke ema'ema'e ym — aja Juã pandu Ero pe.

²⁰Pe, i'ar koty te we Ero katu ym ame'ẽ ke ma'e. Kuja. Sonda ta pe a'e pandu.

—Kyndaha pe Juã ke pekynda peraho — aja.
(A'erehe Juã ke sonda ta kynda raho.)

Jesu ke Juã mujahuk
(*Matéu 3.13-17; Mak 1.9-11*)

²¹⁻²²Pe, kyndaha pe Juã ixo ym rahã we, heta ngã ke a'e mujahuk u'am. Arahã Jesu ke a'e mujahuk tĩ. Pe, Tupã namõ Jesu pandu pandu u'am rahã, ywa ngi Tupã'ã wyjy uwyr ehe. Pykahuran aja saka wyjy uwyr ehe. Pe, ywa ngi panduha uwyr. Kuja:

—Nde riki ihẽ ra'yr. Nde rehe ihẽ apy'a katu ame'ẽ ke nde. Ihẽ ke nde eremuhury katu — aja Jesu pe.

Jesu ramũi ta ke

(Matéu 1.1-17)

- 23 Kuja, tirĩ ta (30) warahy 'ar tate nahã Jesu apo my. Kuja, 30 warahy 'ar aha oho nahã my. Arahã ngã ke a'e mu'e mu'e oho. A'e Jose ra'yr aja je ngã ukwa. Jose Eri ra'yr.
- 24 Eri Matate ra'yr. Matate Rewi ra'yr. Rewi Maki ra'yr. Maki Janai ra'yr. Janai Jose ra'yr.
- 25 Jose Matati ra'yr. Matati Amo ra'yr. Amo Naũ ra'yr. Naũ Eseri ra'yr. Eseri Nangai ra'yr.
- 26 Nangai Mate ra'yr. Mate Matati ra'yr. Matati Seméi ra'yr. Seméi Jose ra'yr. Jose Jonda ra'yr.
- 27 Jonda Joanã ra'yr. Joanã Hesa ra'yr. Hesa Soromambe ra'yr. Soromambe Sarati ra'yr. Sarati Neri ra'yr.
- 28 Neri Meki ra'yr. Meki Andi ra'yr. Andi Kosã ra'yr. Kosã Emanã ra'yr. Emanã Er ra'yr.
- 29 Er Josue ra'yr. Josue Erie ra'yr. Erie Jorin ra'yr. Jorin Matate ra'yr. Matate Rewi ra'yr.
- 30 Rewi Simeã ra'yr. Simeã Junda ra'yr. Junda Jose ra'yr. Jose Jonã ra'yr. Jonã Eriakĩ ra'yr.
- 31 Eriakĩ Merea ra'yr. Merea Men ra'yr. Men Matata ra'yr. Matata Natã ra'yr. Natã Ndawi ra'yr.
- 32 Ndawi Jese ra'yr. Jese Ombe ra'yr. Ombe Mboa ra'yr. Mboa Sar ra'yr. Sar Nasõ ra'yr.
- 33 Nasõ Amina ra'yr. Amina Amĩ ra'yr. Amĩ Ani ra'yr. Ani Erõ ra'yr. Erõ Per ra'yr. Per Junda ra'yr.
- 34 Junda Jako ra'yr. Jako Isak ra'yr. Isak Amarã ra'yr. Amarã Ter ra'yr. Ter Nakor ra'yr.
- 35 Nakor Seru ra'yr. Seru Hangau ra'yr. Hangau Pare ra'yr. Pare Embe ra'yr. Embe Sa ra'yr.
- 36 Sa Kainã ra'yr. Kainã Apaxa ra'yr. Apaxa Sen ra'yr. Sen Noe ra'yr. Noe Rame ra'yr.
- 37 Rame Metusarẽ ra'yr. Metusarẽ Eno ra'yr. Eno Jare ra'yr. Jare Marere ra'yr. Marere Kainã ra'yr.
- 38 Kainã Eno ra'yr. Eno Se ra'yr. Se Anã ra'yr. Anã Tupã mujã ame'ẽ ke a'e.

Jesu ke Satana manga tipe (Ājã ramũĩ a'e)

(Matéu 4.1-11; Mak 1.12-13; Emberéu 2.18; Emberéu 4.15)

4 ¹Y rake ngi Jesu jywyr oho. Y rer Jondã. Oho rahã, ipy'a rehe Tupã'ã ihĩ katu. Pe, awa nixói te ame'ẽ pe Jesu ke Tupã'ã muhyk raho. ²A'ep Jesu ixo. Ma'e ka'u te'eha ke Jesu ma'e, ame'ẽ ke Satana putar tipe. (Ājã ramũĩ a'e.) A'erehe manga manga tipe ixo. Kuja, 40 wera rahã, manga manga tipe. Arahã Jesu u'u ym te ma'e ke. A'erehe 40 weraha upa rahã, myahy te hũ. ³Pe, Satana pandu ipe:

—Tupã ra'yr nde. Aja rahã, kome'ẽ ita pe ebandu. “Mbeju wan ewak. A'u ta” aja ebandu ipe — aja Jesu pe Satana pandu.

⁴Jesu pandu:

—Anĩ. Apandu ym ta. Tupã je'ẽha rehe kuja panduha ihĩ:

“Marã ka ym imi'u namõ jõ amõ ixoha” aja panduha ihĩ — aja Satana pe.

⁵Pe, kome'ẽ ywy keruhũ rupi heta te hũ kapitã keruhũ ta ixo. Amõ amõ ywy pe ixo. Upa katu te ame'ẽ ke pahar Jesu pe Satana mujesak. Ywate ngi mujesak. ⁶⁻⁷Pe, pandu ipe:

—Upa ame'ẽ ta ihẽ rehe hendu katu. Ihẽma'e ke. Tamatarer hũ ame'ẽ rupi ihĩ tĩ. Upa ame'ẽ riki ihẽma'e tĩ. Upa ihẽ pe amõ muwyr ame'ẽ ke. Ihẽma'e ke. Ihẽ aputar rahã, upa ame'ẽ ke amõ pe ihẽ ame'ẽ katu. Apo ihẽ rehe nde py'a nde eremoĩ moĩ rahã, upa katu te ame'ẽ ke nde pe ihẽ ame'ẽ ta kÿ. Upa katu te nema'e ta — aja Jesu pe.

⁸A'e pandu:

—Anĩ. Katu ym aja. Nde rehe ihẽ py'a amoĩ moĩ ym te ta. Tupã je'ẽha rehe kuja panduha ihĩ tĩ:

“Tupã rehe jõ nde py'a nde eremoĩ moĩ katu. A'e riki sawa'e te. A'e ke rehe jõ ehendu katu” aja panduha ihĩ — aja Satana pe Jesu pandu.

⁹Ajame'ẽ ke Jerusarẽ ok ta pe Jesu ke Satana muhyk raho. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ kupe 'ar pe raho. (Ame'ẽ kupe ipe katu.) Ame'ẽ kupe rymy'y rehe muhyk raho. A'ejõhar ihĩ ame'ẽ pe muhyk raho. Iwyr koty upen te hũ ame'ẽ ke ihĩ. Sorok katu hũ riki. Pe, Jesu pe pandu:

—Tupã ra'yr nde. Aja rahã, sengi epor eho. Ywy rehe nde ere'ar erekwa rahã, ahy ym ta nde pe. ¹⁰Kuja Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ:

“Ima'e je'êha rahoha ta pe Tupã pandu ta: ‘Pepyhyk peho!’ aja riki. Aja nde rehe a'eta usak usak katu ta” aja panduha ihĩ.
(A'erehe sengi nde erepor rahã, ahy ym ta nde pe.)

11—Kuja Tupã je'êha rehe panduha ihĩ tĩ:

“Nde po rehe a'eta pyhyk ta, a'erehe ita rehe nde py tukwa ym te ta” aja panduha ihĩ — aja Jesu pe Satana pandu.

12Pe, Jesu pandu ipe:

—Anĩ. Apor ym ta. Tupã je'êha rehe kuja panduha ihĩ tĩ:

“Tupã riki sawa'e te. A'e katuha ke mã peja te'e emanga ym” aja panduha ihĩ tĩ — aja ipe.

13Upa ma'e ka'u te'eha ke Jesu ma'e, ame'ẽ ke Satana putar tipe. (Ãjã ramũĩ a'e.) Upa manga manga tipe. Anĩ. Jesu ma'e ym te. Upa manga rahã, oho ingi, Jesu ngi. Yman atu uwyr ym ehe rĩ.

Ngariréi ywy rupi Jesu pandu oho

(Matéu 4.12-17; Mak 1.14-15)

14Ajame'ẽ ke Ngariréi ywy pe Jesu jywyr oho. Tupã'ãma'e pyrãtãha namõ jywyr oho. Upa ame'ẽ ywy rupi Jesu rehe har ngã ukwa ukwa. 15Jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe Jesu mu'e uĩ ngã ke. “Peme'ẽ sawa'e katu” aja ehe har upa ngã pandu.

Jesu ke Nasare ok ta pe har ta putar ym

(Matéu 13.53-58; Mak 6.1-6)

16Pe, Nasare ok ta pe Jesu jywyr oho. A'ep sawa'e ame'ẽ ke a'e. Pe, jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, jy'ariha renda pe ixo oho. Aja te'eha a'e ma'eha. Pe, Tupã je'êha ke pandu tar katu, a'erehe pu'am. 17Pe, Isai mupinim ame'ẽ ke amõ me'ẽ ipe. Isai ymanihar Tupã je'êha pandu ame'ẽ ke a'e. Pe, paper ke Jesu pirar rahã, kuja panduha ihĩ ame'ẽ rehe muhyk. Kuja:

18 “Ihẽ rehe Tupã katu usak, a'erehe ihẽ pe pandu: ‘Ihẽma'e ke nde’ aja. Pe, I'ã ke ihẽ py'a rehe a'e moĩ katu tĩ.

A'erehe myrandu katu ke pyrara ixo ame'ẽ ta pe ihẽ apandu aho. Ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e, ame'ẽ ta marã ka ym hijariha. Kyndaha pe ixo, ame'ẽja saka. Ame'ẽ ta pe apandu aho.

Myja ma'e ka'u te'eha ma'ema'eha ke hijar my, aja amujekwa aho. Jetehar te ke ukwa ym ame'ẽ ta eha ym te, ame'ẽja saka. Ame'ẽ ta pe jetehar te ke amujekwa aho tĩ.

Ma'e ka'u te'eha ke ma'e, a'erehe pyai amō. Myja ame'ē ke mukanim my, ame'ē ke ihē amujekwa aho tī.

19 Jundéu awa ta pe ihē apandu tī. 'Pehē ke jandema'e sawa'e te muhā katu ta' ” aja panduha ihī.

20 Pe, paper pinim ame'ē ke Jesu maman. Pe, kapitā pe mujywyr rahā, wapyk. Mu'e ta. Upa jy'ariha renda pe ihī ame'ē ta usak katu ehe uī. 21 Pe, a'ep pe har ta pe Jesu pandu:

—Apo ramō Tupā je'ēha ke ihē apandu. Aja panduha uhyk apo 'y. Pehendurahā! — aja ngā pe.

22 Hendu ehe rahā, upa ngā pandu:

—Mā! Pandu katu te a'e. Mā! Katu tiki. Jose ra'yr peme'ē. Myja ukwa katuha ukwa my? (Jakwa ym) — aja ngā.

23 Jesu pandu:

—Amōma'e panduha ke ihē pe pepandu tar katu, aja akwa. Kuja: “Éi, paje! Nde juehe ejumukatu!” aja. Kuja ihē pe pepandu tar katu tī: “Kapana'ū ok ta pe ma'e katu ame'ē ke nde erema'ema'e, aja jahendu. Aja se nde rekoha pe ema'ema'e tī” aja pepandu tar katu ihē pe tī. Anī. Aja ama'e ym ta se. 24 Ko apandu katu pehē pe. Tupā je'ēha mujekwa ame'ē ke ima'e hekoha te pe har ta putar ym. Aja ihē tī. Se ihē ke peputar ym tī.

25—Pehendu katurahā! Jetehar te ke. Yman te Eri ixo rahā, heta te hū jahy rahā, aman ukyr ym te riki. Warahy 'ar mahapyr rahā, amō ixu'a rupi rahā, aman ukyr ym te. A'erehe ame'ē ywy rupi myahy te hū ngā. Ngā mi'u nixói. Arahā jundéu awa tama'e ywy pe heta ixawa'e manō ame'ē ta ixo. 26 Pe, upa ame'ē ta pe Eri ke Tupā muwyr ym te. Amō awa tama'e ixawa'e manō ame'ē pe muwyr. Jundéu awa aja ym ame'ē pe muwyr. Sare ok ta pe har pe muwyr. Sare ok ta Sinō ywy rehe ihī. Ame'ē ixawa'e manō ame'ē pe jō Eri oho.

27—Aja Erise tī. Yman te Erise Tupā je'ēha pandu ame'ē ke a'e. A'e ixo rahā, jundéu awa tama'e ywy pe heta ma'e ahy ixo ame'ē ta ixo. Pereran ma'e u'u hū ame'ē ta ke. Ame'ē ta ke a'e mukatu ym te. Amō awa sawa'e ke a'e mukatu. Jundéu awa aja ym ame'ē ke mukatu. Her Namā. Si ywy pe har ke a'e. Ame'ē jō Erise mukatu — aja ngā pe Jesu pandu.

28 Ame'ē panduha ke rehe hendu rahā, upa katu te jy'ariha renda pe wapyk uī ame'ē ta parahy ehe, Jesu rehe. Ame'ē ta rehe har Jesu pandu, aja ngā ukwa, a'erehe parahy ngā Jesu rehe. 29 Pe, a'eta pu'am. Pe, Jesu ke ngā hykíy muhem raho. Ok ta ngi hykíy muhem raho. Ame'ē ok ta ywy'ā rake ihī. Ame'ē ywy'ā 'ar pe

hykíy raho. Upen te'e hũ ame'ẽ pe ombor ta tipe raho. ³⁰Anĩ. Heta ame'ẽ ta pyter rupi Jesu asa oho. Pe, wata oho ngã ngi.

Amõ py'a rehe ãjã ihĩ ame'ẽ ke Jesu mukatu

(Mak 1.21-28)

³¹Pe, Kapana'ũ ok ta pe Jesu oho. Ame'ẽ ok ta Ngariréi ywy rehe ihĩ. A'ep jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe Jesu mu'e mu'e ngã ke ixo. ³²Mu'e rahã, ukwa katu te ha namõ ngã ke mu'e, a'erehe ngã pandu: “Mã! Je'ẽha te reko aja pandu katu! Mã!” aja riki. ³³Pe, jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe amõ sawa'e ihĩ. ãjã ipy'a rehe ihĩ ame'ẽ ke a'e. Hãtã ame'ẽ pandu:

³⁴—Éi! Jesu! Nasare ok ta pe har ke nde. Ma'ewã jande ke nde eremupyrara erejur my? Nde rehe har ihẽ akwa katu. Tupã ngi nde erejur ame'ẽ ke nde. Ima'e je'ẽha ke nde erepandu erejur. Ma'e ka'ui te'eha ma'eha nixói te nde pe, aja akwa katu — aja sawa'e pandu.

³⁵ãjã pe Jesu pandu:

—Eje'ẽ ym! Sawa'e ngi ehem eho! — aja ipe.

Hetaha ruwa koty sawa'e ke ãjã ityk inom. Pe, uhem oho ingi. Mahy ym ha namõ uhem oho. ³⁶Pandu pandu ngã jupe:

—Mã! Katu tiki! Myja me'ẽ ame'ẽ panduha my? Hãtã je'ẽha rupi ãjã pe pandu katu. Pe, sawa'e ngi ãjã uhem oho. Pyrãtãha namõ ãjã ke muhem mondo tĩ — aja ngã jupe.

³⁷Pe, ame'ẽ ywy rupi Jesu rehe har ngã pandu pandu oho.

Petu pen ke Jesu mukatu

(Matéu 8.14-15; Mak 1.29-31)

³⁸Jundéu awa tama'e jy'ariha renda ngi Jesu uhem oho. Pe, Simã rok pe ixo oho. Apo Simã pen ke haku hũ ou. Pe, Jesu pe amõ ta pandu oho: “Simã pen haku hũ” aja. ³⁹Pe, ixoty oho. Hake pu'am u'am rahã, pandu: “Eputu'u ipe” aja. Pahar hakuha maha oho ipe. Pahar pu'am. Pe, a'eta mi'u Simã pen me'ẽ me'ẽ a'eta pe.

Heta ngã ke Jesu mukatu

(Matéu 8.16-17; Mak 1.32-34)

⁴⁰Pe, pytun ramõ te rahã, jundéu awa tama'e putu'uha 'ar upa. (A'erehe jundéu awa ta wata katu apo 'y.) A'erehe Jesu koty ma'e ahy ixo ame'ẽ ta ke ngã raho raho. Ehe katu ame'ẽ ta upa ma'e ahy ixo ame'ẽ ta ke raho ipe tĩ. Pe, ma'e ahy ixo ame'ẽ ta ãkã rehe ipo

ke Jesu mujar. Aja upa katu te mukatu. ⁴¹Awa ta ngi ãjã ta uhem oho tĩ. Ahem riki uhem oho. Kuja:

—Nde riki Tupã ra'yr — aja Jesu rehe har.

A'e riki Kirisutu. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke a'e. Ame'ẽ ke upa ãjã ta ukwa katu, a'erehe Jesu pandu:

—Ihẽ rehe har peje'ẽ ym — aja ãjã ta pe.

Jundéi ywy rupi Jesu pandu oho

(Mak 1.35-39)

⁴²Pytuniwe te rahã, ok ta ngi Jesu uhem oho. Awa nixói te ame'ẽ renda pe oho. A'ep Tupã namõ pandu pandu. Pe, ngã kekar kekar ixo. “My ihon my?” aja ngã. Pe, mahem rahã, Jesu ke ngã mupyta tar katu. Pandu ipe:

—Se jande rekoha pe epyta katu exo — aja Jesu pe.

⁴³A'e pandu:

—Anĩ. Apyta ym ta. Amõ ok ta rupi myrandu katu ihẽ apandu ta me'ẽ te'e oho. Ame'ẽ rehe ihẽ ke Tupã muwyr. Ma'e ka'u te'eha ke amõ ma'ema'e, a'erehe pyai. A'erehe ame'ẽ ke hijar. Pe, Tupã koty ipy'a muruwak rahã: “Ihẽ kotyhar ke nde” aja Tupã pandu ta. Aja a'e putar. Ame'ẽ myrandu katu ke ihẽ apandu ta aho — aja ngã pe Jesu pandu.

⁴⁴A'erehe pandu pandu oho. Jundéi ywy rupi heta jundéu awa tama'e jy'ariha renda ihĩ. Ame'ẽ rupi pandu pandu oho.

Jumu'eha ta ke Jesu mujy'ar

(Matéu 4.18-22; Mak 1.16-20)

5 ¹Amõ wera rahã, ypa rake Jesu mu'e u'am. Ypa rer Jenesare. (Mokõi her: “Ngariréi” aja ngã ipe tĩ.) Pe, heta ngã ixoty jy'ar uwyr. Tupã je'ẽha ke a'eta hendu tar katu, a'erehe ixoty ngã jy'ar uwyr. A'erehe jarusu keruhũ pe opor oho. ²A'ep y rymy'y rehe mokõi jarusu keruhũ rehe Jesu usak. Y rymy'y rehe musosok ame'ẽ ke rehe usak. Ame'ẽ ke pira pyhykiha ta hijar oho. Pe, kyhapari ke a'eta kutuk u'am. ³Peteihar jarusu keruhũ pe Jesu opor oho. Simãma'e pe opor oho. Pe, Simã pe pandu:

—Y koty esosok we rĩ — aja Jesu.

Upa sosok rahã, Jesu wapyk. Pe, heta ame'ẽ ta ke mu'e uĩ.

⁴Upa mu'e rahã, pandu:

(Ruk 5.4-11)

—Simã! Apo jarusu keruhũ ke y tpyha koty esosok we. Nde namõ ixo ame'ẽ ta namõ kyhapari embor emondo, y pe. Pira pepyhyk — aja Jesu ipe.

⁵Simã pandu:

—Sa'e! Pytun rahã jande jamanga hũ jaxo tipe. Aja te'e xu'em oho. Japyhyk ym te riki jande. Ko nde erepandu, a'erehe kyhapari ke jambor ta tĩ — aja Jesu pe.

⁶Pe, kyhapari ke a'eta ombor indo. Pe, mâte hũ te'e pira ke 'y. Kyhapari ke musak tate. ⁷A'erehe ehe katu ame'ẽ ta pe Simã ta pukái. Amõ jarusu keruhũ pe ehe katu ame'ẽ ta i'ái.

—Pahar pira rehe pejur! — aja.

Ixoty a'eta oho. Mokõi jarusu keruhũ ke mutyryhem. Tate mupyryk indo. ⁸Ame'ẽ pira hetaha rehe Simã usak rahã, Jesu ruwa koty wapyk. Ipyñarãi pe wapyk. (Aja sawa'e katu te ame'ẽ ke kohĩ aja mujekwa) Pe, pandu:

—Sawa'e! Nde riki katu te me'ẽ ke. Ma'e nde ereka'u te'eha nde erema'eha nixõi te nde pe. Ihẽ anĩ. Ma'e aka'u te'eha ke ama'ema'e ame'ẽ ke ihẽ. A'erehe ihẽ ruxĩ ihẽ. A'erehe ihẽ ngi eho — aja Jesu pe Simã pandu.

⁹Mâte hũ pira ke Simã ta pyhyk, a'erehe: “Mã!” aja Simã ta. Inamõ ixo ame'e ta aja tĩ. “Mã!” aja tĩ. ¹⁰Simã rehe katu ame'ẽ ta aja tĩ. Her Tian. Imu rer Juã. Ame'ẽ mokõi Semende ra'yr. “Mã!” aja a'eta tĩ. Pe, Simã pe Jesu pandu:

—Pira ke pepyhyk pexo. Apo har anĩ. Amõ kotyhar ta. Pehẽ ke ihẽ amu'e ta. A'erehe amõ ta py'a ke Tupã koty pemuruwak ta pexo kÿ. (Pira pepyhyk, ame'ẽja saka.) Pekiye ym. (Ihẽ namõ peho) — aja.

¹¹Pe, jarusu keruhũ ke y rymy'y rehe Simã ta muhyk raho. Y ngi kyhapari ke hykýi muhem rahã, upa katu te Simã ta hijar oho. Pe, Jesu namõ a'eta oho.

Pereran ma'e u'u hũ ame'ẽ ke Jesu mukatu

(Matéu 8.1-4; Mak 1.40-45)

¹²Amõ wera rahã, amõ ok ta pe Jesu ixo. A'ep amõ sawa'e ixo. Pereran ma'e u'u hũ ame'ẽ ke namõ a'e ixo. (A'erehe amõ ta rake uhyk ym ame'ẽ ke a'e.) Pe, Jesu rehe usak rahã, Jesu ruwa koty wapyk oho. Ipyñarãi pe wapyk oho. (Aja sawa'e katu te ame'ẽ ke kohĩ, a'erehe hendu katu ehe aja mujekwa.) Pe, pandu:

—Sa'e! Nde ereputar rahã, ihẽ ke nde eremukatu katu aja akwa — aja Jesu pe.

¹³Ijywa ke Jesu mupuku. Pe, sawa'e ãkã rehe ipo ke mujar. Pandu ipe:

—Hã! Nde ke ihẽ amukatu tar katu. Nde katu apo 'y — aja Jesu ipe.

Pe, pereran ma'e u'u hũ ame'ẽ ke pahar upa ka'e oho ipe. ¹⁴Pe, Jesu pandu ipe:

—Ame'ẽ ke amõ ta pe epandu ym. Pahar jundéu awa tama'e pa'i koty eho. Ejumujesak nde juehe har ipe. Nde rehe usak katu

ta. “Nde katu” aja pandu ta. Pe, Moise mupinim aja ma'e ke pa'i pe eme'ē. Ame'ē ke a'e hapy ta Tupā pe, ame'ēja saka. Aja rahā, upa ka'ē oho nde pe aja ngā pe nde eremujekwa ta — aja sawa'e pe.

¹⁵Jesu mukatu, ame'ē rehe har ngā pandu pandu oho. Pe, heta ngā jy'ar ixoty. Ima'e panduha rehe a'eta hendu uwyr. Ma'e ahy ixo ame'ē ta ke Jesu mukatu, a'erehe a'eta uwyr tī. ¹⁶Anī. Heta ame'ē ta ke Jesu hijar oho. Awa nixói te ame'ē pe oho. A'ep Tupā namō pandu pandu.

Upa jupyrātā rātā ame'ē ke Jesu mukatu

(Matéu 9.1-8; Mak 2.1-12)

¹⁷Amō wera rahā, ngā ke Jesu mu'e mu'e uī. A'ep parise ta ihī tī. Moise je'ēha ke mu'e ame'ē ta ihī tī. Ok ta pame katu te ngi a'eta uhyk uwyr ehe. Ngariréi wyy rehe ok ta ihī, ame'ē ngi uhyk uwyr ehe. Jundéi wyy rehe ok ta ihī, ame'ē ngi uhyk uwyr ehe tī. Jerusarē ok ta ngi uhyk uwyr ehe tī. Tupāma'e pyrātāha ihī katu ehe, Jesu rehe. A'erehe ma'e ahy ixo ame'ē ta ke mukatu hū. ¹⁸Pe, upa jupyrātā rātā ame'ē ke amō sawa'e ta hupir werur reko. Kyha aja me'ē pe a'eta werur reko. Jesu ruwa koty a'eta mou tar katu raho. A'erehe hok pe a'eta ixé tar katu. ¹⁹Heta te hū ame'ē ta i'āi, a'erehe marā ka ym ixeha. A'erehe ok kupe 'ar pe upa jupyrātā rātā ame'ē ke a'eta hupir raho. (Ame'ē ok kupe ipe katu.) Pe, jupyka ke jo'ok. Ame'ē rupi upa jupyrātā rātā ame'ē ke mujy mondo. Kyha aja me'ē pe mujy mondo, tupaham rehe. Ngā pyter pe mou. Jesu rake mou. ²⁰Amō ke Jesu mukatu, ame'ē rehe sawa'e ta jurujar katu. Ame'ē ke Jesu ukwa rahā, upa jupyrātā rātā ame'ē pe pandu:

—Sa'e! Ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'ema'e. Apo nde rehe ihē py'a jywyr katu — aja Jesu ipe.

²¹Pe, parise ta pandu pandu a'eta jupe. Moise je'ēha ke mu'e ame'ē ta namō pandu pandu a'eta jupe. Kuja:

—Mā! Amō pe Tupā jō riki pandu katu: “Ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'ema'e. Nde rehe ihē py'a jywyr katu” aja. Aja me'ē Jesu pandu rahā, katu ym riki. Awa te'e Jesu. A'erehe peme'ē riki Tupā aja jupe my. Katu ym aja — aja a'eta jupe.

²²Pe, a'eta pandu pandu a'eta jupe, ame'ē ke Jesu ukwa rahā, pandu:

—Aja ym pekwa pekwa peī. ²³Myja me'ē riki hātā ma'eha my? Kuja my: “Ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'ema'e. Nde rehe ihē py'a

“jywyr katu” aja apandu rahã, hãtã te ma'eha my? (Ame'ẽ ke rehe usak ym awa.) Anĩ rahã, kuja my? “Epu'am! Ewata eho!” aja apandu rahã, hãtã te ma'eha my? (Ame'ẽ rehe usak awa.) ²⁴Pesarahã! Tupã jõ riki ahyha mukatu aja pekwaha. Tupã jõ riki ipy'a mujywyr katu. Ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e, ame'ẽ ke rehe mujywyr katu, aja pekwaha tĩ. Apo ihẽ tĩ. Ihẽ riki kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke ihẽ, aja amujekwa ta apo. Ihẽ pe Tupã pandu tĩ: “Ma'e ka'u te'eha ke amõ ta ma'ema'e. Ame'ẽ ta rehe nde py'a emujywyr katu” aja ihẽ pe. Pesarahã! Ame'ẽ ke pekwa ta apo — aja Jesu pandu.

A'erehe upa jupyrãtã rãtã ame'ẽ pe a'e pandu:

—Apandu nde pe! Epu'am! Nde kyha aja me'ẽ ke emupu'a! Nde rok pe ejywyr eho inamõ — aja Jesu.

²⁵Pe, heta ame'ẽ ta usak uĩ ehe rahã, pahar sawa'e pu'am. Kyha aja me'ẽ pe nino, ame'ẽ ke mupu'a. Ame'ẽ ke hok pe raho. Oho ixo rahã, Tupã pe pandu pandu:

—Ne jõ riki katu te me'ẽ ke — aja sawa'e pandu oho ixo.

²⁶Ame'ẽ rehe ngã usak rahã, pandu:

—Mã! Katu tiki! — aja.

Pe, Tupã rehe har katu ngã pandu tĩ:

—Mã! A'eramõ marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke a'e ma'e katu, ame'ẽ ke rehe jasak katu. Mã! — aja ngã pandu.

(Arahã Jesu Tupã tĩ, aja ngã pe mujekwa katu.)

“Ihẽ namõ ejur” aja Rewi pe Jesu pandu

(Matéu 9.9-13; Mak 2.13-17)

²⁷Ajame'ẽ ke ok ta ngi Jesu uhem oho. Pe, amõ sawa'e rehe usak. Homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer matyr ame'ẽ ke a'e. (A'erehe a'e ke jundéu awa ta putar ym ame'ẽ ke a'e.) Her Rewi. (Amõ her: “Matéu” aja.) Tamatarer matyriha renda pe wapyk uĩ. Jesu pandu ipe:

—Ihẽ namõ eho 'y — aja Rewi pe.

²⁸A'e pu'am. Upa katu te hijar oho. Pe, Jesu namõ oho.

²⁹Hok pe jywyr rahã, Jesu pe imi'u ke Rewi moĩ hũ. Amõ heta tamatarer matyr ame'ẽ ta wapyk uĩ tĩ. Heta amõ ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e ame'ẽ ta wapyk uĩ tĩ. ³⁰Parise ta amõ ta ihĩ tĩ. Moise je'eha ke mu'e ame'ẽ ta amõ ta tĩ. Wapyk uĩ tĩ. Parise ta kotyhar ta ke a'eta. Upa ame'ẽ ta je'ẽ je'ẽ hũ. Jesu namõ jum'u'e ixo ame'ẽ ta namõ a'eta je'ẽ je'ẽ hũ. Kuja a'eta pandu:

—Ma'ewã ame'ẽ sawa'e ta jaxer ame'ẽ ta namõ Jesu u'u uĩ my? Tamatarer matyr ame'ẽ ta namõ aja tĩ. U'u a'eta namõ tĩ. Katu ym aja — aja parise ta je'ẽ je'ẽ hũ.

³¹Ame'ẽ ke rehe Jesu hendu rahã, pandu ngã pe:

—Ma'e ahy ixo rahã, mukatuha koty amõ oho. Ahy ym rahã, mukatuha koty oho ym. (Aja apo tĩ. Ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e, ame'ẽ ta ihẽ rehe uhyk. Ipy'a juhyk. Ame'ẽ ke a'eta putar, a'erehe ihẽ rehe uhyk. Katu jupe, ame'ẽ ta anĩ. Ihẽ rehe uhyk ym.) ³²Pesarahã! Sawa'e katu aja ukwa jupe ame'ẽ ta pe kuja ihẽ apandu ym: “Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak pemondo” aja. Anĩ. Ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e, aja ukwa ame'ẽ ta pe kuja ihẽ apandu katu: “Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak pemondo” aja riki — aja parise ta pe Jesu pandu.

Ma'e u'uha ke hijar ame'ẽ rehe har

(*Matéu 9.14-17; Mak 2.18-22*)

³³Amõ ta Jesu pe pandu:

—Juã namõ jumu'e ixo ame'ẽ ta ma'e u'uha ke hijar hijar ixo. (Aja pyaiha ke mujekwa Tupã pe.) Tupã namõ a'eta pandu pandu tĩ. Parise ta namõ jumu'e ixo ame'ẽ ta aja tĩ. Ma'e u'uha ke hijar hijar tĩ. Ne namõ jumu'e ixo ame'ẽ ta aja ym riki. Ma'e ke a'eta u'u katu ixo. Hijar ym. Ma'erehe my? — aja ipe.

³⁴Jesu pandu:

—Sawa'e jumendar rahã, ngã mi'u matyr. Huryha mujã. Pe, ame'ẽ pe oho ame'ẽ ta ma'e u'uha ke hijar ym. Sawa'e namõ ixo rahã, ma'e u'uha ke hijar ym. ³⁵Ihẽ namõ ihẽma'e jumu'eha ta ixo apo, a'erehe upa ma'e u'uha ke a'eta hijar ym. Yman rahã, ihẽ ke amõ ta pyhyk ta raho a'eta ngi. Arahã ihẽma'e jumu'eha ta upa ma'e u'uha ke hijar ta. (Aja pyaiha ke mujekwa ta) — aja Jesu pandu.

³⁶Myja me'ẽ ymanihar ke my, ame'ẽ ke Jesu pandu tĩ:

—Kamixa ymanihar sorok rahã, kamixa pyahu mondok, ame'ẽ kurer ke amõ mujar ym ehe. Mondok rahã, kamixa pyahu ame'ẽ ke mujaxer ta. Pe, ixurer ke kamixa ymanihar rehe katu ym tĩ.

³⁷Kawĩ mupupur ramõ ame'ẽ ke hyru ymanihar te pe amõ purakar ym. Ame'ẽ pe purakar rahã, mupupur we ixo rĩ. Pe, hyru ymanihar ke mupuk ta. Pe, kawĩ jyhen ta oho. Hyru ymanihar ke mujaxer ta tĩ. ³⁸Pesarahã! Kawĩ mupupur ramõ ame'ẽ ke hyru katu ame'ẽ pe amõ purakar rahã, katu ta tiki. (Aja rahã, kawĩ jyhen ym ta.

(Ruk 5.37-39)

Hyru ke upuk ym ta tĩ.) ³⁹Kawĩ iro ame'ẽ ke amõ u'u rahã, kawĩ mupupur ramõ ame'ẽ ke u'u tar ym. “Iro ame'ẽ ke katu te” aja pandu — aja Jesu pandu.

(Jesu mu'e rahã, myja ixoha katu aja mujekwa. Ixoha pyahu aja saka. Kawĩ mupupur ramõ, ame'ẽja saka ame'ẽ. Kamixa pyahu, ame'ẽja saka ame'ẽ tĩ. A'erehe parise ta mu'e, aja ixoha namõ marã ka ym muparaha. Hyru ymanihar, aja saka. Kamixa ymanihar, aja saka tĩ, aja Jesu mujekwa.)

Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rehe har

(Matéu 12.1-8; Mak 2.23-28)

6 ¹Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, ahúí aja me'ë ty rupi Jesu wata oho ixo, jumu'eha ta namõ. Pe, ame'ë ke jumu'eha ta amõ amõ po'ok ixo. (Ame'ë ke ipo pe kamyrik. Aja pিরer ke ombor. Upa ombor rahã, ame'ë ke u'u.) ²Pe, amõ parise ta a'ep ixo. Ame'ë ta pandu:

—Anĩ. Katu ym u'uha. Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, aja nema'e jumu'eha ta kamyrik rahã, katu ym. (Paraky te'e, aja saka. A'erehe katu ym.) Aja Moise je'ëha rehe panduha ihĩ — aja parise ta pandu.

³(Amõ rehe pyrara usak ta me'ë te'e, aja Jesu mujekwa tar katu,) a'erehe a'e pandu:

—Yman Ndawi myahy te riki. Inamõ ixo ame'ë ta aja tĩ. Myahy te tĩ. Ame'ë ta ma'eha ke Tupã je'ëha rehe pesak riki. ⁴Ma'e u'u ame'ë ke nixói te rahã, Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe a'e ixo oho. Pe, mbeju a'ep ihĩ. Ame'ë ke u'u. Inamõ ixo ame'ë ta pe me'ë tĩ. A'eta u'u tĩ. Ame'ë mbeju ke Tupã ruwa koty pa'ihu moĩ, ame'ëja saka. Pa'i ta jõ ame'ë ke u'u katu. Amõ ta u'u rahã, anĩ. (Ndawi ta pa'i ta ym.) A'erehe Ndawi ta u'u rahã, katu ym ta tipe. (Aja Moise je'ëha rehe hendu ym) — aja Jesu pandu.

⁵A'e pandu tĩ:

—Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, ma'e ke amõ ma'e, ame'ë ke ihẽ riki apandu katu. Tupã je'ëha rupi ajur ame'ë ke ko ihẽ. Awa ihẽ tĩ — aja parise ta pe Jesu pandu.

Ipo ke upa te'e jupu'a ame'ë ke Jesu mukatu

(Matéu 12.9-14; Mak 3.1-6)

⁶Amõ jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe ixo oho. A'ep ngã ke a'e mu'e uĩ. A'ep amõ sawa'e ihĩ. Ipo ke upa te'e jupu'a ame'ë ke a'e. Ijywa katu kotyhar ipo ke upa te'e jupu'a. ⁷A'ep Moise je'ëha mu'e ame'ë ta amõ ihĩ tĩ. Parise ta amõ ihĩ tĩ. Jesu rehe a'eta usak katu uĩ. Putu'uha 'ar rahã, ma'e ahy ixo ame'ë ke Jesu mukatu ta my? Mukatu rahã, pandu ta ipe: “Mã! Katu ym nde erema'e. Putu'uha 'ar rahã, nde eremukatu. (Nde ereparaky te'e, ame'ëja saka.) Jundéu awa ta je'ëha rehe nde erehendu

ym. Katu ym aja” aja Jesu pe a'eta pandu ta. A'erehe a'eta usak katu ehe uĩ, Jesu rehe. ⁸Ame'ẽ ta ipy'a pe ukwa ukwa uĩ, ame'ẽ ke Jesu ukwa katu. A'erehe ipo ke upa te'e jupu'a ame'ẽ pe pandu:

—Epu'am! Se heta ame'ẽ ta pyter pe ejur! — aja riki.

Sawa'e pu'am. Heta ame'ẽ ta pyter pe pu'am oho. ⁹Pe, ngã pe Jesu pandu:

—Ihẽ pe pepandurahã! Putu'uha 'ar rahã, myja jundéu awa je'ẽha mujekwa my? Myja riki katu my? Ko amõ ta rehe amõ pyrara usak rahã, katu my? Ko mai rahã, katu my? Ko amõ ta ke jukwa rahã, katu my? Ko jukwaha ke muputu'u rahã, katu my? Myja katu my? Pepandurahã! — aja ngã pe pandu.

¹⁰Pe, ngã rehe juramã usak. Pandu ym awa. A'erehe ipo ke upa te'e jupu'a ame'ẽ pe pandu:

—Nde po epirar 'y! — aja.

Ipo ke sawa'e pirar rahã, upa puku oho ipe. Imembek katu oho ipe tĩ. Upa katu. ¹¹Ame'ẽ ke rehe usak rahã, parise ta parahy te ehe, Jesu rehe. Jundéu awa je'ẽha rehe hendu ym, aja ukwaha naĩ, a'erehe parahy. Pandu pandu a'eta jupe:

—Myja Jesu ke japyhyk ta my? Pe, jajukwa — aja parise ta pandu pandu a'eta jupe.

Jumu'eha ta ke Jesu mujyar

(Matéu 10.1-4; Mak 3.13-19)

¹²Amõ pytun ramõ rahã, ywy'ã rehe jeje te Jesu jupir oho. A'ep Tupã namõ pandu pandu u'am. Aja te'e xu'em oho. ¹³Wera rahã, jumu'eha ta ke mujyar. Ame'ẽ ta ngi har awa py mokõi sawa'e ta ke jo'ok. Ame'ẽ ta pe pandu:

—Pehẽ riki ihẽ amondo ta ame'ẽ ta ke apo 'y — aja.

¹⁴Ame'ẽ ta rer kuja. Ko Simã. Amõ her moĩ ehe. “Petu” aja her moĩ ehe. Ko Andere amõ tĩ. Simã mu a'e. Tian amõ tĩ. Ko Juã amõ tĩ. Tian mu a'e. Amõ Siri tĩ. Amõ Matoroméu tĩ. ¹⁵Amõ Matéu tĩ. Amõ Tome tĩ. Amõ Tian tĩ. Apéu ra'yr a'e. Amõ Simã tĩ. Sero aja amõ ta ipe tĩ. (“Sero” aja pandu rahã, jundéu awa tama'e ywy ngi huwajan ta ke a'e mujan tar katu muhem, aja mujekwa.) ¹⁶Amõ Jun tĩ. Tian ra'yr a'e. Ko Jun Ikario amõ tĩ. A'e riki Jesu rehe huwajan ta ke muhyk ta werur.

Ngã ke Jesu mu'e. Ahy ixo ame'ẽ ta ke mukatu tĩ.

(Matéu 4.23-25)

¹⁷Pe, ame'ẽ ta namõ wwy'ã ngi wyjy oho. Ywy ipe katu ame'ẽ pe a'eta uhyk. Amõ jumu'eha ta heta a'ep ixo tĩ. A'ep Jundéi ywy ngi uhyk uwyr ame'ẽ ta heta ixo tĩ. Jerusarẽ ok ta ngi uhyk uwyr ame'ẽ ta amõ tĩ. Heta ixo tĩ. Tir ok ta ngi uhyk uwyr ame'ẽ ta amõ tĩ. Sinõ ok ta ngi uhyk uwyr ame'ẽ ta amõ tĩ. Heta ixo tĩ. Sinõ ok ta y ramüi rake ihĩ. Tir ok ta aja tĩ. Y ramüi rake ihĩ tĩ. ¹⁸Jesu pandu ame'ẽ ke rehe johu ngã hendu uwyr. Ma'e ahy ixo ame'ẽ ta ke mukatu, ame'ẽ ke rehe johu ngã uhyk uwyr tĩ. ãã ipy'a rehe ihĩ ame'ẽ ta uhyk uwyr ehe tĩ. Ame'ẽ ta ke a'e mukatu tĩ. ¹⁹Ima'e pyrãtäha namõ ngã ke mukatu hũ. A'erehe upa ngã ipo ke mujar tar katu ehe. Mujar ehe rahã, upa katu oho ipe.

Huryha rehe har. Pyaiha rehe har tĩ.

(Matéu 5.1-12)

²⁰Jumu'eha ta rehe Jesu usak. Pandu:

—“Tupã rehe har jakwa ym jande” aja pekwa ame'ẽ ta mã peja pehẽ rury katu pe'am.

Ixotyhar ta aja pemuruwak ta. Pe, inamõ pexo ta, a'erehe mã peja pehẽ rury katu pe'am.

²¹Amõ myahy rahã, ma'e ke u'u ta. Aja Tupã putar ame'ẽ ke pema'ema'e tar katu te rahã, mã peja pehẽ rury katu pe'am. Upa peputar ame'ẽ ke Tupã muwyr katu ta.

Ma'e peka'u te'eha ke pema'e, a'erehe pejixi'u apo. Ame'ẽ ke Tupã pe pepandu. Aja rahã, mã peja pehẽ rury katu ta pe'am. Pepuka ta tĩ. Tupã ipy'a jywyr ta pehẽ rehe, a'erehe pehẽ rury katu pe'am.

²²⁻²³—Mã! Pehẽ rury katu pehẽ. Ihẽ rehe pejurujuar katu, a'erehe pehẽ rehe amõ ta parahy. Pehẽ ke putar ym tĩ. Pehẽ rehe juru ai ngã tĩ. “Peme'ẽ ta jaxer ai” aja pehẽ rehe har pandu naĩ tĩ. Ihẽ rehe pejurujuar katu, a'erehe upa aja ta. Aja rahã, pehẽ rury katu pexo. Pehẽ ruryha namõ pepor pepor pexo. Pehẽ aja ymanihar Tupã je'eha pandu ame'ẽ ta tĩ. Ame'ẽ ta ke pehẽ ramüi ta mupyrara tĩ. Aja pehẽ ke amõ ta mupyrara ta tĩ. Anĩ. Tapijar te'e we ihẽ rehe pejurujuar katu. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'eha rupi ajur. Ywa pe pehẽma'e hũ ta, a'erehe pehẽ rury katu pe'am.

²⁴—Apo pehẽma'e hũ namõ pexo, a'erehe pehẽ rury katu pe'am.

Mã! I'i atu we rahã, pepyai ta. (Amõ ta rehe pekyty'ym.)

A'erehe pehẽ ke Tupã mupyrara hũ ta.

25 “Ma'e ke japutar ym te apo. Upa katu te jandema'e kohĩ apo, a'erehe Tupã ke japutar ym” aja pepandu ame'ẽ ta. Mã! Tupã koty pehẽma'e nixói te ta. Myahy te hũ, aja saka nixói te ta. Mã! Tupã mupyrara hũ ta pehẽ ke.

“Upa katu te jandema'e kohĩ, a'erehe Tupã ke japutar ym” aja apo pepuka puka ame'ẽ ta. Mã! Pepyai ta. I'i atu we rahã, pejixi'u hũ ta. Tupã mupyrara ta, a'erehe pejixi'u hũ ta.

26—Yman Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta ran rehe har amõ ta pandu: “Katu peme'ẽ ta” aja naĩ. Te'e riki. A'engi Tupã mupyrara hũ riki. A'erehe: “Mã! Katu peme'ẽ ta” aja pehẽ rehe har pandu naĩ rahã, mã pepyai pe'am. Ymanihar ta aja Tupã mupyrara ta my tĩ — aja Jesu pandu.

Huwajan ta rehe ipy'a katu

(*Matéu 5.38-48; Matéu 7.12; Ruk 23.34; At 7.60; Hom 12.17-21*)

27 A'e pandu tĩ:

—Ihẽ rehe hendu ame'ẽ ta pe ihẽ apandu katu. Pehẽ ruwajan ta rehe pepy'a katu. Pehẽ rehe parahy ame'ẽ ta rehe pepy'a katu tĩ. 28 “Mã peja pehẽ ke Tupã mahy” aja pandu ame'ẽ ta pe kuja pepandu: “Mã peja pehẽ rehe Tupã usak katu” aja ipe. Pehẽ ke mahy ame'ẽ ta rehe har Tupã namõ pepandu katu. (“Mã peja esak katu ehe” aja Tupã namõ pepandu.) 29 Nde ruwa amõ nupã rahã, aja emujywywyr ym ipe tĩ. Mã peja nde ruwa wajar a'e nupã tĩ. Nema'e kamixa ke amõ raho rahã, mã peja nema'e xirur raho tĩ. 30 “Nema'e aputar” aja nde pe amõ pandu rahã, ame'ẽ ke eme'ẽ ipe. Nema'e ke amõ pyhyk rahã, ame'ẽ mujywyriha ke epandu ym ipe. 31 Pehẽ pe ma'e ke amõ ta ma'ema'e katu, ame'ẽ ke peputar. Aja pemujywywyr ipe tĩ. Katu ame'ẽ ke pema'ema'e ngã pe tĩ.

32-35—Pehẽ rehe ipy'a katu ame'ẽ ta rehe jõ pepy'a katu rahã: “Mã! Peme'ẽ katu ame'ẽ ke” aja pehẽ rehe har Tupã pandu ym. Pesarahã! Jaxer ame'ẽ ta aja tĩ. Ipy'a katu ehe ame'ẽ ta rehe jõ ipy'a katu tĩ. (Mã! Pehẽ ruwajan ta rehe pepy'a katu ta me'ẽ te'e tĩ.)

—Pe, pehẽ pe ma'e katu ame'ẽ ke ma'e. Ame'ẽ ta rehe jõ pepy'a katu rahã! “Mã! Peme'ẽ katu ame'ẽ ke” aja pehẽ rehe har Tupã pandu ym tĩ. Pesarahã! Jaxer ame'ẽ ta aja tĩ. Ma'e katu ame'ẽ ke ma'e katu. Ame'ẽ ta rehe jõ ipy'a katu tĩ. (Mã! Pehẽ ruwajan ta rehe pepy'a katu ta me'ẽ te'e tĩ.)

—Amõ ta pe tamatarer pemupyta rahã, ame'ë ke pehẽ pe mujywyr ta, aja pekwa. A'erehe ame'ë ta pe pemupyta katu. Aja rahã: “Mã! Peme'ë katu ame'ë ke” aja pehẽ rehe har Tupã pandu ym. Pesarahã! Jaxer ame'ë ta aja tĩ. Aja mupyta tĩ. Juja katu te mujywyr tĩ, aja ukwa. Aja ym pehẽ! (Pehẽ ruwajan rehe pepy'a katu.) Ame'ë ta rehe pesak katu tĩ. Tamatarer ke pemupyta katu. Mujywyrriha ke peputar ym pexo. Aja rahã Tupã koty nema'e heta te hũ ta. “Tupã ra'yr ta” aja ta pexo. Tupã riki ywatehar te ke a'e. Upa ngã rehe katu ame'ë ke a'e ma'ema'e. “Ne jõ riki katu te me'ë ke” aja pandu ym ame'ë ta rehe a'e usak katu tĩ. Jaxer ame'ë ta rehe aja tĩ. Usak katu tĩ. Upa ngã rehe aja tĩ. Usak katu tĩ. Aja Tupã. ³⁶Pehẽ rehe pehẽ pái keruhũ pyrara usak. Aja amõ ta rehe pepyrara pesak tĩ — aja Jesu pandu.

“Katu ym nde” aja amõ rehe har epandu ym

(*Matéu 7.1-5; Hom 2.1-3*)

³⁷A'e pandu tĩ:

—Amõ ta rehe har kuja ym pepandu: “Peme'ë ta katu ym” aja. Aja pepandu rahã, aja juja katu te pehẽ rehe har Tupã pandu ta tĩ. A'erehe aja ym pepandu. Kuja amõ ta rehe har kapitã pe pepandu ym: “Peme'ë riki katu ym. A'erehe emahy” aja pepandu ym. Pepandu ym rahã, aja pehẽ rehe har Tupã pandu ym ta tĩ. “Katu ym pehẽ” aja a'e pandu ym ta tĩ.

—Amõ rehe reparahy rahã, pehẽ py'a pemujywyr katu ehe. Aja rahã, pehẽ katu ym rahã, pehẽ rehe Tupã ipy'a jywyr katu ta tĩ.

³⁸—Amõ ta pe ma'e ke peme'ë katu. Aja rahã, pehẽ pe ma'e ke Tupã me'ë katu ta tĩ. Tyryhem aja pehẽ pe muwyr ta. Jetehar te ke! I'ar koty te we muwyr ta, pehẽ pe. Myja me'ë amõ ta pe ma'e ke pema'e, aja juja katu te pehẽ pe Tupã ma'e ta tĩ — aja Jesu pandu.

³⁹Myja me'ë eha ym te ame'ë my, ame'ë ke jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Mokõi eha ym te ame'ë ta ixo rahã, marã ka ym jumokõi wataha. Ipo rehe a'eta jupyhyk wata oho rahã, janam ha pe te'e mokõi oho ta. (Aja eha ym te aja ym pehẽ tĩ. Jetehar te ke pejumu'e katu rahã, ame'ë ke amõ ta pe pemu'e katu ta. Janam ha aja pejawy ym ta.) ⁴⁰Jumu'eha riki mu'eha aja ym. Mu'eha 'ar koty te we ukwa ym. Pe, upa katu te jumu'e rahã, mu'eha aja a'e tĩ. Ukwa katu ta tĩ.

⁴¹—Ne mu reha ke myra kurer mupuk, ame'ë rehe nde eresak. (Aja rahã, ta'yr mi ma'e ka'u te'eha ke a'e ma'e.) Mã peja ame'ë

rehe har ekwa ekwa ym exo. Nde reha rehe myra keruhũ mupuk riki. (Aja rahã, mãte hũ nde ereka'u te'eha ke nde erema'e. Katu ym aja.) Mã peja ame'ẽ rehe har ekwa ekwa py exo.

⁴²—Kuja ne mu pe epandu my: “Éi! Sa'e! Nde reha ngi myra kurer ke ihẽ ajo'ok ta” aja. (Aja rahã, kuja riki: “Ta'yr mi ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'e. Ame'ẽ ke mã peja ehijar” aja nde erepandu.) Mã! Nde eresak ym my? Nde reha rehe myra keruhũ ihĩ. (Aja rahã, mãte hũ nde ereka'u te'eha ke nde erema'e.)

—Mã! Mokõi nde erekwaha namõ nde erexo. Nde reha ngi myra keruhũ ke ejujo'ok py. (Aja rahã, mãte hũ nde ereka'u te'eha nde erema'ema'eha ke nde erehijar katu py.) Aja rahã, upa ma'e ke nde eresak katu ta. Pe, nde mu reha ngi myra kurer ta'yr mi nde erejo'ok katu ta. (Aja rahã, nde mu pe nde erepandu: “Ma'e nde ereka'u te'eha nde erema'eha ke ehijar” aja nde erepandu katu) — aja Jesu pandu.

I'a rehe har

(*Matéu 7.16-20; Matéu 12.33-35*)

⁴³A'e pandu tĩ:

—Ma'eywa'y hury katu rahã, i'a katu riki. Pe, ma'eywa'y hury ym rahã, i'a ym. ⁴⁴I'a katu rahã, ma'eywa'y rehe har amõ ukwa katu ta. (Ma'eywa'y hury katu, aja ukwa katu ta.) Pesarahã! Juruwe'y ngi akaju ke amõ po'ok ym te. Japekã'y ngi waja ke amõ po'ok ym te tĩ. ⁴⁵Aja amõ tĩ. I'a aja amõ rehe har amõ ta ukwa katu tĩ. Katu ame'ẽ ke amõ ma'ema'e rahã, sawa'e katu ame'ẽ ke a'e, aja amõ ta ukwa. (I'a katu, ame'ẽja saka.) Jaxer ame'ẽ ke amõ ma'e rahã, sawa'e katu ym ame'ẽ ke a'e, aja amõ ta ukwa. (I'a ym, ame'ẽja saka.) Ipy'a pe ukwa ukwa ixo, ame'ẽ ke amõ pandu. A'erehe i'a ym aja: “Katu ym a'e” aja ehe har ukwa katu awa — aja Jesu pandu.

Ok mujãha rehe har

(*Matéu 7.24-27*)

⁴⁶A'e pandu tĩ:

—Ihẽ pe nde erepandu: “Éi! Sawa'e! Nde katu!” aja. Mã! Aja panduha jõ. Anĩ. Ihẽ apandu ame'ẽ ke rehe nde erehendu ym rahã, katu ym aja. ⁴⁷Ihẽ rehe amõ uhyk. Pe, ihẽ je'ẽha rehe amõ hendu katu. Pe, aja ma'ema'e. Esarahã! Ehe har ihẽ amujekwa ta pehẽ pe. ⁴⁸Ok ke mujã a'e. Kuja y rake mujã. Ywykwar yypyp pykũi katu. Itahu rehe

uhyk oho. Ame'ẽ 'ar pe ok pyter ke jytyka. Ok pyter ke hãtã jytyka. Pe, y tiha rahã, ok ke u'ar ym. Ok pyter hãtã jytyka, a'erehe y ombor ym.

49—Amõ anĩ. Ihẽ je'ẽha rehe amõ hendu tipe. Pe, aja a'e ma'e ym. Ame'ẽ riki amõ koty ok ke mujã. Kuja, y rake mujã tĩ. Ok pyter ke hãtã ym jytyka. Pe, y tiha rahã, upa munde raho. Pahar ok ke y ombor oho. Tũ! Mã! Tyapu hũ! — aja Jesu pandu.

Homa awama'e miasu ke Jesu mukatu

(Matéu 8.5-13)

7 1Upa aja me'ẽ ngã pe Jesu pandu rahã, a'engi oho. Kapana'ũ ok ta pe oho. 2A'ep amõ sawa'e ixo. Homa awa ke a'e.

(Jundéu awa ym a'e.) Sonda tama'e kapitã ke a'e tĩ. Ima'e miasu ahy ixo. Ame'ẽ riki amõ miasu 'ar koty te we katu ame'ẽ ke ipe.

Manõ tate a'e. 3Pe, Jesu uwyrilha rehe har kapitã ukwa rahã, jundéu awa tamũi ta ke ixoty a'e mondo. Tamũi ta pe pandu:

—“Ihẽma'e miasu ke emukatu ejur. Pahar ejur” aja Jesu pe peme'u peho — aja tamũi ta pe kapitã pandu.

A'erehe tamũi ta oho. 4Jesu rehe uhyk rahã, pandu ipe:

—Sa'e! Kapitã panduha ke nde erema'e rahã, katu ta tiki.

5Jundéu awa ta rehe a'e ipy'a katu. Jandema'e jy'ariha renda ke a'e riki mujã tĩ — aja Jesu pe.

6Tamũi ta pandu, a'erehe a'eta namõ Jesu oho. Kapitã rok pe uhyk tate rahã, ixoty ehe katu ame'ẽ ta ke kapitã mondo tĩ. Kapitã je'ẽha ke a'eta raho. Kuja Jesu pe kapitã rehe katu ame'ẽ ta pandu oho:

—Sa'e! Ehendurahã! Kuja kapitã pandu: “Ihẽ rok pe nde erexe rahã, ihẽ ruxĩ riki. Amõ awa ihẽ. Nde aja jundéu awa ym ihẽ tĩ. 7A'erehe nde koty ihẽ atu aho ym tĩ. Esarahã! Epandu jõ! Pe, ihẽma'e miasu katu ta oho. 8Akwa katu ihẽ. Ihẽma'e kapitã je'ẽha rehe ihẽ ahendu katu tĩ. Pe, ihẽ je'ẽha rehe amõ sonda ta hendu katu tĩ. Amõ pe ihẽ apandu: ‘Eho!’ aja. Pe, pahar a'e oho. Amõ pe ihẽ apandu: ‘Ejur se!’ aja. Pe, pahar a'e uwyr. Ihẽma'e miasu pe ihẽ apandu: ‘Eparaky eho!’ aja. Pe, a'e paraky oho. A'erehe paite nde erepandu rahã, se ihẽma'e miasu katu ta, aja akwa katu” — aja Jesu pe pandu.

9Ame'ẽ ke Jesu hendu rahã: “Mã! Katu tiki!” aja ukwa. Uwak rahã, haikwer rupi uwyr ame'ẽ ta pe pandu:

—Mã! Sonda tama'e kapitã jurujar katu te ihẽ rehe. Ihẽ apandu pehẽ pe. Aja jundéu awa ta jurujar ym ihẽ rehe. Amõ ywy pe nixói.

Jundéu awa tama'e ywy pe nixói tĩ. A'eramõ akwa — aja Jesu pandu.

Arahã mukatuha ke pandu. Pe, kapitãma'e miasu katu oho.
 10Sonda tama'e kapitã rok pe ehe katu ame'ẽ ta jõ jywyr oho rahã,
 kapitãma'e miasu katu aja a'eta usak.

Ixawa'e manõ ame'ẽ membyr ke Jesu mukwera

11Ku'ẽ rahã har pe we Naĩ ok ta pe Jesu oho. Inamõ jumu'e ixo
 ame'ẽ ta oho tĩ. Inamõ heta ngã oho tĩ. 12Ok ta kurar rukwen
 rehe uhyk tate rahã, ok ta ngi heta uhem uwyr ixo. Manõ ame'ẽ
 ke jytyr ta raho reko tĩ. Ixawa'e manõ ame'ẽ membyr ke a'e.
 Petẽihar ke a'e. Heta ok ta pe har ta kũjã namõ uwyr ixo. 13Usak
 ehe rahã, pyrara Jesu usak ehe, ixawa'e manõ ame'ẽ ke rehe.
 Pandu ipe:

—Ejixi'u ym! — aja kũjã pe.

14Pe, kaixã koty oho. Ipo ke mujar ehe rahã, sawa'e ta hupir
 raho ame'ẽ ta pyta. Pe, Jesu pandu:

—Sa'e! Ihẽ apandu nde pe: “Epu'am!” — aja riki.

15Pahar manõ ame'ẽ ke wapyk tĩ. Kwera katu uĩ. Pandu pandu
 a'e tĩ. Imã pe Jesu pandu:

—Ko ne membyr. Kwera katu tĩ — aja ipe.

16(Pyrãtã te ame'ẽ ke kohĩ, aja ngã ukwa.) A'erehe Tupã rehe har
 katu ngã pandu tĩ.

—Mã! Katu tiki! Tupã je'ẽha ke pandu ame'ẽ ke jande namõ ixo
 apo! Katu te ame'ẽ ke a'e. Ima'e awa ta ke Tupã muhã katu uwyr,
 jundéu awa ta ke — aja ngã pandu.

17Pe, Jesu rehe har ngã pandu pandu oho. Jundéi ywy rupi
 pandu oho. Hake ywy ihĩ ame'ẽ rupi pandu oho tĩ. “Ngã ke Jesu
 mukatu” aja riki pandu oho ngã.

Jesu koty sawa'e ta ke Juã mujahukiha mondo

(Matéu 11.2-19)

18Upa ame'ẽ mukatuha rehe har Juã pe inamõ jumu'e ixo ame'ẽ
 ta pandu tĩ. Arahã kyndaha pe Juã ixo. Pe, inamõ jumu'e ixo ame'ẽ
 ta ngi har mokõihar pe jõ Juã pandu.

—Pejur! Pesarahã! 19Sawa'e te pe ma'e ke peme'u peho. Kuja: “
 ‘Amõ sawa'e uwyr ta’ aja ihẽ apandu. Nde riki ame'ẽ ke my? Ame'ẽ
 ym rahã, amõ sawa'e rehe jaharõ ta my?” aja peme'u peho — aja
 Juã pandu mokõihar pe.

20Pe, Jesu koty mokõihar ta oho. Uhyk ehe rahã, pandu ipe:

—Nde koty jande ke Juã mujahukiha muwyr. A'e pandu nde pe: “Amõ sawa'e uwyr ta” aja a'e pandu. Nde riki ame'ẽ ke my? Anĩ rahã, amõ sawa'e rehe jaharõ ta my? — aja Juã muwyr ame'ẽ ta pandu ipe.

²¹Anĩ. Jesu pandu ym. Kuja a'e ma'ema'eha mujesak. Kuja. Arahã heta ahy ixo ame'ẽ ta ke mukatu hũ. Ājã ipy'a rehe ihĩ ame'ẽ ta ke mukatu hũ tĩ. Eha ym te ame'ẽ ta ke mukatu hũ tĩ. ²²Pe, Juã muwyr ame'ẽ ta pe pandu:

—Juã koty pejywyr peho. Pesak ramõ ame'ẽ ke upa pepandu ipe. Pehendu ame'ẽ ke upa pepandu ipe tĩ. Kuja. Eha ym te ame'ẽ ke apo ma'e ke usak katu tĩ. Wata ym te ame'ẽ ke apo wata katu tĩ. Pereran ma'e u'u hũ ame'ẽ ta ke apo upa ka'ẽ oho ipe tĩ. Ma'e hendu ym te ame'ẽ ta ke apo ma'e hendu katu tĩ. Manõ ame'ẽ ta ke kwera katu tĩ. Pyrara ixo ame'ẽ ta pe myrandu katu ke amõ ta pandu raho tĩ. A'erehe hury katu ixo apo 'y. ²³Pe, ihẽ rehe jurujar katuha ke hijar ym rahã, hury katu a'e ixo. Aja Juã pe pepandu peho — aja Jesu pandu.

—Hã! Japandu ta jaho kÿ — aja sawa'e ta.

(Ahy ixo ame'ẽ ta ke Jesu mukatu. Manõ ame'ẽ ta ke mukwera katu tĩ. Aja rahã, a'e riki Kirisutu, kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke a'e, aja mujekwa katu.)

²⁴Juã muwyr ame'ẽ ta jywyr oho rahã, Juã rehe har Jesu pandu ngã pe:

—Amukwehe te awa nixói te ame'ẽ pe Juã rehe pesak peho rahã, ma'e pesak peho my? Sawa'e pitu te'e ame'ẽ ke rehe pesak peho my? Anĩ. Aja ym Juã. (Pyrãtã a'e. Pahar amõ koty koty ukwaha ke mondo ym a'e.) ²⁵Ima'e mundeha katu te ame'ẽ ke namõ ixo, ame'ẽ sawa'e rehe pesak peho my? Anĩ. Aja ym tĩ. Pesarahã! Aja mundeha katu te ame'ẽ ke namõ ixo ame'ẽ ta kapitã keruhũ rok pe ixo. Ma'e katu te ame'ẽ ke namõ jõ ixo ame'ẽ ta a'ep ixo tĩ. Kapitã keruhũ rok pe ixo tĩ. (Juãma'e aja ym. Ima'e mundeha katu te ame'ẽ namõ a'e ixo ym.) ²⁶Ihẽ pe pepandu! Awa rehe pesak peho my? Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke rehe pesak peho my? A'e tiki. Pesarahã! Apandu katu pehẽ pe. Ymanihar te Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta 'ar koty te we Juã riki Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke a'e. (A'erehe Juã rehe pehendu katu ta me'ẽ te'e.) ²⁷Ta'yr rehe har kuja Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ. Kuja Tupã pandu:

“Ne ndutar koty myrandu raho ame'ẽ ke ko ihẽ amondo py.

Nde ereho tate rahã, ngã py'a ke ihẽ koty a'e muruwak ta mondo” aja panduha ihĩ. (Ame'ẽ mondo py ame'ẽ ke Juã.)

28—Apandu pehẽ pe. Upa katu te sawa'e ta 'ar koty te we Juã katuha ke. Pe, amõ ixo. Apo myrandu katu pandu oho ame'ẽ ta Juã 'ar koty te we katuha. Myrandu ke ymanihar Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta pandu pandu. Juã pandu, a'e riki ymanihar ta 'ar koty te we katu. Apo anĩ. Ihẽma'e jumu'eha ta myrandu katu ke pandu. Ame'ẽ ta Juã 'ar koty te we katuha. Ihẽma'e jumu'eha ta ma'e ukwa ym ame'ẽ ta ke, aja pekwaha naĩ. Anĩ. Ame'ẽ ta katu te, aja Tupã ukwa katu — aja ngã pe Jesu pandu.

29 Jesu rehe heta ngã hendu. Homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer matyr ame'ẽ ta hendu ehe tĩ. Amukwehe te Juã mujahuk ame'ẽ ta ke a'eta. (Ame'ẽ ta jaxer te, aja amõ ta ukwaha.) Ame'ẽ ta Tupã je'ẽha rehe hendu katu. “Ma'e peka'u te'eha ke pema'e ym. Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak” ame'ẽ Tupã je'ẽha rehe hendu katu. A'erehe Juã mujahuk. (Aja rahã, ma'e ka'u te'eha ke hijar aja mujekwa.) 30 Parise ta anĩ. Putar ym. Ame'ẽ ta pandu: “Jande ke Juã mujahuk ame'ẽ ke japutar ym. Tupã mujekwa ame'ẽ ke rehe jahendu tar ym tĩ” aja riki. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta aja tĩ. Tupã mujekwa ame'ẽ ke rehe hendu tar ym tĩ.

31 Jesu pandu tĩ:

—Myja me'ẽ ihẽ ke putar ym ame'ẽ ta my? Kuja nahã my?

32 Ame'ẽ ta riki kurumĩ ra'yr ta aja saka. Kũjãtãĩ ta aja tĩ.

Jumusaráiha ke a'eta mujã. Muhepyha renda pe wapyk. Pe, wajar ta pandu: “Huryha rehe jande jajyngar tipe. Pepurahái ym. Pyaiha rehe jajyngar tipe. Pejixi'u ym tĩ” aja wajar ta pe pandu.

33—Aja apo jundéu awa ta ixo ame'ẽ ta tĩ. Juã mujahukiha uwyr rahã, ma'e u'uha ke a'e hijar. (Aja pyaiha ke mujekwa.) Kawĩ ke u'u ym te tĩ. Pe, ehe har pepandu: “Ipy'a rehe ajã ihĩ ame'ẽ ke a'e. Katu ym a'e” aja pandu naĩ. (Pehẽ rury ym ehe. Wajar ihĩ, ame'ẽja saka pehẽ tĩ.)

34—Pesarahã! Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Juã aja ym ihẽ. Upa ma'e ke ihẽ a'u. Kawĩ a'u we tĩ. Pe, ihẽ rehe har pepandu: “Pesarahã! Ma'e u'u hũ ame'ẽ ke a'e. Kawĩ ngi ka'u ame'ẽ ke a'e” aja ihẽ rehe pandu naĩ. Katu ym aja. “Jaxer ai ame'ẽ ta rehe katu ame'ẽ ke a'e. Homa awa tama'e kapitã keruhũ rehe tamatarer matyr ame'ẽ ta rehe katu ame'ẽ ke a'e tĩ. Katu ym aja” aja riki ihẽ rehe har pandu naĩ tĩ. Tupã muwyr ame'ẽ ke ihẽ, aja a'eta putar ym. Jundéu awa ta hury ym ihẽ rehe. (Jumusaráiha wajar saka.)

35—Pesarahã! Tupã koty ipy'a ke amõ muruwak rahã, Tupã riki upa ma'e ke ukwa katu, aja a'e ukwa katu — aja Jesu pandu.

(Aja rahã, kuja riki. Juã ke Tupã muwyr. Juã ma'ema'eha katu, aja Tupã ukwa. Jesu ke Tupã muwyr tĩ. Pe, Jesu ma'ema'eha katu, aja Tupã ukwa tĩ. Aja Tupã kotyhar ta ukwa katu tĩ, aja mujekwa.)

Parise rok pe Jesu oho

³⁶Jesu pe parise pandu:

—Ihẽ rok pe e'u ejur — aja ipe.

Pe, hok pe inamõ uhyk rahã, wapyk. Ma'e ke u'u uĩ. ³⁷Ame'ẽ ok ta pe amõ kũjã ixo. Kũjã ixo te'e ame'ẽ ke a'e. Parise rok pe ma'e ke Jesu u'u uĩ, aja hendu. A'erehe ixoty oho. Ma'e piheha ke raho. Ita parasuku pe ihĩ, ame'ẽ ke raho. ³⁸Pe, Jesu py rake wapyk uĩ. Jixi'u uĩ tĩ. Aja ipy ke makym. Pe, i'a puku ame'ẽ pe ipy ke muxikã rahã, ipy ke juru pe pyter pyter tĩ. (Aja ipy'a moĩ moĩ ehe.) Pe, ma'e piheha ke jyhen ehe. ³⁹Ame'ẽ rehe parise usak. Hok pe Jesu ke muhyk ame'ẽ ke a'e. Her Simã. A'e jupandu jupe uĩ:

—Peme'ẽ sawa'e Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke rahã, kũjã rehe har ukwa ta tipe. Ipy ke pyhyk pyhyk, ame'ẽ rehe har ukwa ta tipe. Ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e ame'ẽ kũjã ke a'e, aja a'e ukwa ta tipe — aja Jesu rehe har Simã jupandu jupe uĩ.

⁴⁰Ame'ẽ ke Jesu ukwa, a'erehe pandu:

—Simã! Ma'e ke ihẽ apandu ta nde pe — aja.

Simã pandu:

—Ere! Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Epanurahã! — aja ipe.

⁴¹Pe, kuja Jesu pandu ipe:

—Ko mokõi sawa'e ta ixo. Tamatarer jar ngi tamatarer ke ame'ẽ ta pyhyk. Peteĩ sawa'e heta te hũ pyhyk. Amõ heta ym pyhyk. ⁴²Pe, ijar pe marã ka ym mujywyriha. A'erehe mokõi sawa'e ta pe ijar pandu: “Ere! Katu apo 'y. Tamatarer pemujoywyr ym ta me'ẽ te'e. Upa ihẽ aharái apo 'y” aja. Aja rahã, mokõi sawa'e ta ngi har myja me'ẽ sawa'e riki ijar rehe ipy'a katu te my? — aja Jesu Simã pe.

⁴³Simã pandu:

—Tamatarer heta te hũ pyhyk, ame'ẽ riki ipy'a katu te. Tamatarer mujywyriha ijar harái, a'erehe ipy'a katu te, aja nahã my — aja ipe. Jesu pandu:

—A'e tỹ. Nde erepandu katu — aja.

⁴⁴Simã pe pandu we rahã, kũjã koty uwak.

—Simã! Kome'ẽ kũjã rehe esarahã! Ko nde rok pe ihẽ ajur rahã, y ke nde eremoĩ ym. Ihẽ py kutukiha ke. (Aja jundéu awa ma'eha

ke.) Kome'ê kūjã anĩ. Ihẽ py ke kutuk. Eha rykwer pe kutuk. Pe, i'a pe muxikã tĩ. ⁴⁵Ahyk rahã, ihẽ rehe nde erejuman ym tĩ. “Ko nde erejur katu” aja nde erepandu ym. Kome'ê kūjã anĩ. Ihẽ ahyk rahã, ihẽ py ke pyter pyter. Putu'u ym a'e. Aja ipy'a katuha mujekwa. ⁴⁶Ihẽ ãkã rehe ma'e ka pihe katu ame'ê ke nde erejyhen ym. (Aja nde rury katuha ke nde eremujekwa ym.) Kūjã anĩ. Ihẽ py rehe ma'e piheha ke jyhen. Aja ipy'a katuha mujekwa. ⁴⁷A'erehe ihẽ apandu nde pe. Ihẽ rehe ipy'a katu te ha ke kūjã mujekwa. (Aja rahã, Tupã koty ipy'a muruwak aja mujekwa.) A'erehe Tupã ipy'a jywyr ehe. Ma'e ka'u te'eha ke kūjã ma'ema'e. Tupã ipy'a jywyr ehe. Ta'yr mi ka'u te'eha ke amõ ma'e rahã, Tupã ipy'a jywyr ehe. Ta'yr mi ma'e. A'erehe ta'yr mi ipy'a katuha amõ mujekwa tĩ — aja Simã pe pandu.

⁴⁸Pe, kūjã pe Jesu pandu:

—Ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'ema'e. Nde rehe ihẽ py'a jywyr — aja ipe.

⁴⁹Myrape 'ar pe amõ ta wapyk uĩ. Ame'ê ta jupandu a'eta jupe uĩ:

—Mã! Awa ko my? Esarahã! Amõ ke rehe ipy'a jywyr ame'ê ke a'e. Tupã a'e my tĩ — aja jupandu a'eta jupe uĩ.

⁵⁰Pe, kūjã pe Jesu pandu:

—Ihẽ rehe nde erejurujar katu, a'erehe nde ke Tupã muhã katu. Ererahã! Eho katu — aja ipe.

Jesu namõ kūjã ta oho

8 ¹Ku'ê rahã har pe we amõ amõ ok ta rupi Jesu ohoho ixo. Awa renda rupi ohoho ixo tĩ. “Ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha ke pehijar. Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak. A'e putar aja pexoha pyahu aja pexo katu. Aja rahã: ‘Ihẽ kotyhar ta ke pehẽ’ aja a'e pandu ta” ame'ê myrandu katu ke pandu pandu oho ixo. Jumu'eha ta inamõ oho tĩ, awa py mokõi ame'ê ta ke. ²Inamõ kūjã ta oho tĩ. Amukwehe amõ kūjã ta py'a ngi ãjã ke Jesu muhem mondo. Ame'ê kūjã ta oho inamõ tĩ. Amukwehe amõ ma'e ahy ixo ame'ê ta ke mukatu tĩ. Ame'ê kūjã ta oho inamõ tĩ. Ko Mari Mandare oho inamõ tĩ. Amukwehe te awa po wajar mokõi ãjã ta ke Jesu muhem mondo ingi. ³Ko Joa oho inamõ tĩ. Ku rakehar ke a'e. Ku riki Ero rok pe ma'e ke ma'ema'e ixo ame'ê ke a'e. Ko Susã oho inamõ tĩ. Ko amõ kūjã ta heta

oho inamõ tĩ. Upa ame'ẽ ta ma'e ke me'ẽ katu, Jesu ta pe. Ima'e tamatarer ke me'ẽ. Ame'ẽ namõ ma'e ke johu jo'ok jo'ok ngã pe.

Ma'e ra'ĩ muhãĩ me'ẽ rehe har

(Matéu 13.1-9; Mak 4.1-9)

⁴Heta ngã ixoty jy'ar uwyr. Amõ amõ ok ta ngi jy'ar uwyr ixoty. Ame'ẽ ta pe myja me'ẽ ma'e ke my, ame'ẽ ke Jesu pandu:

⁵—Ma'e ra'ĩ ke amõ sawa'e muhãĩ oho. Kupixa pe ma'e ra'ĩ muhãĩ rahã, awa rape rupi amõ ha'ĩ u'ar. A'ep amõ ta pyrũ ehe. Ma'ewyra ta u'u amõ tĩ. ⁶Amõ ma'e ra'ĩ ita ty rupi u'ar. Ame'ẽ hywõi rahã, te'e manõ. Ita ty rupi y nixói, a'erehe te'e manõ. ⁷Amõ ma'e ra'ĩ juruwe ty rupi u'ar. Juruwe namõ hywõi. Pe, juruwe tiha py oho, a'erehe ma'e ra'ĩ hywõi rahã, hury ym. A'erehe i'a ym. ⁸Amõ ma'e ra'ĩ ywy katu ame'ẽ rehe u'ar. A'ep hury katu. I'a hũ tĩ. Hymbo rehe heta te hũ i'a ihĩ. Sẽ (100) aja hetaha. Aja hymbo pame katu te i'a ihĩ — aja Jesu pandu.

A'e pandu tĩ:

—Pesarahã! Pekwa tar katu rahã, ihẽ apandu ame'ẽ ke rehe pehendu katu ta me'ẽ te'e! — aja ngã pe Jesu pandu.

Myja me'ẽ ma'e ke my ame'ẽ rehe har

(Matéu 13.10-17; Mak 4.10-12)

⁹I'i we myja me'ẽ ma'e ke my, ame'ẽ rehe har jumu'eha ta pandu: —Ma'e ame'ẽ my? — aja Jesu pe.

¹⁰Pe, a'e pandu:

—Apo amõ kotyhar Tupã mujekwa. Pyahu ame'ẽ ke. Kuja. Ixoty ipy'a ke amõ muruwak ame'ẽ ke a'e putar katu. “Ihẽma'e a'e” aja a'e pandu. “Ame'ẽ ke nema'e jumu'eha ta pe emujekwa” aja Tupã ihẽ pe pandu. Amõ ta pe anĩ. Amujekwa ym ta. A'erehe myja me'ẽ ma'e ke my, ame'ẽ ke apandu pandu. Aja rahã, amõ usak usak tipe. Anĩ. Ukwa ym te ame'ẽ rehe har. Amõ hendu hendu tipe. Anĩ. Ukwa ym te tĩ — aja Jesu pandu.

Myja me'ẽ ma'e ra'ĩ my, ame'ẽ ke Jesu mujekwa

(Matéu 13.18-23; Mak 4.13-20)

¹¹A'e pandu tĩ:

—Myja me'ẽ ma'e ra'ĩ my, ame'ẽ rehe har amujekwa ta apo 'y. Ma'e ra'ĩ riki Tupã je'ẽha aja saka. ¹²Ma'e ra'ĩ awa rape

rupi u'ar. Ame'ẽ riki Tupã je'ẽha rehe amõ ta hendu tipe. Pe, ame'ẽ ta rehe Satana uhyk ta. (Ãjã ramũi a'e. Ma'ewyra u'u uwyr, ame'ẽja saka.) Pe, Tupã je'ẽha ke upa mukanim a'eta ngi. Aja rahã, Tupã rehe jurujar ym. Pe, ame'ẽ ke Tupã muhã ym.

13—Ma'e ra'ĩ ita ty rupi u'ar. Ame'ẽ riki Tupã je'ẽha rehe huryha namõ hendu katu tipe tĩ. (Pahar hywõi, ame'ẽja saka.) Anĩ. Pyta katu ym. Heta ym jahy rahã, jurujar katu we rĩ. Pe, Tupã rehe jurujar katu, a'erehe amõ ta putar ym. Mahy riki tĩ. A'erehe jurujar katuha ke hijar. (Warahy upa jukwa, ame'ẽja saka.)

14—Ma'e ra'ĩ juruwe ty rupi u'ar. Ame'ẽ riki Tupã je'ẽha rehe hendu tipe tĩ. Pe, ixoha rehe har a'eta jumupyai ixo, a'erehe Tupã je'ẽha harái. Upa ipy'a ngi mukanim. Tamatarer hũ pyhykiha rehe jõ ukwa ukwa ixo, a'erehe Tupã je'ẽha harái tĩ. Jumuhuryha rehe jõ ukwa ukwa ixo tĩ, a'erehe Tupã je'ẽha harái tĩ. Upa mukanim ingi tĩ. A'erehe Tupã rehe har ukwa tar ym. A'erehe ma'e katu ame'ẽ ke ma'ema'e ym. (I'a ym, ame'ẽja saka.)

15—Ma'e ra'ĩ ywy katu ame'ẽ rehe u'ar. Ame'ẽ riki Tupã je'ẽha rehe hendu katu tĩ. Ipy'a pe ihĩ katu. Hendu katu te ehe tĩ. Amõ koty uwak ym oho, a'erehe ma'e katu ame'ẽ ke a'e ma'ema'e katu. (I'a heta hũ, ame'ẽja saka) — aja Jesu pandu.

Araparin rehe har

(Mak 4.21-25)

16A'e pandu tĩ:

—Araparin amõ hany rahã, pander pe jupyk ym. Myrape wyr pe moĩ ym tĩ. Anĩ. Ywate pukwar. Aja rahã, ok pe ngã ixo rahã, wera katu ipe. Wera katu, aja Tupã rehe har ukwa ta. 17Ihẽ amu'e ame'ẽ ke ame'ẽja saka. Apo mukanim, ame'ẽja saka. I'I atu rahã, upa mujekwa ta ngã pe. Wera katu, ame'ẽja saka. Apo jupyk, ame'ẽja saka. I'i atu rahã, upa pirar ta, ame'ẽja saka. (Aja rahã, juehe har Tupã mujekwa ta ngã pe. Wera katu, ame'ẽja saka.)

18—Pesarahã! Ma'e pehendu ame'ẽ ke pekwa katu pexo. Tupã rehe har ukwa tar katu. Aja rahã, ame'ẽ pe amõ we Tupã mujekwa ta. Ta'yr te mi ukwa, aja amõ ta ukwaha naĩ. Anĩ. Ame'ẽ ke upa katu te Tupã mukanim ta ingi. Aja rahã, ukwa ym te ta — aja jumu'eha ta pe Jesu mujekwa.

Jesu m̄ai ta rehe har

(*Matéu 12.46-50; Mak 3.31-35*)

¹⁹Jesu m̄ai ixoty oho. Imu ta oho ixoty t̄i. Hake uhyk ym ehe. Heta te hũ ngã, a'erehe marã ka ym uhykiha ehe. ²⁰Pe, amõ pandu oho ipe: —Soroka pe ne m̄ai ixo. Ne mu ta amõ t̄i. Ne namõ pandu tar katu — aja Jesu pe.

²¹Pe, heta ame'ẽ ta pe Jesu pandu:

—Tupã je'ẽha rehe hendu, pe, pandu: “Katu. Tupã je'ẽha mujekwa, aja ihẽ ama'ema'e ta” aja. Aja pandu ame'ẽ ta ihẽ m̄ai aja t̄i. Ihẽ mu ta aja t̄i — aja ngã pe pandu.

Ywytu keruhũ ke Jesu muputu'u

(*Matéu 8.23-27; Mak 4.35-41*)

²²Amõ wera rahã, jarusu keruhũ pe Jesu opor oho. Jumu'eha ta opor oho t̄i. Ame'ẽ ta pe pandu:

—Ypa ruwái koty jaha jaho — aja Jesu.

Pe, sosok mondo. ²³Pe, aha oho ixo rahã, Jesu ukwer oup. Pe, pahar ywytu keruhũ uhyk ehe. Ypa rupi peju hũ. Jarusu keruhũ pe y ke oho rãi. Tate jere oho. ²⁴Pe, Jesu ke jumu'eha ta mupak oho. Pandu ipe:

—Sa'e! Jande jajere tate jaho — aja Jesu pe.

Pe, pu'am rahã, ywytu keruhũ pe Jesu pandu:

—Mã peja ym! Eputu'u katu ihẽ pe — aja.

Pahar ywytu keruhũ putu'u! Y kotok keruhũ pe pandu t̄i:

—Mã peja ym! Ewapyk katu — aja.

Pahar y kotok keruhũ wapyk katu te uĩ t̄i. ²⁵Pe, jumu'eha ta pe pandu:

—Mã! Pehẽ namõ ihẽ axo. Ihẽ rehe pejurujar ym. Katu ym aja — aja Jesu.

A'eta mukahem riki. Kyje t̄i. Jupandu a'eta jupe:

—Mã! Katu tiki! Pyrãtã te ame'ẽ ke kohĩ. Je'ẽha rehe ywytu keruhũ hendu katu! Y kotok keruhũ aja t̄i. Hendu katu ehe t̄i. Mã! Myja me'ẽ sawa'e ko my? — aja a'eta jupe.

Ipy'a rehe ãjã ihĩ ame'ẽ ke Jesu mukatu

(*Matéu 8.28-34; Mak 5.1-20*)

²⁶Pe, ypa ruwái rehe Jesu ta aha oho, jarusu keruhũ pe. Jera ywy koty oho. Ame'ẽ ywy Ngariréi ywy kupe koty ihĩ. ²⁷Pe, jarusu keruhũ

ngi Jesu uhem oho rahã, amõ sawa'e uhyk uwyr ehe. Ok ta pe har ame'ẽ ke a'e kwe. Ipy'a rehe ãjã ihĩ ame'ẽ ke a'e tĩ. Yman jawe te'e ixo rĩ, a'erehe hok pe pyta ym te. Kangwerupa rupi ixo ame'ẽ ke a'e. Itakwar rupi kangwerupa ihĩ. ²⁸⁻²⁹Pe, ãjã ihĩ katu ehe rahã, awa nixói te ame'ẽ pe sawa'e ke mujan mujan mondo. Sawa'e ke amõ ta pukwar kwe. Ita tupaham pe ipo apyr pukwar. Ipyta ke pukwar tĩ. Anĩ. Ten! Aja ame'ẽ ke upa te'e mohok. Pe, awa nixói te ame'ẽ pe ãjã mujan mondo. Pe, Jesu rehe sawa'e usak rahã, ahem hũ ixo. Jesu ruwa koty u'ar. (Aja sawa'e katu te ame'ẽ ke kohĩ aja mujekwa.) ãjã pe Jesu pandu:

—Sawa'e ngi ehem eho — aja.

A'erehe Jesu pe sawa'e hãtã pandu:

—Jesu! Nde riki Tupã ra'yr! Ywatehar ke a'e. Ema'e ym ihẽ pe. Ihẽ apandu nde pe, emahy ym ihẽ ke — aja Jesu pe.

³⁰Pe, Jesu pandu ipe:

—Ma'e nde rer? — aja ipe.

—Ihẽ rer riki: “Heta” — aja.

Sawa'e py'a rehe heta te hũ ãjã ta ihĩ, a'erehe: “Heta” aja pandu. ³¹Pe, Jesu pe ãjã ta pandu:

—Mupyraraha renda pe jande ke emondo ym we rĩ. Aja emahy ym we jande ke rĩ — aja ipe.

³²Pe, petete kure ta ixo. Ame'ẽ ke rehe ãjã ta usak. Heta te hũ kure ta i'ãi. Ywy'ã rupi kãpĩ u'u ixo. Jesu pe ãjã ta pandu:

—Kure ta koty jaho tar katu — aja.

—Ere! — aja Jesu.

³³A'erehe sawa'e ngi ãjã ta uhem oho. Kure ta pe ixo oho. (Ka'u te'e hũ uwak.) Pe, kure ta upa katu te ujan oho. Upen te'e hũ ame'ẽ pe u'ar oho. Ypa pe u'ar. Upa katu te y jukwa.

³⁴Ame'ẽ ke kure usakiha ta usak rahã, ame'ẽ rehe har ok ta pe pandu pandu oho. Amõ ta renda rupi pandu pandu oho tĩ. ³⁵Pe, ame'ẽ ke rehe ngã usak oho tĩ. Jesu rehe uhyk rahã, sawa'e rehe usak. A'eramõ ãjã ta uhem oho ingi, ame'ẽ ke rehe usak. Jesu rake wapyk uĩ. Ima'e mundeha namõ ixo apo 'y. Apo ka'u te'e ym tĩ. Pe, upa ngã kyje ingi, Jesu ngi. (Sawa'e pyrãtã te hũ ko ixo, aja ukwa, a'erehe kyje ingi.) ³⁶Sawa'e ke Jesu mukatu, ame'ẽ ke rehe usak ame'ẽ ta upa ame'ẽ rehe har ngã pe pandu. ³⁷Pe, Jesu ngi upa jera ywy pe har ta kyje. (Sawa'e pyrãtã te hũ ko ixo, aja ukwa.) A'erehe kyje ngã ingi. (Amõ we ngãma'e kanim ta, ame'ẽ ke putar ym tĩ.) A'erehe pandu ipe:

—Sengi eho — aja Jesu pe.

A'erehe jarusu keruhũ pe Jesu opor oho. Oho ingi. ³⁸Oho tate rahã, sawa'e pandu ipe. A'eramõ äjã ta uhem oho ingi ame'ẽ ke a'e. Kuja pandu:

—Sawa'e! Ne namõ ihẽ aho ta — aja Jesu pe.

³⁹A'e pandu:

—Anĩ. Nde rok pe ejywyr eho. Nde ke Tupã mukatu, ame'ẽ rehe har ebandu eho — aja sawa'e pe.

Pe, hok pe mujywyr mondo. Pe, ok ta rupi sawa'e pandu pandu oho. “Mã! Katu tiki. Ihẽ ke Jesu mukatu” aja pandu pandu oho.

“Thẽ rajyr emukatu ejur” aja Jái pandu

(Matéu 9.18-19; Mak 5.21-24)

⁴⁰Ypa ruwái koty Jesu jywyr oho. Y rymy'y rehe uhyk rahã, heta ngã harõ u'am ehe. Huryha namõ ame'ẽ ta pandu:

—Ko nde erejur! — aja Jesu pe.

⁴¹Pe, amõ sawa'e uhyk uwyr ehe. Her Jái. Jundéu awa tama'e jy'ariha renda kapitã ke a'e. Huwa koty ipynarãi pe a'e wapyk. (Aja sawa'e katu te ame'ẽ ke kohĩ, a'erehe hendu katu ehe aja mujekwa.) Pandu hũ ipe:

—Ihẽ rok pe jaho! ⁴²Ihẽ rajyr ahy oup. Manõ tate oup. Emukatu ejur! — aja Jesu pe.

Awa py mokõi warahy 'ar ame'ẽ ke tajyr. Tajyr peteĩhar ke.

Kũjã ke Jesu mukatu

(Matéu 9.20-22; Mak 5.25-34)

Pe, Jái namõ Jesu oho ixo rahã, heta ngã jumujar mujar hũ te'e oho ixo tĩ. ⁴³Heta ame'ẽ ta pyter pe amõ kũjã oho ixo. Jaiha pupur hũ ame'ẽ ke a'e. Awa py mokõi warahy 'ar rahã, aja te'eha a'e.

[Mukatuha ta pe upa katu te tamatarer ke me'ẽ me'ẽ. Anĩ. Mukatu ym te a'e ke.] ⁴⁴Jesu raikwer rupi uwyr. Pe, heta ame'ẽ ta rupi

asa oho. Pe, Jesuma'e mundeha apyr ke pyhyk. Pahar jaiha pupur ame'ẽ ke putu'u katu ipe. ⁴⁵Jesu pandu:

—Awa ihẽ ke pyhyk my? — aja.

Upa ngã pandu:

—Anĩ ihẽ — aja ipe.

Petu pandu:

—Sawa'e! Mã! Ukwa ym awa! Nde rake rupi heta ngã ixo. Mujar mujar hũ tĩ — aja ipe.

⁴⁶Jesu pandu:

—Jetehar te ke! Ihẽ ke amõ pyhyk! Ihẽma'e pyrãtãha uhem oho. Amukatu amõ ke, a'erehe ihẽma'e pyrãtãha uhem, aja akwa katu — aja riki.

⁴⁷Pe, ngã ukwa ym ha rupi asa oho ym ta, aja kũjã ukwa. A'erehe Jesu rake oho. Ryrýi riki. Jesu rake wapyk oho. Pe, ngã pyter pe upa pandu. Ma'erehe Jesu ke pyhyk my, ame'ẽ rehe har upa pandu. Pahar katu oho jupe, ame'ẽ rehe har pandu tĩ. ⁴⁸Pe, Jesu pandu ipe:

—Éi, kũjã! Upa ma'e ahyha ke amukatu, ame'ẽ rehe nde erejuruar katu, a'erehe nde katu apo 'y. Ejywyr katu eho — aja kũjã pe.

Jái rajyr ke Jesu mukwera katu

(Matéu 9.23-26; Mak 5.35-43)

⁴⁹Pe, pandu ixo rahã, kapitã rok ngi amõ pandu uwyr, Jái rok ngi. Kuja Jái pe pandu:

—Nde rajyr manõ ramõ te. Mã peja mu'eha jywyr oho. Nde rajyr manõ tái — aja sawa'e ta pandu. (“Mu'eha” aja pandu rahã: “Jesu ke” aja a'eta ukwa.)

⁵⁰Sawa'e ta panduha rehe Jesu hendu rahã, Jái pe pandu:

—Anĩ. Nde py'ahu te'e. Ihẽ rehe nde erejuruar katu, aja rahã jõ katu ta tiki. Pe, nde rajyr katu ta tĩ — aja Jesu ipe.

⁵¹Pe, hok pe uhyk rahã, heta ame'ẽ ta pe pandu:

—Se pepyta. Soroka pe pepyta — aja Jesu.

Kuja jõ inamõ hok pe ixo oho. Ko Petu. Juã amõ tĩ. Tian amõ tĩ. Ipái amõ tĩ. Imãi amõ tĩ. Ame'ẽ ta jõ. Heta ame'ẽ ta soroka pe pyta.

⁵²Kũjãtãi manõ, a'erehe a'ep pe har ta jixi'u hũ. Ahem ehe ixo tĩ. Pe, Jesu pandu:

—Pejixi'u ym. Kũjãtãi manõ ym. Ukwere te'e oup — aja ngã pe.

⁵³—Héi! Héi! Mã! Ukwere ym a'e — aja upa a'ep har ta puka puka hũ ehe.

Kũjãtãi manõ te, aja a'eta ukwa. A'erehe puka puka hũ ehe.

⁵⁴Kapy pe ixo rahã, ipo ke Jesu pyhyk. Pe, pandu:

—Kũjãtãi! Epu'am! — aja Jesu.

⁵⁵Pe, pahar kwera katu. Pu'am tĩ. Pe, imãi pe Jesu pandu:

—Ma'e ke eme'ẽ ipe. U'u ta — aja.

(Ma'e u'u rahã, ixuwe katu a'e aja ukwa katu, a'erehe aja Jesu pandu.) ⁵⁶Ipái ta pandu:

—Mã! Mã katu tiki! — aja.

Jesu pandu:

—Myja kwera katu my, ame'ẽ rehe har amõ ta pe pepandu ym te — aja ipái ta pe.

Petu ta pe aja tĩ. “Pepandu ym” aja pandu tĩ.

Awa py mokõi jumu'eha ta ke Jesu mondo

(*Matéu 10.5-15; Mak 6.7-13*)

9 ¹Pe, awa py mokõi jumu'eha ta ke Jesu mujy'ar. Pandu: —Ihẽ je'ẽha rupi amõ ta py'a ngi ãjã ta ke pemuhem pemondo. Ihẽma'e pyrãtãha namõ aja tĩ. Pemuhem pemondo tĩ. Ihẽ je'ẽha rupi ahy ixo ame'ẽ ta ke pemukatu tĩ. Ihẽma'e pyrãtãha namõ aja tĩ. Pemukatu tĩ — aja Jesu pandu.

²Pe, ame'ẽ ta ke mondo rahã, kuja pandu tĩ:

—Kuja pepandu pandu peho: “Ixoty ipy'a ke amõ muruwak rahã, Tupã pandu ta ipe: ‘Ihẽma'e nde’ aja. A'erehe mã peja pehẽ py'a ke ixoty pemuruwak” aja ngã pe pepandu peho. Ahy ixo ame'ẽ ta ke pemukatu tĩ. ³Peho rahã, pehẽma'e ke peraho ym te. Pehẽ mi'u ke peraho ym. Tamatarer ke peraho ym tĩ. Mokõi kamixa ke peraho ym tĩ. Pehẽ kupe pe ma'e ryrũ peraho ym tĩ. Myra te'e pehẽ po pe peraho ym tĩ. Myra rehe te'e wata ame'ẽ ke. ⁴Amõ ta rok pe pehyk, pe, pehẽ pe ijar pandu: “Ko nde erejur katu. Ihẽ rok pe epyta katu” aja. A'ep pepyta katu we rĩ. Ame'ẽ ok ta pe pexo rahã, ame'ẽ rok pe jõ peker. Ame'ẽ rok pe jõ ma'e ke pe'u tĩ. (Aja rahã, ijar pandu py ame'ẽ ke parahy ym ta.)

⁵—Pehẽ ke amõ ta putar ym rahã, ame'ẽ ok ta ngi pehem peho. “Ko nde erejur katu. Se epyta katu” aja pandu ym te awa. Aja rahã, pehem peho. Peho rahã, pehẽ py ngi ywyku'i pejuhyk pembor. Ame'ẽ ke a'ep pe har ta usak rahã, a'ep pe har ta ke Tupã putar ym tĩ, aja pemujekwa ta ngã pe tĩ — aja Jesu pandu.

⁶Upa Jesu pandu rahã, jumu'eha ta oho. Amõ amõ ok ta rupi ohoho. Myrandu katu ke pandu pandu oho. Oho ixo rahã, ahy ixo ame'ẽ ta ke a'eta mukatu.

Eroma'e ukwaha

(*Matéu 14.1-12; Mak 6.14-29*)

⁷Ero kapitã ke a'e. Ngariréi ywy pe har tama'e kapitã ke. Pe, upa Jesu ma'ema'e ame'ẽ rehe har hendu. Amõ ta pandu:

—Jesu riki Juã mujahukiha ke. Juã ke Tupã mukwera katu muhem tĩ — aja Jesu rehe har pandu naĩ.

A'erehe ame'ẽ hendu rahã, Ero ka'u te'e. ⁸Amõ ta pandu:

—Anĩ. Jesu riki Eri. Ymanihar Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke jywyr uwyr a'e tĩ — aja Jesu rehe har pandu naĩ tĩ.

Amõ ta pandu:

—Anĩ. Ymanihar te Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke kwera katu uhem tĩ — aja Jesu rehe har pandu naĩ tĩ.

⁹Pe, Ero pandu:

—Anĩ. Amukwehe amõ pe apandu: “Juã ãkã emondok eho ingi” aja. (Juã manõ te, aja akwa katu. A'erehe Jesu riki Juã ym, aja akwa katu.) Pe, awa peme'ẽ my? Mãte hũ ehe har ihẽ ahendu — aja.

Pe, Jesu rehe Ero usak tar katu tipe. Ukwa tar katu ehe har.

5.000 hetaha ta pe ngã mi'u ke Jesu me'ẽ

(*Matéu 14.13-21; Mak 6.30-44; Juã 6.1-14*)

¹⁰Pe, Jesu mondo ame'ẽ ta jywyr uwyr ixoty. Upa katu te ma'ema'eha ke pandu ipe. Pe, ame'ẽ ta namõ jõ Jesu oho. Mesái ok ta pe oho. ¹¹Pe, ame'ẽ ke hetaha ta ukwa rahã, haikwer rupi ngã oho tĩ. Uhyk rahã, Jesu pandu:

—Ko pejur katu — aja hetaha ta pe.

Tupã rehe har kuja pandu: “Apo amõ koty Tupã mujekwa. Pyahu ame'ẽ ke. Kuja. Ixoty ipy'a ke amõ muruwak, ame'ẽ ke a'e putar katu. Ixoty ipy'a muruwak rahã: ‘Ihẽma'e ke a'e’ aja a'e pandu” aja Jesu pandu pandu ngã pe. Ahy ixo ame'ẽ ta ke mukatu tĩ.

¹²Pe, warahy ka'aruk koty rahã, awa py mokõi jumu'eha ta uhyk uwyr ehe. Pandu ipe:

—Ko awa nixói te ame'ẽ pe jaxo. Ngã mi'u nixói te se. A'erehe hetaha ta ke emujywyr emondo. Paite ok ta rupi ngã oho ta. Ame'ẽ rupi imi'u ngã jo'ok ta. Ukweriha renda a'ep ihĩ tĩ. Amõ awa renda rupi aja tĩ — aja Jesu pe.

¹³Jesu pandu:

—Anĩ. Ame'ẽ ke pehẽ atu peme'ẽ me'ẽ ngã pe — aja jumu'eha ta pe. A'eta pandu:

—Pira ka'ẽ mokõi jõ kohĩ. Mbeju, awa po wajar peteĩhar upa jõ kohĩ tĩ. Ame'ẽ uhyk ym ta ngã pe. Amõ heta te hũ jajo'ok ym rahã, uhyk ym ta ngã pe. Ngã heta te hũ kote'e ixo — aja Jesu pe.

¹⁴Kuja, 5.000 sawa'e ta a'ep ixo nahã my. Sawa'e ta jõ manga rahã, aja hetaha ta ixo nahã my. Pe, Jesu pandu:

—Amõ koty koty ngã ke pemuju'ar. Ko 50 hetaha nahã. Se amõ 50 nahã. Paite amõ 50 nahã. Aja pame katu te. “Pewapyk” aja pepandu ngã pe — aja jumu'eha ta pe.

¹⁵Pe, aja jumu'eha ta muju'ar. Upa ngã pe pandu:

—Pewapyk — aja riki.

Pe, wapyk. Se 50 hetaha. Se amõ 50. Paite amõ 50. Aja pame katu te. ¹⁶Pe, mbeju ke Jesu pyhyk. Pira ka'ẽ amõ. Ywa rehe ma'ã. Pe, pandu:

—Ne jõ riki katu te me'ẽ ke. Jande mi'u ke jande pe nde eremuwyr katu — aja Tupã pe.

Pe, mbeju mopok. Ame'ẽ ke jumu'eha ta pe me'ẽ. Pira ka'ẽ mupen tĩ. Ame'ẽ ke me'ẽ tĩ. Pandu:

—Ngã pe peme'ẽ me'ẽ peraho — aja Jesu.

¹⁷Upa ngã u'u. Uhyk ngã u'u. Pyta we ame'ẽ ke jumu'eha ta matyr matyr. Wasãkã pe matyr. Kuja, awa py mokõi wasãkã mutyryhem.

Jesu rehe har Petu pandu
(*Matéu 16.13-19; Mak 8.27-29*)

¹⁸Pe, amõ rahã, Tupã namõ jeje Jesu pandu u'am. Jumu'eha ta uhyk uwyr ehe. Jesu pandu:

—Ihẽ rehe har ngã pandu rahã, myja pandu my? — aja jumu'eha ta pe.

¹⁹Ame'ẽ ta pandu:

—Kuja amõ ta: “Juã mujahukiha nde” aja je. Amõ ta: “Eri nde. Ymanihar Tupã je'ẽha pandu me'ẽ ke” aja je tĩ. Amõ ta: “Amõ ymanihar Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke kwera katu uhem. Ame'ẽ ke nde” aja je tĩ — aja Jesu pe.

²⁰A'e pandu:

—Pehãrahã! Myja ihẽ rehe har pekwa my? — aja jumu'eha ta pe. Petu pandu:

—Nde riki Kirisutu! Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke nde — aja Jesu pe.

Manõha rehe har Jesu pandu
(*Matéu 16.20-23; Mak 8.30-33*)

²¹Pe, Jesu pandu:

—Kirisutu ihẽ. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke ihẽ. Ame'ẽ rehe har amõ ta pe pepandu ym te — aja jumu'eha ta pe.

22A'e pandu tĩ:

—Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ko apandu pehẽ pe. Ihẽ ke amõ ta mahy hũ ta. Jundéu awa tamũi ta putar ym te ihẽ ke tĩ. Jundéu awa tama'e pa'i keruhũ aja tĩ. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta aja tĩ. Ihẽ ke putar ym te tĩ. Ihẽ ke amõ ta jukwa ta. Pe, mokõi aker rahã, ihẽ ke Tupã mukwera katu ta muhem — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

Jesu kotyhar ta ke

(Matéu 16.24-28; Mak 8.34-9.1)

23Upa ngã pe Jesu pandu:

—Ihẽ namõ amõ ixo tar katu rahã, ima'e putariha ke hijar ta me'ẽ te'e. Pe, Tupã putar ame'ẽ ke ma'ema'e ta me'ẽ te'e. Wera rahã pame katu te ima'e putariha ke mukanim ta me'ẽ te'e tĩ. Pe, ihẽ namõ tapijar te'e we oho ta me'ẽ te'e. **24**Amõ manõ tar ym. A'erehe a'e pandu naĩ: “Anĩ. Jesu rehe ajurujar ym ihẽ” aja. Aja rahã, Tupã namõ ixo ym te ta. Ihẽ rehe amõ jurujar katu, a'erehe a'e ke amõ ta jukwa. Aja rahã, Tupã namõ aja te'e ta a'e ixo. **25**Kome'ẽ ywy keruhũ pe ma'e katu ame'ẽ ke heta te hũ ihĩ. Upa ame'ẽ ke amõ pyhyk. Matyr hũ tĩ. Pe, manõ rahã, Tupã namõ ixo ym te ta. Aja rahã, marã ka ym katuha.

26—Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ihẽ ngi amõ huxĩ rahã, ihẽ ruxĩ ta ingi tĩ. Ihẽ amu'e ame'ẽ ke ngi amõ huxĩ rahã, ame'ẽ sawa'e ngi ihẽ ruxĩ ta tĩ. Ihẽ ajywyr rahã, ihẽ ruxĩ ta ingi. Katu te ha namõ ihẽ ajywyr ta. Papama'e katu te ha namõ ajywyr ta tĩ. Ima'e je'ẽha rahoha tama'e katu te ha namõ ajywyr ta tĩ. Arahã ihẽ ngi huxĩ ame'ẽ ta ngi ihẽ ruxĩ ta tĩ. **27**Pesarahã! Apandu pehẽ pe! Ihẽ riki kapitã keruhũ te. Ame'ẽ ke pehẽ ngi har amõ ta usak ta. Ixuwe katu ixo rahã, usak ta, manõ ym we ta rĩ — aja ngã pe Jesu pandu.

Moise namõ Jesu pandu. Eri namõ pandu tĩ.

(Matéu 17.1-13; Mak 9.2-8)

28Upa ame'ẽ ke Jesu pandu rahã, kuja a'e ukwer nahã my, awa po wajar mokõi. Pe, ywy'ã keruhũ pe oho. Petu ke raho. Juã amõ tĩ. Tian amõ tĩ. Tupã namõ pandu oho. **29**Pe, Tupã namõ pandu u'am rahã, huwa ke amõ koty uwak oho. Ima'e mundeha ke ituwyr te hũ. **30-31**Pahar ywa pe har weraha namõ mokõi sawa'e ta uhem. (Wera te hũ rahã, Tupã pete'e ixo aja mujekwa katu.) Ko ymanihar te Moise ke uhem. Ymanihar te Eri amõ tĩ. Jesu namõ a'eta pandu pandu u'am. Kuja a'eta pandu inamõ:

—Jerusarē ok ta pe nde eremanō ta. Aja Tupã putar ame'ẽ ke nde erema'e ta — aja Jesu pe.

³²Petu ta riki ukwer katu te. Pe, opak rahã, Jesuma'e katu te ha rehe a'eta usak. Mokõi sawa'e ta inamō pu'am u'am, ame'ẽ ke rehe a'eta usak tĩ. ³³Pe, mokõi sawa'e ta oho ixo ingi rahã, Jesu pe Petu pandu:

—Sawa'e! Ko jande johu jaxo, a'erehe katu tiki. Pehẽ mahapyr pe mahapyr xipa ke jamujã ta. Ko nde pe amō. Moise pe amō tĩ. Eri pe amō tĩ. (Aja rahã, amō we pepyta we ta my) — aja Petu Jesu pe.

Ukwa ym ma'e panduha ke, a'erehe aja Petu pandu.

³⁴Pe, Petu pandu u'am rahã, ywa takãxĩha uhyk a'eta rehe. Takãxĩha rysãha uhyk a'eta rehe. Pe, ywa takãxĩha pe mokõi sawa'e ta ixo oho rahã, Petu ta kyje. Usak ame'ẽ ke ngi kyje. ³⁵Pe, ywa takãxĩha ngi panduha uwyr. Kuja:

—Ko riki ihẽ ra'yr. Katu asak ame'ẽ ke a'e. Ihẽma'e ke a'e. A'e pandu ame'ẽ ke rehe pehendu katu — aja.

³⁶Panduha putu'u rahã, jeje Jesu ixo. Upa usak ame'ẽ ke amō ta pe Petu ta pandu ym te. Arahã pandu ym te rĩ.

Kurumĩ py'a rehe ãjã ihĩ
(*Matéu 17.14-18; Mak 9.14-29*)

³⁷Ame'ẽ ku'ẽ rahã, ywy'ã keruhũ ngi Jesu ta wyjy oho. Wyjy uwyr ixo rahã, heta ngã uhyk ixoty. ³⁸Heta ame'ẽ ta ngi har amō sawa'e pukái Jesu pe:

—Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Apandu nde pe. Ihẽ ra'yr rehe esarahã! Peteihar ke a'e. ³⁹Ipy'a rehe ãjã ihĩ rahã, pahar ahem ahem a'e. Mumanō manō a'e ke reko tĩ. Aja rahã, juru ke tyjúi hũ. A'e ke mahy hũ tĩ. Pe, he'õ te rahã, uhem oho ingi. ⁴⁰Ne namō jumue ixo ame'ẽ ta pe ihẽ apandu hũ: “Ãjã ke pemuhem pemondo ingi” aja riki. Anĩ. Marã ka ym muhemihã — aja Jesu pe.

⁴¹A'e pandu:

—Mã! Apo pehẽ pexo ame'ẽ ta! Mã! Tupã pyrãtãha rehe pejurujar ym! Katu ym aja. Aja te'e pehẽ namō ihẽ axo ym ta. Pejurujar ym ha namō aja te'eha ihẽ py'ahu te'e ahendu. Anĩ. Aja ym ta — aja ngã pe.

Pe, sawa'e pe pandu:

—Nde ra'yr ihẽ pe erur — aja ipe.

⁴²Pe, kurumĩ uwyr ixo rahã, a'e ke ãjã ityk. Ywy rehe ityk. Pe, mumanō manō hũ. ãjã pe Jesu pandu:

—Ehem eho ingi — aja.

Pe, uhem oho. Aja mukatu, pe, ipái pe raho. ⁴³Tupãma'e pyrãtãha rehe har ngã pandu:

—Mã! Katu tiki! Katu hũ — aja.

Manõha rehe har Jesu pandu tĩ

(Matéu 17.22-23; Mak 9.30-32)

Jesu ma'eha rehe har ngã pandu pandu ixo rĩ:

—Mã! Katu te me'ẽ a'e my! — aja.

Arahã jumu'eha ta pe Jesu pandu:

⁴⁴—Ko ihẽ apandu ame'ẽ ke pehẽ py'a pe pekwa pekwa pexo. Aja rahã, peharãi ym ta. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Pesarahã! Ihẽ rehe ihẽ ruwajan ta ke amõ muhyk ta werur — aja riki.

⁴⁵Anĩ. Ame'ẽ panduha ke jumu'eha ta ukwa ym. Mujekwa ym Jesu, a'erehe ukwa ym. Jumu'eha ta kyje ingi, a'erehe ame'ẽ rehe har pandu ym we ipe tĩ.

Katu te ame'ẽ rehe har

(Matéu 18.1-5; Mak 9.33-37; Siri 2.3-5; 1 Petu 3.4; 1 Petu 5.5)

⁴⁶Jumu'eha ta je'ẽ je'ẽ hũ a'eta jupe u'am:

—Jande ngi har awa riki katu te ame'ẽ ke my? — aja a'eta jupe.

⁴⁷Ame'ẽ ta ukwa ukwa u'am ame'ẽ ke Jesu ukwa rahã, ta'y'n ke pyhyk. Pe, hake mupu'am. ⁴⁸Pandu:

—Kome'ẽ ta'y'n ke hok pe mupyta katu. Ihẽ kotyhar ke, a'erehe pandu ipe: “Ko nde erejur katu. Ihẽ rok pe epyta katu” aja. Aja rahã, ihẽ ke hok pe mupyta katu tĩ, ame'ẽja saka tĩ. Ihẽ pe: “Ko nde erejur katu” aja pandu rahã, ihẽ pái pe: “Ko nde erejur katu” aja pandu tĩ, ame'ẽja saka tĩ. Ihẽ ke ihẽ pái muwyr ame'ẽ ke ihẽ. Pehẽ ngi har amõ kuja ukwa: “Katu ym ame'ẽ ke ihẽ” aja ukwa. Aja rahã, ame'ẽ ke katu te aja Tupã ukwa — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

Ehe katu ame'ẽ rehe har

(Mak 9.38-40)

⁴⁹Juã pandu:

—Sawa'e! Paite amõ sawa'e rehe jasak. Ame'ẽ riki nde je'ẽha rupi ãjã ta ke muhem katu mondo, ngã py'a ngi. Jande namõ ixo ym a'e, a'erehe japandu ipe: “Anĩ. Mã peja ym. Jesu je'ẽha rupi ãjã ta ke emuhem ym emondo” aja sawa'e pe jande japandu — aja Jesu pe.

⁵⁰Pe, Juã ta pe Jesu pandu:

—Anĩ. Aja ym pepandu ipe. Amõ riki pehẽ ruwajan aja ym rahã, pehẽ rehe katu ame'ẽ ke a'e — aja Juã ta pe.

Jesu ke amõ ok ta pe har ta putar ym

⁵¹Ywa pe Jesu ke Tupã mujywyr ta, ame'ẽ angaha ke rehe uhyk tate rahã, Jesu pandu:

—Jerusarẽ ok ta pe ihẽ aho ta kÿ — aja.

Pe, ixoty oho ixo. ⁵²Amõ sawa'e ta ke mondo py. Pe, sawa'e ta oho. Samari wyy pe amõ ok ta ihĩ. Ame'ẽ pe oho. (A'ep Jesu rehe ukweriha renda ke mukatu oho.) ⁵³Anĩ. A'ep pe har ta putar ym. (Jesu riki jundéu awa ke, a'erehe putar ym.) Jerusarẽ ok ta jaxer aja a'ep pe har ta ukwaha naĩ. Jerusarẽ ok ta pe Jesu oho ixo, aja a'ep pe har ta ukwa, a'erehe putar ym tĩ. ⁵⁴Ame'ẽ ke Tian ukwa rahã, Jesu pe pandu. Juã aja tĩ. Jumu'eha ta ke mokõi. Kuja pandu:

—Sawa'e! Ame'ẽ ok ta pe har ta ke tata mai ta my. (Nde ke putar ym ame'ẽ ta ke a'eta.) Ywa ngi tata keruhũ ke japandu ta. Aja nde ereputar my? — aja Jesu pe.

⁵⁵Jesu uwak rahã, pandu a'eta pe:

—Anĩ. Peja ym! — aja Tian ta pe.

⁵⁶Pe, amõ ok ta pe Jesu ta oho.

Jesu namõ amõ ta oho ta tipe

(*Matéu 8.18-22*)

⁵⁷Pe, a'eta oho ixo rahã, amõ sawa'e pandu ipe:

—Nde ereho ame'ẽ pe ne namõ ihẽ aho ta kÿ tĩ — aja Jesu pe.

⁵⁸A'e pandu ipe:

—Hokwar rupi so'o ukwer. Haity pe ma'ewyra ta ukwer tĩ. Ihẽ anĩ. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Pesarahã! Ihẽ akeriha renda nixói — aja ipe. (Aja rahã, inamõ oho rahã, hok te nixói ta, aja mujekwa katu. Sawa'e jetehear te oho ta my, ame'ẽ ke Jesu manga, a'erehe aja pandu.)

⁵⁹Amõ sawa'e pe Jesu pandu:

—Ihẽ namõ eho — aja ipe.

Sawa'e pandu:

—Sa'e! Anĩ we rĩ. Ihẽ rok pe ajywyr we ta rĩ. Papa manõ rahã, ihẽ riki ajyтым ta. Arahã jõ ne namõ ihẽ aho ta kÿ — aja Jesu pe.

⁶⁰A'e pandu:

—Anĩ. Tupã rehe ipy'a ym ame'ẽ ta manõ aja saka ixo. Ame'ẽ ta riki manõ te ame'ẽ ke jyty m ta. Ne anĩ. Ihẽ namõ ejur apo 'y. “Tupã kotyhar ta aja pemuruwak” aja epandu eho apo 'y — aja sawa'e pe.

⁶¹Amõ sawa'e pandu:

—Sa'e! Ne namõ ihẽ aho ta kÿ. Kuja py ta rĩ. Ihẽ rok pe aho we ta rĩ. Papa ta pe ihẽ apandu ta: “Ihẽ aho ta kÿ” aja ta. Upa rahã, ne namõ ihẽ aho ta kÿ — aja Jesu pe.

⁶²A'e pandu ipe:

—Mandi'i'y ke purure pe amõ jyty m rahã, hok pe purure mujywyr jywyr ym. Kupixa pe pyta. Aja Tupã rehe har amõ pandu pandu oho rahã, hok pe jywyr jywyr oho rahã, katu ym tiki. (Jywyr jywyr rahã, ihẽ namõ oho te ta, aja mujekwa ym. Katu ym aja) — aja Jesu pandu.

Kuja, 72 sawa'e hetaha ta ke Jesu mondo

10 ¹Ajame'ẽ ke amõ heta sawa'e ta pe Jesu pandu: “Ihẽ koty pejur. Ihẽma'e ta ke pehẽ pexo” aja riki. Jesu jandema'e sawa'e te. Kuja, 72 sawa'e ta ke jo'ok. Ame'ẽ ta ke jumokõi mokõi pame katu te mondo. Jesu oho ta ame'ẽ rupi ame'ẽ ta ke mondo py. Ok ta rupi mondo. Awa renda rupi mondo tĩ. ²Ame'ẽ ta pe pandu:

—Heta te hũ ngã ixo. Ihẽ rehe har pandu oho ame'ẽ ta anĩ. Heta ym. A'erehe Tupã namõ pepandu. “Sawa'e te! Ne je'ẽha pandu oho ame'ẽ ta ke emondo. Heta emondo. Aja rahã, nde koty ngã py'a ke ame'ẽ ta muruwak ta” aja Tupã pe pepandu. ³Peho apo 'y. Pesarahã! Arapuharan rehe jangwate usak rahã, marã ka ym arapuharan ujan oho ingi.

Arapuharan ta aja saka pehẽ. Pehẽ ke Tupã rehe ipy'a ym ame'ẽ ta mahy tar katu tĩ. (Arapuharan ke jangwate pyhyk, ame'ẽja saka.) A'erehe peta kÿ. ⁴Te'e peho. Peho rahã, tamatarer ryru peraho ym. Ma'e ryru pehẽ kupe pe peraho ym tĩ. Mokõi pehẽ py rehe har peraho ym tĩ. Peho pexo rahã, i'i atu pehẽ rehe uhyk ame'ẽ ta namõ pepyta ym. Pahar peasa peho. ⁵Amõ rok pe pehyk rahã, pepandu py: “Mã peja kome'ẽ rok pe har ta rehe Tupã usak katu” aja. ⁶⁻⁷Pe, ok jar pandu: “Katu. Ko pejur katu! Se pepyta” aja rahã, Tupã usak katu ta ehe. Ame'ẽ rok pe jõ pepyta katu. Pehẽ mi'u ke ok jar me'ẽ. Ame'ẽ ke pe'u katu. Parakyha pe ma'e ke ijar me'ẽ me'ẽ katu. Aja ihẽma'e parakyha ke pehẽ, a'erehe pehẽ pe ijar werur ame'ẽ ke pe'u katu. Amõ amõ rok pe pehẽ mi'u pekekar ym peho.

—Anĩ. Ok jar putar ym rahã: “Katu. Ko pejur katu. Se pepyta” aja ym pandu rahã, peho ingi. Katuha pepandu ame'ẽ ke pehẽ rehe jywyr ta, ame'ẽja saka. Pehẽ rehe Tupã usak katu ta.

8—Amõ ok ta pe peho, pe, a'ep pe har ta mupyta katu rahã, ma'e ke pehẽ pe ngã werur ame'ẽ ke pe'u katu. 9 A'ep ahy ixo ame'ẽ ta ke pemukatu. A'ep pe har ta pe pepandu tĩ: “Tupã koty pehẽ py'a ke pemuruwak. Aja rahã, Tupã pandu ta: ‘Ihẽ kotyhar ta ke pehẽ apo 'y' aja Tupã pandu” aja ngã pe pepandu.

10—Pe, amõ ok ta pe peho, pe, a'ep pe har ta pehẽ ke mupyta ym rahã, ok ta pyter pe peho. A'ep pepandu: 11 “Pehẽ ok ta rupi jawata rahã, ywyku'i jande py rehe pyta rã. Pesarahã! Ame'ẽ ke jajuhyk apo. Aja rahã, kuja pehẽ py'a rupi pekwa katu pe'am. Tupã pandu: ‘Ihẽ kotyhar ta aja pemuruwak apo’ aja riki. Anĩ. A'e ke peputar ym” aja ok ta pe har ta pe pepandu.

12—Apandu pehẽ pe. Kome'ẽ ywy keruhũ pe har ta ke Tupã mupyrara rahã, Sondo ok ta pe har ta ke a'e mupyrara ta tĩ. (Ymanihar te jaxer ma'ema'e ame'ẽ ta ke a'eta, a'erehe mupyrara ta.) Pe, pehẽ ke mupyta ym apo. (Ame'ẽ ta Tupã muwyr ame'ẽ ke putar ym. Ihẽ riki Tupã muwyr ame'ẽ ke ihẽ.) A'erehe ame'ẽ ok ta pe har ta ke Sondo ok ta pe har ta 'ar koty te we Tupã mupyrara hũ ta — aja 72 mondo ame'ẽ ta pe Jesu pandu.

Amõ ok ta pe har ta Jesu rehe jurujar ym

(Matéu 11.20-24)

13 A'e pandu tĩ:

—Korasĩ ok ta pe har ta! Mã! Mãte hũ pehẽ ke Tupã mupyrara ta tĩ. Mesái ok ta pe har ta! Pehẽ aja tĩ. Mãte hũ pehẽ ke Tupã mupyrara ta tĩ. Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke heta hũ pehẽ ruwa koty ihẽ ama'ema'e tipe. (Anĩ. Ihẽ rehe pejurujar ym.) Pehẽ ruwa koty ihẽ ama'ema'e ame'ẽ ke ymanihar Tir ok ta pe ihẽ ama'ema'e ta tipe rahã, a'ep pe har ta ma'e ka'u te'eha ma'ema'eha ke hijar ta tipe. Pan xuru aja me'ẽ ma'e mundeha ke munde ta tipe. (Aja pyaiha ke mujekwa ta tipe.) Aja Tupã koty ipy'a ke muruwak, aja mujekwa ta tipe tĩ. Tatimbuk ke iãkã rehe ombor ta tipe tĩ. (Aja pyaiha ke mujekwa ta tipe tĩ.) Ymanihar Sinõ ok ta pe har ta aja tĩ. (Pyaiha ke mujekwa ta tipe tĩ.) Ma'e ka'u te'eha ke hijar ta tipe tĩ. Tupã koty a'eta py'a ke muruwak aja mujekwa ta tipe tĩ.

14—Ko ihẽ apandu. Ngã ke Tupã mupyrara rahã, Tir ok ta pe har ta ke a'e mupyrara ta. Sinõ ok ta pe har ta aja tĩ. Ame'ẽ ok ta pe har ta 'ar koty te we Korasĩ ok ta pe har ta ke a'e mupyrara ta. Aja Mesái ok ta pe har ta ke a'e mupyrara ta tĩ. 15 Kapana'ũ ok ta

pe har ta! Kuja: “Jande anĩ. Katu te jande” aja pekwaha naĩ. Upa pehẽma'e ok ta ke Tupã mukanim ta tĩ — aja Jesu pandu.

¹⁶Jumu'eha ta pe pandu:

—Pehẽ rehe amõ hendu katu rahã, ihẽ rehe hendu katu tĩ. Pehẽ ke amõ putar ym rahã, ihẽ ke putar ym tĩ. Ihẽ ke amõ putar ym rahã, ihẽ pái ke putar ym tĩ. Ihẽ ke ihẽ pái muwyr. A'e ke putar ym tĩ — aja Jesu pandu.

(Upa Jesu pandu rahã, kuja 72 sawa'e ta pandu oho. Tupã je'ẽha ke pandu oho.)

Kuja, 72 sawa'e ta jywyr uwyr

(Apokarip 21.27)

¹⁷Ok ta rupi upa pandu oho rahã, kuja 72 sawa'e ta jywyr uwyr, Jesu rehe. Hury riki ame'ẽ ta. Jesu pe a'eta pandu:

—Sawa'e! Pesarahã! Ājã ta riki jande rehe hendu katu tĩ! Nde je'ẽha rupi japandu: “Ehem eho ngã py'a ngi” aja. Aja rahã, ãjã ta uhem katu oho — aja Jesu pe.

¹⁸A'e pandu:

—A'e tỹ! Satana rehe asak a'am rahã, pyrãtãha kanim ingi. (Ājã ramũi a'e.) Ame'ẽ ke rehe ihẽ asak. Ywa ngi Tupã weraha, aja pahar pyrãtãha kanim ingi. A'erehe ãjã ta ke pemuhem pemondo ngã py'a ngi. ¹⁹Pesarahã! Ihẽma'e pyrãtãha ke pehẽ pe amondo, a'erehe mbói ta rehe pepyrũ, pe, su'u rahã, ahy ym pehẽ pe. Jawajyr ta rehe aja tĩ. Pepyrũ, pe, jupi rahã, ahy ym pehẽ pe tĩ. Satanama'e pyrãtãha ke aja tĩ. (Ājã ramũi a'e.) Pehẽ ke mahy ym ta tĩ. Pehẽ ke mahy ym te ta ma'e ke. ²⁰Ājã ta pehẽ rehe hendu katu. Ame'ẽ rehe pehẽ rury katu. Amõ we tĩ. Tupã kotyhar ta ke pehẽ, a'erehe pehẽ rer ke Tupã mapyk. Ima'e paper rehe mapyk. Ywa pe ame'ẽ ke ihĩ. A'erehe i'ar koty te we hũ pehẽ rury katu te pexo — aja 72 sawa'e ta pe Jesu pandu.

Jesu huryha ke

(Matéu 11.25-27; Matéu 13.16-17)

²¹Upa 72 sawa'e ta pe Jesu pandu rahã, Jesu rehe Tupã'ã ihĩ katu te. A'erehe hury katu te a'e. Pe, Jesu pandu:

—Papa! Ywa pe har ta kapitã keruhũ ke nde! Kome'ẽ ywy keruhũ pe har ta kapitã keruhũ ke nde tĩ. “Ne jõ riki katu te me'ẽ ke” aja nde pe apandu. “Akwa katu te ame'ẽ ke ihẽ” aja pandu ame'ẽ ta pe nema'e pyrãtãha ke nde eremujekwa ym. “Ihẽ riki ajumu'e katu te

ame'ẽ ke ihẽ” aja pandu ame'ẽ ta pe nde eremujekwa ym tĩ. Ta'yn ta aja ihẽma'e jumu'eha ta. Upa katu te ukwa ym. Ame'ẽ ta pe nema'e pyrātã te ha ke nde eremujekwa katu. A'erehe apandu: “Ne jõ riki katu te me'ẽ ke” aja nde pe. Papa! Jetehar te ke. Nde ereputar, a'erehe aja nde eremujekwa katu — aja Tupã pe Jesu pandu.

22Pe, ngã pe pandu:

—Upa katu te ma'e ke ihẽ pe ihẽ pái mujekwa katu. A'erehe upa katu te ihẽ akwa katu. Ihẽ rehe har ukwa ym awa. Ihẽ pái jõ ukwa katu te ihẽ rehe har. Ihẽ pái rehe har ukwa ym awa. Ihẽ jõ akwa katu te ehe har. Ta'yr ke ihẽ. Pe, amõ ta pe ehe har ihẽ amujekwa tar katu, ame'ẽ ta jõ ukwa katu te ehe har tĩ — aja Jesu pandu.

23Pe, jumu'eha ta jeje ixo rahã, hake Jesu oho. Pandu:

—Pehẽ rury katu ame'ẽ ta ke pehẽ! Ihẽ ama'ema'e ame'ẽ rehe pesak katu, a'erehe pehẽ rury katu pehẽ. 24Apandu pehẽ pe. Ihẽ ama'ema'e ame'ẽ ke rehe pehẽ atu pesak katu. Ame'ẽ rehe heta ymanihar Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta usak tar katu tĩ. Marã ka ym usakiha. (Arahã se ihẽ nixói.) Heta ymanihar kapitã keruhũ ta aja tĩ. Usak tar katu tĩ. Pehẽ riki ihẽ je'ẽha rehe pehendu, ame'ẽ rehe ymanihar ta hendu tar katu tĩ. Marã ka ym henduha. (Arahã se ihẽ nixói tĩ.) Pehẽ anĩ. Pehendu, a'erehe pehẽ rury katu ame'ẽ ta ke pehẽ — aja Jesu pandu.

Samari ywy pe har sawa'e rehe har

(Matéu 22.34-40; Mak 12.28-34)

25Pe, amõ sawa'e uhyk uwyr ehe. Moise je'ẽha ke mu'e ame'ẽ ke a'e. Jesu ukwa katuha ke a'e manga tipe. Ame'ẽ ke mujawy tar katu, a'erehe pandu:

—Sa'e! Ngã mu'eha nde. Myja ma'e ke ihẽ ama'e rahã, ihẽ ke Tupã muhã katu ta my — aja ipe.

26Jesu pandu ipe:

—Moise mupinim ame'ẽ ke rehe nde eresak. Ame'ẽ mujekwa katu. Myja nde erema'e rahã, nde ke Tupã muhã katu ta. Ame'ẽ pehĩ. Myja nde erekwa my? — aja sawa'e pe.

27Sawa'e pandu:

—Kuja panduha ihĩ. Tupã riki jandema'e sawa'e te! Nde erepy'a katu te ehe.

Tupã rehe nde py'a nde eremoĩ moĩ ehe rahã, epy'a katu ehe. Ehe har nde erekwa erekwa erexo rahã, epy'a katu ehe tĩ.

Upa nema'e pyrãtãha namõ ma'e ke nde erema'e rahã, epy'a katu ehe tĩ.

Upa nde erekwa katuha namõ epy'a katu ehe tĩ.

Nde juehe nde erepy'a katu, aja ne namõ ixo ame'ẽ rehe epy'a katu tĩ — aja Jesu pe pandu.

28A'e pandu:

—A'e tỹ. Aja ema'e eho. Aja rahã, nde ke Tupã muhã katu ta — aja sawa'e pe.

29Pe, sawa'e riki katu ame'ẽ ke a'e aja mujekwa tar katu, a'erehe Jesu pe pandu:

—Awa rehe ihẽ apy'a katu ta me'ẽ te'e my? — aja sawa'e.

30(Pe, amõ rehe a'e ipy'a katu ta me'ẽ te'e, ame'ẽ rehe har Jesu mujekwa tar katu.) A'erehe kuja sawa'e pe Jesu pandu:

—Jerusarẽ ok ta ngi amõ sawa'e uhem oho. Jundéu awa ke a'e. Jeriko ok ta pe oho ixo. Arahã a'e ke ma'e mukanĩha ta pyhyk. Upa ima'e ke ame'ẽ ta mukanim raho. Nupã hũ tĩ. Tate jukwa. Pete'e túi 'y.

31—Arahã ame'ẽ pe rupi jundéu awa tama'e pa'i oho ixo tĩ. Sawa'e rehe usak rahã, asa oho. Xupe 'ar rupi asa oho. **32**A'engi amõ sawa'e oho ixo tĩ. Pa'ima'e miasu ke a'e. Jundéu awa ke a'e tĩ. Sawa'e rehe usak rahã, ixoty usak oho. Pyrara usak tar ym ehe, a'erehe upa usak rahã, xupe 'ar rupi asa oho tĩ.

33—Pe, amõ sawa'e ame'ẽ rupi oho ixo tĩ. Samari ywy pe har ke a'e. (Jundéu awa aja ym ame'ẽ ke a'e. Samari ywy pe har ta ke jundéu awa putar ym. A'erehe huwajan aja saka.) Sawa'e rehe uhyk oho tĩ. Usak ehe rahã, pyrara usak ehe. **34**Hake oho. Pirokiha rape rehe puhã moĩ. Ame'ẽ ke pukek tĩ. Pe, ima'e hymba 'ar pe mondo, jumen 'ar pe. Aja amõ ukweriha renda pe raho. A'ep usak katu we ehe rĩ. **35**Ku'ẽ rahã, hyru ngi tamatarer ke muhem. Mokõi wera rahã, wetep paraky, ame'ẽ hepyha jo'ok. Ame'ẽ ke ukweriha renda jar pe me'ẽ. Pandu ipe: “Ko riki tamatarer ihĩ. Kome'ẽ namõ sawa'e rehe esak katu kỹ. Amõ we sawa'e mukatuha rehe puhã nde erejo'ok rahã, ame'ẽ ke upa nde pe ihẽ amujywyr ta kỹ. Koropi ajywyr rahã, amujywyr ta nde pe, a'erehe sawa'e mukatuha rehe esak katu tĩ” aja ijar pe samari ywy pe har pandu — aja Jesu pandu.

36Ame'ẽ panduha upa rahã, sawa'e pe Jesu pandu:

—Apo myja nde erekwa my? Mahapyr sawa'e ta usak ehe, ma'e mukanĩha ta nupã ame'ẽ ke rehe. Mahapyr sawa'e ta ngi har awa ipy'a katu ehe my? — aja Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ke pe pandu.

³⁷A'e pandu:

—Raho ame'ẽ ke pyrara usak ehe. (Samari ywy pe har ke.) A'e riki ipy'a katu te — aja Jesu pe.

A'e pandu:

—A'e tỹ. Eho tĩ. Aja nde tĩ. (Nde ruwajan aja ame'ẽ rehe epy'a katu kỹ) — aja sawa'e pe.

Mar rehe Jesu usak oho. Mari rehe usak oho tĩ.

³⁸Pe, jumu'eha ta namõ Jesu oho ixo rahã, amõ ok ta pe uhyk oho. A'ep amõ kũjã ixo. Her Mar. Hok pe Jesu ta ke mupyta katu.

³⁹Ianam inamõ ixo tĩ. Her Mari. Jesu py rake wapyk uĩ. A'ep Jesu mu'e ame'ẽ ke rehe hendu uĩ. ⁴⁰Mar anĩ. Ma'e ke mupupur hũ a'eta pe ixo. A'erehe ipy'a ahy Tate. (Mari mupupur ym uwyr, a'erehe ipy'a ahy Tate ehe.) Pe, Jesu rake oho rahã, pandu ipe:

—Sawa'e! Ihẽ namõ ihẽ anam mupupur ym. Ihẽ jõ riki ma'e ke amupupur axo. Aja katu nde pe my? Epandu ipe: “Inamõ ma'e emupupur eho” aja Mari pe — aja Mar pandu.

⁴¹Pe, Jesu pandu ipe:

—Mar! Heta ame'ẽ ta rehe nde erejumupyai te'e hũ erexo. Nde py'a ahy Tate tĩ. ⁴²Peteĩhar ma'e ke jõ nde eremupupur rahã, katu tiki. (Ma'e ke ja'u ame'ẽ ke upa harái ta ngã.) Mari anĩ. Ihẽ je'ẽha rehe hendu tar katu uĩ. Ame'ẽ je'ẽha ke Mari harái ym ta. Ame'ẽ ke katu te ame'ẽ ke — aja Mar pe Jesu pandu.

Tupã namõ amõ pandu pandu katu ame'ẽ rehe har

(*Matéu 6.9-15; Matéu 7.7-11; Mak 11.24; Ruk 18.1; 1 Tesaron 5.17*)

11 ¹Amõ renda pe Tupã namõ Jesu pandu pandu u'am. Upa pandu rahã, jumu'eha ta ngi har peteĩ pandu ipe:

—Sawa'e! Myja Tupã namõ japandu ta my? Ame'ẽ ke jande ke emu'erahã! Ima'e jumu'eha ta ke Juã mujahukiha mu'e, aja jande ke emu'e tĩ — aja Jesu pe.

²Pe, a'e pandu:

—Kuja Tupã namõ pepandu:

“Jande pái keruhũ! Nde rehe har amõ hendu rahã, mã peja pandu: ‘Mã katu te’ aja.

Nema'e jetehar te ke rehe upa katu te awa ta hendu katu, ame'ẽ angaha ke rehe ihẽ aharõ hũ axo.

³Jande mi'u wera rahã pame katu te emuwyr.

4 Ma'e ka'u te'eha ke jande pe amõ ta ma'e rahã, ame'ẽ ta rehe jande py'a jamujywyr.

Aja jande rehe nde tĩ. Ma'e jaka'u te'eha ke jama'e. Ame'ẽ rehe japyai.

Aja rahã, jande rehe nde py'a emujywyr katu tĩ.

Ma'e jaka'u te'eha ke jama'e tar katu rahã, ame'ẽ ke jande py'a ngi emukanim. (Aja rahã, jama'e ym ta)" aja pepandu ipe — aja Jesu mu'e.

5 Pe, jumu'eha ta ke mu'e tĩ. (Tapijar te'e we Tupã namõ pandu pandu ta me'ẽ te'e, aja mu'e.) A'erehe kuja pandu:

—Pesarahã! Pehẽ ngi har peteĩ riki ehe katu ame'ẽ rok pe oho.

Pytun pyter pe oho. Pandu ipe: "Sa'e! Ne mi'u ihẽ pe emuwyr te'e rĩ. 6 Ihẽ rehe katu ame'ẽ ke uhyk ramõ te uwyr. Paite ngi uhyk uwyr. Myahy hũ a'e. Nixói te ihẽma'e ke apo. Ma'e ke ym ihẽ ame'ẽ ipe" aja ipe. 7 Pesarahã! Kuja a'e pandu nahã my. Kapy ngi je'ẽha ke ehe katu ame'ẽ pe pandu: "Apo anĩ ta. Hukwen ke jykynnda u'am. Ihẽ anino aju. Ta'yn ta aja tĩ. Marã ka ym apu'amiha. Marã ka ym nde pe ihẽ mi'u ihẽ ame'ẽha rĩ" aja pandu my. 8 Anĩ. Pesarahã! Aja ym ta. Aja pandu ym. Ihẽ apandu pehẽ pe. Ehe katu ame'ẽ ke a'e, a'erehe pahar pu'am ta my? Anĩ. A'e riki i'i pandu pandu hũ u'am. Huxĩ ym panduha. A'erehe pu'am ta. Upa pandu ame'ẽ ke me'ẽ ta ipe.

9—A'erehe ihẽ apandu pehẽ pe. Aja Tupã tĩ. Ma'e ke Tupã namõ pepandu. Pe, ame'ẽ ke a'e muwyr ta pehẽ pe. (Tupã namõ pepandu rahã, aja tĩ.) Pekekar, ame'ẽja saka tĩ. Pe, Tupã muwyr rahã, pemahem, ame'ẽja saka. (Amõ rok pe pexe tar katu rahã,) pehẽ po penupã nupã. Pe, hukwen ke ijar pirar. (Tupã namõ pepandu pandu rahã, ame'ẽja saka.) Pehẽ po penupã nupã, ame'ẽja saka. Inamõ pepandu pandu rahã, pe, hukwen pirar ame'ẽja saka tĩ. (Pirar rahã, pepandu ame'ẽ ke a'e muwyr ta pehẽ pe tĩ.) 10 Upa inamõ pandu ame'ẽ ta pe a'e muwyr ta kÿ. Amõ kekar rahã, mahem ta kÿ. Ipo nupã nupã rahã, hukwen ke a'e pirar ta kÿ. Aja riki.

11—Pesarahã! Pehẽ namõ ipái ta ixo. Pe, ta'yr pandu: "Papa! Pira ka'ẽ ihẽ a'u ta" aja. Aja rahã, mbói ke ipái me'ẽ ipe my? Anĩ. Aja ym. Pira ka'ẽ me'ẽ ta ipe. 12 Pe, ta'yr pandu: "Papa! Sapukái pi'a ihẽ a'u ta" aja. Aja rahã, jawajyr ipái me'ẽ ipe my? Anĩ. Aja ym. Sapukái pi'a me'ẽ ta ipe tĩ. 13 Awa ta te'e pehẽ. Ma'e peka'u te'eha ke pema'ema'e ame'ẽ ta ke pehẽ. Pehẽ ra'yr ta pe ma'e katu ame'ẽ ke peme'ẽ me'ẽ katu. Aja rahã, pehẽ 'ar koty te we ma'e katu ame'ẽ ke jande pái keruhũ me'ẽ me'ẽ ta pehẽ

pe. Ywa pe ixo ame'ẽ ke a'e. “Jande py'a rehe Ne'ã emuwyr” aja pandu ame'ẽ ta pe I'ã ke a'e muwyr katu ta — aja Jesu mu'e jum'u'eha ta pe. (Aja tapijar te'e we Tupã namõ pandu pandu ta me'ẽ te'e, aja Jesu mu'e.)

“Mesembu” Satana rehe har (Ãjã ramüi a'e)

(Matéu 12.22-30; Mak 3.20-27)

¹⁴Amõ sawa'e ke ãjã muje'engai te'e. Ame'ẽ ãjã ke Jesu muhem mondo ingi. ãjã uhem oho ingi rahã, sawa'e ma'e ke pandu pandu katu tĩ. Amõ ta pandu:

—Mã! Katu tiki! — aja hetaha ta pandu.

¹⁵Amõ ta anĩ. Jesu rehe har kuja pandu:

—Mesembu tiki. Ame'ẽ riki ãjã tama'e kapitam. Ame'ẽ riki pyrãtãha muwyr ipe, Jesu pe, a'erehe ãjã ke a'e muhem katu mondo — aja a'eta pandu naĩ.

¹⁶Jesuma'e pyrãtãha ke amõ ta manga tar katu. A'erehe ame'ẽ ta pandu ipe:

—Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke ema'e apo. Aja rahã, ima'e pyrãtãha ke Tupã muwyr nde pe, aja jakwa ta. Aja rahã, nde ke a'e riki muwyr, aja jakwa ta tĩ — aja Jesu pe.

¹⁷Anĩ. Ame'ẽ ta ma'e ke ipy'a pe ukwa ukwa u'am ame'ẽ ke Jesu ukwa, a'erehe pandu:

—Anĩ ta. Pesarahã! Ywy pe har ta amõ koty koty henda pe jy'ar. Aja jumai mai ixo ngã juehe rahã, pahar ngã jumumba ta ngã juehe. (A'erehe jumai mai ym ta ngã juehe.) Ok wyr pe har ta aja tĩ. Amõ koty koty jy'ar, pe, jumai mai ixo a'eta juehe rahã, pahar jumumba ta a'eta juehe tĩ. (A'erehe jumai mai ym ta a'eta juehe.) ¹⁸Aja Satana kotyhar ta amõ koty koty jy'ar, pe, jumai mai ixo ngã juehe rahã, marã ka ym ãjã ta ixoha. Jumumba ta ngã juehe tĩ. Satanama'e pyrãtãha namõ ãjã ke ihẽ amuhem amondo, aja pepandu rahã, ãjã ta riki jumumba ta ngã juehe, aja pepandu. Anĩ. Aja ym.

¹⁹—Pesarahã! ãjã ke ihẽ amuhem amondo. Pehẽ kotyhar ta aja tĩ. ãjã ta ke muhem mondo tĩ. Awama'e pyrãtãha namõ a'eta muhem mondo my? Satanama'e pyrãtãha namõ muhem mondo my? Anĩ. Aja ym. Aja rahã, ihẽ aja tĩ. Satanama'e pyrãtãha namõ aja ym tĩ. A'erehe pehẽ je'eha pejawy te'e aja pehẽ kotyhar ta riki mujekwa pehẽ pe.

²⁰Jetehar te ke. Amõ koty riki. Kuja. Tupãma'e pyrãtãha namõ ãjã ta ke ihẽ amuhem amondo. Aja rahã, ihẽ riki kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke ihẽ, aja pekwa katu ta me'ẽ te'e. Peharõ katu pexo ame'ẽ ke.

21—Sawa'e pyrātã hũ ame'ẽ ke hok rehe usak katu rahã, parã te'e ta ima'e ke rehe ngã. Upa moĩ katu, kyse puku, itatakwar, hapar. Aja hok rehe usak katu. 22Pe, i'ar koty te we sawa'e pyrātã ame'ẽ ke jumai uwyr ehe. Pe, upa muputu'u rahã, amõ riki ijar moĩ katu ame'ẽ ke upa katu te raho, kyse puku, itatakwar, hapar. Ame'ẽ pe huwajan ke ijar muputu'u ta, aja ukwaha naĩ. Anĩ. Ame'ẽ ke i'ar koty te we pyrātã ame'ẽ ke upa raho. Pe, upa ma'e ke raho ame'ẽ ke amõ ta pe me'ẽ me'ẽ. Inamõ ixo ame'ẽ ta pe me'ẽ me'ẽ. (Aja ihẽ tĩ. Sawa'e pyrātã hũ ame'ẽ ke Satana aja saka. Ihẽ riki i'ar koty te we pyrātã te hũ ame'ẽ ke ihẽ. A'erehe a'e ke ihẽ amuputu'u katu. A'erehe ãjã ta ke ngã py'a ngi ihẽ amuhem katu amondo.)

23—Ihẽ kotyhar aja awa ixo ym rahã, ihẽ namõ jumai ame'ẽ ke a'e. Tupã koty ihẽ namõ ngã ke amõ mujy'ar ym rahã, amõ koty muhãi mondo ame'ẽ ke a'e tĩ. Tupã ruwajan koty mujy'ar mondo a'e — aja Jesu pandu.

Sawa'e py'a rehe ãjã jywyr oho

(Matéu 12.43-45)

24 A'e pandu tĩ:

—Sawa'e py'a ngi ãjã uhem oho rahã, awa nixói te ame'ẽ rupi wata wata ixo. Putu'uha renda ke kekar ixo. Mahem ym. A'erehe jupandu jupe: “Sawa'e py'a ngi ihẽ ahem ajur, ame'ẽ pe ajywyw ta aho. Ihẽ rok aja ihẽ pe” aja jupandu. 25Pe, jywyr oho. Pe, uhyk oho rahã, hok pe nixói awa. Upa peir katu amõ. Upa mukatu. Aja awa py'a ke. 26Ame'ẽ rehe usak rahã, amõ ãjã ta a'e oho piam. Awa po wajar mokõi hetaha a'e muhyk. Ame'ẽ ta riki i'ar koty te we jaxer ai ame'ẽ ke. Pe, muhyk rahã, sawa'e py'a rehe a'eta ixo oho. A'erehe ame'ẽ sawa'e mäte jaxer ame'ẽ ke apo. ãjã peteĩ ixo rahã, katu ym. Apo heta ihĩ, a'erehe i'ar koty te we jaxeriha — aja Jesu pandu.

(Aja awa tĩ. Jeje ixoha jumukatu aja ixo tar katu. Anĩ. Tupã rehe jurujar ym. Nixói ma'e, ame'ẽja saka. A'erehe i'i atu we rahã, ymanihar aja jywyr tĩ. Pe, jywyr rahã, i'ar koty te we jaxeriha.)

Hury te me'ẽ ke

27Pe, ame'ẽ pandu rahã, amõ heta ame'ẽ ta pyter ngi kũjã pandu: —Nde ke ipusu ngi muhem, ame'ẽ ke mã hury katu a'e. Ne mãi ke. Nde ta'yn rahã, nde pe kamby me'ẽ, ame'ẽ mãi mã hury katu — aja Jesu pe pandu.

²⁸Pe, a'e pandu:

—A'e tỹ. Amõ we tĩ. Tupã je'êha rehe hendu. Pe, panduha aja ma'ema'e ame'ê riki i'ar koty te we hury katu ame'ê ke a'e — aja Jesu pandu.

Jesuma'e pyrâtâha ke amõ ta usak tar katu

(Matéu 12.38-42)

²⁹Ngã hetaha juramã jy'ar ehe rahã, Jesu pandu:

—Mã pehê katu ym riki. Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ê ke ihê ama'ema'e, ame'ê ke rehe pesak tar katu. Aja rahã, Tupã riki ihê ke muwyr, aja pekwa ta aja pepandu tipe. Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ê ke amujesak ym ta pehê pe. Kuja jõ amujekwa ta. Pira keruhũ pusu pe mokõi Jon ukwer. Pe, jywyr. (Manõ ym.) Aja ihê rehe har amujekwa ta pehê pe tĩ. ³⁰Yman te Tupã je'êha pandu ame'ê ke Jon. Pira keruhũ pusu ngi Jon uhem rahã, nini ok ta pe har ta usak ehe rahã, a'e ke Tupã muwyr, aja ukwa katu. Aja ihê tĩ. Manõha ngi ihê akwera katu ahem rahã, ihê ke Tupã muwyr, aja pehê pekwa katu ta tĩ. Aja jõ pehê pe amujekwa ta. Awa ihê tĩ. Tupã je'êha rupi ajur.

³¹—Yman rahã, ngã ke Tupã mupyrara ta. Arahã amõ kũjã pu'am ta. Kapitã keruhũ kũjã ke a'e. Pepaite ngi Saromã mu'e ame'ê ke rehe hendu uwyr kwe. A'erehe yman rahã, Tupã mupyrara rahã, ame'ê kũjã pandu ta: “Jesu je'êha rehe pehendu ym. Katu ym pehê” aja apo pehê pexo ame'ê ta pe pandu ta. Pepaite ngi kũjã uwyr. (Amõ wata oho rahã, heta ukwer.) Warahy jurukwã koty ngi uwyr, iapyr koty ngi. Ukwa katuha namõ ma'e ke Saromã mu'e ame'ê ke rehe kũjã hendu uwyr. Pesarahã! Ko ihê axo. Saromã 'ar koty te we ihê akwa katuha. Anĩ. Pehendu ym ihê je'êha rehe. (A'erehe ymanihar ta 'ar koty te we pehê ke Tupã mupyrara ta.)

³²—Yman rahã, ngã ke Tupã mupyrara ta. Arahã Nini ok ta pe har ta pu'am ta. Jon pandu ame'ê ke rehe ame'ê ta hendu katu. Pe, ma'e ka'u te'eha ma'ema'eha ke hijar. Tupã koty ipy'a muruwak mondo. A'erehe yman rahã, Tupã mupyrara rahã, kuja pandu ta: “Jesu je'êha rehe pehendu ym. Katu ym pehê” aja pehê pe pandu ta. Jon pandu ame'ê ke rehe Nini ok ta pe har ta hendu. Pesarahã! Ko ihê axo. Jon 'ar koty te we ihê katuha ke. Anĩ. Ihê je'êha rehe pehendu ym. (A'erehe ymanihar ta 'ar koty te we pehê ke Tupã mupyrara ta) — aja Jesu pandu.

Amõ ma'e weraha ke
(*Matéu 5.15; Matéu 6.22-23*)

³³A'e pandu tĩ:

—Araparin ke amõ muwera rahã, mukanim ym awa. Pander pe jupyk ym tĩ. Anĩ. Ywate henda 'ar pe moĩ. Pe, hok pe ixex uwyr ame'ẽ ta usak katu ma'e. Aja ihẽ amu'e ame'ẽ ke amukanim ym. Anĩ. Amujekwa katu ngã pe. ³⁴Awa reha riki ma'e muweraha aja saka. (Aja rahã, Tupã rehe har ukwa, a'erehe ixoha katu aja ixo katu.) Pehẽ reha katu rahã, pehẽ rete rupi wera katu, ame'ẽja saka. (Aja rahã, Tupã putar aja pexoha katu, aja pexo katu ta.) Nde reha katu ym rahã, weraha nixói, ame'ẽja saka. (Aja rahã, Tupã putar, aja ym pexo.) ³⁵A'erehe apandu katu pehẽ pe. Pehẽ reha katu aja pexo. (Aja rahã, pexo ai te'e aja ym pexo.) ³⁶Aja rahã, pehẽ rete rupi wera katu rahã, pytuniha nixói te rahã, upa katu te wera hũ, ame'ẽja saka. Nde rehe ma'e muwera, ame'ẽja saka. (Aja rahã, aja te'eha Tupã putar aja pexoha katu aja pexo katu te ta) — aja Jesu pandu.

Parise kotyhar ta rehe har Jesu pandu hũ

(*Matéu 23.1-36; Mak 12.38-40*)

³⁷Upa Jesu pandu rahã, parise pandu ipe:

—Ihẽ rok pe ma'e ke ja'u jaho rĩ — aja Jesu pe.

Pe, hok pe ixex oho. Pe, ma'e ngã u'uha renda pe wapyk oho. ³⁸Pe, jundéu awa ramüi ta ukwaha aja ipo ke kutuk hũ ym ha namõ ma'e ke Jesu u'u uĩ. Ame'ẽ ke parise usak rahã, ipy'a pe ukwa ukwa uĩ:

—Mã! Jundéu awa ramüi ta ukwaha aja ipo ke kutuk ym a'e.

Katu ym, aja akwa — aja parise jupe.

³⁹Ame'ẽ ke Jesu ukwa, a'erehe pandu ipe:

—Pehẽ parise ta! Pehẽ riki paratuxĩ aja saka. Y amõ u'uha aja tĩ. Paratuxĩ soroka ke jõ pekutuk katu. Typyha ke anĩ. Aja pehẽ pিরer ke pekutuk katu. Pehẽ py'a anĩ. Juhyk aja ym pexo. Pehẽ py'a pe upa ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha ke pekwa pekwa pexo. Amõ ta ke pemahy hũ tar katu, ame'ẽ ke pehẽ py'a pe pekwa pekwa pexo tĩ. ⁴⁰Pehẽ peka'u te'e! Pehẽ rete ke Tupã mujã. Pehẽ py'a ke a'e mujã tĩ. (A'erehe pehẽ py'a juhuk, aja pexo ta me'ẽ te'e tĩ.) ⁴¹Ima'e ym te ame'ẽ ta pe pehẽma'e ke peme'ẽ me'ẽ. (Aja rahã, Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak pemondo, aja pemujekwa ta.) Aja rahã, pehẽ py'a ke juhuk aja pexo ta.

⁴²—Parise ta! Mã! Tupã mupyrara ta pehẽ ke. Tupã rehe pehẽ py'a pemoĩ moĩ. A'erehe ta'yr mi so'o rukwer pupur muhembykiha

ke peme'ẽ ipe. Jande popa hetaha ngi peteĩ peme'ẽ. Aja ky'in ke. Ma'eywanem ra'yr aja tĩ. Aja pema'ema'eha. Amõ koty anĩ. Katu ame'ẽ ke aja ym pema'ema'e. Tupã rehe pepy'a ym tĩ. Pesarahã! Amõ we pema'ema'e ta me'ẽ te'e. Kuja. Tupã rehe pepy'a katu ta me'ẽ te'e. Katu ame'ẽ ke pema'ema'e katu ta me'ẽ te'e tĩ. Ma'e muhembykiha ke peme'ẽ ta me'ẽ te'e tĩ. Ame'ẽ me'ẽha peharái ym ta me'ẽ te'e tĩ.

43—Parise ta! Mã! Tupã mupyrara ta pehẽ ke! Jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe peho rahã, kapitã ta wapyka pe jõ pewapyk tar katu, myrape katu te ame'ẽ ke pe. (Aja pehẽ katu te aja pemujekwa tar katu naĩ.) Ma'e muhepyha renda pe peho rahã: “Ko nde erexo. Katu nde” aja panduha jõ peputar katu. (Aja rahã, pehẽ katu te aja pekwaha naĩ.)

44—Mã! Tupã mupyrara ta pehẽ ke! Pehẽ riki kangwerupa aja saka. Ngã ukwa ame'ẽ ke nixói, a'erehe ukwa ym ha rupi kangwerupa rupi amõ wata. (Aja rahã, ipy'a juhyk ym aja ixo apo, aja jundéu awa ta ukwa.) Aja pexo tĩ. Pehẽ py'a juhyk ym, aja te'e pexo. Ame'ẽ ke amõ ta ukwa ym. Pe, pehẽ namõ ame'ẽ ta ixo rahã, ame'ẽ ta py'a ke pemujaxer te'e ta tĩ — aja Jesu pandu.

Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta rehe har Jesu pandu hũ

45Pe, Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta ngi har peteĩ pandu ipe: —Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Aja nde erepandu rahã, jande rehe har nde erepandu hũ tĩ. Katu ym ihẽ pe — aja Jesu pe.

46Ame'ẽ Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ pe a'e pandu: —Mã! Parise ta aja pehẽ tĩ. Mã! Tupã mupyrara ta pehẽ ke tĩ. Pehẽ pemu'e ame'ẽ ke rehe marã ka ym amõ hendu katuha. Pe, pemu'e rĩ. Anĩ. Pehẽ atu pehendu ym te ehe tĩ. Katu ym aja. 47Mã! Tupã mupyrara ta pehẽ ke! Pehẽ ramüi ta Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta ke jukwa. Ame'ẽ ta kangwerupa ke pemukatu hũ. 48Aja rahã, pehẽ ramüi ta jukwa ame'ẽ riki katu aja pekwa tĩ. Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta ke pehẽ ramüi ta jukwa. Ame'ẽ ke katu, aja pekwa. A'erehe kangwerupa ke pemukatu pexo rĩ. 49Anĩ. Upa ma'e ke Tupã ukwa katu. Kuja pandu: “Ihẽ je'ẽha pandu ame'ẽ ta ke ihẽ amondo ta. Amõ amõ ta ke amondo tĩ. Pe, amõ amõ ke ngã jukwa ta. Amõ amõ ke ngã mahy ta tĩ” aja Tupã pandu. Ukwa katu a'e. 50A'erehe ame'ẽ ta aja pehẽ ke Tupã mupyrara ta tĩ. Kome'ẽ ywy keruhũ Tupã mujã. A'engi amõ amõ ymanihar Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta ke pehẽ ramüi ta jukwa. Jukwa ame'ẽ ta ke Tupã mupyrara ta. Ame'ẽ jukwa ame'ẽ ta aja pehẽ riki upa katu te mupyraraha ke pyhyk ta

tĩ. ⁵¹Ko Ambéu ke amõ jukwa py. A'engi amõ amõ ta ke ngã jukwa tĩ. Pe! Sakari ke amõ jukwa tĩ. Jete har te ke. Ngã jukwa ame'ẽ ta ke Tupã mupyrara ta. Ame'ẽ jukwa ame'ẽ ta aja pehẽ riki mupyraraha ke pyhyk ta tĩ. Tupã riki mupyrara hũ ta — aja Jesu pandu.

Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe kapy katu te ame'ẽ ke ihĩ. Myrape ihĩ tĩ. Ame'ẽ mokõi pyter pe Sakari ke amõ jukwa. (A'ep a'e ixo rahã, a'e ke amõ ta jukwa ym ta me'ẽ te'e. Anĩ. Jukwa riki.) Tupã rehe ipy'a ke amõ moĩ rahã, ame'ẽ myrape 'ar pe hymba hapy.

⁵²Jesu pandu tĩ:

—Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta! Mã! Tupã mupyrara ta pehẽ ke! Myja Tupã je'ẽha ke amõ ukwa katu my, ame'ẽ ke pemuka'u te'e. Pehẽ atu pekwa ym tĩ. Amõ ta ukwa tar katu rahã, ame'ẽ ta ke pemuka'u te'e tĩ. A'erehe ame'ẽ ta ukwa ym tĩ. Katu ym aja — aja Jesu pandu.

⁵³Pe, parise rok ngi Jesu uhem oho ixo rahã, parise ta je'ẽ je'ẽ hũ ipe. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta aja tĩ. Je'ẽ je'ẽ hũ ma'e ke ipe.

⁵⁴Ame'ẽ ta ma'e ke pandu pandu inamõ, Jesu namõ. Pe, Jesu ma'e panduha jawy rahã: “Katu ym nde” aja parise ta pandu ta. A'erehe panduha manga manga tipe.

Ipy'a pe mokõi ukwaha namõ ixo

(Matéu 10.26-27)

12 ¹Heta te hũ ngã jy'ar uwyr ehe. A'erehe jumujar mujar hũ ngã juehe. Pe, jumu'eha ta pe Jesu pandu py:

—Parise ta riki ipy'a pe mokõi ma'e ukwaha namõ ixo ame'ẽ ta ke a'eta. A'eta aja ym pehẽ tĩ. Ipy'a pe mokõi ukwaha namõ a'eta ixo. Ame'ẽ riki mbeju mupururukiha aja saka. Katu ym aja. ²Pesarahã! Ma'e ke amõ jupyk, aja ukwaha naĩ. Anĩ. Ame'ẽ ke Tupã mupirar ta. (Aja rahã, upa mujekwa ta.) Jeje te'e ixokwa katu, aja ukwaha naĩ. Anĩ. Ame'ẽ ke Tupã mujekwa ta tĩ. ³Pe, pytun rahã, amõ ta ukwa ym ha rupi ma'e ke pepandu, ame'ẽ ke wera rahã amõ ta upa pandu ta. (A'erehe upa hendu ta, pe, ukwa ta ngã.) Kapy pe amõ pe peje'ẽ ra'yr u'am, ame'ẽ ke amõ ta pandu hũ ngã pe. (Upa ngã ukwa ta) — aja Jesu pandu.

Tupã ngi pekyje ta me'ẽ te'e

(Matéu 10.28-31)

⁴A'e pandu tĩ:

—Ihẽ rehe katu ame'ẽ ta ke pehẽ. Ko pehẽ pe apandu axo. Ko awa ke amõ jukwa. Ame'ẽ ta ngi pekyje ym. Jukwa, pe, a'engi amõ

we marã ka ym awa ke mahyha 'y. ⁵Ko ihẽ amujekwa ta pehẽ pe. Amõ ngi pekyje. Tupã ngi pekyje. Upa jukwa rahã, amõ we mahy ta. Je'ẽha rupi tata keruhũ pe ame'ẽ ke a'e ombor ta. Pyrara hũ ta a'ep. Jete. Apendu pehẽ pe. Pkyje katu ingi, Tupã ngi!

⁶—Pehẽ anĩ. Ihẽma'e jumu'eha ta ke pehẽ. Pehẽ rehe Tupã ipy'a katu. Pesarahã! Awa po wajar peteĩhar upa hetaha ma'ewyra ra'yr rehe amõ muhepy rahã, mokõi tamatarer pu'a ra'yr me'ẽ ipe. Ame'ẽ ke Tupã ukwa katu. Ma'ewyra ra'yr rehe har ukwa katu a'e. (Aja rahã, ame'ẽ 'ar koty te we pehẽ rehe har ukwa katu, aja mujekwa katu. A'erehe pekyje ym ingi.)

⁷—Pesarahã! Pehẽ ãkã rehe pehẽ'a ihĩ. Ame'ẽ hetaha ke Tupã ukwa katu. (Aja rahã, upa katu te pehẽ rehe har ukwa katu, aja mujekwa katu.) A'erehe pekyje ym ingi. Ma'ewyra ra'yr ta rehe a'e usak katu. Ame'ẽ ta 'ar koty te we pehẽ rehe a'e usak katu te we ta tĩ — aja Jesu pandu jumu'eha ta pe.

Jesu kotyhar ame'ẽ ta ke. Jesu kotyhar aja ym ame'ẽ ta ke tĩ.

(*Matéu 10.32-33; Matéu 12.32; Matéu 10.19-20; 2 Timo 1.8*)

⁸A'e pandu tĩ:

—Ko pehẽ pe amujekwa a'am. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ihẽ ngi amõ huxĩ ym. Amõ ta pe kuja pandu: “Jesu kotyhar ke ihẽ” aja. Aja rahã, kuja ehe har ihẽ apandu ta tĩ: “Ihẽ kotyhar ke a'e” aja Tupã je'ẽha rahoha ta pe apandu ta. ⁹Amõ ta anĩ. Ihẽ ngi huxĩ a'e. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ihẽ ngi huxĩ. A'erehe amõ ta pe kuja pandu: “Ihẽ anĩ. Ixotyhar aja ym ihẽ” aja pandu. Aja rahã, kuja ehe har ihẽ riki apandu ta tĩ: “Peme'ẽ anĩ. Ihẽ akwa ym peme'ẽ. Ihẽ kotyhar ym a'e” aja Tupã je'ẽha rahoha ta pe apandu ta.

¹⁰—Ihẽ rehe amõ juru ai, ame'ẽ ke rehe Tupã ipy'a jywyr ta. (Tupã koty ipy'a muruwak rahã, Tupã ipy'a jywyr ta ehe.) Tupã'ã rehe juru ai rahã, anĩ. Amõ juru ai ehe rahã, ame'ẽ rehe Tupã ipy'a jywyr ym te ta.

¹¹—Jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe pehẽ ke amõ ta hykýi ta raho. Ihẽ rehe pejurujar katu, a'erehe mupyrara ta raho. Kapitã ruwa koty pehẽ ke raho ta tĩ. Kapitã ruwa koty aja tĩ. Mupyrara ta raho tĩ. Arahã myja pehẽ juehe har pepandu ta my, ame'ẽ rehe har pekwa pekwa ym pexo. Ma'e pepandu ta my, ame'ẽ rehe har pekwa pekwa ym pexo tĩ. ¹²Arahã Tupã'ã riki mujekwa ta pehẽ pe. Ma'e pepandu ta, ame'ẽ ke mujekwa ta pehẽ pe. (Ame'ẽ ke pepandu ta) — aja Jesu pandu jumu'eha ta pe.

Ima'ehũ rahã, muka'u te'e ta juehe

¹³Hetaha ta pyter ngi amõ sawa'e pandu ipe:

—Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Jande pái manõ. Pe, upa ima'e ke hijar jande pe. Ame'ẽ ngi har: “Ne mu pe eme'ẽ tí!” aja ihẽ mu pe epandu. Ihẽ mu riki upa katu te pyhyk — aja Jesu pe.

¹⁴A'e pandu:

—Sa'e! Anĩ. Esarahã! “Ihẽ amanõ rahã, ihẽ ra'yr ta pe ihẽma'e ke eme'ẽ me'ẽ” aja nde pái pandu ym te ihẽ pe. A'erehe ame'ẽ me'ẽ ym ta nde páima'e ke — aja sawa'e pe.

¹⁵Upa ngã pe a'e pandu tí:

—Pehendu katurahã! Upa katu te ma'e ke rehe pehẽ py'a pemoĩ moĩ tar katu rahã, pesak katu te'e. Pemoĩ ym pehẽ. Pesarahã! Ima'ehũ namõ amõ ixo. Aja rahã, kome'ẽ ywy keruhũ pe yman rahã ixo katu ta, aja ukwaha naĩ. Anĩ. Aja ym ta — aja Jesu pandu.

¹⁶(Pe, ame'ẽ rehe har mujekwa te we. Upa ma'e ke rehe ipy'a moĩ moĩ rahã, katu ym aja mujekwa tar katu.) A'erehe myja me'ẽ ima'ehũ matyr ame'ẽ ke my, ame'ẽ ke pandu:

—Ko amõ sawa'e ixo. Ima'ehũ namõ ixo ame'ẽ ke a'e. Pe, heta te hũ ma'e ke kupixa pe ihĩ. ¹⁷Pe, ipy'a pe ma'e ukwa ukwa uĩ: “Mã! Kupixa ngi marã ka ym ma'e matyriha. (Tyryhem apo 'y.) Nixói te matyriha renda ke. Myja ta apo my?” aja sawa'e jupe. ¹⁸Pe, kuja ame'ẽ jupandu jupe: “Aa! Akwa apo. Matyriha renda ihẽ amutiha te we ta apo. I'ar koty te we hũ tiha ame'ẽ ke amujã ta. A'ep ihẽma'e ke amatyr ta. Kupixa ngi ma'e matyr ame'ẽ ke amoĩ ta ipe tí. ¹⁹Upa rahã, ihẽ ajupandu ta ihẽ jupe. ‘Mã! Katu tiki ihẽ pe. Yman rahã, pehũ ta ihẽma'e ke. Aputu'u katu. Ihẽ mi'u amatyr. Ajumuhury katu ihẽ juehe’ aja ihẽ pe” aja sawa'e pandu jupe tipe. ²⁰Anĩ. Aja ym ta. Ywa ngi Tupã pandu: “Nde riki ereka'u te'e! Kome'ẽ pytun rahã, nde eremanõ ta kÿ. Pe, nema'e matyr hũ ame'ẽ ke awa pe nde eremupyta ta my? Nde pe anĩ. Amõ pe nde eremupyta ta riki, aja Tupã pandu” — aja Jesu mu'e.

²¹Pe, a'e pandu tí:

—Aja ta riki amõ pe. Ima'e ma'e ke jõ amõ matyr hũ rahã, aja ta. Pe riki Tupã koty nixói te ta ma'e ke. Ma'e katu ame'ẽ ke nixói te ta. Katu ym aja — aja Jesu pandu.

Tupã rehe ejurujar katu

(Matéu 6.25-34)

²²(Ma'e ke jô amô matyr hũ rahã, katu ym, aja mu'e tar katu tĩ.)
A'erehe jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Pesarahã! Pehẽ pe apandu katu. Pehẽ mi'u rehe har jô pejumupyai ym pexo. “Ma'e jande ja'u ta my? Nixói ma'e. Jandema'e mundeha nixói. Awa me'ẽ ta jande pe my?” aja pejumupyai ym pexo tĩ. ²³Ixoha namô amô ixo rahã, ame'ẽ riki awa mi'u 'ar koty te we katuha. Awa rete aja tĩ. Awama'e mundeha 'ar koty te we katuha tĩ. ²⁴Ma'ewyra rehe pesarahã! Jytym ym ma'e ke. Matyr ym ma'e ke tĩ. Ma'e matyriha renda nixói tĩ. Humi'u ke Tupã me'ẽ katu ipe. Pesarahã! Ma'ewyra 'ar koty te we pehẽ pexoha katuha ke. (A'erehe pehẽ rehe Tupã usak katu ta aja mujekwa katu.)

²⁵—“Myja hetaha warahy 'ar rahã, ko pehẽ pexo ta my” aja pekwa pekwa pexo rahã, yman pepyta te we ta rĩ, aja pekwa naĩ. Anĩ. Marã ka ym pexoha pemupyta te we ta rĩ. ²⁶Aja ta'yr mi marã ka ym pexoha pemupyta te we ta rĩ. Aja rahã, amô ma'e ke rehe pejumupyai ym pexo tĩ.

²⁷—Ma'eputyr rehe pesarahã! Ma'e puwan ym. Ima'e ma'e ke mujã ym tĩ. Amô usak ehe rahã, katukwer. Apandu katu pehẽ pe. Ymanihar Saromã ima'ehũ te namô ixo. Ima'e mundeha katukwer tĩ. Pesarahã! I'ar koty te we ma'eputyr katu te ha ke. ²⁸Tupã riki ma'eputyr ke mukatu te. Apo putyr katu. Koĩ upa ta kanim. Upa xirik. Ame'ẽ ke jape'a aja amô hapy. Upa ukwái. Pesarahã! Ma'eputyr ke a'e mukatu te rahã, pehẽma'e mundeha ke a'e me'ẽ katu ta pehẽ pe tĩ. Mã! Ame'ẽ rehe pejurujar katu ta me'ẽ te'le tĩ. ²⁹Pehẽ pe'u ame'ẽ ke rehe pekekar pexo. Aja te'eha ym pehẽ. Ame'ẽ rehe jô pejumupyai ym. ³⁰Ame'ẽ ke rehe jô kome'ẽ ywy pe har ta kekar kekar ixo. Aja te'eha ixo. Tupã rehe ipy'a ym ame'ẽ ta ke a'eta. Aja pexo ym tĩ. Pehẽ mi'u peputar. Pehẽma'e mundeha peputar. Ame'ẽ ke pehẽ pái keruhũ ukwa katu. (Pehẽ pe a'e muwyr ta.) A'erehe ame'ẽ ke rehe jô pejumupyai ym pexo. ³¹Kuja katu. Myja Tupã putar ame'ẽ ke pema'ema'e katu ta my? Ame'ẽ rehe har pekwa pekwa py pexo. Aja rahã, upa pehẽma'e nixói ame'ẽ ke a'e muwyr ta pehẽ pe tĩ — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

Ma'e katu ame'ë ke ywa pe ihĩ*(Matéu 6.19-21; 1 Petu 1.4)*

³²Jumu'eha ta pe a'e pandu tĩ:

—Ihẽ kotyhar ta ke pehẽ! Heta ym pehẽ. Apandu katu pehẽ pe. Ngã ngi pekyje ym pexo. Pehẽ rehe pehẽ pái keruhũ usak katu te ixo, a'erehe ngã ngi pekyje ym pexo. Yman rahã, henda ke pe pehẽ ke a'e raho ta tĩ. Aja a'e putar. ³³Pehẽma'e ke upa katu te pemuhepy. Pe, ame'ë tamatarer ke ima'e ym te ame'ë ta pe peme'ë me'ë. Pe, tamatarer ryrũ ijuk ym aja me'ë namõ pexo. Ame'ë riki ywa pe ihĩ, ame'ëja saka. Ywa pe pehẽma'e hũ namõ pexo, ame'ëja saka. A'ep ame'ë ke kanim ym te ta. Ma'e mukaniha nixói. A'erehe mukanim ym te ta awa. ³⁴Pehẽma'e ke ihĩ. Ame'ë rehe har pekwa pekwa pexo. A'erehe ywa pe pehẽma'e ke ihĩ rahã, a'ep pehẽ py'a ihĩ ta tĩ — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

Jesu jywyriha rehe peharõ katu pexo*(Matéu 24.36-44; Mak 13.32-36)*

³⁵A'e pandu tĩ:

—Peharõ katu pexo! Pehẽma'e kamixa pemunde katu. Pehẽma'e xirur aja tĩ. Pemunde katu tĩ. Araparin pemuwera katu aja pexo tĩ. ³⁶Ijar rehe miasu ta harõ ixo. (Aja ihẽ rehe peharõ katu pexo tĩ.) Jumendaraha rehe ngã mi'u matyr. Ame'ë upa rahã, ijar jywyr uwyr. Ame'ë ke rehe miasu ta harõ ixo. A'e jywyr uwyr rahã, pukái ta. Pe, pahar miasu ta hukwen ke pirar ta. ³⁷Miasu ta harõ katu ixo. Ukwer ym ngã tĩ. Ame'ë ke ijar ukwa rahã, miasu ta hury katu ta. Apandu pehẽ pe. Kamixa ke ijar pypyk katu ta, xirur wyr rupi. Pe, miasu ta pepandu ta: “Ma'e ngã u'uha renda pe pewapyk peho” aja. Pe, a'e atu ngã mi'u ke moĩ ta, miasu ta pe. ³⁸Pytun pyter pe ijar jywyr ta uwyr my. Satur rahã we ta jywyr my. Miasu ta harõ katu ixo. Ame'ë ke ijar usak rahã, miasu ta hury katu ta. ³⁹Pesarahã! Ma'e mukaniha uwyriha angaha ke rehe ok jar ukwa katu rahã, ukwer ym ta tipe. Harõ ta tipe. Pe, a'e ke muputu'u ta tipe. Hok ke ma'e mukaniha musorok ym ta tipe.

⁴⁰—Pehẽ aja tĩ. Ihẽ rehe peharõ katu pexo. Awa aja ihẽ tĩ. Tupã je'eha rupi ajur. Ywa ngi ihẽ riki ajywyr rahã, peharõ katu pexo

my. “Jywyr ym ta apo rĩ” aja pekwa pekwa pexo rahã, pahar ihẽ ajoywyr ta — aja Jesu pandu.

Miasu katu ame'ẽ ke. Miasu katu ym ame'ẽ ke tĩ.

⁴¹Pe, Petu pandu ipe:

—Sawa'e! Apo myja me'ẽ miasu harõ katu ixo my, ame'ẽ ke nde erepandu. Ame'ẽ ke jande pe jõ nde erepandu my? Upa ngã pe nde erepandu my? — aja Jesu pe.

⁴²A'e pandu:

—Ihẽ kotyhar ta pe jõ apandu. Upa ihẽ kotyhar ta ihẽ rehe harõ katu ta me'ẽ te'e. Ijar rehe miasu harõ katu. Aja ihẽ rehe harõ katu ta me'ẽ te'e tĩ. Pesarahã! Myja me'ẽ miasu riki ukwa katu ame'ẽ ke my? Myja me'ẽ miasu riki ijar pandu ame'ẽ ke ma'ema'e katu my? Ko apandu ta. Amõ miasu pe ijar pandu: “Amõ miasu ta rehe esak esak katu exo. Myahy rahã, ngã mi'u ke eme'ẽ me'ẽ katu ngã pe” aja ijar pandu. (Pe, ijar paxia oho.) ⁴³Pe, ijar pandu, aja miasu ma'ema'e ixo. Hok pe jywyr rahã, ame'ẽ ke rehe ijar usak. Aja rahã, ame'ẽ miasu hury katu ta. ⁴⁴Pesarahã! Apandu pehẽ pe. Ame'ẽ miasu pe kuja ijar pandu ta: “Katu ame'ẽ ke nde. Upa katu te ihẽma'e ke rehe nde esak esak katu ta apo 'y” aja ta.

⁴⁵—Amõ kotyhar rahã, katu ym. Miasu katu ym ame'ẽ ke rahã, kuja jupandu jupe: “Ihẽ jar pepaite oho. Yman rahã, jywyr ta” aja jupe. Pe, amõ miasu ta ke a'e nupã hũ. Sawa'e ta ke. Kũjã ta ke aja tĩ. Nupã hũ tĩ. Pe, ma'e ke jeje u'u te'e hũ uĩ. Kawĩ ngi ka'u tĩ. ⁴⁶Pe, ijar rehe harõ ym rahã, ame'ẽ wera rahã, ijar jywyr ta. “Apo jywyr ym we ta rĩ” aja pandu rahã, pahar ijar jywyr ta. Pe, ame'ẽ ke ijar mupyrara hũ ta. Tupã rehe hendu ym ame'ẽ ta ke Tupã mupyrara hũ ta. Aja ijar mupyrara hũ ta. Miasu katu ym ame'ẽ ke mupyrara hũ ta.

⁴⁷—Ijar pandu ame'ẽ ke miasu ukwa katu tipe. Anĩ. Ukwaha aja ma'ema'e ym. Jeje ima'e ke ma'ema'e ixo rĩ. Hendu ym ehe, ijar rehe. Aja rahã, ijar mahy hũ ta a'e ke. Pirok hũ ta tĩ. ⁴⁸Pe, amõ ihĩ. Ijar pandu ame'ẽ ke miasu ukwa ym. Pe, a'e ma'ema'eha katu ym. Ijar mahy a'e ke rahã, katu tiki. Mahy rahã, pirokiwe mi ta. Ukwaha ym ha namõ miasu ma'ema'e, a'erehe pirokiwe mi ta. Aja ihẽ kotyhar ta tĩ. Pekwa katu rahã, pehendu katu ta me'ẽ te'e. I'ar koty we pekwa katu rahã, i'ar koty te we pehendu katu ta me'ẽ te'e — aja Jesu pandu.

Jesu uwyr, a'erehe amō koty koty ngã jy'ar

(Matéu 10.34-36)

49 A'e pandu tĩ:

—Ihẽ ajur, a'erehe kome'ẽ ywy pe har ta amō koty koty jy'ar ta. Ame'ẽ ke upa rahã, katu ta tipe. Ame'ẽ upaha ihẽ aputar. 50 Amō ta ihẽ ke mupyrara hũ ta me'ẽ te'e. Ame'ẽ upa ym we rĩ. A'erehe ihẽ apyai te'e axo we rĩ. 51 Kome'ẽ ywy pe har ta jumai mai ixo. Ame'ẽ ke ihẽ amuputu'u ajur, aja pekwaha my? Anĩ. Aja ym. Ko pehẽ pe apandu. Ihẽ ajur, a'erehe amō koty koty amō ta jy'ar jy'ar ta. 52 Apo ngi har ok wyr pe awa po peteihar upa hetaha ta ixo. Ihẽ rehe mahapyr jurujar katu ta. Mokõi anĩ ta. Amō rahã, ihẽ rehe mokõi jurujar katu ta. Mahapyr anĩ ta. Aja amō koty koty jy'ar jy'ar ta. 53 Ihẽ rehe ipái ta jurujar katu ta. Ta'yr ta anĩ. Pe, ihẽ rehe ta'yr ta jurujar katu ta. Ipái ta anĩ. Ihẽ rehe imãi ta jurujar katu ta. Imembyr kũjã ta anĩ. Ihẽ rehe imembyr kũjã ta jurujar katu ta. Imãi ta anĩ. Ihẽ rehe imembyr reko ame'ẽ ta jurujar katu ta. Kũjã ta anĩ. Ihẽ rehe kũjã ta jurujar katu ta. Imembyr reko ame'ẽ ta anĩ ta. Aja amō koty koty jy'ar jy'ar ta — aja Jesu pandu.

Tupã muwyr ame'ẽ ke ko ixo, aja ukwa ym ngã

(Matéu 16.2-3)

54 Ngã pe pandu tĩ:

—Aman pihuniha rehe pesak rahã, pahar pepandu: “Aa! Aman ukyr ta” aja. Pe, pahar aman ukyr. 55 Pe, ywytuha rahã, pepandu: “Aa! Warahy haku ta apo” aja pepandu. Pe, warahy hakuha uwyr. 56 Mã! Mokõi pekwaha namō pexo! Ywa rehe ihĩ ame'ẽ ke rehe pesak rahã, ame'ẽ ke pekwa katu. Ywy rupi ihĩ ame'ẽ ke aja tĩ. Pekwa katu tĩ. Ihẽ rehe har anĩ. Marã ka ym amō ma'eha, ame'ẽ ke ihẽ ama'ema'e katu tipe. Ame'ẽ rehe pesak tipe. Anĩ. Ihẽ riki Tupã muwyr ame'ẽ ke ihẽ, aja pekwa ym te riki — aja Jesu pandu.

Ne ruwajan namō pahar emukatu

(Matéu 5.25-26)

57 A'e pandu tĩ:

—“Katu ame'ẽ ke ihẽ ama'ema'e. Ame'ẽ ke ihẽ akwa katu” aja nde erepandu. Aja rahã, katu ame'ẽ ke nde erema'e ta me'ẽ te'e. 58 Esarahã! Nde rehe har ne ruwajan pandu: “Katu ym nde. A'erehe ngã panduha renda pe nde ke araho ta” aja riki. Mã! Inamō nde

ereho erexo rahã, emukatu. “Mã peja ym. Eraho ym ihẽ ke. Ihẽ rehe nde py'a emujywyr katu. Katu ta apo 'y” aja pahar emukatu. Aja rahã, ngã panduha ruwa koty nde ke raho ym ta. Anĩ rahã, nde eremukatu ym rahã, nde ke raho ta. Aja rahã, sonda ta pe nde ke mondo ta. Pe, kyndaha pe nde ke sonda ta kynda ta raho. ⁵⁹Apandu nde pe. Nde erehem ym te ta ingi. Mukatuha rehe upa katu te nde eremuhepy ym rahã, kyndaha ngi nde erehem ym te ta. (A'erehe mã peja pahar emukatu. Katu ame'ẽ ke ema'e katu) — aja Jesu pandu.

Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak pemondo

13 ¹Arahã, amõ ta Jesu rehe uhyk uwyr. Pandu ipe: —Hymba ke amõ ngariréi ywy pe har ta hany hany ixo. Aja Tupã rehe ipy'a ke moĩ moĩ u'am. Arahã, ame'ẽ ta ke Pirat je'ẽha rupi amõ ta jukwa. Mã! Ame'ẽ ta jaxer ai te'le nahã my? — aja Jesu pe pandu uwyr.

²Pe, Jesu pandu:

—Hã! Aja ame'ẽ ngariréi ywy pe har ta ke amõ ta jukwa. A'erehe kuja pekwaha my: “Mã! Ame'ẽ ta jaxer ai ame'ẽ ta ke nahã my? Amõ ngariréi ywy pe har ta 'ar koty te we jaxer te” aja pekwaha naĩ. ³Anĩ. Aja ym. Ko pehẽ pe apandu. Ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha ngi Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak ym rahã, ame'ẽ ngariréi ywy pe har ta aja pemanõ ta tĩ.

⁴—Amõ we tĩ. Siroe renda pe heta ngã ixo. Awa py wajar mahapyr hetaha ixo. Ame'ẽ ta rehe ywy pirã ok u'ar ukwa. Ok ywate ame'ẽ ke u'ar. Upa ngã ke jukwa. Kuja pekwaha my: “Mã! Ame'ẽ ta jaxer te. Jerusarẽ ok ta pe har ta 'ar koty te we jaxer te” aja pekwaha my? ⁵Anĩ. Aja ym. Ko pehẽ pe apandu katu. Ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha ngi Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak ym rahã, ame'ẽ ta aja upa katu te pemanõ ta tĩ — aja Jesu pandu.

(“Pemanõ ta” aja pandu rahã: “Mupyraraha renda pe mupyrara ta” aja mujekwa.)

Myja me'ẽ ma'eywa'y my, ame'ẽ ke Jesu mujekwa

⁶Pe, myja me'ẽ ma'eywa'y my, ame'ẽ ke a'e pandu:

—Ma'eywa'y rehe amõ sawa'e usak oho. Hok rake i'ãi ame'ẽ ke. Ma'eywa rehe usak oho tĩ. Anĩ. I'a ym. Nixói. ⁷Pe, kupixa usakiha pe ijar pandu: “Esarahã! Yman ma'eywa ke ihẽ apo'ok ta tipe. Mahapyr warahy 'ar rahã, kome'ẽ ma'eywa'y ngi apo'ok ta tipe. I'a ym te riki.

Ma'ewā kuja i'āi my. Katu ym. Emondok embor” aja ijar pandu. ⁸Pe, kupixa usakiha pandu ipe: “Sa'e! Anī we rī. Mā pewe i'āi rī. Ko ywy ke hake rupi ihē amungái mungái we ta rī. Ame'ē rupi ma'e muhuryha ihē amoī ta tī. ⁹Pe, amō i'aha angaha ke rehe uhyk rahā, i'a rahā, katu ta tiki. I'a ym rahā: ‘Emondok embor’ aja ihē pe nde erepandu ta kŷ. Pe, ihē amondok ta” aja ijar pe kupixa usakiha pandu — aja Jesu pandu.

(Aja Tupā tī. Ma'e ka'u te'eha ma'ema'eha ngi ipy'a ke ngā muruwak mondo. I'a katu, ame'ēja saka. Ixoty muruwak mondo, ame'ē ke rehe Tupā harō we rī. Pyrara usak we ehe rī. Muruwak ym rahā jō, pe, mupyrara ta ngā ke. I'a ym, ame'ēja saka.)

Putu'uha 'ar rahā, kūjā ke Jesu mukatu

¹⁰Amō jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahā, jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe Jesu mu'e uī. ¹¹A'ep amō kūjā ihī. Ājā ipy'a rehe ihī ame'ē ke a'e, a'erehe ahy hū. Yman te ahy ixo. Heta te hū warahy 'ar rahā, aja te'e ixo. Kuja, 18 hetaha warahy 'ar rahā, aja ixo. Jixiko te'e wata. Marā ka ym pu'am katu wataha. ¹²Jesu usak ehe rahā, pandu ipe: —Nde katu apo 'y — aja ipe.

¹³Aja pandu rahā, iākā rehe ipo ke mujar. Aja rahā, pahar katu pu'am u'am. Tupā pe: “Mā! Ne jō riki katu te me'ē ke” aja kūjā pandu pandu.

¹⁴Jy'ariha rendama'e kapitā parahy ehe, Jesu rehe. Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahā, Jesu mukatu. (Aja rahā, paraky te'e, aja ukwaha naī, a'erehe parahy ehe.) A'erehe a'ep ihī, ame'ē ta pe pandu:

—Awa po wajar peteī wera rahā jō, ma'e ke amō ma'ema'e katu. Ame'ē wera rahā jō, amō mukatu katu pehē ke. Ame'ē wera rahā jō mukatuha rehe pejur. Putu'uha 'ar rahā, anī ta. Mukatu ym ta me'ē te'e — aja jy'ariha rendama'e kapitā pandu.

¹⁵Jesu pandu:

—Mā! Putu'uha 'ar rahā ihē aparaky, aja pekwaha naī. Anī. Pesarahā! Upa pehē ngi har amō tapi'iruhu ke jirar ta raho. Kurar ngi y ke me'ē ta raho. Jumen ke aja tī. Putu'uha 'ar rahā, aja te'e pehē. Ame'ē peparaky, ame'ēja saka tī. (Pehē py'a pe mokōi pekwaha namō pexo!) Katu ym aja. ¹⁶Pesarahā! Ko kūjā riki Amarā rainō ke. (A'erehe Tupā usak katu ehe, ame'ē ke a'e tī.) Kuja, 18 hetaha warahy 'ar rahā, a'e ke Satana mupyrara. (Ājā ramūi a'e.) Mujixiko mahy. A'erehe apo putu'uha 'ar rahā, kūjā ahyha ke amukatu. Apo jō putu'u a'e 'y — aja Jesu pandu.

¹⁷Aja pandu rahã, huwajan ta huxĩ. A'e pandu katu, a'erehe ame'ẽ ta huxĩ ingi. Amõ ta anĩ. Hury katu riki. Upa ma'e katu ame'ẽ ke Jesu ma'ema'e. A'erehe hury katu ngã ehe.

Ma'e ra'ĩ jytym ame'ẽ rehe har

(Matéu 13.31-32; Mak 4.30-32)

¹⁸Jesu pandu:

—Kome'ẽ ywy keruhũ pe Tupã kotyhar ta ixo. Ame'ẽ ta riki kuja saka. ¹⁹Kupixa pe ma'e ra'ĩ ta'yr te mi ame'ẽ ke sawa'e jytym. Mosata ra'ĩ ke. Ame'ẽ hywõi. I'y tiha te hũ oho rahã, myra aja tiha oho tĩ. Pe, hãkã rehe ma'ewyra ta haity mujã mujã — aja Jesu pandu.

(Aja rahã, Jesu pandu py rahã, Tupã kotyhar ta heta ym te. Ma'e ra'ĩ ta'yr te mi, ame'ẽja saka. I'i atu te rahã, ixotyhar ta heta te hũ ta. I'y tiha te hũ, ame'ẽja saka, aja mujekwa katu.)

Ma'e mupururukiha rehe har

(Matéu 13.33)

²⁰A'e pandu tĩ:

—Kome'ẽ ywy keruhũ pe Tupã kotyhar ta ixo. Ame'ẽ ta riki kuja saka. ²¹Ahúi aja me'ẽ ku'i pe ma'e mupururukiha ke kũjã mupara. Rar tyryhem mupara. Upa rahã, upa ahúi aja me'ẽ ku'i pururuk hũ oho — aja Jesu.

(Aja rahã, pandu py rahã, Tupã kotyhar ta heta ym. I'i atu te rahã, heta te hũ ta aja mujekwa katu.)

Hukwen pu'i mi ame'ẽ rehe har

(Matéu 7.13-14; Matéu 7.21-23)

²²Jerusarẽ ok ta pe Jesu oho ixo rahã, amõ amõ ok ta ra'yr rupi ngã ke mu'e mu'e oho ixo. Awa renda rupi aja tĩ. Mu'e mu'e oho tĩ. Aja Jerusarẽ ok ta koty oho ixo. ²³Pe, amõ pandu ipe:

—Sawa'e! Tupã muhã katu ame'ẽ ta heta ym my? — aja Jesu pe. A'e pandu:

²⁴—Hukwen ta'yr mi rupi amõ ixo. Pehẽma'e pyrãtã katuha namõ mã peja pexerahã! Ko pehẽ pe apandu. Heta ame'ẽ ta ixo tar katu tipe. Marã ka ym ixeha. ²⁵Pesarahã! Ok jar pu'am ta. Pe, hukwen ke kynda ta. Pe, soroka pe pepukái pe'am: “Sa'e! Epirar jande pe” aja ipe. Pe, a'e pandu ta: “Anĩ ta. My pe har pehẽ my? Akwa ym

ihê” aja pehê pe. ²⁶Pe, pepandu: “Nde erekwa riki. Nde namō ma'e ke ja'u katu. A'erehe nde rehe katu ame'ē ta ke jande. Jande rekoha pe Tupā je'ēha ke nde eremu'e katu jande ke. Jahendu riki” aja ipe. ²⁷A'e pandu tī: “Anĩ. My pe har pehê my? Akwa ym ihê. Ma'e peka'u te'eha ke pema'ema'e ame'ē ta ke pehê. Pejywyр peho ihê ngi” aja pehê pe ok jar pandu ta. (Ihê riki ame'ē ok jar aja saka.)

²⁸—Tupā ixo ame'ē pe huryha namō Amarā ixo. Isak aja tī. Jako aja tī. Huryha namō ixo tī. Upa katu te Tupā je'ēha pandu ame'ē ta aja tī. A'ep huryha namō ixo tī. Pehê anĩ. Soroka pe pepu'am ta. Ame'ē rehe pesak rahā, pejixi'u hū ta. Tupā rehe peparahy ta, a'erehe pehê rāi pesu'u su'u ta. ²⁹Heta ame'ē ta jy'ar ta uwyr. Amō awa ta jy'ar ta uwyr. Jundéu awa aja ym ame'ē ta jy'ar ta uwyr. Warahy uhemihā koty ngi jy'ar ta uwyr. Warahy u'ariha koty ngi aja tī. Jy'ar ta uwyr tī. Warahy jurukwā koty ngi aja tī. Jy'ar ta uwyr tī. Iapyr koty ngi. Tumaha koty ngi aja tī. Jy'ar ta uwyr tī. Tupā ixo ame'ē pe jy'ar ta uwyr. Tupāma'e imi'u matyriha rehe wapyk ta uwyr. Hury katu te hū ta ngā. ³⁰Upa katu te ame'ē ta rehe Tupā juja katu te ipy'a katu ta — aja Jesu pandu.

Jerusarē ok ta rehe har Jesu pandu

(Matéu 23.37-39)

³¹Arahā amō parise ta uhyk ehe. Pandu ipe:

—Eho nde sengi! Nde ke Ero jukwa tar katu — aja Jesu pe.

³²A'e pandu:

—Jawaran aja saka a'e. Ngā jukwaha ke. Kuja pepandu peho ipe: “Apyta we ta rī. Apo ngā py'a ngi ājā ta ke amuhem amondo axo. Apo ma'e ahy ixo ame'ē ta ke amukatu axo tī. Koĩ aja ta tī. Koĩ har pewe ihê ama'eha ke amumba ta” aja Ero pe pepandu peho.

³³Mā! Ihê aho we ta me'ē te'e rī. Koĩ aja tī. Koĩ har pewe aja tī. Pe, Jerusarē ok ta pe ahyk ta. Jerusarē ok ta pe jō Tupā je'ēha pandu ame'ē ke amō jukwa ta me'ē te'e. Amō renda pe anĩ — aja Jesu. (Aja rahā, Jerusarē ok ta pe a'e manō ta, aja mujekwa katu.)

³⁴A'e pandu tī:

—Jerusarē ok ta pe har ta! Mā! Ima'e je'ēha pandu ame'ē ta ke Tupā muwyr rahā, ame'ē ta ke pejukwa. Myrandu katu pandu ame'ē ta ke a'e muwyr rahā, ita ra'yr pe pejukwa tī. Jerusarē ok ta pe har ta! Pehê kotyhar ta ke amō amō rahā, ihê amujy'ar tar katu. Amujy'ar rahā, pehê ke amō ta jukwa ym ta tipe. Anĩ. Amujy'ariha ke peputar ym. Sapukái ra'yr ta ke ipypo wyr pe imāi mujy'ar inom,

aja pehẽ ke amujy'ar tar katu tĩ. Anĩ. Peputar ym. ³⁵Jerusarẽ ok ta pe har ta! Pehẽ rekoha ke pehẽ pe te'e Tupã hijar oho. Ko pehẽ pe apandu katu. Kuja pepandu ta: “Mã peja jandema'e sawa'e te muwyr ame'ẽ ke rehe Tupã usak katu” aja ta pehẽ. Aja pepandu rahã jõ, ihẽ rehe pesak ta tĩ. Ihẽ riki Tupã muwyr ame'ẽ ke — aja Jesu pandu.

Ahy ixo ame'ẽ ke Jesu mukatu

14 ¹Amõ jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, Jesu pe amõ parise pandu. Parisema'e kapitã a'e.

—Ihẽ rok pe ihẽ namõ ja'u jaho — aja.

Pe, inamõ ma'e ke Jesu u'u oho. Parise rok pe uhyk rahã, amõ ta usak usak katu ehe. Putu'uha 'ar rahã, mukatu ta my? Mukatu rahã: “Nde katu ym” aja pandu ta, a'erehe usak usak ehe. ²Huwa koty amõ sawa'e wata uwyr. Ijywa ke punga rãi ipe. Itymã ke aja tĩ. Punga rãi tĩ. ³Pe, Moise je'ẽha mu'eha ta pe Jesu pandu. Parise ta pe pandu tĩ:

—Myja Moise je'ẽha rehe panduha ihĩ my? Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, ahy ixo ame'ẽ ke amõ mukatu katu my? Anĩ ta my? — aja Jesu a'eta pe.

⁴Anĩ. A'eta pandu ym te ipe. “Ma'e katu ame'ẽ ke ema'e ym” aja Moise je'ẽha pandu ym. A'erehe a'eta pandu ym te ipe. Pe, sawa'e po ke Jesu pyhyk. Mukatu. Pe, hok pe mujywyr mondo. Katu aja mujywyr mondo. ⁵Pe, a'ep pe har ta pe Jesu pandu:

—Pehẽ ngi har ta'yr ywykwar typy ame'ẽ pe u'ar rahã, pahar amõ jo'ok ta ingi. Putu'uha 'ar rahã, u'ar. Pahar jo'ok ta ingi. Tapi'iruhu u'ar rahã, aja tĩ. Putu'uha 'ar rahã, u'ar tĩ. Pahar jo'ok ta ingi tĩ. (A'erehe putu'uha 'ar rahã, ahy ixo ame'ẽ ke amukatu rahã, katu tiki tĩ) — aja Jesu pandu.

⁶Ame'ẽ panduha rehe marã ka ym je'ẽha ke amõ ta mujywyrriha ipe.

“Ihẽ katu ihẽ” aja ekwa ekwa ym exo

⁷Ma'e ke amõ ta u'u uwyr rahã, wapyka katu te ame'ẽ pe wapyk wapyk oho. Ame'ẽ rehe Jesu usak rahã, myja me'ẽ ma'e ke my, ame'ẽ ke pandu ngã pe.

⁸—Jumendaria rehe ngã mi'u ke amõ matyr rahã: “Ejur se nde tĩ” aja ijar pandu nde pe. Aja rahã, kapitã rake ewapyk ym eho. Nde erewapyk rahã, nde 'ar koty te we sawa'e katu ame'ẽ ke ijar mujy'ar my tĩ. ⁹Pe, nde pe pandu uwyr. “Nde wapyka ke kome'ẽ

sawa'e pe eme'ẽ” aja nde pe ijar pandu. Aja rahã, nde ruxĩ ta ingi. Amõ wapyka, xupe kotyhar pe nde erewapyk ta ereho.

10—Pesarahã! Kuja katu. Nde pe ngã mi'u jar pandu: “Ejur se nde tĩ” aja. Nde ereho rahã, xupe kotyhar wapyka pe ewapyk eho. Pe, nde rehe ijar uhyk uwyr rahã, pandu nde pe: “Anĩ! Sa'e! Se koty ewapyk ejur. Wapyka katu te ame'ẽ pe ewapyk ejur” aja ngã mi'u jar. Aja rahã, nde rehe a'ep ihĩ ame'ẽ ta usak. Aja rahã, nde rury katu ta.

11—“Ihẽ riki amõ ta 'ar koty te we katuha” aja jupe ukwa rahã, ame'ẽ ke Tupã muhuxĩ ta. “Ihẽ riki amõ ta 'ar koty te we katuha aja ym ihẽ” aja jupe ukwa rahã, ame'ẽ ke Tupã muhury katu ta — aja Jesu pandu.

12A'engi: “Ihẽ rok pe ja'u jaho” aja pandu ame'ẽ pe Jesu pandu: —Ma'e ke nde ere'u rahã, nde rehe katu ame'ẽ ta ke jõ emujy'ar ym. Aja nde mu ta ke jõ emujy'ar ym tĩ. Ne anam ta ke jõ emujy'ar ym tĩ. Amõ amõ nde rok rake rupi ihĩ, ame'ẽ ta ima'ehũ namõ ixo. Ame'ẽ ta ke jõ emujy'ar ym tĩ. Esarahã! Nde eremujy'ar rahã, pe, i'ĩ atu rahã, nde pe pandu ta uwyr: “Ihẽ rok pe ma'e ke e'u ejur” aja nde pe. 13A'erehe ngã mi'u nde erematur rahã, ima'e ym te ame'ẽ ta ke emujy'ar. Wata katu ym ame'ẽ ta ke emujy'ar tĩ. Eha ym te ame'ẽ ta ke emujy'ar tĩ. Ijywa katu ym ame'ẽ ta ke emujy'ar tĩ. (Ame'ẽ ta marã ka ym so'o jukwaha.) Ame'ẽ ta ke emujy'ar. 14Aja rahã, nde rehe Tupã usak katu ta. Esarahã! Ame'ẽ ta nde pe marã ka ym ma'e ke juja katu te mujywyriha. Esarahã! Nde pe Tupã riki mujywyri ta. Yman rahã, katu ame'ẽ ke ma'ema'e ame'ẽ ta ke Tupã mukwera katu muhem rahã, ma'e ke a'e riki mujywyri katu ta nde pe — aja Jesu pandu parisema'e kapitã pe.

Ngã mi'u matyr keruhũ ke

(Matéu 22.1-10)

15Amõ sawa'e myrape rake wapyk uĩ. Jesu pandu ame'ẽ ke rehe hendu rahã, pandu ipe:

—Tupã ixo ame'ẽ pe oho. Pe, myrape rake wapyk ame'ẽ ta mã hury katu ta kũ — aja Jesu pe.

16Pe, sawa'e pe pandu:

—Amõ sawa'e ngã mi'u ke matyr hũ. Heta ngã pe pandu: 17“Pehẽ johu pe'u pejur” aja ngã pe. Angaha ke rehe uhyk rahã, miasu pe pandu: “Eho. Ihẽ mi'u u'u ame'ẽ ta pe epandu eho. ‘Pe'u pejur. Upa ihẽ amoĩ katu’ aja epandu eho” aja ngã mi'u matyriha jar pandu.

18—Pe, miasu pandu oho rahã, amõ amõ pandu: “Aho ym ta ihẽ” aja. Kuja amõ pandu py: “Ywy ke ihẽ amõ ajo'ok. A'erehe asak ta aho ehe apo 'y. ‘Aho ym ta ihẽ’ aja nde jar pe epandu” aja miasu pe. 19 Amõ pandu: “Tapi'iruhu mokõi mu'am ame'ẽ ke ajo'ok. Aja me'ẽ awa po wajar peteïhar upa ajo'ok. Ma'e ke hykíy katu raho nahã my? Ame'ẽ ke amanga ta aho. ‘Aho ym ta ihẽ’ aja nde jar pe epandu” aja miasu pe pandu. 20 Pe, amõ pandu: “Ajumendar ramõ te ihẽ. A'erehe marã ka ym ihẽ aho” aja miasu pe.

21—Pe, upa amõ ta pandu ame'ẽ ke ijar pe miasu pandu oho. Ijar parahy hũ ngã rehe. Miasu pe pandu: “Pahar eho! Ok ta rupi eho. Upa awa rape rupi eho. Ima'e ym te ame'ẽ ta ke se emuhyk erur. Itymã hãtã ame'ẽ ta ke aja tĩ. Se emuhyk erur tĩ. Eha ym te ame'ẽ ta ke aja tĩ. Se emuhyk erur tĩ. Wata katu ym ame'ẽ ta ke aja tĩ. Se emuhyk erur tĩ” aja miasu pe.

22—I'i atu ijar pe miasu pandu: “Sa'e! Upa nde erepandu ame'ẽ ke ihẽ ama'e. Pewe soroka ihĩ, ma'e u'uha renda pe” aja ipe.

23—A'erehe miasu pe ijar pandu tĩ: “Eho we rĩ. Ok ta kurar kupe koty rupi heta awa rape ihĩ. Ame'ẽ ngi upa ngã epyhyk erur. Ihẽ rok ke emutyryhem. 24 Apandu katu. ‘Ma'e ke pe'u pejur’ aja ihẽ apandu py, ame'ẽ ta u'u ym te ta. Ihẽ mi'u amatyr ame'ẽ ke u'u ym te ta” aja ijar pandu — aja Jesu mu'e.

(Aja rahã: “Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak pemondo” aja jundéu awa ta pe pandu py. Ame'ẽ ta upa katu te jurujar ym ta. Jundéu awa aja ym ame'ẽ ta jurujar katu ta, aja Jesu mujekwa.)

Jesu namõ ixo ame'ẽ ta rehe har

(Matéu 10.37-38; Ruk 9.23-24)

25 Heta te hũ ngã oho ixo inamõ. Pe, Jesu uwak rahã, pandu ngã pe:

26—Ihẽ namõ amõ ixo rahã, ihẽ rehe a'e ipy'a ym rahã, marã ka ym ihẽ kotyhar aja ixoha. Ipái rehe amõ ipy'a katu. Ame'ẽ 'ar koty te we ihẽ rehe ipy'a katu. Aja rahã jõ, ihẽ kotyhar aja ixo ta. Imãĩ rehe aja tĩ. Ipy'a katu tĩ. Hakehar rehe aja tĩ. Ipy'a katu tĩ. Ta'yr ta rehe aja tĩ. Ipy'a katu tĩ. Imu ta rehe aja tĩ. Ipy'a katu tĩ. Ianam ta rehe aja tĩ. Ipy'a katu tĩ. Juehe te'e aja tĩ. Ipy'a katu tĩ. Pe, ame'ẽ ta 'ar koty te we ihẽ rehe ipy'a katu. Aja rahã jõ, ihẽ kotyhar aja ixo ta.

27—Ihẽ namõ amõ ixo rahã, ame'ẽ ke amõ ta jukwa tar katu my. Pe, a'e pandu: “Anĩ. Ihẽ ajurujar katuha ke ahijar ym ta. Ihẽ ke jukwa ta my? Ahijar ym ta” aja. Aja rahã, ihẽ kotyhar aja ixo ta.

28—Pehẽ ngi har amõ riki ok keruhũ mujã rahã, myja myra hetaha rahã, uhyk ta my? Upa ta my? Aja ukwa ukwa py ixo. Upa katu te pehĩ nahã my, ame'ẽ ukwa ta. Ukwa ukwa py ixo. 29Ukwa ym rahã, mumba ym ta. Ixangwer jõ upa jytyka. Uhyk ym myra ke. Marã ka ym mumbaha. Ame'ẽ rehe usak ame'ẽ ta upa puka puka hũ ehe. 30“Mã! Ok keruhũ sawa'e mujã ta tipe ixo. Mumba ym ta riki” aja ngã puka puka hũ ehe.

31—Pesarahã! Amõ kapitã keruhũ jumai tate oho. Heta te hũ sonda ta namõ oho ta. I'ar koty te we huwajan ta rahã, ima'e pyrãtãha ke a'e ukwa py ta. Huwajan ta ke a'e muputu'u ta my, ame'ẽ ke ukwa py ta. Ukwa ukwa py ixo. 32Marã ka ym muputu'uha rahã, je'ẽha ke mondo ta, amõ kapitã keruhũ koty, huwajan koty. Paite we huwajan ixo rahã, je'ẽha ke mondo ta. “Myja rahã, nde ereputu'u ta my? Jamukatu jande juehe” aja je'ẽha ke amõ pandu ta oho ipe. Pe, muputu'u.

33—Aja pehẽ pe tĩ. Pekwa pekwa katu py pexo. “Ixotyhar aja ihẽ axo ta. Ihẽ ke amõ jukwa tar katu rahã, tapijar te'e we ixotyhar aja ihẽ axo ta” aja pekwa pekwa pexo. Pehẽ ngi har amõ upa katu te ima'e ke hijar ym rahã, marã ka ym ihẽ kotyhar aja ixoha — aja Jesu pandu.

Jukyr jaxer aja ym pexo

(Matéu 5.13; Mak 9.50)

34A'e pandu tĩ:

—Jukyr ma'e ke muhembyk katu. Pe, jukyr ngi he'ẽha kanim rahã, marã ka ym he'ẽha amõ mujywyr ehe. 35Jaxer riki. Ywy rehe moĩ rahã, muhury ym ma'eywa'y ra'y ke. Amõ ma'e muhuryha namõ mupara ym tĩ. Ombor te'e awa. Pehẽ pekwa tar katu rahã, ihẽ amu'e ame'ẽ ke rehe pehendu katu! — aja Jesu pandu.

(Aja riki amõ. “Jesu kotyhar aja ihẽ axo ta” aja amõ pandu rahã, jukyr katu aja saka. Pe, Jesu rehe jurujar katuha ke hijar rahã, jukyr he'ẽha upa kanim ame'ẽja saka. Katu ym. A'e ke Tupã ombor te'e, ame'ẽja saka ta tĩ.)

Arapuharan kanim ame'ẽ rehe har

(Matéu 18.12-14)

15 1Amõ rahã, heta ngã jy'ar uwyr ehe, Jesu rehe. Homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer matyr ame'ẽ ta jy'ar uwyr ehe. Amõ sawa'e katu ym ame'ẽ ta jy'ar uwyr ehe tĩ. Panduha rehe hendu uwyr. 2Pe, parise ta je'ẽ je'ẽ hũ ehe har, Jesu

rehe har. Moise je'êha mu'e ame'ê ta aja tĩ. Je'ê je'ê hũ ehe har tĩ.
Kuja:

—Mã! Amõ jaxer ame'ê ta namõ ixo katu. Ma'e ke a'eta namõ u'u tĩ. Katu ym aja jande pe — aja a'eta je'ê je'ê hũ.

³A'erehe myja me'ê ma'e kanim ame'ê ke my, ame'ê ke Jesu pandu ngã pe:

⁴—Pehẽ ngi har amõ heta arapuharan ta namõ ixo. Kuja, 100 hetaha ke. Pe, peteĩ kanim oho rahã, ijar kekar kekar ta oho. Kãpĩ u'u, aja kanim ym ame'ê ta ke ijar hijar ta. Pe, kanim ame'ê ke kekar kekar oho. Pe! Mahem. ⁵Mahem rahã, hury katu ehe. Ijixi'y 'ar pe hupir werur. ⁶Hok pe muhyk rahã, ehe katu ame'ê ta ke mujy'ar. Hok rake rupi ixo ame'ê ta ke mujy'ar tĩ. Pandu: “Arapuharan kanim ame'ê ke amahem, a'erehe ihẽ namõ pehẽ rury katu pexo!” aja arapuharan jar. ⁷Pesarahã! Aja ywa pe Tupã je'êha rahoha ta hury katu tĩ. Amõ ta katu ame'ê ta aja ixo. Kuja, 99 hetaha. Ame'ê ta ipy'a ke muruwak ym ta me'ê te'e. Katu ame'ê ta aja ixo. Ame'ê ta rehe Tupã je'êha rahoha ta hury katu. Pe, peteĩ sawa'e katu ym ame'ê riki ipy'a ke Tupã koty muruwak mondo rahã, i'ar koty te we Tupã je'êha rahoha ta hury katu ehe. Kuja, 99 hetaha 'ar koty te we hury katu te ta ha — aja Jesu pandu.

Tamatarer kanim ame'ê rehe har

⁸A'e pandu rĩ:

—Kuja amõ we tĩ. Amõ kũjã ita tamatarer pu'a namõ ixo. Itatuwyr ke te'e mujã ame'ê ke. Jande popa hetaha namõ ixo. Pe, peteĩ kanim rahã, kuja kekar. Araparin ke muwera. Ame'ê weraha rupi peir peir ixo. Ame'ê matyriha pe kekar kekar katu. Aja upa hok wyr rupi usak usak ixo ehe. Pe, mahem. ⁹Mahem rahã, ehe katu ame'ê ta ke mujy'ar. Hok rake ixo ame'ê ta ke mujy'ar tĩ. Pandu: “Ita tamatarer pu'a kanim ame'ê ke amahem, a'erehe ihẽ namõ pehẽ rury katu pexo!” aja kũjã pandu. ¹⁰Pesarahã! Aja Tupã je'êha rahoha ta hury katu ta tĩ. Peteĩ sawa'e katu ym ame'ê ke ipy'a ke Tupã koty muruwak mondo rahã, Tupã je'êha rahoha ta hury katu ta ehe tĩ — aja Jesu pandu.

Ta'yr kanim ame'ê rehe har

¹¹A'e pandu tĩ:

—Amõ sawa'e mokõi ta'yr ta namõ ixo. ¹²Amõ wera rahã, ipái pe peteĩ pandu. Ame'ê riki u'ar we ame'ê ke. (Ame'ê ta'yr ipáima'e

tamatarer pyhyk tar katu apo 'y. Ipái manõha rehe harõ tar ym.) Kuja pandu: “Papa! Nde eremanõ rahã, upa katu te nema'e ke jande pe nde eremupyta ta kÿ. Wajar ihẽma'e ta. Apo ame'ẽ ke ihẽ pe emuwyrãhã!” aja ipái pe. A'erehe ima'e ke ipái me'ẽ me'ẽ. Mokõi ta'yr ta pe me'ẽ hũ.

13—Pe, ame'ẽ ta'yr wajar pyhyk. U'ar we ame'ẽ ke. Upa muhepy. Aja tamatarer pyhyk. Pe, heta katu ym ukwer rahã, ipái rekoha ke hijar oho. Pepaite ihon. Amõ ywy pe har ta koty oho. A'ep ka'u te'eha rupi tamatarer ke me'ẽ me'ẽ. Upa katu te ipy'a moĩ, ame'ẽ ke rehe tamatarer me'ẽ me'ẽ rã. 14Aja upa katu te tamatarer kanim ipe. Pe, ame'ẽ ywy rupi nixói te ngã mi'u ke. A'erehe a'e pyrara ixo tĩ. 15A'erehe ame'ẽ ywy pe har sawa'e pe pandu. “Ihẽ aparaky ta nde pe” aja. “Ere. Ihẽma'e kure ta rehe esak katu. Kure mi'u eme'ẽ me'ẽ katu” aja sawa'e pandu. Ame'ẽ ke rehe a'e usak usak ixo. 16Myahy a'e. Ynga aja me'ẽ ke kure ta u'u ixo. Ame'ẽ ke a'e u'u ta tipe tĩ. Me'ẽ ym ma'e ke ngã ipe.

17—Peramõ ipy'a upak ipe. Jupandu jupe: “Mã! Ihẽ páima'e miasu ta ma'e ke u'u rahã, pyta we riki. Heta ma'e ke ihĩ. Ko ihẽ myahyha namõ ihẽ axo. Amanõ tate ihẽ. 18Papa rekoha pe ihẽ ajoywyr ta aho tĩ. Kuja ihẽ apandu ta: ‘Papa! Ma'e aka'u te'eha ke ihẽ ama'e, aja Tupã ukwa katu. Nde aja tĩ. Nde erekwa katu tĩ. 19‘Ihẽ ra'yr’” aja ihẽ pe nde erepandu ym rahã, mã katu apo 'y. Miasu aja nde pe aparaky te'e ta apo tĩ' aja papa pe ihẽ apandu ta” aja jupandu jupe. 20A'erehe a'engi oho. Ipái rekoha pe jywyr oho ixo.

—Ipái rok paite we riki. Uhyk oho ixo rahã, ipái usak ehe. Pyrara usak ehe. Pe, ujan ixoty. Ta'yr jurupy rupi juman juman. Huwa ke pyter pyter tĩ. (Aja hury katuha mujekwa.)

21—Ta'yr pandu ipe: “Papa! Ma'e aka'u te'eha ke ama'ema'e, aja Tupã ukwa katu. Nde aja tĩ. Nde erekwa katu tĩ. ‘Ihẽ ra'yr’ aja ihẽ pe nde erepandu ym rahã, katu tiki” aja ipái pe.

22—Anĩ. Miasu ta pe ipái pandu: “Pahar perur! Ma'e mundeha katu te ame'ẽ ke perur. Pemunde ehe. Ipo rehe har aja tĩ. Ipy rehe har aja tĩ. Perur tĩ. 23Upa rahã, perur amõ tĩ. Tapi'iruhu ta'yrer ke perur. Ixa te ame'ẽ ke perur. Pejukwa. Jande rury katuha jamujã ta. 24Ko ihẽ ra'yr manõ aja akwa naĩ. Anĩ. Apo ixuwe katu uhyk uwyr. Kanim oho aja ixo. Ko apo ixo 'y” aja ipái pandu. Pe, hury katuha ngã mujã ixo.

25—Aja ixo rahã, ta'yr jepy ame'ẽ ke kupixa pe paraky ixo. A'engi jywyr uwyr. Hok pe uhyk tate rahã, ma'e tyapuha rehe hendu. 26Pe, amõ miasu pe pukái: “Ejur se! Ma'e puki?” aja ipe. 27A'e pandu: “Ne mu ko uhyk uwyr. Manõ ym a'e. Katu uhyk uwyr.

(Ruk 15.11-32)

A'erehe jande pe nde pái pandu: ‘Tapi'iruhu ta'yrrer ke pejukwa. Ixa te ame'ë ke' aja jande pe” aja miasu pandu ipe.

28—Ta'yr jepy ame'ë ke parahy te'e. Hok pe ixer tar ym. A'erehe ipái uhem oho ixoty. Pandu ipe: “Exe ejur nde tĩ” aja pandu hũ ta'yr pe. 29 Ta'yr pandu: “Anĩ. Axe ym ta. Esarahã! Aparaky hũ axo nde pe. Heta warahy 'ar aha oho. Te'e paraky ame'ëja ihẽ. Ne je'ëha rehe ihẽ ahendu katu te. Aja te'eha ihẽ axo. Nde ereme'ë ym te ma'e ke ihẽ pe. Arapuhame ra'yr nde ereme'ë ym riki. Ame'ë namõ ihẽ rehe katu ame'ë ta namõ jõ amuhury ta tipe. Ja'u ta tipe. Anĩ. Nde ereme'ë ym ihẽ pe. 30 Apo peme'ë nde ra'yr upa katu te nema'e ke mukanim. Kũjã ka'u te'e ame'ë ta pe upa mukanim. Ko riki jywyr uwyr. Pe, nde je'ëha rupi tapi'iruhu ta'yrrer ke nema'e miasu ta jukwa. Ixa te ame'ë ke. Katu ym aja” aja ipái pe ta'yr jepy ame'ë pandu. 31 Pe, ipái pandu: “Sa'e! Ihẽ ra'yr nde. Ihẽ namõ nde erexo. Aja te'eha nde. Upa ihẽma'e kohĩ. Ame'ë riki upa katu te nema'e tĩ. 32 Ko nde mu riki manõ, aja ixo. Apo ixuwe katu aja uhyk uwyr. Kanim oho aja ixo. Ko apo ixo 'y. A'erehe

jande rury katuha jamujã ta me'ẽ te'e. Jande rury katu ta me'ẽ te'e. Jande rok pe jaxe jahorahã!” aja ta'yr pe ipái pandu — aja Jesu pandu.

(Aja Tupã tĩ. Peteĩ sawa'e katu ym ame'ẽ ke ipy'a ke ixoty muruwak mondo rahã, Tupã hury katu ta, aja Jesu mujekwa katu.)

Ijarma'e tamatarer ke amõ mukanim

16 ¹Jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Pe, amõ sawa'e ixo. Ima'ehũ ame'ẽ ke a'e. Ima'e tamatarer ke amõ usak usak ixo. Pe, ijar pe amõ ta pandu oho: “Tamatarer usakiha riki nema'e ke te'e mukanim ixo” aja ijar pe.

²Pe, amõ pe ijar pandu: “Tamatarer usakiha emuhyk se” aja ipe. Usakiha uhyk rahã, ijar pandu ipe: “Nde erema'ema'eha rehe har ihẽ ahendu. Jetehar te my? Myja ihẽma'e tamatarer nde ereme'ẽ me'ẽ my? Myja nde eremujoywyr tĩ? Ame'ẽ ke upa katu te emapyk. Ihẽ asak ta. Ihẽma'e ke nde eresak ym ta apo 'y” aja ijar pandu.

³—Pe, hok pe jywyr rahã, usakiha jupandu jupe: “Ihẽma'e parakyha ngi ihẽ jar ihẽ ke muhem ta apo. Myja aparaky ta apo my? Ihẽ pyrãtã ym ihẽ. (Marã ka ym kupixa rehe aparakyha.) Tamatarer ke ngã pe apandu pandu rahã, ihẽ ruxĩ ta ihẽ ke ingi. Aja ama'e ym ta. ⁴Aa! Apo akwa katu! Ihẽ rehe katu ame'ẽ ta ke amu'am ta. Pe, ihẽma'e parakyha ngi ihẽ ke muhem rahã, ihẽ rehe katu ame'ẽ ta ixo ta. Hok pe ame'ẽ ta ihẽ ke mupyta katu ta” aja jupandu jupe.

⁵—A'erehe ijar pe ma'e ke mujoywyr ame'ẽ ta ke muhyk. Upa muhyk. Amõ pe pandu py: “Myja hetaha ihẽ jar pe nde eremujoywyr ta my?” aja tamatarer usakiha pandu. ⁶Sawa'e pandu: “Mandeju ra'ĩ ka aja me'ẽ heta te hũ amujoywyr ta me'ẽ te'e. Kamuxĩ ra'yr ke tyryhem heta te hũ, kuja, 100 hetaha ke” aja usakiha pe. A'e pandu: “Esarahã! Ko nema'e mangaha ke. Se ewapyk. Pahar iwyr koty paper rehe emupinim. Wajar jõ nema'e mangaha kohĩ. Kuja, 50 aja hetaha jõ emupinim. Ihẽma'e parakyha nixói rahã, ihẽ rehe eharái ym” aja usakiha pandu. (A'e jupandu jupe tĩ: “Apo ihẽma'e parakyha ngi ihẽ jar muhem rahã, peme'ẽ ihẽ rehe usak katu ta my” aja jupandu jupe.)

⁷—Amõ pe pandu: “Ne rahã tĩ! Myja nde eremujoywyr ta ihẽ jar pe my?” aja usakiha pandu. Amõ pandu: “Ahúi aja me'ẽ heta te hũ amujoywyr ta me'ẽ te'e. Kuja, 1.000 wasãkã mangaha mutyryhem” aja usakiha pe. A'e pandu: “Ko nema'e mangaha kohĩ. Iwyr koty paper rehe emupinim. Kuja, 800 aja emupinim. Te'e apandu ta, aja rahã ihẽ jar ukwa ym ta. Esarahã! Ihẽma'e parakyha nixói rahã, ihẽ rehe eharái

ym” aja ipe. (A'e jupandu jupe tĩ: “Apo ihẽma'e parakyha ngi ihẽ jar muhem rahã, peme'ẽ ihẽ rehe usak katu ta my” aja jupandu jupe.)

8—Ame'ẽ usakiha ma'ema'eha rehe har ijar hendu rahã, pandu: “Mã! Usakiha ukwa katu ma'e. Ehe katu ame'ẽ ta ke mu'am ixo” aja riki ijar pandu. (Jetehar te rupi ym usakiha ma'e. Katu ym ame'ẽ.) Ukwa katuha rehe har jô ijar katu pandu — aja Jesu pandu.

A'e pandu tĩ:

—Ima'e ke rehe ukwa katuha namõ Tupã kotyhar ta usak usak katu. Aja rahã, yman rahã ima'e ke pewe hũ ta. Mã! Tupã kotyhar ta 'ar koty te we Tupã rehe ipy'a ym ame'ẽ ta ukwa katuha. Tupã rehe ipy'a ym ame'ẽ ta ma'e ke ukwa ukwa ixo, ame'ẽ ta pe ukwa katuha namõ amõ Tupã rehe ipy'a ym ame'ẽ ta ma'ema'e. Aja rahã, yman rahã ima'e ke pewe hũ ta — aja Jesu pandu.

9A'e pandu tĩ:

—Pesarahã! Kome'ẽ ywy keruhũ pe ma'e ke heta ihĩ. Tamatarer. Ma'e katu ame'ẽ ke. Heta ihĩ tĩ. “Aa! Ame'ẽ ke Tupã kotyhar ta pe ihẽ ame'ẽ ta. Aja rahã, kome'ẽ ywy keruhũ pe Tupãma'e parakyha riki katu ta oho” aja pepandu. Aja rahã, pemaõ rahã, ixoty oho rahã, pehẽ pe Tupã pandu ta: “Se pejur katu. Katuha renda ke se. Manõ ym te ta awa se. Katu tiki” aja pehẽ pe Tupã pandu.

10—Jetehar rupi ta'yr mi ma'e ke rehe amõ usak usak katu. Aja rahã, jetehar rupi heta te hũ ma'e ke rehe usak usak katu ta tĩ. Te'eha rupi ta'yr mi ma'e ke rehe usak usak. Aja rahã, te'eha rupi heta te hũ ma'e rehe usak usak ta tĩ. 11Kome'ẽ ywy keruhũ pe ma'e ke heta hũ ihĩ. Ame'ẽ ke jetehar rupi ym pesak pesak rahã, ma'e katu ame'ẽ ke Tupã me'ẽ, ame'ẽ ke pehẽ pe a'e me'ẽ ym ta tĩ. 12Amõ tama'e ke rehe pesak pesak katu ym rahã, pehẽma'e ke pehẽ pe amõ me'ẽ ym ta tĩ.

13—Mokõi ijar pe marã ka ym miasu paraky katuha. Mokõi jar pe paraky rahã, peteihar rehe jô ipy'a katu ta. Amõ rehe anĩ ta. Petei jar je'eha rehe hendu katu ta. Amõ jar je'eha rehe anĩ ta. Hendu ym ta ehe. (Aja Tupã rehe tĩ.) Tamatarer ke rehe jô ipy'a ke amõ moĩ moĩ rahã, marã ka ym Tupã rehe ipy'a katuha. (Mokõi ijar aja saka tĩ) — aja Jesu pandu.

Jesu je'eha ke

(*Matéu 5.31-32; Matéu 11.12-13; Mak 10.11-12*)

14Ame'ẽ panduha ke parise ta hendu rahã, puka puka hũ ehe, Jesu rehe. Tamatarer ke rehe ame'ẽ ta ipy'a ke moĩ moĩ katu, a'erehe Jesu rehe puka puka hũ. 15Jesu pandu:

—Sawa'e katu te pehẽ aja amõ ta ukwaha. Ame'ẽ ke peputar katu. Anĩ. Aja ym pehẽ, aja pehẽ rehe har Tupã ukwa katu. Ma'e ke katu te aja sawa'e ukwaha. Anĩ. Ame'ẽ riki jaxer ame'ẽ ke te'e aja Tupã ukwa katu. Tupã riki ukwa katu te ame'ẽ ke a'e.

¹⁶—Aja Moise je'ẽha rehe har amõ koty pekwa. Pesarahã! Juã mujahukiha uhyk ym rahã we, Moise je'ẽha rehe amõ hendu katu rĩ. Tupã je'ẽha ke pandu ame'ẽ ta rehe aja tĩ. Hendu katu tĩ. Pe, Juã uhyk. A'engi myrandu katu ke ihẽ apandu pandu axo. Ma'e ka'u te'eha ke amõ hijar, pe, Tupã koty ipy'a ke muruwak. Aja rahã: “Ihẽ kotyhar ke nde” aja Tupã pandu. Ame'ẽ myrandu katu rehe heta te hũ jurujar katu. ¹⁷Moise je'ẽha rehe amõ hendu katu ta me'ẽ te'e tĩ. Ywa ke kanim ta oho. Kome'ẽ ywy keruhũ aja tĩ. Upa ta tĩ. Moise je'ẽha rehe hendu katuha anĩ. Upa ym te ta. A'erehe Moise je'ẽha rehe hendu katu ta me'ẽ te'e we rĩ.

¹⁸—Pesarahã! Kuja riki amõ. Hakehar ke sawa'e hijar oho. Pe, amõ kũjã ke pyhyk rahã, ma'e ka'u te'eha ke a'e ma'e. Pe, hijar ame'ẽ kũjã ke amõ sawa'e pyhyk rahã, ma'e ka'u te'eha ke ame'ẽ kũjã ma'e tĩ. Katu ym aja. A'erehe aja pema'e ym ta me'ẽ te'e — aja Jesu pandu.

Rasaro rehe har. Ima'ehũ ame'ẽ rehe har tĩ.

¹⁹(Tamatarer rehe jõ amõ ipy'a moĩ rahã, katu ym aja Jesu mu'e.) A'erehe kuja pandu:

—Pe, amõ sawa'e ixo. Ima'ehũ namõ ixo ame'ẽ ke a'e. Ima'e mundeha muhepy hũ ame'ẽ ke namõ wata ixo. Wera rahã pame katu te humi'u ke matyr hũ. Aja jumuhury hury juehe. ²⁰Hok rukwen pe amõ sawa'e ke amõ ta muhyk muhyk raho. Her Rasaro. Ima'e ym te a'e. Pere ke mãte hũ te'e ehe. ²¹A'ep harõ uĩ. Ima'ehũ, ame'ẽma'e myrape 'ar ngi imi'u kurer u'ar u'ar. Ame'ẽ ke Rasaro u'u ta tipe. Me'ẽ ym amõ ipe. Jawar ta riki pere ke here here tĩ. ²²Pe, ima'e ym te ame'ẽ ke manõ, Rasaro ke. Amarã rake i'ã ke Tupã je'ẽha rahoha ta muhyk raho. Ywa pe huryha rehe muhyk raho.

—Ima'ehũ ame'ẽ ke manõ tĩ. Pe, amõ ta jytyr raho. ²³Mupyraraha renda pe pyrara hũ ixo. Ma'ã rahã, Amarã rehe usak. Hake Rasaro i'ãi. Pijaite we usak ehe. ²⁴Pe, pukái: “Amarã! Epyrara ihẽ rehe esarahã! Ihẽ koty Rasaro ke emuwyr. Y pe ipo ãkã rakehar munde ta. Ame'ẽ pe ihẽ juru ke murysã ta. Tata keruhũ pe ihẽ axo. Apyrara hũ ihẽ ke” aja Amarã pe.

²⁵—Pe, Amarã pandu ipe: “Sa'e! Anĩ. Ywy pe nde erexo rahã, upa katu te ma'e katu ame'ẽ ke nema'e riki. Ame'ẽ ke rehe ekwa ekwa

exo. Rasaro rehe anĩ. Upa katu te ma'e katu ym ame'ẽ ke ima'e riki. Apo anĩ. Se a'e hury katu ixo apo 'y. Nde anĩ. Nde erepyrara erexo apo 'y. ²⁶Ko riki amõ we tĩ. Jande pyter rupi sorok te'e hũ ame'ẽ ke túi. A'erehe sengi marã ka ym nde koty amõ ahaha oho. Nde koty har ngi marã ka ym jande koty amõ ahaha uwyr tĩ” aja ipe.

²⁷—Sawa'e pandu: “Amarã! Aja rahã, ko apandu nde pe. Ihẽ pái rekoha pe Rasaro ke emondo. ²⁸A'ep ihẽ mu ta ixo. Awa po wajar peteihar upa hetaha ixo. Ame'ẽ ta pe je'ẽha namõ Rasaro ke emondo. Aja rahã, ame'ẽ ta se uwyr ym ta tĩ. Se pyrara hũ awa” aja pyrara ixo ame'ẽ ke pandu.

²⁹—Amarã pandu: “Anĩ ta. Moise mupinim ame'ẽ ke namõ ne mu ta ixo. Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta mupinim. Ame'ẽ ta namõ ixo tĩ. Ame'ẽ panduha rehe ne mu ta hendu katu ta me'ẽ te'e. Hendu katu rahã, ukwa katu ta. Aja rahã peme'ẽ pyraraha renda pe oho ym ta tĩ” aja pyrara ixo ame'ẽ pe Amarã pandu.

³⁰—Sawa'e pandu: “Anĩ ta Amarã! Ame'ẽ ke a'ewan ym we rĩ. Amõ we rahã, katu. Kuja. Manõha ngi amõ kwera katu uhem, pe, ame'ẽ riki Tupã je'ẽha ke pandu oho rahã, ma'e ka'u te'eha ma'ema'eha ngi ipy'a ke muruwak ta mondo. Tupã koty muruwak ta mondo” aja pyrara ixo ame'ẽ pandu.

³¹—Amarã pandu: “Anĩ. Moise je'ẽha rehe a'eta hendu ym rahã, amõ rehe hendu ym tĩ. Manõha ngi kwera katu uhem ame'ẽ ke Tupã je'ẽha pandu. Ame'ẽ ke rehe hendu ym ta tĩ. Tupã je'ẽha ke pandu ame'ẽ ta rehe hendu ym rahã, aja tĩ. Manõha ngi kwera katu uhem ame'ẽ ke pandu oho. Tupã je'ẽha ke pandu oho. Ame'ẽ ke rehe hendu ym ta tĩ” aja pyrara ixo ame'ẽ pe Amarã pandu — aja Jesu pandu.

Ma'e ka'u te'eha ma'ema'e ame'ẽ rehe har

(*Matéu 18.6-7; Matéu 18.21-22; Mak 9.42*)

17 ¹Jumu'eha ta pe Jesu pandu:
—Ma'e ke rehe amõ usak, a'erehe ma'e ka'u te'eha ke ma'e ta. Aja me'ẽ aja te'e ta ixo. Pe, ngã muka'u te'eha ke mu'e, ame'ẽ ke mã Tupã mupyrara te hũ ta. ²Ihẽ rehe amõ amõ ta'yn ta jurujar katu. Pe, amõ pandu: “Mã! Jesu rehe pejurujar katuha pehijar” aja. A'erehe ta'yn ta hijar. Aja rahã, mã peja pandu ame'ẽ jurupy rupi itahu pukwar. Pe, itahu namõ a'e ke ypa pe ombor. Pe, y jukwa. (Aja rahã, ta'yn ta ke mu'e ym ta.) Aja manõ rahã, Tupã mupyraraha 'ar koty te we katuha. Tupã mupyrara rahã, mupyrara te hũ ta.

(Ruk 16.19-31)

3—Pesak katu te'e! Ma'e ka'u te'eha ke ne mu ma'e rahã: “Mã peja ym” aja ebandu ipe. Ame'ẽ ngi ipy'a ke muruwak mondo rahã, nde py'a emujywyr ehe. 4 Wera rahã, awa po wajar mokõi hetaha ma'e ka'u te'eha ke a'e ma'ema'e nde pe. Pe, a'e ma'e, a'engi nde pe pandu: “Ame'ẽ ngi ihẽ py'a amuruwak amondo. Ihẽ rehe nde py'a emujywyr katu” aja nde pe pandu. Aja rahã, aja pame katu te nde py'a ke emujywyr ehe — aja Jesu pandu.

Juru jar katuha ke
(*Matéu 17.20; Mak 11.22-23*)

5 Jesu mondo ame'ẽ ta pandu ipe:

—Sawa'e! Mā! Jande py'a jamujuwyrriha hātã ame'ẽ ma'eha. Jande ke emu'e katu. Aja rahã, jajuru jar katuha amõ we katu ta. Pe, nde erepandu aja jama'ema'e katu ta — aja Jesu pe.

6 A'e pandu:

—Pesarahã! Ta'yr mi pejuru jar katu rahã, marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke pema'ema'e katu ta kÿ tĩ. Ta'yr mi pejuru jar katu. Ma'e ra'ĩ ta'yr te mi, ame'ẽja saka. Aja rahã kome'ẽ myra keruhũ pe pepandu ta: “Nde rapo ke namõ ejujo'ok ehem eho. Y ramũ pe ejujytym eho” aja myra pe. Ta'yr mi pejuru jar katu rahã, ame'ẽ myra jujo'ok ta oho — aja Jesu. (“Myra” aja pandu rahã: “Upa ma'e hātã ma'eha ke” aja mujekwa katu.)

Miasu ma'ema'eha ke

7 Ajame'ẽ ke Jesu mu'e:

—Pehẽ ngi har amõ ixo. Miasu aja paraky ixo, kupixa rehe. Arapuharan ta rehe usak usak ixo amõ nahã my. Pe, hok pe uhyk jywyr rahã, ame'ẽ pe kuja nde erepandu my: “Ere. Nde ereparaky katu. Pahar ma'e ke e'u eho” aja pandu my? 8 Anĩ. Aja ym. Amõ koty nde erepandu ta. Kuja: “Ma'e ke ihẽ pe emupupur. Nema'e kamixa emunde. Pe, ihẽ a'u rahã, ma'e ke emoĩ moĩ ihẽ pe. Upa a'u rahã, nde ere'u ta” aja miasu pe. 9 Miasu pe: “Katu nde. Nde ereparaky katu” aja nde erepandu ym ta. Anĩ. Ne je'ẽha rehe jõ hendu katu. Aja miasu katu ame'ẽ ke a'e, aja mujekwa. 10 Pehẽ aja tĩ. “Pehẽ katu. Pema'ema'e katu” aja jandema'e sawa'e te pandu ym rahã, nde rury katu pexo rĩ. A'e pandu ame'ẽ ke pema'ema'e rahã, kuja pepandu ta: “Miasu ta jõ jande. Jande pe sawa'e te pandu ame'ẽ ke jõ jama'ema'e” aja pehẽ — aja Jesu pandu.

“Ne jõ riki katu te me'ẽ ke” aja peteĩ jõ pandu

11 Jerusarẽ ok ta pe Jesu oho ixo rahã, amõ ywy rupi asa oho ixo. Ngariréi ywy ngi uhem oho rahã, Samari ywy pe uhyk oho. Ame'ẽ rupi asa oho ixo. 12 Pe, amõ ok ta pe uhyk tate rahã, pereran ma'e u'u hũ ame'ẽ ta uhyk uwyr ixoty. Jande popa sawa'e ta hetaha. Paite we pu'am u'am. (Amõ

jundéu awa ta namõ ixo ym ta me'ẽ te'e ame'ẽ ta.) ¹³A'eta pukái:

—Jesu! Sawa'e! Jande rehe epyrara esak! Jande ke emukatu — aja ipe.

¹⁴A'eta rehe usak rahã, pandu:

—Ere! Peho! Jundéu awa tama'e pa'ihu koty peho. Pemujesak pehẽ juehe har ipe. Pehẽ katu aja a'e mujekwa ta ngã pe — aja Jesu.

Pe, ame'ẽ ta johu oho ixo rahã, upa katu te katu 'y. ¹⁵Ame'ẽ ta ngi har peteĩ jõ jywyr. (Samari ywy pe har ke a'e.) Katu, aja ukwa rahã, Jesu koty jywyr uwyr. Tupã rehe har katu pandu pandu hũ uwyr.

¹⁶Jesu ruwa koty ipynarãi pe wapyk uwyr. (Aja ipy'a moĩ moĩ katu ehe.) “Ne jõ riki katu te me'ẽ ke. Ihẽ ke nde eremukatu” aja pandu ipe, Jesu pe. Samari ywy pe har ke a'e. Jundéu awa ym ame'ẽ ke a'e.

¹⁷Jesu pandu:

—Mã! Jande popa sawa'e hetaha amukatu. Awa po wajar tumeme sawa'e ta jywyr ym uwyr, ihẽ koty. ¹⁸Mã! Amõ awa ke jõ jywyr uwyr. Tupã pe: “Ne jõ riki katu te me'ẽ ke” aja pandu uwyr. Mã! Aja jundéu awa ta pandu ym uwyr. Ko samari ywy pe har jõ jywyr uwyr — aja Jesu pandu.

¹⁹Pe, a'e pandu ipe:

—Epu'am katu! Eho! Ihẽ rehe nde erejuruja katu, a'erehe nde ke amukatu. A'erehe nde katu apo 'y — aja ipe.

Jesu riki kapitã keruhũ

(*Matéu 24.23-28; Matéu 24.37-41*)

²⁰Amõ parise ta Jesu pe pandu:

—Myja rahã kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke a'e muwyr ta my? Pe, jundéu awa ta ke huwajan ta ngi poir ta my? Pe, jandema'e ywy pe kapitã keruhũ aja ixo ta my? — aja parise ta pandu.

Jesu pandu:

—Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke uwyr rahã, ehe har upa katu te ngã pandu pandu ym ta. ²¹Kuja ym ta. Amõ pandu: “Pesarahã! Ko riki ixo.” Amõ: “Paite riki ixo!” Aja ym riki. Pesarahã! Pehẽ namõ a'e ixo apo 'y. Pekwa ym riki — aja parise ta pe. (“A'e ixo apo 'y” aja pandu rahã: “Juehe har” Jesu pandu.)

²²Jumu'eha ta pe jõ Jesu pandu. Kuja:

—Ngã pyrara hũ, ame'ẽ angaha rehe uhyk ta. Arahã kuja peputar ta. Kirisutu uwyr. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke a'e. Ihẽ

riki Kirisutu. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Pe, ngã mupyraraha ngi pehẽ ke ihẽ ajo'ok ta. Ame'ẽ ke peputar katu tipe. ²³Pe, amõ ta pandu ta pehẽ pe. “Paite pesak peho! Kirisutu pehĩ!” Amõ: “Se pesak pejur. Kirisutu kohĩ!” Anĩ. Pekekar ym peho. Nixói. ²⁴Tupã wera rahã, paite rupi upa ta wera oho. Paite rupi upa katu te ngã usak. Aja ihẽ ajoywyr rahã, paite rupi upa katu te ngã ukwa katu ta kũ tĩ. Ko awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. ²⁵Pesarahã! Ajoywyrriha angaha rehe uhyk ym we ta rĩ. Kuja uhyk py ta. Ihẽ ke amõ ta mupyrara hũ ta. Parise ta aja amõ ta putar ym ta ihẽ ke tĩ.

²⁶⁻²⁷—Yman te Noe ixo rahã, amõ ta ixoha rehe te'e ukwa ukwa ixo. Ma'e ke u'u uĩ. Sawa'e ta kũjã ta ke pyhyk. Kũjã ta aja tĩ. Sawa'e ta ke pyhyk tĩ. Aja te'e ngã ixo. Ima'e ke rehe jõ usak usak ixo. Pe, jarusu keruhũ pe Noe ixo oho. Pe, y ke upa katu te ma'e ke munde oho. Upa ngã ke jukwa. Ihẽ ajoywyr tate rahã, aja ta ngã ixo tĩ. Ixoha rehe te'e upa apo ixo ame'ẽ ta ukwa ukwa ixo tĩ. Ima'e ke rehe jõ ukwa ukwa ixo. Pahar ihẽ ajoywyr ta. Ko awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur.

²⁸⁻³⁰—Yman te Ro ixo rahã, aja upa ngã ixo tĩ. Ima'e ke rehe jõ ukwa ukwa ixo. Ma'e ke u'u uĩ. Ma'e ke muhepy hepy u'am tĩ. Kupixa mujã mujã ixo tĩ. Hok ke mujã mujã ixo tĩ. Pe, Sondo ok ta ngi Ro uhem oho rahã, aman aja tata ke Tupã mungyr. Tatãpũi aja ita ra'yr ke mungyr tĩ. Upa katu te ame'ẽ ok ta pe har ta ke tata jukwa. Pahar jukwa. Ihẽ ajoywyr rahã, aja ta ngã ixo tĩ. Ima'e ke rehe jõ ukwa ukwa ixo tĩ. “Uwyr ym a'e” aja ngã ukwaha naĩ. Anĩ. Pahar ihẽ ajoywyr ta. Ko awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur.

³¹—Pyraraha uhyk rahã, hok kupe ipe ame'ẽ 'ar pe amõ ixo rahã, pahar ujan oho. (Aja rahã, manõ ym ta.) Hok pe ixo ym oho. Ima'e ke pyhyk ym oho. Pahar ujan oho. Kupixa pe ixo ame'ẽ ke hok pe jywyr ym oho tĩ. (Ima'e ke pyhyk ym jywyr.) Pahar ujan oho. ³²Ymanihar Ro rakehar rehe pekwa pekwa pexo. (Haikwer koty ma'ã. Pyta riki. Arahã pahar manõ.) ³³Ima'e ke amõ mupyta ta katu aja jõ ipy'a pe ukwa ukwa ixo rahã, ixoha kanim ta. Manõ ta. Ima'e ke putar ym. “Mã peja kanim” aja ipy'a pe ukwa ukwa ixo. Pe, ujan oho rahã, ixoha kanim ym ta. Manõ ym ta.

³⁴—Ko apandu pehẽ pe. Ihẽ ajoywyr rahã, mokõi sawa'e ukwer ou, pytun rahã. Peteĩ pyta ta. Amõ anĩ. Ame'ẽ ke Tupã je'ẽha rahoha raho ta. ³⁵Ma'e ke mokõi kũjã kytyk kytyk u'am. Peteĩ pyta ta. Amõ anĩ ta. Ame'ẽ ke Tupã je'ẽha rahoha raho ta. ³⁶[Kupixa pe

mokõi sawa'e ta paraky ixo. Peteĩ pyta ta. Amõ anĩ ta. Ame'ẽ ke Tupã je'ẽha rahoha raho ta] — aja Jesu pandu.

³⁷ Jumu'eha ta pandu ipe:

—Sawa'e! Myp pyraraha uhyk ta my? — aja Jesu pe.

A'e pandu:

—Ma'e inem ame'ẽ ke túi rahã, a'ep xumukape jy'ar ta oho.

Aja ma'e ka'u te'eha ke ngã ma'ema'e hũ, ame'ẽ renda pe pahar pyraraha uhyk ta — aja Jesu.

(Aja rahã, Jerusarẽ ok ta pe har ta ke amõ awa ta mupyrara ta uwyr, aja Jesu mujekwa. Jerusarẽ ok ta pe har ta ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e, a'erehe aja.)

Tapijar te'e we ixawa'e manõ ame'ẽ ke pandu pandu hũ

18 ¹Pe, jumu'eha ta ke Jesu mu'e ixo. Tupã namõ a'eta tapijar te'e we pandu pandu ta me'ẽ te'e. Myja me'ẽ ame'ẽ ke my, ame'ẽ ke a'e mu'e. “Mã! Tupã hendu ym jande rehe” aja pahar pandu ym ta me'ẽ te'e. A'erehe kuja mu'e ixo:

²—Amõ ok ta pe sawa'e ixo. Ame'ẽ ke amõ ta rehe har hendu, pe, pandu: “Nde katu” aja. Anĩ rahã: “Nde katu ym” aja. Tupã rehe ipy'a ym ame'ẽ ke a'e. Amõ ta rehe pyrara usak ym tĩ. ³Ame'ẽ ok ta pe ixawa'e manõ ame'ẽ ke ixo tĩ. Sawa'e koty ohoho hũ ixo. Pandu pandu hũ tipe ipe: “Ihẽ rehe ihẽ ruwajan ma'e ke ma'ema'e hũ. Nde riki epandu ipe: ‘Ema'e ym’ aja. Nde jõ riki nde eremukatu” aja kũjã pandu pandu hũ tipe ipe. ⁴Anĩ. Yman atu kũjã rehe sawa'e hendu ym. A'erehe kũjã jywyr jywyr ixoty. A'erehe uhyk kũjã panduha ipe. A'erehe sawa'e jupandu jupe: “Mã! Tupã rehe ihẽ apy'a ym. Sawa'e ta rehe apyrara asak ym tĩ. ⁵Mã! Peme'ẽ ixawa'e manõ ame'ẽ ke ihẽ rehe uwyr uwyr hũ ixo. Amukatu ym rahã, ihẽ ke muhe'õ te'e ta. A'erehe kũjã ruwajan pe ihẽ apandu ta: ‘A'ewan. Ma'e ke ema'e ym apo 'y. Mã peja pete'e pyta katu’ aja apandu ta” aja sawa'e jupandu jupe — aja Jesu pandu.

⁶A'e pandu tĩ:

—Pesarahã! Ame'ẽ sawa'e katu ym ame'ẽ ke a'e. Anĩ. Pandu ame'ẽ ke katu riki. “Ihẽ amukatu ta” aja a'e pandu. ⁷Aja Tupã namõ pepandu tĩ. Ixotyhar ta tapijar te'e we pandu pandu: “Jande ke amõ ta mupyrara” aja. Aja rahã, ame'ẽ ke Tupã mukatu ta. (Sawa'e pe kũjã tapijar te'e we pandu, ame'ẽja saka.) “Mã! Jande rehe Tupã hendu ym” aja ym pepandu. ⁸Anĩ. Pahar mukatu ta. Pesarahã! Ixotyhar ta rehe usak katu. Yman rahã, kome'ẽ ywy keruhũ pe ihẽ

ajywyr ta ajur tĩ. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Pesarahã! Ihẽ ajywyr rahã, Tupã kotyhar ta tapijar te'e we Tupã namõ pandu pandu ixo my. Yman ame'ẽ ta ke amõ ta mupyrara riki. Anĩ. Tapijar te'e we Tupã namõ pandu pandu rahã, katu tiki — aja Jesu pandu.

Homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer matyr ame'ẽ rehe har

⁹Juehe har katu aja ukwaha jupe naĩ, aja me'ẽ sawa'e ixo. Upa amõ ta riki katu ym aja ame'ẽ ta ukwaha naĩ tĩ. Ame'ẽ ta rehe har Jesu pandu. Myja me'ẽ ame'ẽ ta my, ame'ẽ ke pandu. Kuja:

¹⁰—Amõ rahã, Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe mokõi sawa'e ta oho. Tupã namõ pandu pandu oho. Peteĩhar parise ke. Amõ riki homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer matyr ame'ẽ ke a'e. (A'erehe ame'ẽ sawa'e jaxer ame'ẽ ke aja parise ta ukwa.)

¹¹Ko parise se koty jeje pandu pandu u'am, Tupã namõ. Kuja: “Tupã! Amõ ta aja ym ihẽ, a'erehe: ‘Ne jõ riki katu te me'ẽ ke’ aja ihẽ apandu nde pe. Amõma'e ke rehe ipy'a ke amõ ta moĩ moĩ hũ. Pe, pyrãtãha namõ jo'ok ingi. Ihẽ anĩ. Aja ym ihẽ. Sawa'e katu ame'ẽ ke ihẽ. Kũjã rehe amõ ta ka'u te'e hũ. Ihẽ anĩ. Aja ym ihẽ. Kotete tamatarer matyr ame'ẽ ke i'ãi. Sawa'e jaxer ame'ẽ ke aja ihẽ akwa. Peme'ẽ aja ym ihẽ, a'erehe: ‘Ne jõ riki katu te me'ẽ ke’ aja apandu nde pe. ¹²Peteĩ seman ngi har mokõi wera rahã, ma'e ke a'u ym te. (Aja nde rehe ihẽ py'a amoĩ moĩ katu.) Upa ihẽ apyhyk ame'ẽ ke ngi ta'yr te mi nde pe ihẽ ame'ẽ. Jande popa hetaha ngi har peteĩ ihẽ ame'ẽ nde pe. (Aja nde rehe ihẽ py'a amoĩ moĩ)” aja parise jeje pandu pandu u'am. (Jeje te'e pandu pandu u'am. Tupã hendu ym ehe.)

¹³—Amõ sawa'e amõ koty panduha. Homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer matyr ame'ẽ ke a'e. (Jaxer ame'ẽ ke a'e, aja parise ta ukwa.) Paite we mi pandu pandu u'am, Tupã namõ. Huxĩ a'e, a'erehe ywa rehe ma'ã ym u'am. (Ywa pe Tupã ixo, ame'ẽ rehe ma'ã ym u'am.) Ipxi'a ke mokõi po pe nupã nupã u'am. (Aja pyaiha mujekwa.) Pe, kuja pandu u'am: “Tupã! Ma'e aka'u te'eha ke ihẽ ama'ema'e. Ihẽ rehe epyrara esak. Ihẽ rehe nde py'a emujywyr” aja tamatarer matyr ame'ẽ ke pandu u'am. ¹⁴Ko apandu pehẽ pe. Ame'ẽ rehe Tupã pyrara usak. Ame'ẽ sawa'e rehe hendu. Pe, ame'ẽ pe Tupã pandu: “Nde katu. Ma'e nde ereka'u te'eha nde erema'eha nixói te nde pe” aja. Amõ anĩ. Parise anĩ. Ame'ẽ rehe hendu ym. “Nde katu. Ma'e nde ereka'u te'eha nde erema'eha nixói te nde

pe” aja Tupã pandu ym. “Ihẽ katu te” aja ukwa jupe naĩ, ame'ẽ pe Tupã pandu: “Nde katu ym” aja. “Ihẽ katu ym. Ma'e aka'u te'eha ke ama'e” aja pandu ame'ẽ ke pe Tupã pandu: “Nde katu” — aja Jesu pandu.

Ta'yln ta rehe Jesu usak katu
(*Matéu 19.13-15; Mak 10.13-16*)

¹⁵Ta'yln ta ãkã rehe ipo Jesu mujar ta. Aja ipy'a katuha mujekwa. Ame'ẽ ke amõ ta putar, a'erehe ixoty a'eta raho raho. Ame'ẽ ke jumu'eha ta usak rahã, je'ẽ je'ẽ a'eta pe:

—Mã! Jesu ma'ema'e ixo. A'erehe perur ym ipe — aja jumu'eha ta.

¹⁶Pe, Jesu pandu:

—Anĩ. Mã peja ta'yln ta ihẽ rehe uhyk katu. Ta'yln ta ke se pemuhyk perur. Pemupyta ym. Aja riki Tupã putar tĩ. Kome'ẽ ta'yln ta aja me'ẽ ta Tupã kotyhar wan ta tĩ. ¹⁷Ko pekwa pekwa pexo. Tupã kotyhar ta aja ta'yln ta putar katu. Ta'yln ta aja amõ putar ym rahã, Tupã kotyhar aja ym te ta awa — aja Jesu pandu.

Ima'ehũ ame'ẽ rehe har
(*Matéu 13.22; Matéu 19.16-30; Mak 10.17-31*)

(*1 Timo 6.6-10; Tian 5.1-3*)

¹⁸Pe, amõ jundéu awa tama'e kapitã pandu ipe:

—Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Nde riki katu te ame'ẽ ke nde. Ma'e ihẽ ama'e rahã, ihẽ ke Tupã muhã katu ta my? — aja Jesu pe.

¹⁹A'e pandu:

—“Katu te ame'ẽ ke nde” aja ihẽ pe nde erepandu. Tupã jõ riki katu te ame'ẽ ke a'e. Awa ke anĩ. (Ihẽ Tupã aja nde erekwa my?)

²⁰Esarahã! Tupã pandu ame'ẽ ke nde erekwa katu.

“Amõ kũjã rehe eka'u te'e ym.

Amõ sawa'e rehe eka'u te'e ym tĩ.

Amõ ke ejukwa ym.

Emukanim ym amõma'e ke.

Te'e ma'e ke ebandu ym.

Nde pái rehe epy'a katu.

Ne mãi rehe aja tĩ. Epy'a katu tĩ” aja Tupã je'eha ke rehe panduha ihĩ — aja sawa'e pe Jesu pandu.

²¹Sawa'e pandu:

—Upa ame'ẽ panduha rehe ihẽ ahendu katu. Kurumĩ rahã har ahendu katu axo — aja Jesu pe.

²²Ame'ẽ ke rehe Jesu hendu rahã, pandu ipe:

—Pewe amõ ma'e ke nde pe. Upa katu te nema'e ke emuhepy. (Aja tamatarer epyhyk.) Pe, ame'ẽ tamatarer ke ima'e ym te ame'ẽ ta pe upa katu te eme'ẽ me'ẽ. Aja rahã, ywa pe nema'e ke heta te hũ ta. Pe, ihẽ namõ eho — aja sawa'e pe.

²³Ame'ẽ ke rehe sawa'e hendu rahã, pyai te'e u'am. Ima'ehũ namõ ixo ame'ẽ ke a'e. (Me'ẽ tar ym ma'e ke. A'erehe pyai te'e u'am.) ²⁴Ame'ẽ ke Jesu ukwa rahã, pandu:

—“Ere. Tupã putar, aja ihẽ axo ta” aja ima'ehũ ame'ẽ ta marã ka ym panduha. Aja panduha riki hãtã. ²⁵Awi jupiha kwar rupi marã ka ym amõ rymba asaha oho. Kame hymba asaha oho. Aja ima'ehũ ame'ẽ ta ke. Tupã putar aja ixo tar ym te — aja Jesu pandu.

²⁶Ame'ẽ rehe hendu ame'ẽ ta pandu:

—Mã! Aja rahã, Tupã muhã ym te ta awa ke — aja ipe.

²⁷Jesu pandu:

—Ame'ẽ ke sawa'e ta marã ka ym ma'eha. Myja awa ke muhã katu ta my, ame'ẽ ke Tupã jõ ukwa katu — aja ngã pe.

²⁸Pe, Petu pandu:

—Esarahã! Upa katu te jandema'e ke jahijar jajur. Ko ne namõ jaho jaxo. Tupã putar aja jama'ema'e jaxo — aja Jesu pe.

²⁹A'e pandu:

—Hã! Ko apandu pehẽ pe. Tupã putar, aja upa katu te amõ ma'ema'e. A'erehe hok ke hijar oho. Hakehar ke aja tĩ. Hijar oho tĩ. Imu ta ke aja tĩ. Hijar oho tĩ. Ianam ta ke aja tĩ. Hijar oho tĩ. Ta'yn ta ke aja tĩ. Hijar oho tĩ. ³⁰Aja rahã, ma'e ke hijar oho, ame'ẽ 'ar koty te we Tupã mujywyr ta ipe. Apo ixo rahã, mujywyr ta. Pe, yman rahã, Tupã namõ ixo ta. Uhã te hũ aja ixo ta — aja Jesu pandu.

Manõha rehe har Jesu pandu, mahapyrihar ke

(Matéu 20.17-19; Mak 10.32-34)

³¹Awa py mokõi jumu'eha ta ke Jesu mujy'ar raho. Heta ame'ẽ ta ngi mujy'ar raho. A'eta pe jõ pandu:

—Pehendu katurahã! Jerusarẽ ok ta pe jande jaho jaxo. A'ep ihẽ rehe har amõ ta mupinim. Tupã je'eha pandu ame'ẽ ta mupinim. Ame'ẽ panduha aja upa katu te uhyk ta ihẽ rehe. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'eha rupi ajur. ³²Jundéu awa aja ym ame'ẽ ta koty ihẽ ke jundéu

awa ta raho ta. Pe, jundéu awa aja ym ame'ẽ ta puka puka hũ ta ihẽ rehe. Ihẽ ke a'eta muhuxĩ ta tĩ. Ihẽ rehe tymũ ta tĩ. (Aja ihẽ jaxer aja mujekwa ta naĩ.) ³³Ihẽ ke a'eta pirok ta tĩ. Pe, ihẽ ke jukwa ta tĩ. Mokõi aker rahã, ihẽ akwera katu ta ahem tĩ — aja Jesu pandu.

³⁴Anĩ. Ame'ẽ panduha ke jumu'eha ta ukwa ym te. Pyhyk ym te. Ukwaha ke Tupã mukanim te'e we ngã ngi. A'erehe Jesu pandu ame'ẽ ke ukwa ym.

Eha te ym ame'ẽ ke Jesu mukatu

(*Matéu 20.29-34; Mak 10.46-52*)

³⁵Jeriko ok ta pe Jesu uhyk tate rahã, pe rymy'y rake amõ sawa'e wapyk uĩ. Eha ym te ame'ẽ ke a'e. Tamatarer ke ngã pe pandu pandu uĩ. ³⁶Heta ame'ẽ ta ohoha ke rehe hendu. Pe, pandu: —Ma'e puki? — aja ngã pe.

³⁷Amõ ta pandu:

—Jesu Nasare ok ta pe har ko oho ixo — aja ipe.

³⁸Pe, ame'ẽ pukái:

—Jesu! Ndawi rainõ nde! Ihẽ rehe epyrara esak! — aja Jesu pe. (“Ndawi rainõ” aja pandu rahã: “Kapitã keruhũ” aja Tupã mu'am ame'ẽ ke a'e, aja mujekwa katu.)

³⁹Hundutar oho ame'ẽ ta je'ẽ je'ẽ hũ ipe:

—Epukái ym nde — aja ipe.

Anĩ. I'ar koty te we hãtã pukái:

—Sawa'e! Ndawi rainõ nde. Ihẽ rehe epyrara esak — aja Jesu pe.

⁴⁰Pe, Jesu pyta. Amõ ta pe pandu:

—Se perur — aja.

Pe, eha ym te ame'ẽ ke uhyk tate uwyr ehe rahã, Jesu pandu ipe:

⁴¹—Ma'e nde pe ihẽ ama'e ta my? — aja ipe.

A'e pandu:

—Sawa'e! Ihẽ reha ym te. Ihẽ reha ke emukatu! — aja Jesu pe.

⁴²Pe, a'e pandu:

—Ere! Upa ma'e ahyha ke ihẽ amukatu, ame'ẽ ke rehe nde erejurujar katu, a'erehe nde reha katu apo 'y. Eho katu 'y — aja ipe.

⁴³Pe, pahar eha opok. Upa ma'e ke rehe usak katu. Pe, inamõ oho, Jesu namõ. Tupã pe: “Ne jõ riki katu te me'ẽ ke” aja pandu

pandu oho ixo. Upa mukatuha rehe usak ame'ë ta aja tĩ. “Ne jō riki katu te me'ë ke” aja pandu pandu oho ixo tĩ.

Sakéu rok pe Jesu oho

19 ¹Pe, Jeriko ok ta pe Jesu uhyk oho. Ame'ë rupi asa oho ixo. ²A'ep amō sawa'e ixo. Her Sakéu. Ima'ehũ namō ixo ame'ë ke a'e. (A'erehe te'eha rupi tamatarer a'e matyr hũ. A'erehe sawa'e jaxer ai, aja ngã ukwa. Homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer ke matyr. A'e aja amō ta ixo tĩ.) Ame'ë tama'e kapitã ke a'e. ³“Awa riki Jesu my?” Ame'ë ke ukwa tar katu. Heta ame'ë ta Jesu rake rupi ixo. A'e sawa'e ra'yr mi te'e, a'erehe marã ka ym jumupukuha usakiha. ⁴A'erehe heta ame'ë ta hundutar koty ujan oho. Pe, myrahu rehe jupir oho. A'ep harō uĩ. Ame'ë iwyr rupi Jesu oho rahã, Sakéu usak ta ehe.

⁵Pe, ame'ë myrahu wyr pe uhyk rahã, ywate koty Jesu ma'ã. Pe, pandu ipe:

—Sakéu! Pahar ewyjy ejur! Apo ne namō ihẽ apyta ta me'ë te'e — aja Jesu.

—Ere! — aja Sakéu.

⁶Pe, pahar Sakéu wyjy uwyr. Huryha namō Jesu ke muhyk katu, hok pe. ⁷Upa ame'ë ke rehe usak ame'ë ta je'ë je'ë hũ:

—Mã! Sawa'e jaxer ai ame'ë ke namō pyta ta oho — aja Jesu rehe har je'ë je'ë hũ.

⁸Ajame'ë ke Sakéu pu'am. Jesu pe pandu:

—Sawa'e! Ehendu katurahã! Upa ihẽma'e ke ihẽ amowok ta apo 'y. Pe, wajar ke ima'e ym te ame'ë ta pe ihẽ ame'ë me'ë ta. Yman te'eha rupi amõma'e ke apyhyk. A'erehe amujywyr ta apo 'y. I'ar koty te we amujywyr ta ipe. Te'eha rupi peteĩ apyhyk rahã, tumeme amujywyr ta ipe — aja Jesu pe.

⁹A'e pandu ipe:

—Ma'e nde ereka'u te'eha nde erema'ema'eha ke nde erehijar aja nde eremujekwa. (A'erehe Tupã koty nde py'a nde eremuruwak, aja nde eremujekwa katu.) A'erehe nde ke Tupã muhã katu. Amarã rainō ke nde. ¹⁰Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ëha rupi ajur. Ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e, ame'ë ta ke ihẽ akekar ajur. Ame'ë ta ke ihẽ amuhã katu ajur tĩ. Aja rahã mupyraraha renda pe oho ym ta — aja Jesu pandu. (“Amarã rainō” aja pandu rahã: “Jundéu awa ke a'e” aja mujekwa.)

(Ruk 19.4-5)

Ita tamatarer tawa muheta ame'ë ta rehe har

(Matéu 25.14-30)

¹¹ Sakéu pe pandu ame'ë ke rehe amō ta hendu. Ame'ë ta kuja ukwaha. Jerusarē ok ta pe Jesu uhyk tate, a'erehe kuja ukwaha naĩ. “Jundéu awa tama'e kapitā keruhū ihē” aja Jesu pandu ta, aja ame'ë ta ukwaha naĩ. (Anĩ. Yman rahã, kapitā keruhū wan ta aja Jesu

mujekwa tar katu.) A'erehe myja me'ẽ kapitã keruhũ wan ta ame'ẽ my, ame'ẽ ke Jesu pandu ngã pe. Kuja:

12—Amõ sawa'e ixo. Kapitã ra'yr ke a'e. Amõ ywy pepaite ame'ẽ pe oho tate. A'ep kapitã keruhũ wan amõ mu'am ta. Upa rahã, hekoha pe jywyr ta. Kapitã keruhũ aja jywyr ta. ¹³Oho tate rahã, miasu ta ke mujy'ar. Jande popa hetaha mujy'ar. Ame'ẽ ta pe ita tamatarer tawa ke me'ẽ me'ẽ. Peteĩ pame katu te me'ẽ me'ẽ. Pe, pandu: “Pepaite ihẽ axo rahã, kome'ẽ tamatarer pemuhepy hepy. Pemuhepy” aja ijar pandu. Pe, oho. ¹⁴Pe, hekoha pe har ta putar ym a'e ke. A'erehe haikwer rupi myrandu rahoha ke a'eta mondo. Kuja myrandu ke raho: “Peme'ẽ sawa'e kapitã keruhũ aja emu'am ym. Japutar ym. Jandema'e kapitã keruhũ aja japutar ym” aja hekoha pe har ta mondo.

15—Anĩ. Ame'ẽ sawa'e ke kapitã keruhũ aja amõ mu'am. Pe, hekoha pe jywyr oho. Uhyk rahã, amõ ta pe pandu: “Se miasu ta ke pemuhyk perur. Tamatarer ihẽ ame'ẽ. Ame'ẽ ta ke pemuhyk perur. Myja ame'ẽ ta muheta my? Ame'ẽ ke akwa ta” aja ijar. ¹⁶Pe, uhyk py, ame'ẽ pandu: “Sa'e! Peteĩ ita tamatarer tawa ihẽ pe nde eremuwyr. Ame'ẽ ke amuhepy hepy. Aja amuheta mondo. Jande popa ita tamatarer tawa kohĩ apo. Ko upa nema'e” aja miasu. ¹⁷Ijar pandu: “Katu tiki! Miasu katu ame'ẽ ke nde. Ma'e ta'yr mi ame'ẽ ke rehe nde eresak eresak katu, aja akwa. A'erehe apo ngi har heta ok ta rehe nde eresak eresak ta. Kapitã aja nde tĩ. Kuja, jande popa hetaha ok ta rehe nde eresak eresak ta apo 'y” aja miasu pe.

18—Pe, amõ miasu uhyk uwyr ehe tĩ. Pandu: “Sa'e! Peteĩ ita tamatarer tawa ihẽ pe nde eremuwyr. Ame'ẽ ke ihẽ amuheta tĩ. Awa po wajar peteĩhar upa ita tamatarer tawa kohĩ apo. Upa nema'e ko” aja miasu. ¹⁹Ame'ẽ pe ijar pandu: “Heta ok ta rehe nde eresak eresak ta tĩ. Kuja, awa po wajar peteĩhar upa hetaha. Kapitã aja nde tĩ” aja ipe.

20—Pe, amõ miasu uhyk uwyr ehe tĩ. Pandu: “Sa'e! Ko nema'e ita tamatarer ke. Nde eremuwyr ihẽ pe, ame'ẽ ke ko. Pan kurer ra'yr pe ihẽ apukek, pe, amukanim katu inom. ²¹Kyty'ym ame'ẽ ke nde. A'erehe nengi akyje. Amõma'e ke nde erejo'ok katu. Kupixa pe amõ jyty, ame'ẽ ngi ma'e ke nde ere'u te'e” aja miasu pandu. ²²Ijar parahy ehe. Pandu ipe: “Katu ym nde! Nde erepandu ame'ẽ namõ nde ke ihẽ amahy ta. Akyty'ym ame'ẽ ke ihẽ, aja nde erekwa riki. Amõma'e ke ihẽ ajo'ok katu, aja nde erekwa tĩ. Amõ jyty ame'ẽ ngi ma'e ke ihẽ a'u te'e, aja nde erekwa tĩ. ²³Aja rahã,

tamatarer matyriha renda pe ihēma'e tamatarer nde eremoĩ rahã, katu ta tipe. Jeje jumuheta ta tipe. Pe, ihē ajoywyr rahã, ame'ẽ ke ihē apyhyk ta tipe. Muhetaha ke apyhyk ta tipe tĩ” aja miasu pe.

24—Pe, a'ep i'ãi ame'ẽ ta pe ijar pandu: “Ita tamatarer tawa ke pejo'ok ingi. Amõ miasu pe peme'ẽ. Jande popa hetaha namõ ixo ame'ẽ pe peme'ẽ” aja. 25 [Amõ ta pandu: “Mã! Sa'e! Heta riki ima'e apo 'y. Jande popa hetaha” aja ijar pe.] 26 A'e pandu: “Katu. Ko apandu pehẽ pe. Heta ima'e ke namõ ixo ame'ẽ pe i'ar koty te we amõ me'ẽ ta. Ima'e ym ame'ẽ ke ta'yr mi te'e namõ ixo, aja ukwaha naĩ. Ame'ẽ ke amõ jo'ok ta ingi.

27—Apo ihē ruwajan ta ke ihē ruwa koty pemuhyk perur. Pejukwa. Ame'ẽ ta ihē ke putar ym. Ihē riki kapitã keruhũ aja putar ym. Ame'ẽ ta ke pejukwa” aja ijar pandu — aja Jesu mu'e.

(Aja mu'e rahã, juehe har pandu. A'e riki kapitã keruhũ aja putar ym ngã. Anĩ. Kapitã keruhũ rahã, upa huwajan ta ke mupyrara ta, aja Jesu mu'e katu.)

Jerusarẽ ok ta pe Jesu uhyk oho

(Matéu 21.1-11; Mak 11.1-11; Juã 12.12-19)

28 Ame'ẽ ke upa pandu rahã, Jerusarẽ ok ta pe oho. A'e ngã hundutar koty oho. 29 Pe, amõ mokõi ok ta pe uhyk tate. Her Metaje. Ame'ẽ rake Mbeta ok ta ihĩ tĩ. Ame'ẽ mokõi ok ta ywy'ã rake ihĩ. Ywy'ã rer Oriwéi ty. A'ep uhyk tate rahã, mokõi jumu'eha ta ke hundutar koty Jesu mondo. 30 Kuja pandu:

—Pesarahã! Jande ndutar koty we ok ta ihĩ, Mbeta ok ta ke. A'ep pehẽ mokõi peho. Ok ta pe pexe rahã, a'ep jumen ra'yr rehe pesak ta. Myra jytyka ame'ẽ rehe amõ pukwar. Ame'ẽ 'ar pe amõ oho ym rĩ. Ame'ẽ ke pejirar. Se ihē pe pemuhyk perur. 31 Amõ ta kuja pandu ta pehẽ pe: “Ma'erehe jumen pejirar my?” aja. Aja rahã, kuja pepandu: “Sawa'e putar. Xupe 'ar pe oho ta” aja a'eta pe pepandu — aja mokõi jumu'eha ta pe Jesu pandu.

32 Pe, ame'ẽ mokõi sawa'e ta oho. Jesu pandu, aja upa katu te mahem. 33 Jumen ra'yr ke jirar u'am rahã, jumen jar ta pandu: “Ma'erehe jumen pejirar my?” aja mokõi sawa'e ta pe. 34 Sawa'e ta pandu:

—Sawa'e putar. Kome'ẽ 'ar pe oho ta — aja.

—Hã! — aja ame'ẽ ta pandu.

35 Pe, jumen ra'yr ke Jesu rehe muhyk raho. Xupe 'ar rupi a'etama'e mundeha ke ngã mou mou. (Aja rahã, kapitã keruhũ ko, aja mujekwa.)

(Ruk 19.36)

Jumen kupe rehe mundeha mou. Ame'ẽ 'ar pe Jesu ke a'eta mondo. ³⁶Pe, jumen 'ar pe oho ixo rahã, a'ep ixo ame'ẽ ta mundeha ke mou mou. Awa rape rupi mundeha ke mou mou. (Aja rahã, kapitã keruhũ jumai ym ha namõ ko tur, aja mujekwa.) Pe, kamixa 'ar rupi jumen pyrũ wata oho. ³⁷Pe, Jerusarẽ ok ta pe uhyk tate rahã, ywy'ã ngi amõ wyjy oho. Ywy'ã rer Oriwéi ty. A'ep heta te hũ jumu'eha ta oho ixo inamõ. Pahar Tupã pe ame'ẽ ta pandu pandu: “Ne jõ riki katu te me'ẽ ke” aja ipe. Hãtã Jesu

rehe har katu pandu pandu tĩ. Jesu mukatu hũ ngã ke ame'ẽ ke rehe a'eta usak. Ame'ẽ rehe har katu pandu pandu tĩ. ³⁸A'eta pandu:

—Sawa'e te je'ẽha rupi uwyr ame'ẽ ke ko. Mã peja Tupã usak katu ehe. Mã peja ywa pe har ta hury katu ixo. Tupã jõ riki katu te me'ẽ ke. Ywatehar ke a'e — aja riki.

³⁹Heta ame'ẽ ta pyter pe parise ta ixo. Ame'ẽ ta ngi har amõ amõ pandu:

—Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Nema'e jumu'eha ta pe ebandu: “Pepukái ym” aja — aja Jesu pe parise ta pandu.

⁴⁰Pe, a'e pandu:

—Anĩ. Ko apandu pehẽ pe. Ame'ẽ ta pandu ta me'ẽ te'e. Marã ka ym je'ẽha mukanĩha — aja parise ta pe.

Jerusarẽ ok ta pe har ta rehe Jesu jixi'u

⁴¹Ok ta koty oho we. Usak ehe rahã, Jesu jixi'u ehe. ⁴²Pe, ame'ẽ Jerusarẽ ok ta pe har ta rehe har pandu:

—Mã! Myja pehẽ py'a ke amuhury katu my? Ame'ẽ ke apo pekwa rahã, katu ta tipe. Apo marã ka ym pekwa. ⁴³Pehẽ pe pyraraha 'ar ke uhyk ta kÿ. Pehẽ ruwajan ta uhyk ta kÿ. Ok ta kupe 'ar rupi juramã ta u'am. Mukurar ta. Upa kynda ta. Pe, jumai ta. Juramã ta ngã jumai uwyr. ⁴⁴Upa katu te ok ta ke mujaxer ta. Ok ta pe har ta ke jukwa ta tĩ. Ita ngã mupu'am ame'ẽ ke upa ombor ta. Ihẽ ke Tupã muwyr. Pehẽ py'a ke ihẽ riki amuhury katu ta tipe. Ihẽ ke peputar ym. Pekwa tar ym ihẽ rehe har. A'erehe pehẽma'e ok ta ke pehẽ ruwajan ta upa mujaxer ta — aja Jesu pandu. (“Pehẽma'e ok ta” aja pandu rahã: “Jerusarẽ ok ta ke” aja mujekwa katu.)

Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Jesu oho

(*Matéu 21.12-17; Mak 11.15-19; Juã 2.13-22*)

⁴⁵Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Jesu oho. A'ep ma'e muhepyha ta ixo. Ame'ẽ ta ke muhem mondo. ⁴⁶Pandu a'eta pe:

—Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ. Kuja Tupã pandu:

“Ihẽ rehe ngã jumu'eha renda pe ihẽ namõ ngã pandu pandu katu. Ame'ẽ renda ke aja ngã ukwa” aja Tupã.

—Pehẽ anĩ. Ame'ẽ ke amõ koty pemuruwak. Ma'e mukanĩha renda aja pemuruwak. Katu ym aja — aja ma'e muhepyha ta pe Jesu pandu. (Ma'e ke muhepy rahã, ka'u te'eha rupi muhepy, a'erehe: “Mukanĩha renda ke” aja Jesu pandu.)

Pe, muhem mondo ingi.

⁴⁷Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Jesu mu'e. Wera rahã pame katu te mu'e. A'e ke jundéu awa tama'e pa'ihu ta jukwa tar katu. Moise je'êha mu'e ame'ê ta aja tĩ. Jukwa tar katu tĩ. Jundéu awa tamũi ta aja tĩ. Jukwa tar katu tĩ. ⁴⁸Myja jukwa ta my? Upa ngã hendu katu u'am ehe. Hury katu ehe. Upa katu te ukwa tar katu. A'erehe marã ka ym jukwaha. Pa'ihu ta kyje ngã ngi.

Awa je'êha rupi Jesu pandu my

(Matéu 21.23-27; Mak 11.27-33)

20 ¹Amõ wera rahã, Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Jesu mu'e uĩ. Ngã pe myrandu katu ke pandu pandu uĩ tĩ. Arahã amõ ta uhyk uwyr ehe. Jundéu awa tama'e pa'ihu ta uhyk uwyr ehe. Moise je'êha mu'e ame'ê ta uhyk uwyr ehe tĩ. Jundéu awa tamũi ta uhyk uwyr ehe tĩ. ²Upa ame'ê ta pandu ipe:

—Jande pe ebandurahã! Sengi muhepyha ta ke nde eremuhem eremondo. Awa je'êha rupi nde eremuhem eremondo my? Awa riki nde ke muwyr se my? — aja Jesu pe.

³⁻⁴A'e pandu:

—Ihẽ aja tĩ. Pehẽ pe apandu ta tĩ. Ngã ke Juã mujahuk rahã, Tupã je'êha rupi mujahuk my? — aja Jesu.

⁵Pe, se koty Jesu ngi oho. Pe, a'eta pandu pandu hũ a'eta jupe.

—Myja japandu ta my? “Tupã je'êha rupi Juã mujahuk” aja japandu rahã, jande pe Jesu pandu ta: “Aja rahã, ma'erehe Juã pandu ame'ê ke rehe pejuruar ym my?” aja jande pe pandu ta. ⁶Anĩ. “Sawa'e je'êha rupi Juã mujahuk” aja japandu rahã, peme'ê heta ame'ê ta jukwa ta jande ke. Ita pe jukwa ta. Juã riki Tupã je'êha pandu ame'ê ke a'e, aja peme'ê ta ukwa katu, a'erehe: “Sawa'e je'êha rupi” aja japandu rahã, jande ke jukwa ta — aja a'eta je'ê je'ê hũ a'eta jupe. ⁷Myja ym panduha. Ukwa ym. A'erehe Jesu koty jywyr rahã, a'eta pandu:

—Juã rehe har japandu ym ta nde pe — aja Jesu pe.

⁸Pe, a'e pandu:

—Aja rahã, ihẽ aja tĩ. Awa je'êha rupi ma'e ke ihẽ ama'ema'e. Ame'ê ke pehẽ pe apandu ym ta tĩ — aja tamũi ta pe.

Kupixa usakiha ta katu ym ame'ë ta rehe har

(Matéu 21.33-46; Mak 12.1-12)

⁹Pe, myja me'ë kupixa usakiha ta my, ame'ë ke Jesu pandu:

—Ko amõ sawa'e kupixa pe ma'e ke jytyim. Ma'eywa rãkã ra'yr ke jytyim. Uwa'y rãkã ke. Upa rahã, amõ ta pe pandu: “Kupixa rehe pesak katu. I'a tyarõ rahã, ko amõ pehẽma'e ta kÿ. Amõ i'a ihẽma'e ta kÿ” aja. “Ere” aja ame'ë ta pandu. Pe, amõ ywy pe ijar paxia oho. Yman a'ep ihon rĩ.

¹⁰—Ma'eywa tyarõ rahã, miasu ke ijar mondo. Pandu: “Kupixa usakiha ta koty eho. Ma'eywa rykwer rehe eho piam” aja. Uhyk rahã, ame'ë ta pe miasu pandu: “Ihẽ jar ma'e ke jõ ihẽ pe pemuwyr” aja. Anĩ. Miasu ke usakiha ta nupã te'e. Ijar koty ipo te'e mujywy mondo. ¹¹Pe, amõ miasu ke ijar mondo tĩ. Ame'ë ke usakiha ta nupã te'e tĩ. Muhuxĩ tĩ. Pe, ijar koty ipo te'e mujywy mondo tĩ. ¹²Pe, mahapyrihar ke ijar mondo tĩ. Ame'ë ke usakiha ta mahy te'e tĩ. Kupixa ngi ombor muhem mondo.

¹³—Pe, kupixa jar jupandu jupe: “Myja me'ë ihẽ ama'e ta apo my? Kuja nahã. Ihẽ ra'yr ke ihẽ amondo ta. Ihẽ apy'a katu ehe ame'ë ke a'e. A'e ke usakiha ta mahy ym ta nahã my” aja jupe. A'erehe ta'yr ke mondo. ¹⁴Pe, ta'yr rehe usakiha ta usak rahã, pandu a'eta jupe: “Ko riki ijar ra'yr ke. (Ipái manõ rahã, kupixa riki ima'e wan ta. Jahorahã!) Jajukwa ta peme'ë. Aja rahã, kupixa jandema'e wan ta” aja a'eta jupe. ¹⁵A'erehe ta'yr ke kupixa ngi a'eta ombor muhem mondo. Jukwa riki — aja Jesu pandu.

A'e pandu tĩ:

—Apo myja usakiha ta pe kupixa jar ma'e ta my? Kuja riki. ¹⁶A'e uhyk rahã, usakiha ta ke jukwa ta. Pe, amõ kupixa usakiha ta ke mu'am ta — aja Jesu.

Ame'ë ke rehe ngã hendu rahã, pandu:

—Mã! Peja ym — aja ngã.

¹⁷Jesu usak katu ngã rehe. Pandu:

—Kuja Tupã je'ëha rehe panduha ihĩ:

“Ita rehe har ita ok mujãha pandu: ‘Jaxer te'e kome'ë ita ke’ aja.

Tupã pandu: ‘Anĩ. Peme'ë riki ok pyter wan mupu'am katu riki’ aja a'e pandu” aja panduha ihĩ.

¹⁸—Kome'ë ita rehe ipy ke amõ tukwa rahã, ahy ta. Amõ rehe ita u'ar rahã, mupe ta — aja Jesu pandu.

(“Ita” rehe har Jesu pandu rahã: “Juehe har” a'e pandu. “Ipy tukwa” aja pandu rahã: “Jesu ke amõ ta putar ym” aja mujekwa. “Amõ rehe ita u'ar” aja pandu rahã: “Ame'ẽ ke Tupã mupyrara hũ ta” aja a'e mujekwa katu.)

Kapitã keruhũ pe tamatarer ke me'ẽ rahã, katu my?

(*Matéu 22.15-22; Mak 12.13-17*)

¹⁹Kupixa usakiha ta rehe har Jesu pandu rahã, Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta kuja ukwa.

—Mã! Jande rehe har Jesu pandu. Mã! Katu ym — aja a'eta ukwaha. A'erehe a'ep Jesu ke a'eta pyhyk tar katu. Jundéu awa tama'e pa'ihu ta aja tĩ. Pyhyk tar katu tĩ.

—Apo japyhyk ta — aja pandu.

Anĩ. Pyhyk ym we rĩ. Ngã ngi kyje. Pyhyk rahã, ame'ẽ ta ke ngã nupã ta, ame'ẽ ngi kyje, a'erehe pyhyk ym we rĩ. ²⁰A'erehe pyhykiha angaha ke rehe harõ we ixo rĩ. Amõ sawa'e ta pe pa'ihu ta pandu. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta pandu tĩ. Kuja.

—Jesu koty peho. “Nde eremu'e ame'ẽ ke jakwa tar katu” aja pepandu ipe. Inamõ pepandu pandu. Pe, ma'e katu ym ame'ẽ ke pandu rahã, kapitã pe a'e ke jande johu jaraho ta. Kapitã je'ẽha rupi jajukwa ta. Aja Jesu ke pepyhyk rahã, tamatarer hũ pehẽ pe jame'ẽ ta — aja sawa'e ta pe.

²¹Pe, Jesu rehe sawa'e ta uhyk rahã, (muka'u te'e tar katu, a'erehe katu ehe har pandu py.) Kuja, pandu ipe:

—Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Nde erepandu ame'ẽ ke jetehar te ke aja jakwa. Nde eremu'e ame'ẽ ke aja tĩ. Jetehar te ke tĩ. Upa ngã rehe juja katu te aja nde eresak katu tĩ, aja jakwa tĩ. Myja awa ixoha katu my, ame'ẽ ke myja Tupã putar katu, ame'ẽ ke jetehar rupi nde eremu'e, aja jakwa tĩ. ²²Apo jande pe epanurahã! Homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer ke jame'ẽ rahã, katu my? Anĩ rahã, jame'ẽ ym ta my? Myja me'ẽ jundéu awa je'ẽha mujekwa my? “Peme'ẽ katu” aja mujekwa my? “Peme'ẽ ym” aja mujekwa my? Epanurahã — aja Jesu pe.

²³Ame'ẽ panduha namõ muka'u te'e tar katu, aja Jesu ukwa katu. A'erehe a'eta pe pandu:

²⁴—Ita tamatarer pu'a ra'yr ke ihẽ pe perur. Asak ta — aja.

Pe, amõ ta werur ipe rahã, pandu.

—Pesarahã! Kome'ẽ tamatarer rehe awa'ã ihĩ my? Awa rer amõ mupinim ko my? — aja sawa'e ta pe.

Ame'ẽ ta pandu:

—Homa awa tama'e kapitã keruhũma'e ke — aja Jesu pe.

²⁵Pe, a'e pandu:

—Aja rahã, ma'e ke kapitã keruhũma'e ke rahã, kapitã keruhũ pe peme'ẽ katu. Tupãma'e rahã, Tupã rehe pehẽ py'a pemoĩ moĩ katu. Ame'ẽ riki ma'e ke peme'ẽ ipe, ame'ẽja saka — aja sawa'e ta pe Jesu pandu.

²⁶Panduha namõ Jesu ke amõ ta muka'u te'e ym te, a'erehe heta ame'ẽ ta ruwa koty: “Katu ym nde erepandu” aja Jesu rehe har marã ka ym panduha. Ma'e ka'u te'eha ke mahem ym te ipe, Jesu pe. A'erehe a'eta je'ẽha uhem ym. Kuja jõ ukwa:

—Mã! Pandu katu a'e — aja Jesu rehe har.

Kweraha rehe har

(*Matéu 22.23-33; Mak 12.18-27; Juã 5.21; Hom 8.10-11*)

(*1 Korin 15.35-57; 1 Tesaron 4.16; Apokarip 20.4*)

²⁷Pe, amõ sanduse ta uhyk uwyr ehe. Ame'ẽ ta awa kwera ym te ta, aja ukwaha. A'eta pandu ipe:

²⁸—Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Yman kuja Moise mupinim jande pe: “Sawa'e jumendar, pe, ta'yr ym ipe rahã, manõ rahã, imu riki imu ambyr rakehar ke pyhyk. Pe, a'e ta'yr ipe. Ame'ẽ ta'yr riki imu ambyr ra'yr aja ngã ukwa” aja Moise mupinim.

²⁹—Apo ehendurahã! Se awa po wajar mokõi imu ta ixo kwe. U'ar py ame'ẽ ke jumendar. Pe, ta'yr ym ipe riki. Pe, manõ. ³⁰A'erehe imu riki imu ambyr rakehar ke pyhyk tipe tĩ. Mokõihar ke ame'ẽ. (Ame'ẽ sawa'e manõ tĩ. Ta'yr ym ipe riki tĩ.) ³¹A'engi imu mahapyrihar kũjã ke pyhyk tipe tĩ. (Aja tĩ. Manõ tĩ. Ta'yr ym ipe tĩ.) Aja upa imu ta riki tĩ. Awa po wajar mokõi imu ta ke. Upa imu ambyr rakehar ke pyhyk tipe. Upa manõ tĩ. Ta'yr ym te a'eta ipe tĩ. ³²A'engi kũjã manõ tĩ. ³³Apo esarahã! Yman rahã, manõ ame'ẽ ta kwera katu uhem rahã, kũjã riki awa rakehar wan ta my? Se ixo rahã, upa imu awa po wajar mokõi riki pyhyk? — aja sanduse ta pandu.

³⁴Jesu pandu:

—Kome'ẽ ywy keruhũ pe kũjã ta ke sawa'e ta pyhyk katu. Sawa'e ta ke kũjã ta aja tĩ. Pyhyk katu tĩ. ³⁵Awa kwera katu uhem rahã, anĩ ta. “Pehẽ katu. Pekwera katu pehem. Ihẽ namõ pexo katu” aja Tupã pandu ta. Ame'ẽ ta jumendar ym te ta. Arahã sawa'e ta pyhyk ym te ta kũjã ta ke.

Pe, sawa'e ta ke kũjã ta pyhyk ym te ta tĩ. ³⁶Ame'ẽ ta ke Tupã mukwera katu muhem. A'erehe Tupã ra'yr ta aja ame'ẽ ta. Tupã je'ẽha rahoha ta aja saka tĩ. (A'erehe kũjã ta ke sawa'e ta pyhyk ym te ta tĩ. Sawa'e ta ke kũjã ta pyhyk ym te ta tĩ.) Pe, Tupã je'ẽha rahoha ta aja manõ ym te ta tĩ.

³⁷—Manõ ame'ẽ ta ke Tupã mukwera ta. Aja yman Moise mujekwa katu te. Kuja. Ju pirã'y ukwái ukwái u'am. Ame'ẽ rehe har Moise mupinim. Arahã Tupã panduha ke a'e mupinim. Arahã kuja Tupã pandu: “Thẽ rehe ipy'a ke Amarã moĩ moĩ katu. Isak aja tĩ. Ipy'a ke moĩ moĩ katu tĩ. Jako aja tĩ. Ipy'a ke a'e moĩ moĩ katu tĩ” aja Tupã pandu. Aja Moise mupinim. ³⁸Pesarahã! Ixuwe katu ame'ẽ ta jõ Tupã rehe ipy'a ke moĩ moĩ katu. Manõ ame'ẽ ta anĩ. Aja rahã, Amarã ta'ã ixuwe katu aja ixo rĩ. Yman riki manõ. I'ã ixuwe katu ixo. A'erehe tapijar te'e we ipy'a moĩ moĩ katu Tupã rehe. (A'eta'ã pehĩ.) A'erehe manõ ame'ẽ ta kwera katu ta kÿ, aja Tupã mujekwa katu — aja sanduse ta pe Jesu pandu.

³⁹Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta ixo. Ame'ẽ ta ngi har amõ ta pandu: —Sawa'e! Katu riki nema'e panduha ke — aja Jesu pe.

⁴⁰A'engi ma'e ke a'eta pandu ym we ipe, Jesu pe.

Kirisutu rehe har pandu

(*Matéu 22.41-46; Mak 12.35-37*)

⁴¹Jesu pandu ngã pe:

—Kirisutu riki Ndawi rainõ ke, aja amõ ta pandu. Ma'erehe my?
⁴²Pesarahã! Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ. Her Saumo. Ame'ẽ rehe ihĩ. Ame'ẽ pe Ndawi panduha ihĩ. Kuja pandu:

“Thẽma'e sawa'e te pe jandema'e sawa'e te pandu: ‘Se ihẽ rake ewapyk eĩ. (Aja rahã, katu te ame'ẽ ke nde, aja amujekwa.)

⁴³Ne ruwajan ta ke ihẽ amuputu'u ta, a'erehe nde rehe ame'ẽ ta hendu katu ta’ ” aja Ndawi panduha ke.

⁴⁴—“Thẽma'e sawa'e te” aja Kirisutu rehe har Ndawi pandu. (Aja rahã, a'e Tupã tĩ, aja Ndawi ukwa.) Aja rahã, myja Kirisutu riki Ndawi rainõ my tĩ? (Ndawi rainõ aja rahã, awa te'e a'e tĩ, aja mujekwa katu) — aja Jesu pandu.

Ame'ẽ rehe har panduha mujywyr ym ipe, Jesu pe.

Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta rehe har

(*Matéu 23.1-36; Mak 12.38-40*)

⁴⁵Jesu pandu ame'ẽ ke rehe heta ame'ẽ ta hendu ixo. Arahã jumueha ta pe Jesu pandu:

46—Moise je'êha mu'e ame'ê ta aja ym pexo. Ima'e mundeha katu te ame'ê namō jō a'eta wata katu. (Aja rahã, Tupã rehe ipy'a moĩ moĩ katu aja mujekwaha jupe naĩ.) Muhepyha renda pe oho rahã: “Sa'e! Ko nde erexo. Nde katu” aja panduha jō putar katu. Jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe oho rahã, wapyka katu te ame'ê ke rehe jō wapyk tar katu. (Aja rahã, katu te ame'ê ke jupe aja mujekwa tar katu tipe tĩ.) Ngã mi'u matyriha pe oho rahã, kapitã tama'e wapyka rehe jō wapyk tar katu. (Aja rahã, katu te me'ê ke jupe aja mujekwa tar katu tipe tĩ.) 47Ixawa'e manō ame'êma'e ke a'eta upa mukanim ingi. Hok ke aja mukanim ingi tĩ. Katu ym aja. I'i atu rahã, i'i Tupã namō ma'e pandu pandu u'am. (Aja sawa'e katu ame'ê ta ke a'eta aja mujekwaha jupe naĩ.) Mã! Ame'ê ta ke Tupã mupyrara ta. Amō ta 'ar koty te we ame'ê ta ke mupyrara ta. A'erehe Moise je'êha mu'e ame'ê ta aja ym pehẽ — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

Ixawa'e manō ame'ê ke tamatarer me'ê hũ

(Mak 12.41-44)

21 1Pe, usak u'am rahã, ima'ehũ namō ixo ame'ê ta rehe Jesu usak. Tamatarer ke ame'ê ta purakar u'am, tamatarer henda pe. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe henda ihĩ, ame'ê pe purakar. 2Pe, ixawa'e manō ame'ê ke rehe usak tĩ. Nixói te ima'e ke ipe. Mokõi jō tamatarer pu'a ke henda pe moĩ. Ta'yr te mi ame'ê mokõihar ke. 3Pe, amō ta pe Jesu pandu:

—Ko apandu katu pehẽ pe. Peme'ê ixawa'e manō ame'ê ke ixo. Nixói te ima'e ke ipe. Tamatarer moĩ rahã, amō ta 'ar koty te we moĩ. 4Pesarahã! Amō ta tamatarer pyta we, ame'ê ke ngi henda pe purakar. (Pe, amō we hũ pehĩ rĩ.) Ixawa'e manō ame'ê ke anĩ. Ima'e ke nixói te ipe. Mokõi jō tamatarer pu'a. Ame'ê namō ima'e ma'e ke jo'ok ta tipe. Anĩ. Upa katu te ame'ê ke henda pe moĩ. (Apo ima'e ym te 'y.) A'erehe amō ta 'ar koty te we kũjã moĩ katu — aja Jesu pandu.

Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ ke amō ta mujaxer ta

(Matéu 24.1-2; Mak 13.1-2)

5Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ rehe har amō ta pandu pandu u'am.

—Pesarahã! Mã! Katu te! Ita keruhũ katu te ke te'e ngã mujã. Ko Tupã pe ma'e ke ngã me'ê me'ê, ame'ê ke katu te hũ tĩ — aja pandu.

Tupã rehe ipy'a ke amõ moĩ moĩ rahã, ma'e ke werur. Jumu'eha renda keruhũ pe werur. Ame'ẽ riki katu te hũ aja ngã ukwa. Pe, Jesu pandu:

6—Peme'ẽ rehe pesak katu apo. Yman rahã, nixói te ta 'y. Peme'ẽ ke amõ ta upa mujaxer ta kÿ. Ita mokõi mokõi ihĩ ym ta kÿ. Upa katu te ita ke amõ ta ombor ta. (Aja rahã, Tupã rehe ngã jumu'eha keruhũ muhãi ta) — aja amõ ta pe pandu.

Pyraraha keruhũ rehe har
(*Matéu 24.3-14; Mak 13.3-13*)

(1 Petu 1.6-7; 1 Petu 2.19; 1 Petu 3.14; 1 Petu 4.12-16)

7Pe, amõ ta pandu ipe:

—Sawa'e! Myja rahã, ita mokõi mokõi ihĩ ym ta my? Ma'e jasadak ta my, pe, ame'ẽ ke uhyk tate, aja jakwa ta my? — aja Jesu pe.

8A'e pandu:

—Pesak katu kÿ! Mã peja pehẽ ke amõ ta muka'u te'le ym. Heta uwyr ta. “Kirisutu je'ẽha rupi ihẽ ajur” aja pandu te'le ta. “Ko Kirisutu ihẽ. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke ihẽ” aja pandu te'le ta tĩ. “Upa angaha rehe uhyk apo” aja pandu naĩ tĩ. Pehendu ym ehe. 9Jumaiha tyapuha rehe pehendu ta. Paite amõ ta jumai ixo, aja pehendu ta tĩ. Pemukahem ym. Aja jumaiha uhyk ta. Uhyk rahã, 'ar rehe angaha uhyk, anĩ we rĩ — aja Jesu pandu.

10A'e pandu tĩ:

—Amõ amõ ywy pe har ta jumai mai ta ngã juehe. Amõ amõ kapitã keruhũ ta jumai mai ta ngã juehe tĩ. 11Amõ amõ ywy katak hũ ta tĩ. Ngã mi'u nixói te ta tĩ. Ma'e ahyha uhem hũ ta tĩ. Pe, ywa rehe ma'e ke ngã usak ta tĩ. Mãte uhyk ta, aja ngã ukwa. A'erehe mukahem hũ ta ngã.

12—Upa aja me'ẽ uhyk ym rahã we, pehẽ ke amõ ta pyhyk ta. Mahy ta tĩ. Jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe raho ta tĩ. A'ep pehẽ rehe har je'ẽ je'ẽ hũ ta. “Peme'ẽ ta jaxer” aja naĩ. Pe, pehẽ ke nupã ta. Kyndaha pe pehẽ ke a'eta kynda ta raho tĩ. Ihẽ rehe pejurujar katu, a'erehe kapitã keruhũ ruwa koty pehẽ ke amõ ta mupu'am ta. Kapitã ruwa koty aja tĩ. Pe, mahy ta pehẽ ke. 13Arahã myrandu katu ke pepandu ta. 14Kapitã keruhũ ruwa koty pepu'am ym rahã we, kuja pepandu pehẽ jupe my: “Mã! Myja jande juehe har japandu ta my” aja riki. Anĩ. Aja ym pehẽ py'a pe pekwa pekwa pexo. 15Pesarahã! Kapitã ruwa koty pehẽ ke ngã raho rahã, pehẽ pe je'ẽha ke ihẽ

amondo ta. Ma'e pekwa katuha ke amondo ta tĩ. Pe, pehẽ ruwajan je'ẽha ke pemukanim ta. “Te'e pepandu” aja a'eta pandu ym ta tĩ.

16—Pehẽ ke pehẽ pái ta kynda ta raho tĩ, kyndaha pe. Pehẽ mõi ta aja tĩ. Kyndaha pe kynda ta raho tĩ. Pehẽ mu ta aja tĩ. Pehẽ rendyr ta aja tĩ. Kyndaha pe a'eta kynda ta raho tĩ. Pehẽ rehe katu ame'ẽ ta aja tĩ. Kyndaha pe a'eta kynda ta raho tĩ. Pe, pehẽ ngi har amõ amõ ta ke a'eta jukwa ta. 17Ihẽ rehe pejurujar katu, a'erehe pehẽ rehe upa ngã parahy ta. 18Pesarahã! Pehẽ rehe Tupã usak katu ta kÿ. (Aja rahã, pehẽ ke amõ ta jukwa ym ta, aja mujekwa katu.) 19Ihẽ apandu ame'ẽ ke rehe tapijar te'e we pejurujar katu pe'am. Pehẽ py'ahu te'e pehendu. Aja rahã, pemanõ ym ta — aja Jesu pandu.

Jerusarẽ ok ta ke amõ ta mujaxer ta

(Matéu 24.15-21; Mak 13.14-19)

20A'e pandu tĩ:

—Jerusarẽ ok ta soroka rupi sonda ta juramã u'am. Ame'ẽ ke rehe pesak rahã, Jerusarẽ ok ta ke mujaxer Tate aja pekwa katu. 21Pe, Jundéi ywy rehe ixo ame'ẽ ta kanim oho rahã, manõ ym ta. Ywy'ã rupi kanim oho. Ok ta pe ixo ame'ẽ ta uhem oho rahã, manõ ym ta tĩ. Ok ta soroka pe ixo ame'ẽ ta ok ta pe jywyr ym rahã, manõ ym ta tĩ. Ujan oho ingi. 22Jerusarẽ ok ta mujaxeriha 'ar ke: “Mahyha mangaha 'ar ke.” Arahã Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ, aja upa katu te uhyk ta. 23Arahã, imembyr ipusu pe ixo rahã, mã pyrara hũ ta. (Marã ka ym pahar ujaniha.) Ixamby te'e u'u ame'ẽ namõ imõi ixo rahã, pyrara hũ ta tĩ. (Marã ka ym pahar ujaniha tĩ.) Kome'ẽ ywy keruhũ pe har ta rehe ma'e ahyha uhyk hũ ta. Jundéu awa ta ke Tupã mupyrara hũ ta tĩ. 24Heta jundéu awa ta ke amõ ta jukwa ta, kyse puku pe. Amõ amõ ywy pe pukwar ta raho tĩ. Pe, Jerusarẽ ok ta ke amõ awa ta mujaxer ta. Ame'ẽ awa tama'e angaha upa ym rahã we, aja te'eha ta. Mujaxer ta — aja Jesu pandu.

Jesu jywyrriha ke

(Matéu 24.29-31; Mak 13.24-27; 2 Tesaron 1.7)

(2 Petu 3.10; Apokarip 1.7)

25A'e pandu tĩ:

—Warahy rehe ma'e ke ngã usak ta. Pe, mukahem hũ ta. Jahy rehe aja tĩ. Ngã usak ta tĩ. Jahy rata rehe aja tĩ. Kome'ẽ ywy keruhũ pe har

ta mukahem hũ ta. Y ramũi tyapu hũ, ame'ēja saka heta te hũ sonda ta uwyr ta. Ame'ẽ ngi mukahem hũ ta ngã. Y kotok keruhũ, ame'ēja saka uwyr ta tĩ. Mukahem hũ ta ngã tĩ. ²⁶Ma'e pyrara te hũ ha kome'ẽ ywy keruhũ rehe uhyk ta kÿ. Ame'ẽ rehe ngã usak rahã, mukahem hũ ta. Iãkã muka'u te'e hũ ta. Pe, u'ar ukwap. Ywa rehe henda te'e ihĩ, ame'ẽ ke wata hũ. Ame'ẽ rehe mãte hũ amõ ukwaha. Mukahem hũ ta.

27-28—Ame'ẽ upa rahã, ihẽ ajoywyr ta ajur. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ywa takãxiha 'ar pe ajoywyr ta ajur. Tupãma'e pyrãtãha namõ ajoywyr ta ajur. Katuha namõ ajoywyr ta ajur tĩ. Ihẽ apandu ame'ẽ ke rehe pesak rahã, pepu'am katu. Peta kÿ. Pejuma'u katu kÿ. Aja saka pexo. Pehẽ ruhãha angaha ke rehe uhyk tate — aja Jesu pandu.

Ho kyr uhem ame'ẽ rehe har

(Matéu 24.32-35; Mak 13.28-31)

²⁹Pe, myja me'ẽ ma'e ke upa tate rahã my, ame'ẽ ke Jesu pandu: —Ma'e'y rehe har pekwa pekwa pexo. Ma'e, parawa'y ame'ēja ma'e'y ke. Sik'y amõ tĩ. ³⁰Hokyr uhem ixo rahã, warahy haku tate, aja pekwa. ³¹Aja ta tĩ. Ywa rehe ihĩ, ame'ẽ rehe har ihẽ apandu ramõ. Aja pesak rahã, kome'ẽ ywy keruhũ pe Tupã riki kapitã keruhũ wan ta. Ame'ẽ angaha ke rehe uhyk tate, aja pekwa. ³²Kuja pekwa katu pexo. Ihẽ apandu ramõ ame'ẽ ke upa katu te uhyk ta tĩ. Ngã mupyraraha ke ihẽ kotyhar ta pyhyk ta. Anĩ. Tapijar te'e we ihẽ rehe jurujar katu ta rĩ. ³³Ywa ke upa kanim ta. Kome'ẽ ywy keruhũ upa kanim ta tĩ. Ihẽ apandu ame'ẽ ke anĩ. Kanim ym te ta. Apandu, aja upa katu te uhyk katu ta kÿ — aja Jesu pandu.

Peta kÿ

³⁴A'e pandu tĩ:

—Pesak katu pexo! “Jaho rahã! Jande mi'u jamatyr ta. Ja'u ta!” Aja jõ pexo rahã, katu ym tiki. Pexoha rehe jõ pekwa pekwa pexo rahã, katu ym tiki tĩ. Aja te'e pexo rahã, peharõ ym rahã, pahar ihẽ ajoywyr ta ajur kÿ. ³⁵“Jywy ym we ta rĩ” aja upa kome'ẽ ywy keruhũ pe har ta pandu naĩ rahã, pahar ihẽ ajoywyr ta ajur kÿ. ³⁶A'erehe peharõ katu. Peta kÿ! Pe, kuja Tupã namõ pepandu katu: “Pyrãtãha ke jande pe emuwyr. Aja rahã, upa ma'e uhyk, ame'ẽ ke jande py'ahu te'e jahendu ta. Nde ra'yr ruwa koty japu'am katu ta tĩ” aja tapijar te'e we Tupã namõ pepandu — aja Jesu pandu. Awa a'e tĩ. Tupã je'ẽha rupi uwyr a'e.

(Ruk 21.29-31)

³⁷Wera rahã pame katu te Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Jesu mu'e uĩ. Ka'aruk koty ok ta ngi uhem oho. Jerusarẽ ok ta ngi uhem oho. Pe, amõ ywy'ã pe pyta ixo. Ywy'ã rer Oriwéi ty. Aja te'e wera oho. ³⁸Pytuniwe rahã, Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe heta ngã oho. A'ep Jesu mu'e ame'ẽ ke rehe hendu oho.

Jesu jukwaha rehe har amõ ta pandu pandu

(Matéu 26.1-5; Mak 14.1-2; Juã 11.45-53)

22 ¹Pe, ngã mi'lu matyriha rehe uhyk tate. Her Pasuko. Arahã mbeju ke mupururukiha moĩ ym jundéu awa ta. ²Pe, amõ ta Jesu ke jukwa tar katu. Jundéu awa tama'e pa'ihu ta jukwa tar katu Jesu ke. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta aja tĩ. Jukwa tar katu tĩ.

—Myja Jesu ke jajukwa ta my? — aja ame'ẽ ta pandu pandu a'eta jupe.

Heta ame'ẽ ta ngi a'eta kyje. Ngã ukwa rahã, mutyapu hũ ta, a'erehe ngã ngi kyje.

Jesu ruwajan wan Jun uwak

(Matéu 26.14-16; Mak 14.10-11)

³Pe, Jun py'a rehe Satana ihĩ katu. (Ãjã ramũi a'e.) Amõ we Jun her tĩ. Ikario aja Jun her tĩ. Awa py mokõi jumu'eha ta ngi har peteĩ a'e. ⁴Pe, amõ ta pe pandu oho. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe sonda ta ixo. Harõha ta riki ame'ẽ ta. Ame'ẽ tama'e

kapitã ta pe Jun pandu oho. Jundéu awa tama'e pa'ihu ta pe pandu oho tĩ.

—Ihê riki Jesu koty pehê ke araho ta kÿ — aja Jun pandu oho.

⁵Ame'ê ke rehe pa'ihu ta hendu rahã, hury katu riki.

—Jesu koty jande ke nde ereraho rahã, tamatarer jande jame'ê ta nde pe kÿ — aja a'eta pandu ipe, Jun pe.

⁶—Ere! Katu! — aja Jun pandu.

Pe, ngã ukwa ym ha rupi Jesu koty a'eta ke muhyk ta raho, ame'ê angaha ke rehe Jun harõ ixo.

Ngã mi'u ke matyr, Pasuko 'ar rehe har
(*Matéu 26.17-25; Mak 14.12-21; Juã 13.21-30*)

⁷Pe, ngã mi'u matyriha 'ar rehe uhyk. Arahã mbeju ke mupururukiha moĩ ym jundéu awa ta. Arahã arapuharan ra'yr ke jundéu awa ta jukwa. Ame'ê xa'ê ke u'u ta. Aja Pasuko 'ar ke a'eta ukwa ukwa uĩ. ⁸Pe, Petu pe Jesu pandu. Juã pe tĩ. Kuja pandu:

—Pasuko 'ar rahã, jande mi'u ke jande pe pematyr peho tĩ — aja Jesu.

⁹A'eta pandu:

—Myp jande jamatyr ta my? Myp nde ereputar my? — aja ipe.

¹⁰A'e pandu:

—Pesarahã! Jerusarẽ ok ta pe peho. Pehyk rahã, amõ sawa'e pehê rehe uhyk ta. Kamuxĩ ra'yr pe y ke raho a'e. Ok pe ixo ta oho. Haikwer rupi peho tĩ. ¹¹Ok jar pe kuja pepandu: "Sawa'e pandu nde pe: 'My ma'e u'uha renda ihĩ? Pasuko 'ar rahã, imi'u ke amõ matyr. Ame'ê ke ima'e jumu'eha ta namõ u'u ta' " aja ok jar pe pepandu. ¹²Pe, ywate henda keruhũ ke ok jar mujesak ta pehê pe. Upa ma'e ke ihĩ, myrape, paratuxĩ, koje, aja. A'ep jande mi'u ke pematyr — aja Petu ta pe Jesu pandu.

¹³Pe, a'eta mokõi oho. Jesu pandu, aja me'ê upa katu te a'eta usak. Pasuko 'ar rahã, a'eta mi'u ke a'eta matyr tĩ.

Myja manõha rehe har ukwa ukwa uĩ ta my ame'ê ke Jesu mujekwa
(*Matéu 26.26-30; Mak 14.22-26; 1 Korin 11.23-25*)

¹⁴Angaha ke rehe uhyk rahã, myrape rake Jesu wapyk uĩ. A'e mondo ame'ê ta namõ wapyk uĩ. ¹⁵Pe, pandu:

—Pasuko 'ar rahã, jande mi'u ke jamatyr. Ko pehê namõ ame'ê ke ihê a'u tar katu te aĩ. Ihê ke amõ ta mupyrara ym rahã we, pehê

namõ a'u tar katu. Ko pehẽ namõ ihẽ a'u aĩ apo. ¹⁶Apandu pehẽ pe. Kome'ẽja me'ẽ amõ ke ihẽ a'u ym te ta tĩ. Kapitã keruhũ aja ihẽ ke Tupã mu'am rahã jõ amõ pehẽ namõ ihẽ a'u ta kÿ tĩ. Arahã Pasuko 'ar te aja jakwa ta kÿ — aja Jesu pandu.

¹⁷Pe, ita rekúi ra'yr ke pyhyk. “Ne jõ riki katu te me'ẽ ke. Jande mi'u jande pe nde eremuwyr katu” aja Tupã pe pandu. Pe, jumu'eha ta pe pandu:

—Peme'ẽ ke pehẽ pame katu te pe'u. ¹⁸Ko pehẽ pe apandu katu. Uwa rykwer ihẽ a'u ym te ta apo 'y. Kapitã keruhũ aja ihẽ ke ihẽ pái keruhũ mu'am ta kÿ. Arahã jõ pyahu ame'ẽ ke pehẽ namõ a'u ta kÿ tĩ — aja Jesu pandu.

¹⁹Ajame'ẽ ke mbeju ke pyhyk. Ame'ẽ rehe: “Ne jõ riki katu te me'ẽ ke. Jande pe jande mi'u nde eremuwyr katu” aja Tupã pe pandu. Pe, mopok. Ame'ẽ ke me'ẽ jumu'eha ta pe. Pandu:

—Peme'ẽ riki ihẽ rete ke. [Pehẽ ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha ke rehe ihẽ amuhepy ta. A'erehe ihẽ amanõ ta. Ko mbeju ke ihẽ amopok ramõ. Ihẽ aja pehẽ tĩ. Pemopok mopok tĩ. Ihẽ nixói rahã, pemopok pemopok tĩ. Aja rahã, ihẽ manõha ke pekwa pekwa ta peĩ — aja Jesu.

²⁰A'eta mi'u upa u'u rahã, mbeju aja ita rekúi ra'yr ke a'e me'ẽ tĩ. Kawĩ ihĩ ipe. Pandu:

—Peme'ẽ riki Tupãma'e pandu katuha pyahu ame'ẽ ke, ame'ẽja saka. Kuja pandu katu: “Ihẽ ra'yr rehe amõ jurujar katu rahã, ame'ẽ ke ihẽ amuhã katu ta” aja. Ihẽ amanõ rahã, ihẽ ruwy uhem ta. A'erehe Tupã pandu katu, aja a'e muhyk katu ta kÿ.]

²¹—Pesarahã! Ihẽ ruwajan ta ke ihẽ rehe amõ muhyk ta werur. A'e riki ihẽ namõ myrape 'ar pe wapyk uĩ apo. ²²Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ihẽ amanõ ta. Yman ame'ẽ rehe har Tupã pandu katu. Ame'ẽ panduha aja ihẽ amanõ ta. Pe, ihẽ rehe amõ ta ke muhyk ta werur. Mã! Ame'ẽ ke Tupã mupyrara hũ ta — aja a'e mondo ame'ẽ ta pe Jesu pandu.

²³Pe, a'eta pandu pandu a'eta jupe:

—Jande ngi har awa muhyk ta werur my? Awa riki huwajan ta ke muhyk ta werur ehe my? — aja Jesu mondo ame'ẽ ta pandu pandu a'eta jupe.

“Awa riki katu te me'ẽ ke” aja jumu'eha ta pandu pandu hũ

²⁴Jumu'eha ta pandu pandu hũ a'eta jupe. A'eta pandu: “Jande ngi har awa riki katu te ame'ẽ ke my?” aja a'eta pandu pandu hũ.

“Ihê ke!” “Anĩ. Peme'ẽ riki!” “Anĩ. Ame'ẽ riki” aja riki pandu pandu hũ. ²⁵Pe, Jesu pandu:

—Kome'ẽ wyw keruhũ pe kapitã keruhũ ixo. Je'ẽha rupi ngã ke a'eta mondo mondo. Pe, kapitã ta amõ her jumoĩ juehe. Kuja. “Ima'e awa ta rehe usak katu ame'ẽ ke a'e” aja jumoĩ juehe tipe. A'erehe katu te ame'ẽ ke a'e, aja ukwaha jupe. ²⁶Pehẽ anĩ. Aja ym pexo. Amõ kotyhar katu. Kuja. Pehẽ ngi har amõ kuja ukwa. “Amõ ta 'ar koty te we ihẽ riki katu te ame'ẽ ke ihẽ” aja ukwa rahã, mã peja pitu te'e aja ixo. Pehẽ ngi har amõ riki katu te aja ukwa rahã, mã peja miasu aja ixo. ²⁷Myrape 'ar pe amõ sawa'e wapyk uĩ. Amõ riki imi'u ke me'ẽ me'ẽ raho ipe. Ame'ẽ mokõi ngi har awa riki amõ 'ar koty te we kapitã my? Pesarahã! Wapyk ame'ẽ riki amõ 'ar koty te we kapitãha. Pehẽ pyter pe ihẽ riki kapitã. Anĩ. Ihẽ riki pehẽma'e miasu aja ihẽ axo. A'erehe mã peja aja pexo tĩ. Miasu aja pexo tĩ.

²⁸—Ihẽ ke amõ ta mupyrara rahã, ihẽ namõ pepyta katu pexo. Aja te'eha ihẽ namõ pexo. ²⁹Ihẽ ke kapitã keruhũ aja ihẽ pái mu'am. Ko apandu katu pehẽ pe. Aja pehẽ ke ihẽ amu'am ta tĩ. ³⁰Pe, ywa pe ihẽ renda pe ihẽ namõ pexo ta kÿ. Ihẽ riki kapitã keruhũ, ame'ẽ renda pe pexo ta kÿ. A'ep pehẽ riki kapitã keruhũ wan ta tĩ. Tupã kotyhar tama'e kapitã keruhũ aja pexo ta tĩ — aja jumue'ha ta pe Jesu pandu.

Petu rehe har Jesu mujekwa

(Matéu 26.31-35; Mak 14.27-31; Juã 13.36-38)

³¹A'e pandu:

—Simã! Ehendu katurahã! Ahúi aja me'ẽ pিরer ke amõ ombor rahã, urupen pi'a ke mukatak katu. Aja ixurer ke ombor. Pe, ahúi aja me'ẽ pyta katu. Aja upa pehẽ ke Satana manga ta tĩ. (Ãjã ramũ i a'e.) Pehẽ pejuruar katuha ke manga ta. Pehijar my? Pehijar ym my? Ame'ẽ ke manga ta. Pesarahã! Tupã pe Satana pandu: “Nde kotyhar tama'e jurujar katuha ke ihẽ amanga ta” aja a'e. “Ere” aja Tupã pandu ipe. ³²Simã! Nde rehe har Tupã namõ ihẽ apandu. Ihẽ rehe nde erejuruar katu. “Mã peja Simã py'a emãtã katu. Aja rahã, jurujar katuha ke hijar ym ta” aja ihẽ apandu nde rehe har. Pe, ihẽ koty nde erejywyr rahã, amõ ta py'a ke emãtã katu. Ihẽ rehe jurujar katu ame'ẽ ta py'a ke emãtã katu tĩ — aja Jesu pandu.

³³Petu pandu ipe:

—Sawa'e! Ko axo. Kyndaha pe nde ke amō kynda raho rahã, ne namō ihē aho ta kÿ. Nde ke amō ta jukwa rahã, ne namō ihē ke jukwa ta kÿ. Akyje ym — aja Jesu pe.

³⁴A'e pandu:

—Petu! Ko apandu nde pe. Pytuniwe te rahã, sapukái je'ẽ ym rahã we, mahapyr kuja nde erepandu ta. “Jesu rehe har akwa ym ihē” aja ihē rehe har nde erepandu ta — aja Jesu pandu ipe.

Ma'e ke namō oho katu apo 'y

³⁵Jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Ymaniwe pehē ke ihē amondo rahã, tamatarer ryrū peraho ym. Pehē kupep ma'e ryrū aja tĩ. Peraho ym tĩ. Mokōi pehē py rehe har aja tĩ. Peraho ym tĩ. Arahã pehē pe pehēma'e upa my? — aja Jesu.

A'eta pandu:

—Anĩ. Upa ym — aja Jesu pe.

³⁶Pe, a'e pandu:

—Apo amō kotyhar. Tamatarer ryrū namō amō ixo rahã, inamō oho katu. Ma'e ryrū xupe pe har aja tĩ. Inamō oho katu tĩ. Kyse puku nixói rahã, ame'ẽ rehe kamixa muhepy rahã, katu tiki. Kyse puku namō pexo. ³⁷Tupã je'ẽha rehe kuja panduha ihĩ. “Ma'e mukanĩha ta ke ngã jukwa. Aja ame'ẽ sawa'e ke ngã jukwa ta tĩ” aja panduha ihĩ. Ame'ẽ panduha riki ihē rehe har. Aja ihē rehe uhyk ta kÿ. Ihē aho tate — aja Jesu pandu. (“Kyse puku namō pexo” aja pandu rahã: “Peta kÿ. Pepyrrara ta pexo” aja a'e mujekwa. Anĩ. Amō koty jumu'eha ta ukwaha. “Pejumai ta pexo” aja ukwaha naĩ.)

³⁸Jumu'eha ta pandu:

—Sawa'e! Esarahã! Ko mokōi kyse puku — aja ipe.

A'e pandu:

—A'ewan — aja.

Tupã namō Jesu pandu pandu

(*Matéu 26.36-46; Mak 14.32-42*)

³⁹Ok ta ngi Jesu uhem oho. Ywy'ã pe oho. Ame'ẽ riki ohoho ame'ẽ ke. Ywy'ã rer Oriwéi ty. Jumu'eha ta oho inamō tĩ. ⁴⁰Pe, ame'ẽ renda pe uhyk rahã, pandu:

—Tupã namõ pepandu pandu. Aja rahã, pejuruar katuha ke amõ ta manga rahã, pehijar tar ym ta — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

⁴¹Pe, kotete we oho ingi. Kuja, 30 met tate koteteha. Pe, ipynarãi pe wapyk. Aja Tupã namõ pandu.

⁴²—Papa! Nde ereputar rahã, ihẽ apyraraha ngi ihẽ ke emuhem katu. Anĩ. Ihẽ aputar ame'ẽ ke ema'e ym. Nde ereputar ame'ẽ ke ema'e katu — aja Jesu ipái pe.

⁴³[Ywa ngi Tupã je'ẽha rahoha uhyk ehe. Ipy'a ke a'e mātã.

⁴⁴Jesu pyai te hũ. A'erehe Tupã namõ a'e pandu pandu we hũ. Hi'ái riki huwy aja ywy rehe sururu hũ.]

⁴⁵Upa pandu rahã, pu'am. Jumu'eha ta koty jywyr oho. A'eta ukwer ou, aja a'e usak. A'eta pyai te hũ, a'erehe he'õ hũ ou. A'erehe ukwer ou. ⁴⁶A'e pandu:

—Peker ym rahã, katu ta tipe. Pepu'am. Tupã namõ pepandu pandu. Aja rahã, pejuruar katuha ke amõ ta manga rahã, pehijar tar ym ta — aja Jesu pandu.

Jesu ke ngã pyhyk

(*Matéu 26.47-56; Mak 14.43-50; Juã 18.3-11*)

⁴⁷A'e pandu u'am rahã, heta ame'ẽ ta uhyk uwyr ixoty. Jun uwyr py. Awa py mokõi jumu'eha ta ngi har peteĩ a'e. Jesu rehe uhyk. Huwa ke pyter ta. ⁴⁸Jesu pandu:

—Jun! Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ihẽ ruwa ke nde erepyter. Aja ihẽ ke nde eremujekwa ta ngã pe my? — aja ipe.

⁴⁹Jesu ke ngã pyhyk ta. Ame'ẽ ke jumu'eha ta ukwa rahã, pandu: —Sawa'e! Kyse puku pe ngã ke jamujan ta jamondo my? — aja ipe.

⁵⁰Pe, amõ nambi ke kyse puku pe amõ mopok ingi. Ijywa katu kotyhar ke. Jundéu awa tama'e pa'i keruhũma'e miasu pehĩ tĩ. Ima'e nambi ke mopok ingi. ⁵¹Pe, Jesu pandu:

—A'ewan tiki — aja.

Pe, miasu nambi renda ke pe ipo mujar. Pe, mukatu. Inambi katu tĩ. Wajar aja katu tĩ.

⁵²Pe, pyhyk uwyr ame'ẽ ta pe Jesu pandu. Jundéu awa tama'e pa'ihu ta pe pandu. Jundéu awa tamüi ta pe pandu tĩ. Kapitã ta pe pandu tĩ. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ harõha tama'e kapitã ta ke ame'ẽ ta. Kuja Jesu pandu:

—Ma'e mukaniha aja ihẽ ke pepyhyk pejur tĩ. A'erehe kyse puku namõ pejur. Tamarã namõ. Anĩ. Ma'e mukaniha ym ihẽ. ⁵³Pesarahã!

Wera rahã pame katu te Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe pehẽ namõ ihẽ axo. Arahã ihẽ ke pepyhyk ym. Pepyhykiha pemanga ym tĩ. Apo anĩ. Ihẽ pepyhykiha angaha ke rehe uhyk apo 'y. Satana ma'ema'eha angaha ke rehe uhyk apo tĩ. (Ãjã ramũi a'e) — aja Jesu.

Jesu rehe har Petu te'e pandu

(*Matéu 26.57-58; Matéu 26.69-75; Mak 14.53-54*)

(*Mak 14.66-72; Juã 18.12-18; Juã 18.25-27*)

⁵⁴Pe, Jesu ke ngã pyhyk raho. Jundéu awa tama'e pa'i keruhũ rok pe raho. Haikwer rupi Petu oho tĩ. Pijaite te'e oho ixo. ⁵⁵Pa'i keruhũ rok soroka pe tata ke amõ ta hapy. Ame'ẽ rake ngã jumaku uĩ. Ame'ẽ ta namõ Petu wapyk oho uĩ. Jumaku uĩ tĩ. ⁵⁶A'ep amõ miasu usak ehe. Kũjã ke. A'e ma'ã katu ehe. Pe, pandu amõ ta pe: —Kome'ẽ sawa'e Jesu namõ ixo ame'ẽ ke tĩ — aja kũjã.

⁵⁷Petu pandu kũjã pe:

—Anĩ! Akwa ym ehe har — aja ipe.

⁵⁸I'i atu amõ sawa'e usak ehe tĩ. Pandu:

—Ame'ẽ ta ngi har nde tĩ — aja Petu pe.

A'e pandu:

—Anĩ! Sa'e! — aja Petu.

⁵⁹I'i atu we amõ sawa'e pandu hũ:

—Jete! Inamõ ixo ame'ẽ ke a'e tĩ. Ngariréi ywy pe har ke a'e tĩ, a'erehe inamõ ixo ame'ẽ ke a'e tĩ — aja Petu rehe har amõ pandu hũ.

⁶⁰Petu pandu:

—Sa'e! Nde erepandu ame'ẽ ke te'e! Akwa ym ehe har — aja ipe.

A'e pandu u'am rahã, pahar sapukái je'ẽ. ⁶¹Jesu riki uwak. Petu rehe ma'ã katu te. Ame'ẽ ke Petu ukwa. Pe, Jesuma'e panduha ke Petu ukwa ukwa u'am. Kuja Jesu pandu: “Sapukái je'ẽ ym rahã we, mahapyr kuja nde erepandu ta. ‘Akwa ym ehe har’ aja ihẽ rehe har nde erepandu ta.” Ame'ẽ panduha ke Petu ukwa ukwa u'am. ⁶²Pe, a'engi uhem oho. Jixi'u hũ. Huxĩ, a'erehe jixi'u hũ.

Jesu rehe sonda ta puka puka hũ

(*Matéu 26.67-68; Mak 14.65*)

⁶³Jesu rehe usak te'e ame'ẽ ta puka puka hũ ehe. Ipo pe nupã hũ a'e ke tĩ. ⁶⁴Kuja. Eha ke amõ ta pukek, pan pe. Pe, ipo pe huwa nupã. Pandu ipe:

—Ebandurahã! Awa nde ke nupã my? — aja Jesu pe.

⁶⁵Amõ we tĩ. A'eta juru ai ehe.

Ngã panduha renda pe Jesu ke raho

(*Matéu 26.59-66; Mak 14.55-64; Juã 18.19-24*)

⁶⁶Pytuniwe rahã, jundéu awa tamüi ta jy'ar oho. Jundéu awa tama'e pa'ihu ta jy'ar oho tĩ. Moise je'êha mu'e ame'ê ta jy'ar oho tĩ. Ngã panduha renda pe johu jy'ar oho. Amõ ta pe a'eta pandu:

—Jesu ke pemuhyk perur se — aja.

⁶⁷A'e uhyk rahã, a'eta pandu ipe:

—Ebandu katu jande pe. Nde riki Kirisutu my? Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ê ke nde — aja Jesu pe.

A'e pandu:

—Ihẽ amujekwa rahã, ihẽ rehe pejurujar ym ta. ⁶⁸Pe, ma'e ke pehẽ pe apandu rahã, je'êha pemujywywyr ym ta tĩ. ⁶⁹Awa ihẽ tĩ. Tupã je'êha rupi ajur. Apo har ngi Tupã rake ihẽ awapyk ta aho. Tupã pyrãtã te hũ ame'ê ke a'e — aja Jesu ngã pe. (“Tupã rake” aja Jesu pandu rahã: “Tupã a'e tĩ” aja mujekwa katu.)

⁷⁰Johu pandu ipe:

—Aja rahã, nde riki Tupã ra'yr my? — aja Jesu pe.

A'e pandu:

—A'e ihẽ — aja Jesu.

⁷¹A'eta pandu:

—Mã! Ehe har jande pe amõ pandu ame'ê ta ke japutar ym apo. Ima'e panduha ke jande atu jahendu. A'erehe ame'ê panduha namõ jande riki japandu ta: “Katu ym nde. Nde eremanõ ta me'ê te'e” — aja tamüi ta pandu.

Pirat ruwa koty Jesu pu'am

(*Matéu 27.1-2; Matéu 27.11-14; Mak 15.1-5; Juã 18.28-38*)

23 ¹Johu pu'am. Pe, amõ sawa'e koty a'eta oho. Pirat koty oho. Jesu ke ngã raho tĩ. ²A'ep ehe har ngã je'ê je'ê hũ:

—Jundéu awa ta ke a'e muka'u te'e hũ ixo rahã, peme'ê ke japyhyk. “Homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer peme'ê ym” aja a'e pandu. “Ihẽ riki Kirisutu. Kapitã keruhũ ihẽ tĩ” aja a'e pandu. Aja muka'u te'e hũ ngã ke — aja Pirat pe ngã pandu naĩ.

³Pirat pandu ipe:

—Jundéu awa tama'e kapitã keruhũ nde my? — aja ipe.

Jesu pandu:

—A'e ihē — aja ipe.

⁴Pe, pa'ihu ta pe Pirat pandu. Heta ame'ē ta pe pandu tĩ:

—Peme'ē sawa'e ke jajukwa rahã, katu ym tiki. Nixói te ma'e ka'u te'eha ma'eha ke ipe. Amahem ym ma'e ka'u te'eha ma'eha ke ipe — aja Pirat pandu.

⁵Pe, ngã pandu pandu we hũ:

—Ngã ke a'e mutyapu tyapu hũ. Mu'e ame'ē ke namõ muparahy ngã ke. Ngariréi ywy pe mu'e py. A'engi upa Jundéi ywy rupi mu'e tĩ. Apo se uwyr — aja ngã.

Ero ruwa koty Jesu pu'am

⁶“Ngariréi ywy” aja Pirat hendu rahã, ngã pe pandu:

—Peme'ē sawa'e ngariréi ywy pe har my? — aja Pirat.

—A'e riki — aja ngã.

⁷Ame'ē ywy pe har Jesu aja Pirat ukwa rahã, Ero koty Jesu ke a'e mondo. Arahã Jerusarē ok ta pe Ero ixo tĩ. Ero ngariréi ywy pe har tama'e kapitam. A'erehe Jesu rehe har a'e ukwa ta, aja Pirat putar tipe. Jesu katu my? Katu ym a'e my? Ame'ē ke Ero ukwa ta. (Katu ym rahã, Ero riki jukwaha ke pandu ta) aja Pirat putar tipe. A'erehe ixoty Pirat mondo.

⁸Pe, Jesu rehe usak rahã, hury katu Ero. Ehe har hendu. Yman usak tar katu ehe. Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ē ke Jesu ma'e apo, ame'ē ke rehe usak tar katu tĩ. ⁹Pe, Jesu pe a'e pandu pandu hũ. Anĩ. Jesu pandu ym te ipe. ¹⁰A'ep jundéu awa tama'e pa'i keruhũ pu'am. Moise je'eha mu'e ame'ē ta aja tĩ. Jesu rehe har ame'ē ta je'ē je'ē hũ.

—Ma'e ka'u te'eha ke a'e ma'ema'e hũ — aja ame'ē ta je'ē te'e.

¹¹Pe, Ero puka puka hũ ehe. Ima'e sonda ta aja tĩ. A'eta muhuxĩ a'e ke tĩ. Pe, ma'e mundeha katu te ame'ē ke ngã munde ehe. Kapitã keruhũma'e mundeha aja munde ehe. Aja puka puka hũ ehe. Pe, Pirat koty a'e ke Ero mujywyr mondo. ¹²Arahã Pirat ipy'a jywyr ehe, Ero rehe. Yman Pirat ruwajan aja Ero ixo. Apo ehe katu aja jywyr 'y.

Jesu jukwaha ke Pirat pandu

(*Matéu 27.15-26; Mak 15.6-15; Juã 18.39-19.16*)

¹³Jundéu awa tama'e pa'ihu ta ke Pirat mujy'ar. Kapitã ta ke aja tĩ. Upa ngã ke aja tĩ. Mujy'ar tĩ. ¹⁴Pe, Pirat pandu:

—Ihẽ pe peme'ẽ sawa'e ke perur. “Ngã ke a'e muka'u te'e hũ” aja ehe har pepandu. Pehẽ ndutar koty ehe har ihẽ ahendu katu. Nixói te ma'e ka'u te'eha ma'eha ipe. Ehe har peje'ẽ je'ẽ hũ pe'am, ame'ẽ ke nixói ehe tĩ. ¹⁵Aja Ero ukwa katu tĩ. Nixói te ma'e ka'u te'eha ma'eha ipe. A'erehe jande koty Ero mujywyr muwyr tĩ. Nixói te ma'e ka'u te'eha ma'eha ipe, a'erehe jajukwa rahã, katu ym tiki. ¹⁶A'erehe ihẽ je'ẽha rupi a'e ke amõ ta pirok ta. Pe, a'e ke ihẽ apoir ta — aja Pirat pandu. (Pirok rahã: “Amõ ma'e nde ereka'u te'eha ke ema'e ym” aja mujekwa.)

¹⁷[Pasuko 'ar rahã, imi'u ke jundéu awa ta matyr. Arahã pame katu te kyndaha ngi sawa'e ke Pirat muhem ta me'ẽ te'e.] ¹⁸Pe, upa ngã je'ẽ hũ:

—Anĩ. Jesu ke ejukwa! Mahamba ke emuhem jande pe! Mahamba ke epoir! — aja Pirat pe.

¹⁹Mahamba ke sonda ta kynda. Ok ta rupi ngã ke a'e riki mutyapu tyapu hũ. Arahã amõ ke a'e jukwa tĩ. A'erehe a'e ke sonda ta kynda raho.

²⁰Jesu ke Pirat poir tar katu, a'erehe heta ame'ẽ ta pe a'e pandu tĩ.

—Jesu ke apoir ta — aja.

²¹Anĩ. Ngã je'ẽ hũ:

—Myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe ejukwa! Myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe ejukwa! — aja ngã.

²²Pe, mahapyrihar Pirat pandu:

—Ma'e ka'u te'eha ke a'e ma'e ym te. Nixói te ma'e ka'u te'eha ma'eha ipe. Amahem ym. A'erehe jukwa rahã, katu ym tiki. Ihẽ je'ẽha rupi a'e ke amõ ta pirok ta. Pe, a'e ke ihẽ apoir ta amondo — aja ngã pe.

²³Anĩ. Heta ame'ẽ ta hãtã te hũ pandu pandu u'am:

—Myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe Jesu ke ejukwa — aja hãtã pandu pandu hũ.

Uhyk Pirat hendu! ²⁴A'erehe pandu:

—Pehẽ pepandu ame'ẽ ke ihẽ ama'e ta apo — aja.

²⁵Pe, Jesu ke jukwa ta, ame'ẽ ta pe Pirat mondo. Aja ngã putar ame'ẽ ke a'e ma'e. Pe, amõ ke Pirat muhem, Mahamba ke. Ngã pandu ame'ẽ ke muhem tĩ. Kyndaha pe ame'ẽ ke amõ ta kynda raho ame'ẽ ke a'e. Ngã mutyapu tyapu rahã, amõ ke Mahamba jukwa tĩ. Ame'ẽ Mahamba ke Pirat muhem mondo, kyndaha ngi. Ame'ẽ ke poir.

Myra ngã mupia ame'ë ke rehe Jesu ke jukwa

(Matéu 27.32-44; Mak 15.21-32; Juã 19.17-27)

²⁶Pe, Jesu ke sonda ta pyhyk raho. Oho ixo rahã, amõ awa ke rehe a'eta usak. Her Simã. Syre ok ta pe har ke a'e. Kupixa ngi a'e jywyr uwyr ixo. Ame'ë rehe sonda ta pyhyk. Pe, jixi'y 'ar pe myra ngã mupia ame'ë ke a'eta moĩ. Pandu ipe:

—Jesu raikwer rupi ehupir eraho. Ima'e ke — aja Simã pe.

²⁷Heta haikwer rupi ngã oho tĩ. Ame'ë ta namõ kũjã ta oho ixo tĩ. Jixi'u oho ixo tĩ. Ahem oho ixo tĩ. (Jesu manõ ta, aja ukwa, a'erehe jixi'u oho ixo.) ²⁸Ixoty Jesu uwak. Pandu:

—Êi, kũjã ta! Jerusarẽ ok ta pe har ta ke pehẽ. Ihẽ rehe pejixi'u ym. Pehẽ atu pejixi'u pehẽ juehe. Pyraraha uhyk ta pehẽ rehe a'erehe pejixi'u pehẽ juehe. Pehẽ membyr ta rehe pejixi'u tĩ. Pyrara ta ame'ë ta, a'erehe pejixi'u tĩ. ²⁹Ma'e 'ar ke uhyk ta. Arahã kuja upa ngã pandu ta: “Imembyr ym te ame'ë ta hury ixo. Pyraraha rehe imembyr usak ym ta. A'erehe hury ixo. Ipusu ngi imembyr muhem ym ame'ë ta aja tĩ. Hury ixo tĩ. Imembyr rehe usak katu, aja ym ame'ë ta aja tĩ. Hury ixo tĩ. Pyraraha rehe imembyr usak ym ta, a'erehe hury katu ixo.” ³⁰Arahã ywy'ã keruhũ pe amõ ta pandu ta: “Jande ke ejupyk. Pahar ejukwa. Aja rahã, pyraraha rehe jasak ym ta” aja. Amõ ta ywy'ã pe: “Jande ke emukanim. Aja rahã, pyraraha rehe jasak ym ta” aja ngã. ³¹Ma'e aka'u te'eha ke ihẽ ama'e ym te. Anĩ. Ihẽ ke amõ ta mupyrara ixo apo. Aja rahã, ihẽ 'ar koty te we pehẽ ke amõ ta mupyrara hũ ta. Ma'e peka'u te'eha ke pema'ema'e, a'erehe ihẽ 'ar koty te we pehẽ ke mupyrara hũ ta — aja Jesu pandu.

³²Amõ mokõi sawa'e ta ke sonda ta raho tĩ. Ma'e ka'u te'eha ma'ema'eha ta ke a'eta. Ame'ë mokõi Jesu namõ jukwa ta. ³³Pe, amõ renda pe uhyk oho. Henda rer: “Awa ãkã kangwer.” A'ep myra ngã mupia ame'ë ke rehe Jesu ke mujar mu'am. Mokõi ma'e ka'u te'eha ma'ema'eha ta ke mujar mu'am tĩ. Jesu jywa katu koty peteĩ mujar mu'am. Amõ ke ijywa'i koty aja tĩ. Mujar mu'am tĩ. ³⁴[Pe, sonda ta rehe har Tupã pe Jesu pandu:

—Papa! Peme'ë ta rehe nde py'a ke emujywyr. Ima'e ma'eha ke ukwa ym ha rupi ma'ema'e. A'erehe nde py'a emujywyr a'eta rehe — aja sonda ta rehe har a'e pandu.]

Pe, Jesuma'e mundeha ke sonda ta pyhyk pyhyk raho. Ita pinim ra'yr ke omombor. Amõ ombor, pe, piniha i'ar koty te we u'ar rahã,

ame'ẽ riki mundeha ke pyhyk. Aja ima'e mundeha ke pyhyk pyhyk raho.

³⁵A'ep amõ ta usak usak u'am. Aja ixo rahã, jundéu awa tamüi ta puka puka hũ ehe.

—Amõ ta ke a'e mukatu hũ! A'e riki Kirisutu rahã, mã peja pengi a'e wyjy uwyr. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke a'e rahã, mã peja pengi a'e wyjy uwyr — aja puka puka hũ ngã.

³⁶Sonda ta puka puka hũ ehe tĩ. Ixoty a'eta oho. Pe, kawĩ iro ym te ame'ẽ ke me'ẽ tipe. Aja puka puka hũ ehe. Anĩ. U'u ym Jesu.

³⁷Pandu ipe:

—Nde riki jundéu awa tama'e kapitã keruhũ rahã, pengi ewyjy ejur. Pep nde erepyta rahã, nde eremanõ ta — aja puka puka hũ ehe.

³⁸I'ar pe kuja amõ mupinim:

“Ko jundéu awa tama'e kapitã keruhũ” aja pinĩha moĩ.

³⁹A'ep ma'e ka'u te'eha ma'eha ke jixiko u'am tĩ. Peteĩ je'ẽ je'ẽ hũ ipe, Jesu pe. Kuja:

—Nde riki Kirisutu. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke nde. Pengi ewyjy eho. Aja rahã, nde eremanõ ym ta. Jande ke emujy eraho tĩ. Aja rahã, jamanõ ym ta tĩ — aja Jesu pe.

⁴⁰Amõ ma'e ka'u te'eha ma'eha anĩ. Kuja pandu:

—Mã! Peja ym ebandu. Tupã ngi nde erekyje ym my? Ixoty nde py'a nde eremuruwak ta me'ẽ te'e. Jesu aja jande ke amõ ta jukwa u'am tĩ. ⁴¹Jandema'e riki katu tiki. Ma'e jaka'u te'eha ke jama'ema'e, a'erehe jande ke amõ ta jukwa ta tĩ. Jesu anĩ. Nixóĩ te ma'e ka'u te'eha ma'eha ipe — aja amõ jixiko u'am ame'ẽ pe pandu. Wajar pe pandu.

⁴²Pe, Jesu pe a'e pandu tĩ:

—Jesu! Kapitã keruhũ aja nde erejywyrahã, ihẽ rehe har ekwa ekwa katu exo — aja ipe.

⁴³Jesu pandu ipe:

—Ko apandu nde pe. Apo ywa pe ihẽ namõ katuha renda pe nde erexo ta tĩ — aja ipe.

Jesu manõ

(*Matéu 27.45-56; Mak 15.33-41; Juã 19.28-30*)

⁴⁴Warahy jandar tate rahã, ame'ẽ ywy rupi pytun oho. Warahy uwe riki. Aja te'e warahy ywa ku'ap ihon. ⁴⁵Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe kyndaha u'am. Pan janam hũ ke te'e mujã ame'ẽ

ke ame'ẽ. Hukwen ke kynda u'am. Ame'ẽ riki ywate ngi owok riki. Pyter rupi owok oho. Iwyr rehe owokiha upa uhyk oho. (Aja rahã, Tupã koty ohoha apo katu, aja mujekwa katu.) ⁴⁶Pe, hãtã Jesu pandu:

—Papa! Ihẽ'ã ke eraho! — aja ipái pe.

Upa pandu rahã, manõ.

⁴⁷Sonda tama'e kapitã upa ma'e ke rehe usak. Pe, Tupã rehe har katu pandu. Kuja:

—Jete har te ke! Katu ame'ẽ ke peme'ẽ sawa'e — aja Jesu rehe har pandu.

⁴⁸Upa ma'e ke rehe amõ ta usak. A'ep jy'ar ame'ẽ ta usak. Upa usak rahã, hok pe jywyr oho. Pyaiha namõ ipixi'a ke mokõi ipo pe nupã nupã. (Aja pyaiha mujekwa.) Aja hok pe jywyr oho. ⁴⁹Jesu rehe katu ame'ẽ ta upa ma'e ke rehe usak usak tĩ. Paite we ame'ẽ ta usak usak u'am. Kũjã ta usak usak u'am tĩ. Ame'ẽ ta Ngariréi ywy ngi inamõ uhyk uwyr ame'ẽ ta ke a'eta.

Jesu ke mou raho

(*Matéu 27.57-61; Mak 15.42-47; Juã 19.38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹Pe, amõ sawa'e ixo. Her Jose. Arimatéi ok ta pe har ke a'e. Ame'ẽ ok ta Jundéi ywy rehe ihĩ. Sawa'e katu ame'ẽ ke a'e. Katu ame'ẽ ke jõ a'e ma'ema'e. Jesu ke kapitã keruhũ aja Tupã mu'am, ame'ẽ rehe Jose jurujar katu. Ame'ẽ rehe a'e harõ ixo tĩ. A'erehe Tupã koty ipy'a ke a'e muruwak. Jesu jukwaha rehe har tamüi ta pandu pandu rahã, a'ep tamüi ta namõ Jose ixo tĩ. Anĩ. Jesu jukwaha ke a'e jõ putar ym. ⁵²Apo Pirat pe pandu oho.

—Kapitam! Jesu rete ke ihẽ aputar. (Amou ta araho) — aja Jose.

⁵³—Ere. Erahõ — aja Pirat pandu.

A'erehe hete ke Jose oho piam. Amõ ta pe a'e pandu:

—Pemujy perur — aja Jose.

Pe, mujy rahã, pan katu te ame'ẽ pe pukek. Pe, itakwar keruhũ rupi mou raho. Ame'ẽ ke amõ pykõi ame'ẽ ke. A'eramõ mou raho. ⁵⁴Arahã séi ta séi ra. Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar uhyk tate. (Putu'uha 'ar rahã, paraky ym te ta jundéu awa ta.) ⁵⁵Ngariréi ywy ngi Jesu namõ kũjã ta uhyk uwyr. Ame'ẽ ta Jose namõ usak oho tĩ. Itakwar keruhũ rehe a'eta usak tĩ. Jesu rete mouha rehe usak tĩ. Ma'e pihe katu ame'ẽ namõ hete ke kytyk ym, aja kũjã ta ukwa. ⁵⁶Pe, hok pe a'eta jywyr oho. Puhã pihe

ame'ẽ ke a'eta matyr. Ma'e piheha ke matyr tĩ. Ame'ẽ ke Jesu rete rupi upa kytyk ta. (Aja manõ ame'ẽ rete rehe jundéu awa ta ma'eha ke.)

Pe, jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, a'eta putu'u. Moise je'ẽha mujekwa aja a'eta ma'e.

Jesu kwera katu uhem ame'ẽ rehe har

(*Matéu 28.1-10; Mak 16.1-8; Juã 20.1-10*)

24 ¹Nomin pytuniwe te rahã, itakwar keruhũ pe kũjã ta oho. Puhã pihe ame'ẽ ke matyr. Ame'ẽ ke a'eta raho. ²Hukwen ngi ita kyndaha ke amõ mujere mu'am. Ame'ẽ ke rehe a'eta usak. ³A'erehe ixo oho. Anĩ. Jesu rete ke rehe usak ym. Jesu riki jandema'e sawa'e te. Hete ke rehe kũjã ta usak ym. ⁴A'ep a'eta pu'am u'am. Myja ym ukwa. Pe, pahar mokõi sawa'e ta uhem. Hake pu'am u'am. Ima'e mundeha hendy hendy hũ. ⁵Kũjã ta jumukahem hũ a'eta ngi. Ywy koty te'e ma'ã. Sawa'e ta pandu:

—Ixuwe katu ame'ẽ ke pekekar pexo tipe. Ame'ẽ ke kangwerupa rupi pekekar rahã, katu ym tiki. ⁶Ko Jesu nixói te. Kwera katu uhem oho. Amukwehe Ngariréi ywy pe ixo rahã, pandu katu pehẽ pe. Ame'ẽ panduha rehe pekwa pekwa pe'am apo. ⁷Kuja: “Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Pesarahã! Sawa'e katu ym ame'ẽ ta pe ihẽ ke amõ raho ta kÿ. Pe, myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe ihẽ ke amõ ta jukwa ta. Mokõi aker rahã, ihẽ akwera katu ta ahem tĩ” aja Jesu pandu — aja sawa'e ta pandu.

⁸Pe, Jesu panduha ke kũjã ta ukwa ukwa u'am tĩ.

⁹Pe, itakwar keruhũ ngi a'eta jywyr oho. Upa usak ame'ẽ ke jumu'eha ta pe a'eta pandu tipe, awa py peteĩ jumu'eha ta pe. Amõ ta namõ ixo, ame'ẽ ta pe pandu tipe tĩ. (Anĩ. Kũjã ta panduha rehe jurujar ym.) ¹⁰Kuja kũjã ta rer. Ko Mari Mandare. Amõ Joa. Amõ Mari. Tian mãi a'e. Ame'ẽ ta namõ amõ kũjã ta ixo. Upa ame'ẽ ta riki Jesu mondo ame'ẽ ta pe pandu tipe. Upa usak ame'ẽ ke pandu tipe. ¹¹Anĩ. Kũjã ta riki ka'lu te'e, aja Jesu mondo ame'ẽ ta ukwaha naĩ. A'erehe kũjã panduha rehe jurujar ym. ¹²Pe, Petu pu'am rahã, itakwar keruhũ pe usak ujan oho. Uhyk rahã, jumumbe ma'ã rahã, hete pukeka ke te'e usak. Ame'ẽ jõ usak. Hete nixói te. Pe, hok pe jywyr oho. Jupandu jupe:

—Mãi! My ihon my? — aja jupe.

Emau ok ta pe oho ame'ẽ ta rehe har

(Mak 16.12-13)

¹³Ame'ẽ 'ar rahã, mokõi sawa'e ta wata oho ixo. Jesu kotyhar ta ke ame'ẽ ta. Emau ok ta pe oho ixo. Jerusarẽ ok ta ngi ame'ẽ pepaite we. Awa py peteĩ kiro met tate pepaiteha. ¹⁴⁻¹⁵Ame'ẽ mokõihar ta pandu pandu a'eta jupe. Jesu manõ, ame'ẽ rehe har pandu pandu a'eta jupe. Aja rahã, Jesu te'e hake uhem u'am. A'eta namõ a'e wata oho ixo tĩ.

¹⁶A'eta usak ehe. Anĩ. Ehe har ukwa ym we rĩ. ¹⁷Pe, Jesu pandu:

—Pehẽ pewata pexo rahã, ma'e pepandu pandu pehẽ jupe my? — aja sawa'e ta pe.

A'eta pyta. Pyai u'am. ¹⁸Pe, mokõihar ngi peteĩ pandu. Her Kereo. Kujá:

—Mã! Nde erekwa ym my? Jerusarẽ ok ta pe har ta ngi har ne jõ riki ma'e ke nde erekwa ym my? A'ep amõ amõ wera rahã, ma'e ixo ame'ẽ ke nde erekwa ym my? — aja Jesu pe.

¹⁹A'e pandu:

—Myja ame'ẽ my? — aja Jesu.

A'eta pandu:

—Jesu rehe har. Nasare ok ta pe har a'e. A'e pe ma'e uhyk ame'ẽ ke. A'e riki Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke a'e. Pyrãtãha namõ ma'e katu ame'ẽ ke a'e ma'ema'e, aja upa ngã ukwa. Tupã aja tĩ. Ukwa katu tĩ. Jesu je'ẽha te reko, aja upa ngã ukwa katu tĩ. Ma'e ke pandu katu tĩ, aja upa ngã ukwa tĩ. Tupã aja tĩ. Ukwa katu tĩ.

²⁰—Pirat pe a'e ke jandema'e pa'ihu ta raho. Tamüi ta aja tĩ. Raho tĩ. Jukwaha ke Pirat jõ pandu katu, a'erehe pa'ihu ta raho. Pe, myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe a'e ke amõ ta jukwa. ²¹A'e ke kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ta, aja jakwaha naĩ. Pe, jundéu awa ta ke poir ta, aja jakwaha naĩ. Jande ruwajan ta ngi poir ta tipe. Anĩ riki. A'e manõ. (A'erehe jande ruwajan ta ngi poir ym.) Mokõi jaker apo.

²²—Jande ngi har kũjã ta muka'u te'e hũ jande ke ixo. Pytuniwe te rahã, itakwar keruhũ pe a'eta oho. ²³Jesu rete rehe usak oho tipe. Mahem ym. Jywyr oho rahã, a'eta pandu: “Tupã je'ẽha rahoha ta rehe jasad. ‘Jesu ixuwe katu’ aja jande pe a'eta pandu” aja kũjã ta pandu. ²⁴A'erehe itakwar keruhũ rehe amõ ta usak tipe oho tĩ. Kũjã ta pandu, aja a'eta usak tĩ. Usak ym ehe, Jesu rehe — aja mokõi sawa'e ta pandu.

²⁵Pe, mokõi sawa'e ta pe Jesu pandu:

—Mā! Pehē ākā tiha we. Upa amō ta pandu ame'ē ke rehe pejurujar ym. Tupā je'ēha pandu ame'ē ke rehe pejurujar ym tī.
²⁶Tupā muwyr ame'ē ke amō ta mupyrara ta me'ē te'e. Pe, ma'e katu te ha ke Tupā me'ē ta ipe tī — aja Jesu pandu.

²⁷Tupā je'ēha rehe panduha ihī. Upa juehe har pandu ame'ē ke Jesu mujekwa. Mokōi sawa'e ta pe mujekwa. Yman Moise mupinim. Ame'ē rehe Jesu rehe har panduha ihī. Ame'ē ke upa mujekwa py. Yman Tupā je'ēha ke pandu ame'ē ta mupinim tī. Ame'ē rehe Jesu rehe har panduha ihī tī. Ame'ē ke upa mujekwa tī. Juehe har mujekwa.

²⁸Ok ta pe a'eta oho ixo. Ame'ē pe uhyk tate rahā, Jesu pandu: “Asa we ta aho” aja.

²⁹—Anī. Se eker rī. Warahy ka'aruk te oho. Pytun tate — aja Jesu pe pandu hū.

A'erehe a'eta namō pyta oho.

³⁰A'eta namō wapyk. Ma'e u'uha renda pe wapyk. Mbeju ke pyhyk. Pe, Tupā pe pandu: “Ne jō riki katu te me'ē ke. Jande mi'u ke jande pe nde eremuwyr katu” aja. Pe, mopok mopok. Ame'ē ke a'e me'ē mokōi sawa'e ta pe. ³¹Arahā ehe har Tupā mujekwa. Mokōi sawa'e ta pe mujekwa. Pe, mokōihar ukwa katu. “Ko Jesu” aja ukwa katu. Arahā pahar Jesu kanim oho. ³²Pe, pandu a'eta jupe:

—Pe rupi jande jajur rahā, Tupā je'ēha ke mujekwa katu jande pe. Arahā jande rury katu te jande jaxo — aja a'eta jupe.

³³Pahar a'eta pu'am. Pe, Jerusarē ok ta pe jywyr oho. A'ep jumu'eha ta rehe uhyk oho. Awa py petēi hetaha ta rehe uhyk oho. A'eta jy'ar uī. Heta amō ta jy'ar uī tī. ³⁴Ame'ē ta pe mokōi sawa'e ta pandu:

—A'e ty. Jandema'e sawa'e te kwera katu uhem riki. Simā usak ehe — aja uhyk ramō ame'ē ta pandu.

³⁵Ame'ē ta pe mokōi sawa'e ta pandu pandu. Pe rupi oho ixo rahā, Jesu uhyk uwyr a'eta rehe. Ame'ē rehe har upa pandu pandu. Pe, mbeju ke mopok rahā, ehe har a'eta ukwa. Ame'ē rehe har upa pandu pandu tī.

Jesu rehe jumu'eha ta usak tī

(Matéu 28.16-20; Mak 16.14-18; Juā 20.19-23; Atu 1.6-8)

³⁶Upa ma'e ke mokōi sawa'e ta pandu pandu u'am rahā, pahar Jesu uhem u'am. Ame'ē ta pyter pe uhem u'am. Pe, a'eta pe pandu:

—Mā peja pehē py'a ke Tupā muhury katu — aja Jesu.

³⁷A'eta mukahem te hū ingi. Awa'ā rehe a'eta usak, aja ukwaha naī. ³⁸Pe, a'e pandu:

—Pemukahem ym ihē ngi. “Awa ko my?” aja ym pepandu tī. ³⁹Ihē po rehe pesak katu. Ihē py rehe pesak katu tī. Itapywa rape rehe pesak. Ihē atu ko. Ihē rehe pehē po pemujar. Ihē pিরer kohī. Ihē te ko. Pepyhyk katu ihē ke. Awa'ā aja ym ihē. Pesak katu — aja Jesu.

⁴⁰Upa pandu rahā, a'eta pe ipo ke mujesak. Ipy ke mujesak tī. Itapywa rape ke mujesak tī. ⁴¹A'eta jurujar ym we rī. “Mā!” aja a'eta. Hury katu te tī. Pe, a'eta pe Jesu pandu:

—Pehē mi'u pehī my? — aja.

⁴²Pira ka'ē ra'yr ke a'eta me'ē ipe. ⁴³Ame'ē ke pyhyk rahā, a'eta ruwa koty u'u. (Aja rahā, Jesu te aja a'eta ukwa katu.)

⁴⁴Pe, a'eta pe Jesu pandu:

—Pehē namō ihē axo rahā, ma'e ke ihē apandu pehē pe. Kuja. Ihē rehe har Moise mupinim. Aja upa ihē rehe uhyk ta me'ē te'e. Tupā je'ēha pandu ame'ē ta mupinim tī. Upa ihē rehe har mupinim tī. Aja upa ihē rehe uhyk ta me'ē te'e tī. Saumo rehe amō panduha ihī. Aja upa ihē rehe uhyk ta me'ē te'e tī — aja a'eta pe pandu.

⁴⁵Pe, Tupā je'ēha rehe panduha ihī. Ame'ē ke upa katu te Jesu mujekwa katu. ⁴⁶A'e pandu:

—Kuja amō ta mupinim. Kirisutu ke amō ta mupyrara hū ta me'ē te'e. Pe, jukwa. Mokōi ukwer rahā, a'e ke Tupā mukwera katu ta muhem. ⁴⁷Pe, upa awa ta pe myrandu ke pepandu pandu ta me'ē te'e. Kuja amō ta pe pepandu: “Ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha ke pehijar. Pe, pehē py'a ke Tupā koty pemuruwak pemondo. Aja rahā, pehē rehe Tupā ipy'a jywyr ta” aja amō ta pe pepandu. Ihē je'ēha rupi pepandu peho. Jerusarē ok ta pe pepandu py. Pe, amō amō ok ta pe pepandu peho. ⁴⁸Upa pesak, ame'ē rehe har pepandu pandu katu. ⁴⁹“Tupā'ā ke pehē pe ihē amondo ta” aja ihē pái pandu katu pehē pe. Ame'ē ke ihē riki pehē pe amuwyr ta. Pesarahā! Pehē pe pyrātāha ke Tupā muwyr ta. Ame'ē rehe peharō pexo rahā, se pepyta we rī. Jerusarē ok ta pe pepyta we rī — aja Jesu pandu jumu'eha ta pe.

Ywa pe Jesu ke Tupā mujywyr raho ame'ē rehe har

(Mak 16.19-20; Atu 1.9-11)

⁵⁰Pe, Jerusarē ok ta ngi uhem oho. Inamō ixo ame'ē ta ke a'e raho. Mbeta ok ta pe uhyk tate. A'ep pyta u'am. A'eta 'ar pe mokōi ijiywa ke mupuku. Pe, a'e pandu:

—Mā peja pehē rehe Tupā usak katu — aja Jesu.

⁵¹A'e pandu u'am rahã, a'eta ngi oho. Ywa pe a'e ke Tupã mujywyr raho. ⁵²Pe, ipy'a ke a'eta moĩ moĩ ehe, Jesu rehe. Pe, Jerusarẽ ok ta pe jywyr oho. A'eta hury katu ixo. ⁵³Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe a'eta ohoho. Tupã rehe har katu a'eta pandu.

—Ne jõ riki katu te me'ẽ ke — aja ngã pandu.

Upa.